

השפעת המדיניות המוניציפאלית על הצמיחה הכלכלית ביישוב הערבי בישראל

2014

מחקר נעשה במסגרת הקול קורא של:

הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים – משרד הכלכלה

מגשים:

ואיל כרים, ד"ר מחמוד ח'טיב ופרופ' עקיבא פרדקין

הממצאים והמסקנות המוצגים להלן הינם באחריות כותבי המחקר בלבד ואין הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים
משאת באחריות להמלצות או לתכנים אלה. המידע מוגש כשירות לציבור ואינו מחליף, מוסיף, גורע או משנה
מהוראות כל דין או מהל. השימוש בחומר המוצג הינו באחריות המשתמש בלבד.

תוכן עניינים

4.....	תקציר	
8.....	1. מבוא	
8.....	1.1 הקדמה	
10.....	מודל המחקר:	
14.....	1.2 מטרת המחקר	
16.....	1.3 שאלות המחקר:	
17.....	1.4 סקירת ספרות	
17.....	1.4.1 התפתחויות ברמה העולמית	
19.....	1.4.2 התפתחות ברמה הארצית בישראל	
20.....	1.4.3 התפתחות ברמה העירונית בישראל	
21.....	1.4.4 התפתחות ברמה העירונית במגזר הערבי	
24.....	1.4.5 אסטרטגיות שיכולות לעצב את המדיניות המוניציפאלית הכלכלית:	
31.....	1.5 השערות המחקר:	
32.....	2. שיטת מחקר	
34.....	2.1 החלק האיכותני	
34.....	2.1.1 ראיונות עם האחראים ברשויות המקומיות	
34.....	2.1.2 ראיונות עם העוגנים והמנופים הכלכליים	
35.....	2.2 החלק הכמותי	
35.....	2.2.1 מיפוי מאקרו כלכלי בתחום הרשויות הנחקרות	
35.....	2.2.2 סקר עסקים	
37.....	2.3 אסטרטגיות לפיתוח כלכלי	
37.....	2.3.1 חשיבה אסטרטגית ויישום מודל המחקר LEP	
44.....	2.3.2 אסטרטגיית שיווק עצמי	
45.....	2.3.3 אסטרטגיית משיכת יזמים	
52.....	2.3.4 אסטרטגיית ייזום פוליטי	
54.....	2.3.5 עידוד עסקים מקומיים ושיפור האווירה עסקית:	
58.....	2.3.6 אסטרטגיית חברות כלכליות	
59.....	2.3.7 אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי	
61.....	2.4 השוואה מקרו כלכלית רוחבית של הישובים הנחקרים	
61.....	2.4.1 מצב כלכלי של התושבים	
63.....	2.4.2 עסקים	
65.....	2.4.3 תשתיות	
66.....	2.4.4 חינוך	
68.....	2.4.5 ניהול העירייה	
70.....	3. סיכום והמלצות	
76.....	ביבליוגרפיה	

80	נספח א': מיפוי מאקרו כלכלי בתחום הרשויות הנחקרות.....
81	א.1. נצרת
99	א.2. אום אל פחם
117	א.3. באקה אלגרביה
134	א.4. כפר קאסם
	נספח ב': אסטרטגיות פעולה כלכליות של הרשויות המקומיות הערביות
150
150	ב.1. אסטרטגיות פעולה כלכליות - שאלות
155	ב.2. אסטרטגיות פעולה כלכליות – תשובות
165	ב.3. ראיון אסטרטגיות בנצרת
178	ב.4. ראיון אסטרטגיות באום-אלפחם
185	ב.5. אסטרטגיות באקה-אלגרביה
194	ב.6. אסטרטגיות בכפר-קאסם
205	נספח ג': מנופים כלכליים ביישובים ערביים.....
206	הקדמה
207	ג'1: מנופים כלכליים בנצרת
230	ג'2: מנופים כלכליים באום אל-פחם
254	ג'3: מנופים כלכליים בבאקה
271	ג'4: מנופים כלכליים בכפר - קאסם
279	נספח ד': שאלון לעסקים.....

תקציר

המטרה: מטרת המחקר, לנתח את האסטרטגיות המרכיבות את המדיניות המוניציפאלית ברשויות המקומיות הערביות בכל הקשור להשפעתם על הפיתוח הכלכלי ביישוב הערבי בישראל. לבדוק את מידת התאמתם ליישוב על מרכיביו הכלכליים, את הכשלים וההצלחות שנגרמו כתוצאה משימוש או חוסר השימוש באסטרטגיות אלו.

הנבדקים: לשם כך נדגמו 4 עיריות ערביות, נצרת, אום אל פחם, באקה אלגרייה וכפר קאסם, וכן לשם השוואה עירייה יהודית, עיריית עפולה ומועצה אזורית שרוב אוכלוסייתה יהודית, מועצה אזורית עמק יזרעאל.

ההליך והשיטה:

בשלב ראשון, נסקרו, מתוך הספרות, כל האסטרטגיות שיכולות לעצב את המדיניות המוניציפאלית הכלכלית של רשות מקומית.

בשלב שני נעשה מיפוי מאקרו כלכלי של היישובים הנחקרים שיכול ללמד על רמת הפיתוח הכלכלי ביישוב, תוך שימת דגש על עניינים שיכולים להיות מושפעים מהמדיניות המוניציפאלית של הרשות באותו יישוב.

בשלב השלישי התקיימו ראיונות עם אנשי מפתח ברשויות המקומיות הנחקרות לשם מיפוי האסטרטגיות הכלכליות המרכיבות את המדיניות המוניציפאלית של הרשויות, תוך עימות המרואיינים עם נתוני המאקרו האמורים.

בשלב הרביעי התקיימו ראיונות עומק עם העוגנים הכלכליים הקיימים בארבעת היישובים הנחקרים וזאת לבחינת מידת החדירה של האסטרטגיות שלטענת העיריות מיושמות ביישוב, וכן לקבלת משוב מאותם עוגנים כלכליים על מידת הצלחת אסטרטגיות אלו, ומה הם המרכיבים שלדעתם חסרים במדיניות המוניציפאלית להגברת הצמיחה הכלכלית ביישוב בכלל ובעסקים שלהם בפרט.

לאחר מיזוג וניתוח הראיונות בארבעת השלבים לעיל, נבנה שאלון לעסקים שמטרתו לבדוק את השערות המחקר, אשר הופץ ל- 200 עסקים, 50 עסקים בכל אחד מהיישובים הנחקרים.

המחקר שלנו בחן את מרכיבי המדיניות המוניציפאלית, נסינו למדוד את מרכיבי הפיתוח הכלכלי שלהם וזאת תוך בחינת מידת הישענותם על שלושה יסודות עיקריים, עקרון המקומיות, עקרון הכלכליות ועקרון השיתופיות (מכ"ש) (L-E-P), (Partnerships), (Economic), (Locality), (שיקרא להלן מודל המחקר).

השערות: למדיניות המוניציפאלית הייתה השפעה שלילית על הפיתוח הכלכלי ביישוב הערבי בישראל, בשל חוסר קיומם של אסטרטגיות לפיתוח הכלכלי בתוך התמהיל של המדיניות המוניציפאלית.

כמו כן לא נבחנו אספקטים של מודל המחקר שהם, מקומיות, כלכליות, ושיתוף LEP בתכנון האורבאני ותוכניות התב"ע של היישוב הערבי. ולכך הייתה השפעה שלילית באופן מובהק על רמת הצמיחה הכלכלית של העסקים ביישוב.

ממצאים:

המחקר מצביע על העדרם של אסטרטגיות לפיתוח כלכלי במדיניות המוניציפאלית של היישוב הערבי בישראל וקובע קשר ישיר בין חוסרים אלו לרמת הפיתוח הכלכלי הירודה באותם יישובים. קביעה זו מתחזקת לאחר השוואה בין היישובים הנחקרים לבין שתי רשויות "יהודיות" עיריית עפולה ומועצה אזורית עמק יזרעאל. הנבדלות זו מזו בקיומן של אסטרטגיות כלכליות המרכיבות את המדיניות המוניציפאלית של הרשות.

בדיקת פרויקטים נבחרים ביישובים הנחקרים העלתה שהם לא עוברים את המסגרת של מודל המחקר LEP, מה שאומר שהחלטות אסטרטגיות וכן פעולות של הרשות נעשות ללא בחינת השפעתם הכלכלית על היישוב וכך הופכת המדיניות המוניציפאלית לגורם מעכב לפיתוח הכלכלי ביישוב הערבי.

בתחום השיווק העצמי והנגשת המידע, רק לשתי רשויות מתוך ארבעת הנחקרות קיים אתר אינטרנט, שגם זה לא כולל מספיק מידע חיוני לשיווק העיר, רק 8% מבעלי העסקים הצביעו על פעילות שיווקית כגון חוברות, תשדירים שהרשות קיימה.

בתחום משיכת יזמים, הרשויות הערביות הנחקרות לא יוזמות ואפילו לא משתלבות ביוזמות כלכליות ביישובים שלהם, לא בשלב היוזמה, לא בשלב התכנון, ולא בשלב ההקמה ואפילו לא בשלב הניהול והתמורה. 85% מבעלי העסקים הצהירו שהרשות לא מעודדת את העסקים ביישוב.

רק 39% מבעלי העסקים בכלל פנו לעירייה בתלונה הקשורה לעסק או לסביבתו. 63% מהם הצהירו שהם קבלו יחס רע עד רע מאוד כאשר הם פנו לעירייה כאנשי עסקים.

ל- 63% מהעסקים אין רישיון עסק, דבר שפוגע באווירה העסקית במיוחד כאשר 6% בלבד מבעלי העסקים חושבים שהעירייה אוכפת בכלל את רישוי העסקים.

ל- 63.32% מהעסקים מהווה השילוט מכשול למשיכת לקוחות חדשים, 78.17% מהם החניה מהווה מכשול למשיכת לקוחות, בעוד הניקיון והכבישים מהווה מכשול לכ-59% מהעסקים ביישוב הערבי למשיכת לקוחות חדשים.

בתחום הייזום הפוליטי, הרשויות הערביות לא משתמשות בלובינג ו/או בקשרים פוליטיים ו/או בשייכות מפלגתית, כדי לקדם את ענייניה הכלכליים במסדרונות הממשלה ו/או הגוף המחוקק הכנסת.

רק 3% מבעלי העסקים הוזמנו לפחות פעם אחת לישיבות התייעצות או לכנס משותף עם הרשות המקומית, לעומת זאת 73% מהעסקים מוכנים ואפילו מעוניינים בשיתופם בהחלטות הכלכליות ביישוב.

בבדיקת שיתוף הפעולה האזורי כאסטרטגיה לפיתוח כלכלי, הראיונות הצביעו במקרה הטוב על חוסר מודעות בקרב ההנהגה הפוליטית ו/או בעלי התפקידים המרכזיים לחשיבות הנושא של שיתוף הפעולה בין יישובי, ובמקרה הגרוע קיימת התנגדות לתהליכים של שיתופי פעולה, שההסבר הנדלה מהראיונות הוא החשש לאבד עמדות כוח ושליטה על משאבים.

המלצות:

כדי לזהות את המשאבים וההזדמנויות לפיתוח מקומי ולעשות בהם שימוש מושכל, יש לנקוט בגישת פיתוח פרו אקטיבית מצד הרשות המקומית ושותפיה, ולהסתכל אל מעבר לבעיות ולצרכים המידיים. זיהוי המשאבים ורתימתם צריכים להיעשות בשיתוף הקהילה המקומית, שהיא בעלת "הידע המקומי", באמצעות תהליך מובנה שיחשוף את המשאבים והנכסים החבויים.

יעדי הרשות המקומית צריכים לשקף מדדים מוגדרים של מגוון המשימות העומדות בפני הרשות המקומית, אולם יש חשיבות לתת את הדעת גם לאפיונים הייחודיים לרשות ולערכים המנחים שלה ולדרך שבה הם באים לידי ביטוי במדיניות הפיתוח שהרשות מקדמת.

יש לקדם את כל הנושא של החשיבה האסטרטגית בתוך העיריות והרשויות המקומיות הערביות, הדבר יכול גם להיעשות ע"י תמריצים מהממשל אשר מטרתם לדרבן את העיריות ואת הרשויות המקומיות בראשונה להיעזר בגופים מקצועיים בתכנון אסטרטגי, ולאחר מכן התמריצים ישמשו לתמרץ אותם ליישם את התוכניות הללו.

בתחום של עידוד התחרותיות והשיווק העצמי ניתן לטפל בעניין באופן רוחבי ברמה ארצית, וזאת ע"י פרסום מדד ארצי של רמת השיווק העצמי לכל אחת מהרשויות וכך לייצור מומנטום של תחרותיות, ומצד שני המדד הזה יהווה בסיס לתקציבי הפיתוח הניתנים לרשויות.

יש לקבוע מסננת ברורה של שלושת הדיסציפלינות של מכ"ש בכל פעולה, או פעילות של הרשות, כדי שפעילות זו תהפוך להיות פעילות תומכת פיתוח כלכלי מקומי. בהרבה מקרים הרשות לא הייתה היוזמת של הפרויקטים המוקמים בתחומה ולכן לא הייתה לה אפשרות לבדוק את הפרויקטים דרך המסננת של LEP.

נושא השיתופיות Partnership אמור לקבל משנה חשיבות במיוחד בחברה מסורתית שאמורה לשלב בין השיקולים הכלכליים לבין השיקולים החברתיים. למשל, כניסה חופשית או מסובסדת למתקנים לאוכלוסיות חלשות או בעלות צרכים מיוחדים - מביאה לידי ביטוי את

הערך החברתי של סיוע לחלשים; חונכות לימודית או עסקית של אוכלוסיות חלשות בידי אוכלוסיות חזקות - מביאה לידי ביטוי את הערך של ערבות הדדית ועוד.

חשוב מאוד לכלול בתכנון אסטרטגי של העיר את אסטרטגיית השיווק העצמי אשר תביא למשיכת השקעות הון גדולות בתחום הייצור התעשייתי כמו מפעלים המבטיחים תעסוקה מקומית ומהווים גירוי חזק לענפי כלכלה מקומיים, דבר זה ייעשה על ידי פעולות של שיווק הישוב באמצעות תשדירים, חוברות, מאמרים, מפגשים ושיחות פרטיות. מצד שני חייבים להפעיל את יחידת הדוברות של הרשויות המקומיות, כולל תוכניות פעולה לשיווק העיר ומיתוגה.

תעסוקת נשים אמורה לקבל עדיפות עליונה במדיניות המוניציפאלית, ולא מן הנמנע להכריז על שנת פעילות כשנת הנשים בעיר, מצד שני המחקר הצביע על מחסור במסגרות לגיל הרך כעל חסם עיקרי במניעת יציאת הנשים לשוק העבודה, על כן נושא זה אמור להיות חלק מתוכנית הפעולה של כל הרשויות הערביות.

הנגשת המידע, הוא נושא חשוב ביותר למשיכת יזמים לעיר, נושא זה התגלה כאחד החסמים בהתפתחות הישובים הנחקרים גם במשיכת יזמים חיצוניים וגם בשיווק עצמי של העיר. אתרי אינטרנט, שילוט רחובות, מערכות GIS ועוד הם תנאי בסיסי להנגשת העיר ליזמות חיצונית ולשיווק עצמי.

על הרשות לנסות ולנתב את הקשרים עם הגופים השונים כולל עם השלטון המרכזי, ולמנף אותם לצורכי פיתוח מקומי. על מנת ליצור שיתוף פעולה פורה עם הגורמים הללו, על הרשות ליצור פלטפורמות לדיונים משותפים ולקבלת החלטות משותפת, תוך התחשבות באינטרסים, בדרישות ובמגבלות של כל גוף. כמובילת השינוי יכולה הרשות לקבל קדימות בשימוש במשאבים הקיימים בשטחה, ובכך לוודא את מקסום התועלות. בעיצוב תהליך הפיתוח על הרשות להתייחס למדיניות הארצית בתחום.

ראוי להקים ברשויות המקומיות יחידות כלכליות, אשר תפקידן יהיה לנתב את פיתוח הפעילות הכלכלית בישוב, לבחון את הפעילות המוניציפאלית ולהצביע על פרויקטים מעודדי פיתוח כלכלי מקומי וכאלה שמעכבים.

מצד שני היחידה הכלכלית אמורה לייזום פרויקטים מחוללי שינוי, ולא לפעול אד הוק ולקבל הצעות חיצוניות, אלא לפעול על פי המודל של ההשתלבות המלאה (שנרחיב לגביו בהמשך) שבו העירייה יוזמת את הפרויקטים מחוללי השינוי, מגייסת שותפים עסקיים ו/או מוסדיים, וכך תהיה לה היכולת לתכנן מלכתחילה את התבשיל ולכלול בתוכו את שיקולי ה-LEP.

1. מבוא

1.1 הקדמה

במשך שנים הייתה מעורבות מינימאלית של הרשויות המקומיות הערביות בפיתוח יישוביהן מבחינה כלכלית. הן לא ראו את תפקידן כמעודדות יזמות, אלא כגוף אדמיניסטרטיבי, המנסה לספק שירותים לאוכלוסייה (חימאיסי, לקראת חיזוק השלטון המקומי ביישובים הערבים בישראל, 1998). בעת האחרונה, הולכת ומשתנה תפיסתה של האוכלוסייה הערבית לרשות המקומית. הרשות המקומית נתפסת בעיניה כגוף שלטוני-ניהולי, שמתפקידו לקדם אף פעילות יזמית, כלכלית וחברתית, וליצור תשתית אטרקטיבית גם ליזמים חיצוניים וכך הולך ומתעצם תפקידה של הרשות בפיתוח הכלכלי המקומי Local Economic Development. אולם, הרשות המקומית הערבית מתקשה להתמודד עם פעילות מעין זו, המצריכה הקמת יחידות כלכליות או חברות-בת כלכליות של הרשות.

הפיתוח הכלכלי המקומי- Local Economic Development LED הוא תערובת מורכבת של מושגים, מנהגים ורטוריקה (Rowe, 2009a: 3). כאשר מדענים רבים ציינו כי הנושא חמקמק ומקבל צורות ודיסציפלינות שונות דבר שהביא להרבה חוסר הסכמה באפיונים שלו ובקביעת צורתו האופטימאלית (Pike, Rodriguez and Tomaney, 2007; Sebugwawo, 2012; Trah, 2004) המורכבות היא בשל העובדה כי דיסציפלינות שונות כמו גיאוגרפיה ותכנון עירוני, כלכלה, לימודים עירוניים, מדע המדינה וסוציולוגיה מדגישים היבטים שונים של הפיתוח הכלכלי המקומי, Pike, Rodriguez- (2011: 3) Pose and Tomaney הדגישו כי יש להכיר בעובדה כי אין "דרך האופטימאלית" לפיתוח הכלכלי המקומי ואין מודל שהוא מועדף.

הרעיונות והיישומים של הפיתוח הכלכלי המקומי (LED) מתבססים על הגישה ההוליסטית לפיה תמיכה עסקית נקודתית ביחד עם תהליכי פיתוח מגדריים, יכולים להתקיים רק ע"י הפיכת הסביבה העסקית והקהילתית כולה כמשתתפת בפיתוח הכלכלי מצד אחד (Ruecker & Trah, 2007). ומאידך שיפור איכות החיים הכללית (Tassonyi, 2005). הדגש כעת הוא על מתן סביבה עסקית מקומית תחרותית בכדי להעצים את היתרון של הקבוצות מקומיות בתוך היישוב.

הרשויות המקומיות כיום מתבקשות למלא תפקיד יזמי בפיתוח הכלכלי של היישוב. תופעה הבאה לידי ביטוי במשיכת משקיעים, טיפוח יזמים, שיווק היישוב כלפי חוץ וכדומה. מכון ראות במאמרו מיום 26.10.08 מגדיר את הכשלים בשלטון המקומי כאחד החסמים הפנימיים העיקריים בהשתלבות החברה הערבית במשק הישראלי (ראות, חסמים פנימיים בפני השתלבות החברה הערבית במשק הישראלי, 2008).

בעולם המערבי, הרשות מחפשת הזדמנויות כלכליות ומעודדת פעילויות כלכליות בעיר. במקביל ממשיכה העירייה להתקיים כגוף מוניציפאלי תוך שיפור היעילות במתן שירותים עירוניים ובניהול נכסים עירוניים.

"המגזר השלישי" המורכב מגורמים כלכליים פרטיים כגון בנקים, פירמות מקומיות וכו' וגורמים וולונטריים כגון, מוסדות מחקר ועמותות הפכו להיות פעילות משלימה או משותפת בינם לבין הרשות המקומית.

הרשויות המקומיות הערביות התחילו, מנקודת זינוק חלשה מבחינה ארגונית, (ח'מאיסי, לקראת חיזוק השלטון המקומי ביישובים הערבים בישראל, 1998) עם מצאי משאבים ציבוריים מוגבל, עם תשתיות ושירותים חסרים ועם ניהול מסורתי ריכוזי. ראשי הרשויות יצגו, כאמור, את ההנהגה המסורתית הממונה על ידי הממשל המרכזי כחלק מהניסיון לבקר ולפקח על אוכלוסייה זו (לוסטק, 1980) כך, השלטון המקומי הערבי פיגר בהרבה אחרי רמת הניהול והפיתוח של השלטון המקומי ביישובים היהודיים. הממשל המרכזי, לא התערב בניסיון לסגור את הפער וליצור בסיס זינוק שווה, והפיגור אך גדל. חוסר התערבותו של הממשל המרכזי מוסבר על ידי מדיניות שהעדיפה לפתור ראשית את בעיות המגזר היהודי. (ח'מאיסי, 1998)

במגזר הערבי הקשיים האובייקטיביים העומדים בפני האוכלוסייה הערבית, שהיא כפרית ברובה, כוללים צפיפות מגורים נמוכה ובידוד גיאוגרפי הגורמים לחולשה של מוסדות ציבור ועלות גבוהה של הספקת שירותים ציבוריים, גיוון מועט של מקורות פרנסה הגורם לחשיפה גבוהה יותר לסיכון, הירידה בחשיבותם של מקורות פרנסה כפריים מובהקים כמו חקלאות ומשאבי טבע, הריבוד החברתי המסורתי המקשה על נייזות חברתית וכלכלית, ומחסור בכוח פוליטי על מנת להשפיע על הקצאת המשאבים במדינה. קשיים אלה גורמים בין היתר גם לשונות רבה בין האזורים הערבים, הנובעת במידה רבה מן היכולת הדיפרנציאלית של כל אזור להשתלב במרחב העירוני הסמוך לו. המדיניות המוניציפאלית המורכבת מחבילה של אסטרטגיות אשר מתורגמות לפעולות, זאת ההיררכיה המקשרת בין המדיניות לבין השטח.

למעשה, אסטרטגיה היא הגשר המחבר בין חזון ומדיניות לבין פעולות. אסטרטגיה היא סדרה של פעולות התומכות זו בזו, ומיועדות לחולל שינוי המקדם את השגת המצב הנשאר. התפיסה הרווחת שאסטרטגיה מתייחסת רק לטווח הארוך או שהיא רק מצביעה על כיוון רצוי - היא שגויה. אסטרטגיה מכוונת לעשייה וביכולתה להניע שינוי גם בטווח הקצר וגם בטווח הארוך. למרות שהמחקר שלנו מתמקד בבחינת ההשפעה של המדיניות המוניציפאלית על הפיתוח הכלכלי ביישוב הערבי בישראל, אין זה אומר שזהו הגורם היחיד המעכב את הפיתוח הכלכלי, ואין להתעלם כמובן מההזנחה המתמשכת של היישובים הערבים במדיניות הממשלתית, בהקצבות, בהכוונה, בהשקעה, בתמיכה ובמדיניות ההעדפה.

מודל המחקר:

יישום LED באופן יעיל דורש הבנה טובה של המנגנונים והמכניזם שמסוגל לעורר תגובות כגון השקעות, שיווק עצמי אזורי, יצירת מקומות עבודה ושותפויות כלכליות. מנגנונים סיבתיים כאלה הם קשים לניסוח כתיאוריה, מאחר והם תלויים במושגים תיאורטיים שאינם אמפיריים. מכניזם זה אינו נגלה לעין והוא חייב להיות בנוי ברובו על הנחות, מכאן אין ולא יכולה להיות תיאוריה אחת "נכונה" המתארת מכאניזם זה, מנתחים שונים מתארים את התהליך בצורות שונות ובקשר סיבתי שונה (Ritzer, 2010).

(Egziabher, 2005 & Helmsing) הגדירו LED כתהליך שבו שותפויות בין רשויות מקומיות, גופים לא ממשלתיים, קבוצות קהילתיות, ביחד עם הסקטור הפרטי, שותפויות אלו קמו כדי לנהל את המשאבים המקומיים, לייצור מקומות תעסוקה, ולעודד כלכלה של מקום גיאוגרפי מוגדר.

(Trah, 2007 & Ruecker) הסוכנות הגרמנית לשיתוף פעולה טכני (GTZ) הגדירו את ה-LED כ- "תהליך מתמשך שבו אנשי מפתח מרכזיים ביחד עם מוסדות מכל תחומי החברה, הסקטור הפרטי וגם הציבורי, כולל החברה האזרחית חוברים יחד כדי לייצור יתרון ייחודי ליישוב ולפרימות שבו, להתמודד עם כשלי שוק, להסיר חסמים בירוקרטים לעסקים מקומיים ולחזק את תחרותיות של חברות מקומיות".

(Sara, 1993 & Zaaier) הגדירו את הפיתוח הכלכלי המקומי כתהליך שבו רשויות מקומיות ו/או קבוצות קהילתיות מנהלות את המשאבים הקיימים שלהם ונכנסים להסדרי שותפות עם המגזר הפרטי, או אחד עם השני, כדי ליצור מקומות עבודה חדשים ולהמריץ את הפעילות הכלכלית באזור כלכלי מסוים.

המשמעות של LED היא תערובת מורכבת של מושגים, מנהגים ורטוריקה (Rowe, 2009a). כמה חוקרים ציינו כי הרעיון של LED חמקמק ומסתובב סביב דיסציפלינות שונות ולכן קיים חוסר הסכמה באפיונו (Tomaney, 2007 & Pike, Rodriguez-Pose), (Sebugwawo M', 2012) (Trah G., 2004).

המורכבות היא בשל העובדה כי דיסציפלינות שונות כמו גיאוגרפיה ותכנון עירוני, כלכלה, מחקרים עירוניים, מחקרי מדע המדינה וסוציולוגיה מבליטים ממדים שונים של המושג LED. (Tomaney, 2011 & Pike, Rodriguez-Pose) טוען כי הדרך הפורה ביותר לעתיד היא להכיר בעובדה שאין דרך "הכי טובה" לפיתוח כלכלי מקומי ואין מודל עדיף.

המחקר שלנו ינסה בכל זאת לבחון את מרכיבי המדיניות המוניציפאלית, מנסה למדוד את מרכיבי הפיתוח הכלכלי שלהם וזאת תוך בחינת מידת הישענותם על שלושה יסודות עיקריים, עקרון המקומיות, עקרון הכלכליות ועקרון השיתופיות (מכ"ש) (L-E-P), (Economic), (Locality), (Partnerships).

Locality: בשיקולים באבחון הפעילות כפעילות תומכת פיתוח כלכלי מקומי LED יש לבחון את המקומיות, אטרקטיביות המיקום, החלוקה הגיאוגרפית, התחבורה, פיתוח האזור, השתלבות הפרויקט באזור, נגישות של אנשים מקומיים וגם אורחי חוץ, בנוסף לעתודה הקרקעית הנחוצה בעתיד להמשך תפעולו והתפתחותו.

Economic: בשיקולים באבחון הפעילות כפעילות תומכת פיתוח כלכלי מקומי LED יש לבחון את מרכיב הכלכליות, אלו למעשה גורמים מיקרו כלכליים המאפיינים את המיזם בקשר שלו עם אשכול המיזמים באזור, השתלבותו העסקית בסביבה הכלכלית, תחרותיות, שיתופי פעולה.

Partnerships: בשיקולים באבחון הפעילות כפעילות תומכת פיתוח כלכלי מקומי LED יש לבחון את מרכיב השיתוף, שהוא למעשה מכלול הקשר של המיזם/הפעילות עם הרשות המקומית עצמה, ועם הארגונים ו/או הרשתות החברתיות במרקם חברתי של היישוב.

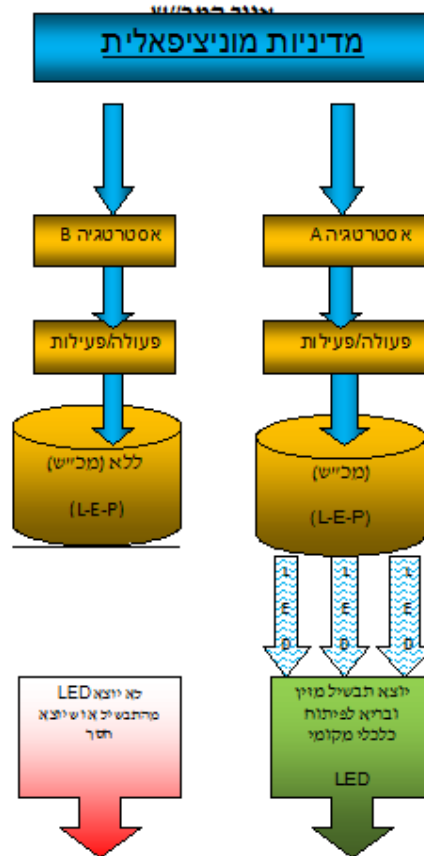
להלן נקרא לשלושת המרכיבים מכ"ש שהם למעשה שלושת הדיסציפלינות שאמורות להתקיים באסטרטגיה וכן ביישומה כדי שזו תהיה אסטרטגיה תומכת פיתוח כלכלי מקומי.

למעשה ניתן לדמות זאת כתהליך בישול, כאשר המכ"ש צריך להתקיים בתהליך הבישול של כל החלטה, או פעילות אסטרטגית כדי שהתבשיל יהיה מזין ובריא לצורך קיום הפיתוח הכלכלי המקומי של הגוף השלם שהוא היישוב.

כמובן אין להתעלם מהאילוצים העומדים בפני הרשויות הערביות באשר לדלות הקרקעות שהם בבעלות המדינה הניתנים לשפוט הרשויות הערביות, דבר אשר מקטין את אפשרויות הבחירה באשר למיקום הפרויקטים. מצד שני הבעלויות הפרטיות מגבילות את אפשרויות התכנון וממעיטות ביכולת ישום השיתופיות.

ניתן לראות בתרשים המובא להלן את ההבדל בין אסטרטגיה A שתורגמה לפעולות שבתהליך הבישול והיישום שלה השתמשו בשלושת העקרונות של מכ"ש וכך נוצרה תוצאה של פעילות תומכת פיתוח כלכלי מקומי, לבין אסטרטגיה B שלא לקחה בחשבון מכ"ש, וכך לא נוצרה תוצאה של פיתוח כלכלי מקומי LED, ואף לפעמים יכולה להביא לעיקוב תהליך פיתוח כלכלי מקומי.

איור המכ"ש

על פי הבנק העולמי (World Bank, 2003: 7) הפיתוח הכלכלי המקומי הוא התהליך שבו חוברים יחד גופים ציבוריים, סקטור עסקי ומגזר הלא ממשלתי כדי ליצור תנאים טובים יותר לצמיחה כלכלית ודור שלם המשולב בתעסוקה". מכאן הבנק העולמי התרכז בשני היסודות של LEP הכלכליות והשיתוף אך זנח את יסוד המיקומיות.

(Bartik, 2003) הציג את הפיתוח הכלכלי המקומי LED הוא "היכולת של המשק המקומי להעצים את עושרם של התושבים מקומיים" וכאן הייתה התעלמות מייסוד השיתופיות P.

(Khanya-AICDD, 2011) המכון האפריקאי להנעת התפתחות קהילתית, זנח גם הוא את ייסוד השיתופיות P כאשר הגדיר את הפיתוח הכלכלי המקומי כ- "כל פיתוח כלכלי המתרחש בתוך אזור גיאוגרפי מסוים".

מגוון רחב של מושגים קיימים המסבירים אספקטים הכרחיים של LED, אבל נשאר חלקיים, והם אינם מספיקים כדי להסביר LED.

רק כמה סופרים כגון (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit) (Zusammenarbeit) הסוכנות הגרמנית לשיתוף פעולה טכני (GTZ) (Trah, & Ruecker) (2007), (Helmsing & Egziabher, 2005), ארגון העבודה בינלאומי (ILO) (2008) וגם (Zaaijer & Sara, 1993), השתמשו בכל שלושת האלמנטים של ה- LEP : (1) טריטוריה מוגדרת (ישוב), (2) עידוד פעילות כלכלית (3) בדרך של שותפויות ממשלתיות עסקיות.

מכאן ההכרח בשילוב שלושת המרכיבים של המקומיות, הכלכליות וגם השיתופיות LEP בתהליך מיון פעולות לכאלה שתומכות פיתוח הכלכלי המקומי, וכאלה שלא תומכות או מעכבות פיתוח כלכלי מקומי.

1.2 מטרת המחקר

המחקר שלנו מהווה אבן פינה לדרך חשיבה חדשה של תפיסת הרשות המקומית במגזר הערבי כמנוף כלכלי וזאת ע"י הגדרת זרכי ההתמודדות, החסמים והכשלים שהיו בעיצוב המדיניות המוניציפאלית בהקשרים הכלכליים ואת הפתרונות המוצעים להסרת החסמים ופתרון הכשלים.

רשויות ערביות נקטו לאורך זמן בפעולות שונות לעידוד הצמיחה הכלכלית ביישוב, אך מסקירה ראשונית לא ניתן להצביע על מדיניות ברורה, שיטתית וסיסטמית תוך בחינת מהלכים אלו והתאמתם ליישוב, ליתרונות האזוריים שלו וכן להרכב ההתפתחות הכלכלית שלו, מצד שני ניתן להבחין בהיעדרותם החלקית או המלאה של שלושת מרכיבי המכ"ש בפעילות האסטרטגית של הרשות. בפועל, הרשויות המקומיות הערביות פועלות אד-הוק, כאשר השקעת הזמן, תקציב והעבודה נעשית בהתאם ל"חלון הזדמנויות", עדיין בשיטת ניסוי וטעייה. עיקר פעילות השלטון המקומי הערבי הוא ביישוב עצמו - ניסיון לפתח תשתית ולספק שירותים, ואין מודעות מספקת לכוחו הניהולי של הארגון בפיתוח ובעיצוב פתרונות חדשניים (ח'מאסי, 1998). **יש אם כן, להטמיע ברשות עצמה ובאוכלוסייה את ההיבט ההישגי של השלטון המקומי.**

כך ניתן לראות אזורי תעשייה לא מאוכלסים, שטחי מסחר לא מנוצלים במקביל לאבטלה גואה במיוחד בקרב נשים ערביות. ניתן להצביע על יתרונות כלכליים של אזורים מסוימים כגון המנוף התיירותי של חלק מהיישובים הערבים שלא מצליח לשאוב יזמות מספקת והשקעות חוץ שיביאו לבניית מנופים כלכליים ארוכי טווח, מחד קיים חוסר ניצול של הון אנושי אקדמי מובטל שלא מצליח לבסס ולהשתלב בעשייה הכלכלית, מאידך קיימת הגירה שלילית של יוזמות כלכליות ליישובים היהודים.

פעילות זו לא נחקרה אף פעם בעבר למרות שנכתב על זה בספרות במיוחד בקביעה שהכשלים ברשויות הערביות מהווים מחסום פנימי עיקרי בהתפתחות הכלכלית של העסקים הערבים.

במחקר שלנו, אנו מתכוונים לחקור את הכלים שבהם השתמשו הרשויות המקומיות, הפעולות והצעדים שמטרתם לפתח את העסקים הקטנים והבינוניים בתוך היישוב הערבי, לנתח את הכשלים, את מידת התאמתם ליישוב על כל מרכיביו, התאמת הכלים לצורכי העסקים הקיימים ביישוב, וגם את המהלכים בהם הרשות מובילה לשינויי והכוונה, ואת ההצלחות שהיו לאותם פעולות.

מצד שני המחקר עושה השוואה בין מה שנעשה ברשויות הערביות, השוואה בינלאומית למגזרים דומים בעולם וכן ליישובים יהודים מובילים בארץ שיכולים להוות מודל חיקוי, וייעשה ניתוח מעמיק לפעולות והאסטרטגיות שבהם לא השתמשו הרשויות הערביות לפיתוח הכלכלי של היישוב ולעסקים שבו.

לראשונה, מחקר זה, מתכוון להרכיב את ארגו הכלים של הרשות המקומית שבו ירוכזו הכלים, האסטרטגיות ודרכי היישום שלהם, שהשימוש שלהם יעיל מספיק לפיתוח הכלכלי של העסקים בתחום הרשות.

כלים אלו ניתנים לשימוש ע"י מעצבי מדיניות גם בשלטון המקומי וגם ע"י השלטון המרכזי שבהרבה מקרים יכול לכפות דרכי פעולה וצעדים שהרשות חייבת לבצע במטרה לפתח את התשתית הכלכלית של היישוב ובכך תצטמצם התמיכה הממשלתית הנדרשת.

1.3 שאלות המחקר:

המחקר חוקר את הסוגיות הבאות:

- מה הם האסטרטגיות במדיניות המוניציפאלית אשר השתמשו בהם ברשות ואשר ניתן ליחסם למדיניות המוניציפאלית התומכת בצמיחה הכלכלית ומה הם האסטרטגיות המעכבות צמיחה כלכלית? וזאת תוך בחינת מודל המכ"ש ויישומו בפעילות המוניציפאלית.
 - כיצד השימוש או חוסר השימוש באסטרטגיות לקידום הפיתוח המקומי הביאו או לא הביאו לפיתוח הכלכלי של היישוב הערבי בישראל?
 - מה הם האספקטים הכלכליים ששולבו בתכנון האורבאני ותוכניות התב"ע של היישוב הערבי? ומה הייתה מידת השפעתם לעידוד הצמיחה הכלכלית של העסקים ביישוב ומשיכת יזמים ליישוב?
 - מה מידת המעורבות של הרשות בעידוד מנופים כלכליים ומה האפשרויות העומדות לפניה בתחום?
 - בחינת הפעולות שנקטה הרשות המקומית ומידת תמיכתם בפיתוח הכלכלי המקומי על פי מודל המחקר?
- בחלק הבא נעשה סקירת ספרות עולמית בנושא הנדון ונציג מספר השערות לגבי האסטרטגיות שאפשר להשתמש בהם כדי לקדם פיתוח כלכלי ביישוב מסוים, בפרק שאחריו נציג את שיטות המחקר שנשתמש בהם כדי לבדוק השערות אלו. בפרק 5 נציג את התוצאות, ובפרק 5 נציג את הסיכום ואת ההמלצות שלנו.

1.4 סקירת ספרות

הפיתוח הכלכלי המקומי- Local Economic Development LED הוא תערובת מורכבת של מושגים, מנהגים ורטוריקה (Rowe, 2009a: 3). כאשר מדענים רבים ציינו כי הנושא חמקמק ומקבל צורות ודיסציפלינות שונות דבר שהביא להרבה חוסר הסכמה באפיונים שלו ובקביעת צורתו האופטימאלית (Pike, Rodriguez and Tomaney, 2007; Sebugwawo, 2012; Trah, 2004) היא בשל העובדה כי דיסציפלינות שונות כמו גיאוגרפיה ותכנון עירוני, כלכלה, לימודים עירוניים, מדע המדינה וסוציולוגיה מדגישים היבטים שונים של הפיתוח הכלכלי המקומי, Pike, Rodriguez- (2011: 3) Pose and Tomaney הדגישו כי יש להכיר בעובדה כי אין "דרך האופטימאלית" לפיתוח הכלכלי המקומי ואין מודל שהוא מועדף.

הרעיונות והיישומים של הפיתוח הכלכלי המקומי (LED) מתבססים על הגישה ההוליסטית לפיה תמיכה עסקית נקודתית ביחד עם תהליכי פיתוח מגדריים, יכולים להתקיים רק ע"י הפיכת הסביבה העסקית והקהילתית כולה כמשתתפת בפיתוח הכלכלי מצד אחד (Trah, 2007 & Ruecker). ומאידך שיפור איכות החיים הכללית (Tassonyi, 2005). הדגש כעת הוא על מתן סביבה עסקית מקומית תחרותית בכדי להעצים את היתרון של הקבוצות מקומיות בתוך היישוב.

מעצבי המדיניות הכלכלית המקומית החלו להבחין בהשפעה של הקשרים החברתיים והרישות החברתי על הפיתוח הכלכלי (Carroll, 2009 & Blair), המחקרים האקדמיים עדיין בתחילת דרכם בשילוב האספקטים החברתיים בבדיקת ההשפעה על הפיתוח הכלכלי המקומי שאמור לכלול את אופיה ומשאביה של הקהילה ששולבו מתוך יוזמה התהליך הפיתוח הכלכלי המקומי.

1.4.1 התפתחויות ברמה העולמית

ניתן להבחין בעקבותיו של הפיתוח הכלכלי המקומי משנות ה-1960 (Swinburn, 2006). כאשר (Rodriguez-Pose, 2009) טוען שאירופה הייתה המולדת הראשונה לרעיונות של הפיתוח הכלכלי המקומי (LED) Local Economic Development, למרות שההתעניינות בפיתוח הכלכלי המקומי התחילה במערב אירופה ובצפון אמריקה (Blakely & Leigh, 2010): (Gaile, 1998 & Clarke), היא המשיכה והתפשטה למקומות אחרים בעולם (Rogerson, 2010 & Rogerson).

דרכי היישום של הפיתוח הכלכלי המקומי כללו באותה תקופה, שיווק המרחב (place marketing), עידוד ההשקעות, המלווה בהנחות מיסוי, גיוס כוח אדם בעלויות נמוכות, מענקים וסובסידיות שיכולות לפצות על בעיות התשתית (World Bank, 2003): (Swinburn, 2006).

רשויות מקומיות שאפו לעורר פעילות כלכלית ולהרחיב את ההזדמנויות הכלכליות באמצעות חינוך, הכשרה מקצועית, שירותים חברתיים ופיתוח קהילתי (Koma, 2012).

במהלך שנות ה-1980, צמח השלב השני של LED מאסטרטגיות שימור עסקי וצמיחה של עסקים קיימים (Swinburn, Goga & Murphy, 2006). כאשר המפתח היה שותפויות פרטיות ציבוריות (PPP) public-private partnerships, ומשיכה פנימה של ההשקעות כדי לייצר תעסוקה ומקומות עבודה הנשענים בעיקר על היכולות המקומיות.

רשויות לא שאפו ליצור מקומות עבודה בעצמן, אבל אפשרו את השיפור של מנגנוני שוק ליצירת עושר ובתורו גם ליצור מקומות עבודה (Bingham & Mier, 1993). המיקוד התקדם לעבר פיתוח תשתיות תרבות לשיפור איכות החיים בקהילה (Swinburn, 2006).

בשנות ה-1990, עם התקדמות הגלובליזציה, התפשט יותר ויותר הרעיון של הפיתוח הכלכלי המקומי מהצפון (ארה"ב ומערב אירופה) אל הדרום (Rogerson, & Rogerson, 2010) & (Rogerson, 2005 & Nel).

על פי הניסיון הבינלאומי, רשויות מקומיות, שהן חלק מקפיצת מדרגה על בסיס נכסים אזוריים, חולקות ביניהן את המכנה המשותף הבא:

1. **גיבוש חזון ארוך טווח:** לדוגמה, באזור Rappahannock-Rapidan שבוירג'יניה, ארה"ב, גיבשו חמש רשויות מקומיות חזון משותף, תוך זיהוי הנכסים, האתגרים וההזדמנויות באזור. חזון זה מנחה את פעילותן המשותפת של הרשויות וכן את פעילותן של כל אחת מהן בנפרד.

2. **מינוף משאבים קיימים באזור:** כך למשל בבריטניה, הצליחו הרשויות לרתום יזמים באמצעות שילובם בשלב עיצוב האסטרטגיה לפיתוח האזור. בצרפת השתתפו הרשויות בעידוד שיתופי פעולה בין עסקים קטנים ומוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים, במטרה לשלבם בפעילות באזור (אייזנקנג-קנה, 2009).

3. **יצירת מנגנוני תיאום בנושאים הקשורים לפיתוח אזורי:** בדרום פינלנד, לדוגמה, נוסדה מועצה שתפקידה הוא להעביר מידע, לחלוק ניסיון ולאגד משאבים כדי לקדם שיתוף פעולה אזורי. במקומות אחרים, יצרו רשויות צוותי עבודה נושאים או מינו אחראי שמחבר בין מהלכים ברמה המקומית למהלכים ברמה האזורית. כך למשל ב"אשכול גליל מערבי" הוקמו צוותי עבודה בתחומים דוגמת תעסוקה, איכות סביבה, תרבות ותיירות.

קשיים של עסקים קטנים במגזרי מיעוטים וביישובי ספר בעולם

במחקר שבחן קשיים פיננסיים של עסקים בקרב קבוצות פרופיל מסוימות בקנדה - נשים, צעירים, אבוריג'ינים, ומיעוטים לשוניים - התברר שעסקים קטנים מקרב קבוצות מיעוטים נתקלים בקשיי מימון בשל מאפיינים כלכליים "אובייקטיביים" עסקים מסורתיים ולא מפותחים, סביבה כלכלית חלשה ולא בשל היותם מיעוטים. בין היתר, עסקים קטנים של מיעוטים באזורים חלשים לא ימשכו תשומת לב של משקיעים או קרנות הון סיכון בשל הנחיתות הכלכלית הטבעית שלהם (Heidrick, et al., 2002).

תוצאה זו מבליטה את הצורך בשיפור הסביבה הכלכלית והפנית המשאבים לעידוד עסקים מפותחים ע"ח עסקים מסורתיים, פעולות שלמדיניות המוניציפאלית חלק הארי בביצועם.

מחקר שנערך בבריטניה לגבי עסקים בבעלות מיעוטים אתניים, אשר עסק במאפייני מימון וסיוע חיצוניים לעסקים, גילה כי בעוד שקבוצות המיעוטים לא שונים בבחירת מקורות האשראי ובהקצאתו מצד המוסדות הפיננסיים, ישנם הבדלים בין המיעוטים עצמם - כאשר קבוצת מיעוטים אחת (אפריקן-קריביים) נוטה לסבול מהקצאת אשראי לקויה וכן פונה פחות לקבלת אשראי כזה. דגש אחר במחקר הושם על חשיבותם של מסלולי אשראי לא פורמאליים, כאשר הנתונים מראים שרוב האשראי ההתחלתי לעסקים קטנים של מיעוטים מגיע שלא מן הבנקים (Smallbone, et al., 2001).

נתונים ממדינות רבות מעידים על כך שהעוני מהווה תופעה רחבה במגזר הכפרי יותר מאשר במגזר העירוני. במקרים רבים הפער בין המגזר הכפרי והמגזר העירוני מעמיק על פני זמן. מעמד הביניים קטן יותר באזורים כפריים בעקבות תהליכים של הגירה לעיר. (Smailes, et al., 2002)

1.4.2 התפתחות ברמה הארצית בישראל

התהליכים המרכזיים לקליטתו של רעיון הפיתוח הכלכלי המקומי (חפץ ושות', 1990):

- א. אפקטיביות הולכת ופוחתת של מדיניות השלטון המרכזי בעיצוב הצמיחה הכלכלית ברמה המקומית.
- ב. הופעת ניצני ביזור של סמכויות ממשלתיות לדרג המקומי.
- ג. החל תהליך השתחררות מהתלות הכלכלית ממשרדי ממשלה של חלק מהרשויות המקומיות.

ד. הפיתוח הכלכלי מקומי קיבל תנופה מפירוקן של המסגרות הגדולות והמונופוליסטיות במשק, עובדות שהובילו רשויות מקומיות לכונן בסיס כלכלי רחב ומבוסס על משאבים מקומיים ומשיכת השקעות ויזמים פוטנציאלים לעיר.

ה. שינויים פוליטיים וצמיחה של מנהיגות מקומית. שינוי שיטת הבחירות ברשויות המקומיות הפך את הרשות לזירה להשפעות גם בזירה הלאומית.

1.4.3 התפתחות ברמה העירונית בישראל

עם קום המדינה ועד אמצע שנות ה-60 נקטה ממשלת ישראל במדיניות צנטרליסטית שכללה שליטה צנטרליסטית מובהקת על התשתיות, התקציבים, ההון וההשקעות במדינת ישראל. הסיבות העיקריות לכך היו המצב הביטחוני, הצורך הדחוף לבנות מדינה וירושה חוקית ומנטאלית של שלטון המנדט.

רשויות מקומיות, באותו זמן, היו סמוכות על שולחנו של השלטון המרכזי ותפקידן היה בעיקר אספקת שירותים מוניציפאליים מכוח חוק. החל מאמצע שנות ה-60 סבלה ממשלת ישראל ממחסור אדיר במשאבים, שהכריח אותה למתן או אף להפסיק את התערבותה האינטנסיבית בחיי הכלכלה של ישראל.

בנוסף לסיבה כלכלית זו הייתה סיבה נוספת להתרחשות התהליך ושנבעה מהתגברות החשיבה הכלכלית. (להבדיל מהחשיבה הציונית שראתה בהתיישבות ובפיתוח יעד עליון מבלי להתחשב בעלויות כלכליות) הגישה הכלכלית הייתה ערה לחשיבות של נקיטת מדיניות עצמאית ואחראית מצידה של הרשות המקומית. המציאות החדשה שנוצרה אפוא בישראל בתקופה זו עיצבה מחדש את מכלול תפקידיה של הרשות המקומית. מעתה, נאלצה הרשות להתמודד בנוסף עם צרכי הקהילה למתן שירותים מוניציפאליים, גם עם בעיות של פיתוח כלכלי וצמיחה אורגנית מואצת. הרשות הכלכלית נאלצה גם לגלות יוזמה וליצור תנאים לעידוד פעילות כלכלית.

שינויים אלו בתפיסת תפקידו של השלטון המקומי קבלו חיזוק בהמלצות "ועדת זנבר" לענייני השלטון המקומי. תפקיד השלטון המקומי לפי ועדת זנבר הינו קביעת מדיניות חקיקה, הכוונה ובקרה. תחומי האחריות והפעולות של השלטון המקומי התרחבו מעבר למשימות המקובלות של מתן שירותים מוניציפאליים וחברתיים והם כוללים עתה גם התמודדות עם צמיחה כלכלית אורגנית.

למעשה נטלה הרשות המקומית תפקיד חדש: עשיית שימוש יעיל במשאבים העומדים לרשותה, וזאת באמצעות יוזמה, כלומר, איתור הפוטנציאל הגלום ברשות, הכשרת קרקעות לביצוע פרויקטים כלכליים בקנה מידה משמעותי לרשות ולמדינה.

יזמות כלכלית זו בקרב הרשות המקומית צוברת תאוצה כיום גם עקב התחרות ההולכת וגוברת בין הרשויות המקומיות לבין עצמן - תחרות על משאבי כוח אדם איכותיים שיעזרו להם להוציא מהכוח אל הפועל את המדיניות החדשה.

מכאן ניתן למנות מספר גורמים ברמת המיקרו שהביאו להתעניינות בפיתוח הכלכלי המקומי:

- א. המדיניות הלאומית המשפיעה על מיקום פעילות כלכלית לא נחלה הצלחה יתרה. השימוש בסבסוד שהקנה החוק ל"עידוד השקעות הון" הוכיח שהנהנים העיקריים הם מפעלים גדולים או מפעלים בבעלות חיצונית (שורץ, 1988).
- ב. עידוד גורמים מקומיים והרחבת הבסיס המקומי עשוי להיות בסיס יציב יותר לצמיחת הכלכלה המקומית (שורץ, ואחרים, 1990).
- ג. ערים שנהנו מהזרמת משאבים ציבוריים לא הגיעו לשלב המראה. הניסיון לימד שיש עדיפות לביזור סמכויות ושיתוף הציבור בהחלטות הנוגעות ליוזמה מקומית בתחומי מגורים ותשתית חברתית וכמו כן, לביזור הסמכות בתחום הכלכלי (פלזינשטיין, 1994).
- ד. איום האבטלה תורם אף הוא להתעניינות ביזמות המקומית.

1.4.4 התפתחות ברמה העירונית במגזר הערבי

בארץ ובעולם מוכרת תופעה, שאזורים חלשים מקבלים תמיכה וסיוע כלכלי במשך שנים, ולמרות זאת אינם מתפתחים כמצופה, וממשיכים להתאפיין ברמה נמוכה של פיתוח כלכלי וחברתי. בניסיון להבין את המצב, הטביעה "הקרן לכלכלה חדשה" בבריטניה את המונח: תופעת "הדלי הדולף" (The Leaky Bucket Effect). מונח זה מדמה את הכלכלה המקומית לדלי אשר נשפכים לתוכו מים רבים, כלומר סוגים שונים של משאבים מבחוץ. אולם, בדלי יש חורים - ולכן לא משנה כמה מים נשפוך פנימה, לאורך זמן הם ידלפו החוצה ויבוזבוזו. תהליך דומה מתרחש בכלכלה המקומית. ניתן לנתב אליה משאבים חיצוניים רבים, אולם במקרה של דליפות, הנהנים העיקריים מהמשאבים המנותבים אל הרשות המקומית הם גורמי חוץ. החורים בדלי מייצגים הסדרים שונים שגורמים לכך שאין מיצוי של המשאבים בתוך הרשות עצמה, ומקרים של תכנון לקוי המאפשרים איבוד משאבים. "חורים" אלה עוצרים את תהליך הפיתוח. יוצא מכך, כי רמת פיתוח מקומי נמוכה אינה נובעת בהכרח ממיעוט משאבים המופנים למקום - לעתים היא נובעת מחוסר מיצוי המשאבים הקיימים.

זה הוא מצבן של הרשויות המקומיות הערביות שהתחילו, מנקודת זינוק חלשה מבחינה ארגונית, (חימאיסי, 1998) עם מצאי משאבים ציבוריים מוגבל, עם תשתיות ושירותים חסרים ועם ניהול מסורתי ריכוזי. ראשי הרשויות יצגו, כאמור, את ההנהגה המסורתית הממונה על ידי

הממשל המרכזי כחלק מהניסיון לבקר ולפקח על אוכלוסייה זו (לוסטיק, 1980) כך, השלטון המקומי הערבי פיגר בהרבה אחרי רמת הניהול והפיתוח של השלטון המקומי ביישובים היהודיים. הממשל המרכזי, לא התערב בניסיון לסגור את הפער וליצור בסיס זינוק שווה, והפיגור אך גדל. חוסר התערבותו של הממשל המרכזי מוסבר על ידי מדיניות שהעדיפה לפתור ראשית את בעיות המגזר היהודי (חימאיסי, 1998).

העדר מסורת מוניציפאלית וחוסר ניסיון מספיק בניהול מוניציפאלי משפיעים על יכולתה של הרשות המקומית להשיג משאבים. הפריפריאליות הגיאוגרפית והחברתית, הכפריות והמסורתיות הרווחים ביישובים הערביים, כל אלה יוצרים תנאים נחותים בתחרות על משאבים ועל הזדמנויות מול רשויות מקומיות יהודיות.

בכדי להביא לשינוי החשיבה של מעצבי המדיניות בשלטון המקומי הערבי, יש להביא לחשיפת היתרונות הטמונים בשינוי שיטת הניהול של הרשות המקומית, מדפוס פעולה של ניהול נכסים, לדפוס פעולה המונע ע"י צמיחה מקומית, וכאן מתבטאת חשיבותו של מחקר זה.

יש שונות רבה בין רשויות מקומיות, בגודל הרשות ובמיקום, וכן בהרכב האוכלוסייה, המיקום הגיאוגרפי הוא גורם חשוב בסיכויי צמיחה של עיר. ערים עצמאיות מבחינה תקציבית הן בעלות סיכוי גבוה לגייס הון ציבורי למטרות הפיתוח העירוני. פרויקט פיתוח במרכז הארץ סחיר יותר מפרויקט פיתוח בפריפריה. מכאן, שהמיקום קובע את ההזדמנויות הכלכליות הנוכחיות והעתידיות (פלאזינשטיין, 1994). "פלאזינשטיין" חיבר למעשה את התפיסה החדשה של העיר כיום, כעיקרון יסודי בהתנהלות המודרנית של השלטון המקומי.

מכון ראות במאמרו מיום 26.10.08 מגדיר את הכשלים בשלטון המקומי כאחד החסמים הפנימיים העיקריים בהשתלבות החברה הערבית במשק הישראלי (ראות, 2008). (אוסצקי-לזר, ואחרים, 2005) רכזו את הכשלים בשלטון המקומי הערבי בשלוש קבוצות מרכזיות: ניהול לא מקצועי, לגיטימציה רעועה, ומחסור במשאבים. עזאיזה ואחרים מנו 4 תפקידים שהשלטון המקומי הערבי אמור למלא כדי להפוך עצמו למנוף לסגירת פערים (עזאיזה ואחרים, 2003):

1. תכנון וניהול אסטרטגי.

2. ארגון וייעול המנגנון.

3. שיתוף פעולה בין ההנהלה הפוליטית והמקצועית.

4. שיתוף האוכלוסייה המקומית בפעולות הרשות.

מכאן יש לבחון את ארבעת המרכיבים האלו ואת מידת קיומם ברשויות המקומיות כמדיניות.

במסגרת ועידת השלטון המקומי ה-1 של ביה"ס לממשל ולמדיניות ע"ש הרולד הרטוך באוניברסיטת תל אביב, בנושא הקרקע כמשאב כלכלי וסוגיית התכנון העירוני, הוכן נייר העמדה

אשר הציף את בעיית התכנון העירוני והבליט את חשיבות הקרקעות כמשאב כלכלי והדגיש את ההפרשות לצרכי ציבור כמנוף כלכלי (שפיגל, 2011). נייר העמדה דיבר על סוגית ניצול הקרקעות לצורכי ציבור ליצירת נכסים כלכליים מניבים לרשות המקומית על ידי ביצוע פרויקטים של PPP (Private Public Projects).

מחקרים אלו מעידים על כך שהמדיניות מתפתחת ומתגבשת במקרים רבים בזכות סיבות חברתיות, פוליטיות וכלכליות שאינן קשורות באופן ישיר אל הנושא המגדרי.

למרות תכניות המחקר שהוקמו בעולם, כתבי העת, הכתבות המקצועיות ודעות שנכתבו בנושא, הספרות בתחום עדיין דלה, החלוצים בתחום מחקר זה נשענים בעיקר על ענפי מחקר אחרים.

1.4.5 אסטרטגיות שיכולות לעצב את המדיניות המוניציפאלית הכלכלית:

תהליך תכנון אסטרטגי הוא כלי לגיבוש אסטרטגיה להשגת שינוי מהמצב הקיים למצב הרצוי המוגדר בחזון ובמטרות. תהליך תכנון אסטרטגי יכול להיות מיושם בחברות עסקיות, בארגונים, בקהילות, ביישובים ובאזורים. הוא עשוי להיות תהליך כוללני, כלומר מתייחס לכלל רכיבי המערכת, או תהליך תחומי, כלומר מתמקד רק בחלק מרכיבי המערכת (לדוגמה התחום הכלכלי, תחום החינוך ועוד).

מסקירת הספרות, מאמרים, כתבות מקצועיות, וראיונות של כלכלנים בכירים ניתן להצביע על מספר אסטרטגיות פעולה כלכליות של הרשות המקומית, להלן נתאר ונסקור את האסטרטגיות:

1. שיווק עצמי

פיתוח כלכלי מקומי ע"י שיווק עצמי למשיכת השקעות הון גדולות בתחום הייצור התעשייתי כמו מפעלים המבטיחים תעסוקה מקומית ומהווים גירוי חזק לענפי כלכלה מקומיים (Black, 1991), דבר זה אפשרי על ידי פעולות של שיווק הישוב באמצעות תשדירים, חוברות, מאמרים, מפגשים ושיחות פרטיות. שיווק ישובים הופך בשנים האחרונות לתפקיד חשוב של רשויות מקומיות. וכחלק מזה קיימת חשיבות רבה לנגישות המידע.

בעולם העסקי כיום המידע מהווה מרכיב חשוב בהצלחה העסקית, מה גם שאחד העקרונות החשובים של התיאוריה הכלכלית של קיינס הוא חופש המידע שבלעדיו אין אפשרות להצלחת התיאוריה שלו שמהווה התפנית ההיסטורית של הכלכלה הקפיטליסטית. מכאן קיימת חשיבות רבה להנגשת המידע ככלי למשיכת מיזמים ולשיווק עצמי של הרשות המקומית, כולל אתר אינטרנט עדכני ונוח לשימוש, שילוט רחובות, מערכות GIS כולל אפשרות קבלת שירותים דרך מערכות האינטרנט.

2. משיכת יזמים

ניסיון למשוך פעילות כלכלית בתחום השירותים, המסחר, הפנאי, כגון בתחום המשרדים, מרכזי קניות, תיירות וכו'. ההנחה היא שההשקעה הפרטית תשמש מנוף עיקרי והרשות תספק רמת תשתית פיזית (Beyers, 1992).

ידידותיות העיר לעסקים הוא מושג שהולך ומתפתח בעולם לצורך השוואה בין רשויות שמעודדות כניסת עסקים לתחומן לבין כאלה שפחות עושות את זה. עקרון השוואה לצורך בחינת העדפת המקום בשיקולים של העסקים הוא עקרון חשוב ומהווה אבן יסוד בבחירת מקום העסק בקרב יזמים.

אטרקטיביות של רשויות נבחנת על ידי יזמים במספר מרכיבים עיקריים:

א. נתונים כלכליים: שהם למעשה התשלומים הישירים שמשלמים העסקים, כולל ארנונה, אגרות שונות והיטלים. וכאן המקום לבחון את נטל המס שהרשויות משיטות על העסקים וההטבות שמקבלים עסקים בתחומה ביחס לרשויות אחרות בסביבה.

ב. שביעות רצון: כאן ניתן למנות למעשה שני נטבחים עיקריים, הראשון בירוקרטיה ורישוי עסקים, והשני שביעות רצון מהשירותים הניתנים ע"י הרשות כגון, תחזוקת דרכים, פינוי אשפה, ניקיון, תאורת רחובות.

3. ייזום פוליטי

הרשות דואגת להגדיל את חלקה בסך ההקצבות של התקציב הלאומי ולהבטיח את סיווגה כמקום בעל עדיפות גיוס תקציבי ממשלה ישירים ועקיפים לצורך פיתוח כלכלי מקומי. הקצבות ישירות אשר מתקצבות את הפעילות של הכלכלה הפרטית. הקצבות עקיפות מתייחסות לפעילות הממשלתית המתקיימת בתחום הרשות, כגון, הקמת אוניברסיטה, מכוני מחקר ומוסדות ממשלתיים.

המגוון הרחב של המשימות העומדות בפני הרשות מחייב אותה לעמוד בקשר עם גורמים שונים: משרדי ממשלה ומוסדות ממלכתיים; גופים לא ממשלתיים - מקומיים, ארציים או זרים (דוגמת עמותות מקומיות, ארציות ובינלאומיות); גופים קהילתיים (התארגנויות אד-הוק של הקהילה המקומית לקידום או בלימה של מהלך ספציפי); הקהילה העסקית; רשויות מקומיות אחרות; בעלי אינטרסים פרטיים (בעלי קרקעות, שכנים וכיוצא באלו).

מכלול הגופים המקיפים את הרשות המקומית עלול להיות לה לרוועץ, לעכב תהליכים או למנוע ממנה למלא את יעדיה. אולם ניהול נכון של הקשר עם הגורמים הללו, הכוונתם לטובת מימוש מטרות הרשות ואיזון בין כלל הגורמים - יהפכו אותם לתומכים ומקדמים של תהליכי הפיתוח. הרשות המקומית כיוזמת ומובילה שינויים צריכה לפעול כדי ליצור מכלל הגורמים שהיא באה עמם במגע מעטפת מאפשרת ותומכת. זאת באמצעות יצירת סביבה ארגונית מאפשרת, סביבה פוליטית תומכת וסביבה ציבורית משתפת.

הסביבה המוסדית מתייחסת ליכולות הארגוניות של הרשות המקומית ושל ארגוני-סמך של הרשות המקומית, דוגמת חברה כלכלית, מתני"ס ותאגיד מים. היא מתייחסת גם למסגרת החוקית והסטטוטורית המספקת את התשתית לפעולותיה. כאשר המוסדות המקומיים הם מקצועיים, יעילים ואיכותיים, הם מושכים השקעות ומשאבים מסוגים שונים: תמיכות ותקציבים ציבוריים, קרנות, משקיעים, יזמים, אוכלוסייה ועוד.

4. עידודם של עסקים מקומיים ויצירת אווירה עסקית

הרשות המקומית יכולה לעודד יזמות כלכלית בקרב תושביה במסגרת פעולותיה לפיתוח תשתית ושירותים ביישוב. הדבר עשוי להתרחש כאשר הרשות המקומית תעסיק קבלנים

מקומיים לביצוע פעולות הפיתוח או תרכוש ציוד ומוצרים מבעלי עסקים מקומיים. כמו כן, ביכולתה של הרשות המקומית להפריט שירותים לספקים מקומיים למיניהם. הפרטת שירותים ועידוד קבלנים ויזמים מקומיים לבנות ולפתח את התשתית והשירותים בישוב יגרמו להעמקת המחזור הכספי המקומי. כלומר, ההכנסות העצמיות של הרשות הבאות מהתושבים וההכנסות המועברות ממשרדי ממשלה ישמשו בעת הוצאתן על פעולות פיתוח כמקור הכנסה למשפחות מקומיות בישוב. אין להתעלם כמובן מהפגיעה הכלכלית והחברתית שעלולה לנבוע מדפוס זה של מדיניות שיכול לפגוע כמובן באיכות המוצר שהרשות מקבלת, שאלה שלא נדון בה במסגרת מחקרנו זה.

תעסוקת נשים מהווה בטן רכה ליכולתה של החברה הערבית להשתלב בהתפתחות הכלכלית במדינה, על כן מן הראוי לבדוק את שזירת תעסוקת הנשים באסטרטגיות הכלכליות של הרשויות המקומיות בחברה הערבית.

שיעור השתתפותן של הנשים הערביות בשוק העבודה עמד על 22.5% בשנת 2006 ומאז אחוז זה לא עולה למרות העלייה ברמת ההשכלה והירידה בפרייה. לעומת זאת אחוז השתתפות הנשים היהודיות בשוק העבודה עמד על 71.3%.

חוסר השתתפותן של הנשים הערביות מביא לאובדן הכנסות עצום ליישובים הערבים ביותר מרובד אחד, אובדן תזרימי וכוח קניה, אובדן משאבים לצורכי השקעה בחינוך ורווחת התושבים, הצורך בתמיכות למשפחות עניות ומקרי רווחה ועוד.

89.1% מהנשים הערביות העובדות הן שכירות (עמותת הגליל ומדה, 2004), 22.4% מהנשים הערביות השכירות שעובדות במשרות חלקיות מסרו שהסיבה לכך שהן עובדות במשרה חלקית היא טיפול בבית ובילדים.

מכאן, המחסור הקיים במסגרות הטיפול בילדים מגיל 0-3 מהווה מחסום רציני בפני השתתפותן של נשים ערביות בשוק העבודה. עד יוני 2007 פעלו בישראל 2,300 משפחתונים, אשר מטפלים בכ- 12,000 ילדים, מתוכם 850 (כ-36%) משפחתונים ביישובים הערביים אשר מטפלים ב- 4,223 ילדים (כ-35% מהילדים) (וייסבלאי 2007). בישראל פועלים 1,600 מעונות יום המטפלים בכ- 74,000 ילדים, מתוכם רק 1,095 ילדים ערבים (כ-1.5%). מכאן עולה כי הילדים הערביים מהווים רק 6% מכלל הילדים המטופלים במסגרות מאושרות לגיל הרך, בעוד ששיעורם באוכלוסיית הילדים בגילאים 0-3 הינו 27%. בהעדר מסגרות כאמור, הופכת היציאה לעבודה לבלתי אפשרית ובמקרים רבים לא משתלמת כלכלית.

המחסור במסגרות הטיפול בילדים בחלקו תלוי ברשויות המקומיות שאמורות לדאוג להקמת מעונות יום לצורך מתן הזדמנות לנשים הערביות לצאת לשוק העבודה.

5. חברות כלכליות

יזמות כלכלית בקרב הרשות המקומית צוברת תאוצה כיום גם עקב התחרות ההולכת וגוברת בין הרשויות המקומיות לבין עצמן - תחרות על משאבי כוח אדם איכותיים שיעזרו להם להוציא מהכוח אל הפועל את המדיניות החדשה.

הכלי היעיל להוציא בעזרתו את מדיניות זו אל הפועל - החברה העירונית (הכלכלית):

כיום, רשומות בשלטון המקומי כ- 360 חברות עירוניות (כ- 50% פעילות), כאשר כ- 80% מהן הינן חברות לפיתוח כלכלי אורבאני, והשאר פועלות בתחומים שונים, כמוגדר ברשות המקומית הייעודית. הרשויות המקומיות מגלות עניין רב בכלי החברות העירוניות, לאור הפיתוח האורבאני המואץ והצורך במענה מהיר, יזמי, יצירתי, גמיש ופשוט מהמערך המקובל במסגרת עירונית-ציבורית מסורתית. זאת בשילוב ההנחיות, הכללים והתפיסות המקובלים במסגרת מנגנונים ציבוריים.

בידי הרשויות המקומיות מצויים משאבים חשובים להשגת עצמאות כלכלית וליצירת פיתוח כלכלי אורבאני, בעיקר בצורה של קרקעות פנויות, וחקיקה המאפשרת גביית מיסים עירוניים ושיקול דעת בפיתוח תעשיות מסחר ומבני משרדים בתחומן. משאבים חשובים אילו אינם מנוצלים במידה מספקת על ידי הרשות המקומית - כרשות מקומית. על מנת להביא לצמיחה כלכלית ואורבאנית על הרשות להיעזר בכלים, גופים בעלי תפיסה כלכלית אורבאנית.

הכלי החשוב הקיים כיום בידי הרשות המקומית הוא החברה העירונית. החברה העירונית הינה חברה בעירבון מוגבל והיא פועלת כגוף עסקי לכל דבר ועניין. כחברה כלכלית הינה מסוגלת לשווק פרויקטים בצורה טובה יותר, וזאת, עקב יצירת תדמית עסקית מסחרית. יתרה מזאת, יש לה יתרונות תפעוליים על רשות מקומית, כגוף כלכלי בעל אופי משימתי ויעדים ברורים ושהמנהלים המקצועיים בו מסוגלים לטפל בצורה הולמת ומקצועית ביוזמה עסקית, להתמודד נכון יותר ולהשפיע טוב יותר על צעדיו של היזם.

החברה העירונית בישראל נמצאת, למעשה, בנקודת המפגש שבין התחום העסקי, בו ההתנהגות המוכתבת על ידי שיקולים של יעילות ורווח, לבין התחום השלטוני - ציבורי, בו השיקולים המנחים הם המינהל התקין ושמירה על אינטרס הציבור. החברה העירונית מסוגלת לזהות, ליצור ולעודד יזמות כלכלית, בתחומים בהם הסקטור הפרטי חושש להשקיע, מסיבות של סיכון עסקי גבוה או חשש מפני עיכובים בירוקראטיים.

המשוואה: הפקת רווחים ליזם תוך ביצוע פרויקטים בעלי חשיבות ציבורית ואשר

קידומם יבטיח תשואה חיובית ציבורית וכלכלית.

חברות עירוניות הינן חברות בעלות הרכב מצומצם יחסית של כוח אדם מינימאלי ויעיל, הקונה שירותים חיצוניים רק לפי הצורך. דרך זו, של התנתקות מהגוף נותן השרות, מיד לאחר גמר הפרויקט - הוכחה כדרך כלכלית ויעילה מבחינה עסקית וציבורית.

החברה העירונית נעזרת גם ביועצים חיצוניים ובכך מבטיחה איסוף מלא ומדויק של נתונים ועריכת בדיקות נדרשות.

בשלב הראשון - עוסקת החברה באיתור פרויקטים בעלי פוטנציאל כלכלי בתחומי השרות המקומית. כחברה עירונית יש לה הכרות טובה עם העיר, צרכי העיר והתושבים והמשאבים העומדים לרשותה.

בשלב שני - החברה העירונית פועלת בשלושה מישורים מקבילים:

(1) יצירת לובי לפרויקט בעירייה ובגופים חיצוניים, כגון: משרדי ממשלה. פעולות אלו הן החשובות ביותר ותבטחנה שיתוף פעולה בין גורמי, להאצת התהליכים והאישורים הדרושים לקידום מהיר של הפרויקט בהמשך.

(2) איתור וגיוס יזמים פוטנציאליים, אשר באמצעותם ניתן יהיה להוציא את הפרויקט מהכרח אל הפועל.

(3) החברה מתמודדת עם בעיות משפטיות, מזרזת תהליכים בוועדות השונות.

הרצוי הוא להקים שותפות עם היזם הפרטי ואז מתקבל המשולש. החברה העירונית בנויה על שני יסודות: יסוד עסקי כלכלי: החברה הינה גוף עסקי כלכלי שמטרתו הפקת רווחים מפעולותיו והיסוד הציבורי: החברה תשאף לבצע פרויקטים בעלי חשיבות ציבורית.

6. שיתוף פעולה אזורי

בעולם המערבי יצרו רשויות צוותי עבודה נושאים או מינו אחראי שמחבר בין מהלכים ברמה המקומית למהלכים ברמה האזורית. כך למשל ב'אשכול גליל מערבי' הוקמו צוותי עבודה בתחומים דוגמת תעסוקה, איכות סביבה, תרבות ותיירות.

אחד ההסדרים שנוקטות רשויות מקומיות כדי להתייעל הוא הפרטת האספקה, ובעיקר העברה של הביצוע או הייצור של שירותים מסוימים, או מרכיבים מסוימים של השירותים, לידי ספקים פרטיים. במקרה זה הרשות קובעת את המדיניות, את רמת השירות ואת מחירו, מפקחת על ביצוע השירות, אך איננה מספקת אותו באופן ישיר.

ההפרטה נחשבת בעיני רבים כ-מתכון המתאים ביותר לאספקה יעילה ומשופרת של השירותים הציבוריים, והיא זוכה גם לעידודן של הממשלות, למשל בבריטניה (Norton, 1994).

עם זאת, ממחקרים שונים מסתבר כי שיעור השירותים המופרטים על-ידי הרשויות המקומיות הוא בדרך כלל מוגבל, בין היתר משום שלא כל השירותים מותאמים לתהליכי הפרטה ולא בכל הרשויות המקומיות קיימים התנאים הדרושים לכך (Oakerson, 1987; Martins, 1995; Warner & Hebdon, 2001; Warner & Hefetz, 2003).

הסדר אחר, שבו מתמקד מחקר זה, הוא שיתוף פעולה בין רשויות מקומיות המאפשר לרשויות המשתתפות בו ליצור מסגרות ארגוניות מסוגים שונים בהתאם לצורך ולנסיבות, מבלי לוותר על ריבונותן הפוליטית או על עצמאותן כמקבלות החלטות.

שיתוף פעולה בין רשויות מקומיות מיועד לתת מענה ארגוני הולם לצורך תפקודי כלשהו – מתן שירות, השקעה או פתרון בעיה – המחייב איגום משאבים או התייחסות למרחב החורג מתחום האחריות של רשות מקומית אחת, וזאת מבלי לפגוע בריבונותן של הרשויות המקומיות המשתתפות. יתרונם העיקרי של הסדרי שיתוף הוא בגמישותם היחסית. אפשר להתאים את תחומי השיתוף, את מספר המשתתפים ואת אופי ההסכם לצרכים ולרצונות של הרשויות המקומיות המשתתפות. ניתן גם לשנות את ההסכמים, להכניס שותפים חדשים או לאפשר לשותפים קיימים לפרוש אם התנאים משתנים (McIlwain, 1989).

ישנם גם פתרונות אחרים, אולם ההפרטה ושיתוף הפעולה הם הנפוצים ביותר (Oakerson, 1987; Martins, 1995; Warner & Hebdon, 2001; Warner & Hefetz, 2003).

הבחירה בין הפרטה לבין שיתוף פעולה בין-מוניציפאלי תלויה במידה רבה בסוג השירות, ביכולת הארגונית והמקצועית של הרשות ובסביבתה הארגונית והכלכלית (Oakerson, 1987; Warner & Hebdon, 2001; Thurmaier & Wood, 2002; Warner & Hefetz, 2003).

הפרטה מתאימה יותר לשירותים שאפשר להגדיר אותם בצורה ברורה, לכמת את תפוקתם ולפקח על ביצועם (כדוגמת פינוי אשפה או שירותי חירום) ולמצבים של שוק תחרותי של ספקים אלטרנטיביים, בתנאי שלרשות יש כלים מקצועיים לבחור מתוכם את הספק המתאים ולפקח על עבודתו. כמו כן נמצא כי בהיעדר שוק תחרותי התועלות של הפרטה הן קצרות טווח (Kodrzycki, 1994).

הסכמים בין-מוניציפאליים מתאימים יותר לשירותים שבהם יש יתרונות לאספקה אזורית, כשאין מבחר של ספקים וכאשר רמת האמון הנדרשת בין הרשות לספק גבוהה ביותר. לכן, רשויות מקומיות קטנות שאין להן כלים מקצועיים לנהל מכרזים ולפקח על איכות עבודתם של ספקים פרטיים נוטות יותר להישאר בתחום הציבורי ומעדיפות הסכמים בין-מוניציפאליים על-פני הפרטה.

הצורך באיגום משאבים יכול להתעורר גם במישור הפוליטי. התאגדות של רשויות מקומיות מאפשרת העצמה וריכוז כוחות להשגת מטרה משותפת, כמו, למשל, מאבק משותף כנגד

גורם חיצוני שפעילותו עלולה לגרום נזק לרשויות מקומיות אלה, או כאשר נדרשת תמיכה פוליטית וציבורית בנושא שבו יש לרשויות המקומיות האמורות אינטרס משותף לעומת קבוצות אינטרסים אחרות. איגום הכוחות מעניק למסגרת המשותפת עוצמה פוליטית גדולה יותר מאשר לכל רשות מקומית בנפרד ומחזק את כושר המיקוח והשתדלנות שלהן.

שיתוף פעולה הוא הסדר מתבקש גם כאשר נוצר צורך לפתור בעיות חוצות גבולות המחייבות תיאום עם רשויות מקומיות סמוכות, למשל בתחומים שקיימות בהם השפעות חיצוניות, כמו תברואה, ניקוז ואיכות הסביבה, או בתחום התכנון המרחבי. הסדרים בתחומים אלה נפוצים יותר באזורים מטרופוליניים המאופיינים בפיצול מוניציפאלי מאשר במרחבים לא-מטרופוליניים.

אלו הם האסטרטגיות העיקריות שיבחנו במסגרת העבודה שלנו, שבה נבחן את מידת השימוש בהם במסגרת המדיניות המוניציפאלית ואת השפעתם על הצמיחה הכלכלית ביישוב הערבי. לאור זאת, למחקר מטרה משנה והיא לפתח כלים להתמודדות עם האתגרים והדילמות של השלטון המקומי הערבי בהקשר של מדיניות אופטימאלית לעידוד הצמיחה הכלכלית ביישוב, הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך.

1.5 השערות המחקר:

- במדיניות המוניציפאלית ברשויות הערביות חסרות אסטרטגיות התומכות בצמיחה הכלכלית.
- חוסר השימוש באסטרטגיות לקידום הפיתוח המקומי הביאו לחוסר הפיתוח הכלכלי של היישוב הערבי בישראל.
- לא שולבו אספקטים של מקומיות, כלכליות, ושיתוף מערכתי (מכ"ש) LEP בתכנון האורבאני ותוכניות התב"ע של היישוב הערבי. ולכך הייתה השפעה רבה על רמת הצמיחה הכלכלית של העסקים ביישוב.
- הרשויות לא נקטו באסטרטגיות הידועות בעולם לעידוד הצמיחה הכלכלית ביישוביהם.

למדיניות המוניציפאלית הייתה השפעה שלילית על הפיתוח הכלכלי ביישוב הערבי בישראל, בשל חוסר קיומם של אסטרטגיות לפיתוח הכלכלי בתוך התמהיל של המדיניות המוניציפאלית, כמו כן בגלל לא שולבו הדיסציפלינות של LEP בפעולות ו/או בהחלטות הרשות כבר בשלבי הבישול.

2. שיטת מחקר

על פי רוב כל העבודות והמאמרים שנכתבו אינם עוסקים או מנתחים מרכיבים אלו בצורה פרטנית תוך בחינת האסטרטגיות שעיצבו את המדיניות המוניציפאלית והשפעתם על עידוד היזמות הכלכלית ביישוב הערבי, ובכך מותירים ואקום מחקרי. בכדי למלא ואקום זה הניתוח שנעשה בעבודה זו הסתמך על מחקרים או נתונים או דוחות אלא ושילב שיטת מחקר איכותני וכן נתונים אמפיריים כמותיים הניתנים למדידה.

בכדי לעשות זאת, שילבנו לצד המרכיבים הנמדדים (דוחות, נתונים,...) כלים נוספים תוך תשומת לב לניתוח ראיונות העומק שהתקיימו עם מעצבי מדיניות, אנשי עסקים וגם הדרג המקצועי ברשויות המקומיות הנחקרות.

המחקר הנוכחי הוא מחקר משולב בין הפרדיגמה הכמותית והאיכותנית. הבחירה בכלים מהפרדיגמה הכמותית הנם חשובים על מנת לבא התנהגויות עתידיות ולא רק לאתר תפיסות עכשוויות. המחקר הכמותי נקי מהטיות החוקרים, באופן יחסי. המחקר הכמותי מאופיין בכימות הדעות, הדבר אשר מאפשר הכללה ממדגם מייצג. ניתן לבדוק את מהימנות ותוקף הניבוי של כלי המחקר הנבחר, וזה מחזק את מהותו. בחירת כלים איכותניים, כמו ראיון נובע מהצורך בהבנה מעמיקה של תופעות בשוק הישראלי, אם זה מבחינה כלכלית או מהבחינה דמוגרפית חברתית.

אוכלוסיית המחקר נבחרה באמצעות דגימה מגוונת, נבחרו ארבע רשויות מוניציפאליות מהמגזר הערבי, בבחירה שלנו הושקעה מחשבה עמוקה, והחלטנו תוך התייעצות עם בעלי מקצוע ומומחים לבחור את היישובים הבאים למחקר; עיריית בקה אלגרבייה, עיריית נצרת, אום-אל פחם וכפר קאסם.

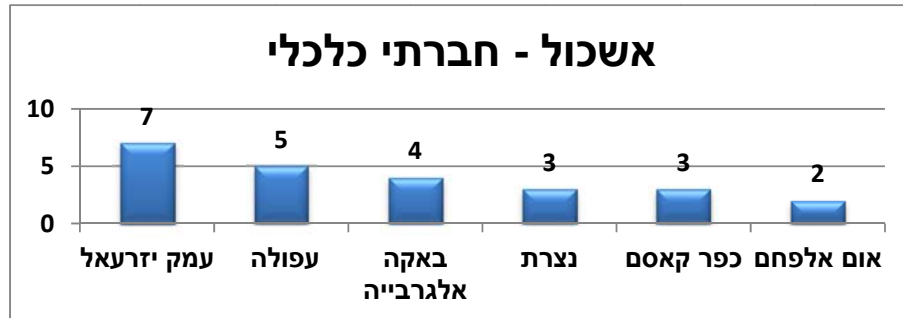
עיריית באקה אלגרביה שבה קיימת מכללת אלקאסמי ואשר מהווה מנוף כלכלי חשוב שניתן למדידה ע"י בחינת התרומה הכלכלית הישירה ליישוב והיזומות העסקיות שקמו בעקבותיו.

עיריית נצרת העירייה הגדולה במגזר הערבי ואשר מכילה בתוכה מנופים כלכליים חשובים כגון משרדי ממשלה, המוסד לביטוח לאומי, מס הכנסה, בתי המשפט וכן מיזמים משותפים של המגזר הפרטי והממשלתי כגון החממה הטכנולוגית, עמותת גליל סופטוואר, מרכז טיפוח יזמות מט"י ועוד.

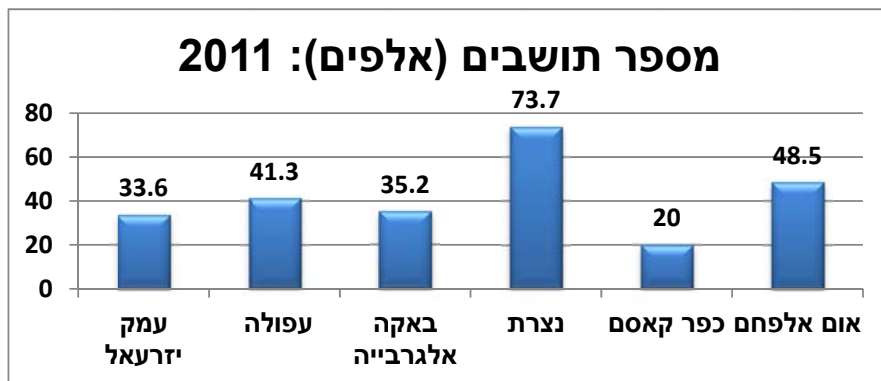
כפר קאסם, יישוב הנמצא במרכז הארץ ולא בפריפריה, הקים אזור תעשייה ביזמות פרטית והביא לשם מפעלים ויזמים מהמגזר היהודי בשיטת שיתוף מעניינת שיש לחקור את יעילותה בטווח הקצר והארוך לפיתוח הכלכלי ביישוב הערבי.

לשם השוואה לקחנו גם שני יישובים מהמגזר היהודי, מטרת ההשוואה היא להראות שאכן שימוש בכלים שמוצעים במחקר אכן הביאו לתוצאות שונות מזו ביישוב הערבי. שני היישובים שבחרנו בהם הם עמק יזרעאל ועפולה.

להלן נציג נתונים השוואתיים בין יישובים אלו

זה היה רעיון טוב מאוד למצוא רשויות מקומיות מהמגזר היהודי שיש להן אשכול - חברתי כלכלי דומה, אבל כמעט ואין יישוב ערבי שמקבל דירוג מעל ל 4 (כאשר 1 הוא הדירוג הכי הנמוך ו 10 הוא הכי גבוה), כמו כן גם קשה למצוא ישוב יהודי שמדורג מתחת ל 4.

רואים מהגרף שמספר התושבים הוא הכי גבוה בנצרת, אבל הרשויות האחרות מתמודדות עם מספר תושבים זהה.

2.1. החלק האיכותני

החלק האיכותני מתחלק לשתי קבוצות:

2.1.1. ראיונות עם האחראים ברשויות המקומיות

אלה ראיונות שנעשו עם האחראים ברשויות המקומיות על מנת לגזור את האסטרטגיות שיכולות לעצב את המדיניות המוניציפאלית הכלכלית בכול אחת מהרשויות.

בנספח ב' נציג עבור כל אחת מהאסטרטגיות את השאלות ששאלנו אותן לנציגי העיריות כדי לאמת אם העירייה אכן משתמשת באסטרטגיה זו. ונציג את המסקנות העיקריות שעלו מהראיונות, כמו כן נסכם את תוצאות הראיונות שהיו עם הנהלת העירייה. בנוסף נציג את הראיונות שנעשו בכול אחת מהעיריות, נצרת, אום-אל פחם, באקה וכפר קאסם וכן ראיונות שנעשו עם נציגי מועצה אזורית עמק יזרעאל ועיריית עפולה.

בכול אחת מהערים עשינו ראיונות אחדים ארוכים שהשתתפו מספר בעלי תפקיד, בחלק מהראיונות השתתף ראש העיר ובחלק לא, המסקנות שעלו מראיונות אלו נשתמש בהם בפרק המסקנות על מנת לאשש או לדחות השערת המחקר.

2.1.2. ראיונות עם העוגנים והמנופים הכלכליים

אלה ראיונות עם העוגנים והמנופים הכלכליים בערים – נצרת, אום אל פחם, כפר קאסם ובאקה אל גרביה – בעיקר לגבי סוגיית הקשר בין המנופים הללו והעירייה.

בנספח ג' נביא את הראיונות, בכול אחד מהערים הללו רואינו 4 עד 5 עוגנים, הראיונות הם ראיונות אישיים אשר התבצעו בשטח ע"י צוות המחקר ועם נציג מטעם העוגן. לקראת הראיונות הוכנו שאלות מראש בצורה מקצועית ודקדקנית במטרה לאחד את הראיונות ולקבל את המקסימום מהמראיון כך שהתשובות יהיו קוהרנטיות.

כול אחד מהראיונות היה סביב שלושה תחומים עיקריים. התחום הראשון שהעסיק אותנו הוא האם העוגן מהווה מינוף כלכלי חשוב לכלכלת היישוב. התחום השני היה סביב הבעיות והחסמים אשר עומדים בפני התפתחותו של העוגן, המטרה הייתה לנקות את השפעת העירייה מההשפעות האחרות אשר יש להן השפעה על התפתחות הארגון. התחום השלישי והחשוב לענייננו הוא הקשר בין הארגון לעירייה.

2.2. החלק הכמותי

החלק הכמותי מתחלק לשתי קבוצות:

2.2.1. מיפוי מאקרו כלכלי בתחום הרשויות הנחקרות

בחלק זה נעשה מיפוי מאקרו כלכלי בתחום הרשויות הנחקרות, לצורך גילוי מגמות וכיווני התפתחות כלכליים בתחום הרשות.

בנספח א' מובא מלוא הדו"ח אשר מפרט עבור כל אחת מהעיריות את המגמות והתפתחויות בתחומים כגון: נתוני ייסוד מוניציפאליים, מאפיינים גיאוגרפיים, מאפייני אוכלוסייה, השכלה, חינוך, תעסוקה ומקורות הכנסה, תעשייה ועסקים, מוסדות ציבור, בניה, דיור, ותחבורה, תכנית מתאר היישוב, והשוואות נבחרות עם יישוב יהודי דומה.

2.2.2. סקר עסקים

לצורך בדיקת השערות המחקר שלנו הרצנו סקר עסקים, הסקר כלל 50 עסקים מתוך כול אחד מארבעת היישובים שנכללו במחקר שלנו, בסך הכול נאספו 200 שאלונים, השאלות נוסחו בקפדנות על מנת שיהיו ברורות למרואיינים בלי לגרוע ביכולתן לבדוק את ההשערות שהועלו בתוך המחקר.

כמו כן הקפדנו שהמדגם שלנו יהיה מייצג בצורה הכי אופטימאלית שיש, דאגנו שעסקים בגדלים שונים, באזורי מיקום שונים, בשנות הקמה שונות ובענפים כלכליים שונים יהיה להם ייצוג הולם במדגם שלנו.

תוצאות ומסקנות

להלן נביא את תוצאות המחקר באשר לאסטרטגיות לפיתוח כלכלי ביישובים הערבים לאחר מיזוג ארבעת רובדי המחקר:

1. ראיונות עם האחראים ברשויות עצמן לבחינת האסטרטגיות, קיומן או חוסר קיומן ו/או מידת קיומן, תחת 6 סוגי האסטרטגיות שמצאנו בספרות. בראיונות נבחנו דרכי החשיבה ובישול ההחלטות ועד כמה משולבים בהחלטות שלושת הדיסציפלינות של LEP.
 2. ניתוחים מקרו כלכליים על מגמות התפתחות ביישוב שיכולות להצביע על מדיניות או חוסר קיום מדיניות מקומית לפיתוח כלכלי, ובדיקת ההתאמה של האסטרטגיות העירוניות לנתוני המאקרו.
 3. ראיונות עם העוגנים הכלכליים ביישוב לצורך בחינת ציפיות הקהילה העסקית מהעירייה ברמה אסטרטגית כלכלית. במיוחד בחינת מידת השיתופיות הקיימת בין הקהילה העסקית לעירייה.
 4. סקר עסקים אשר יבדוק בצורה כמותית את קיום/חוסר קיום האסטרטגיות והשפעתן על העסקים בכלל.
- בשלב השני נעשתה השוואה מקרו כלכלית בין היישובים הנחקרים לבין שני יישובים יהודיים דומים עפולה ועמק יזרעאל אשר ההבדל ביניהם היה שכיחות קיום האסטרטגיות הכלכליות בעמק יזרעאל לעומת דלילותם בעפולה.
- מטרת ההשוואה להראות שביישוב אשר משתמש באסטרטגיות לפיתוח כלכלי הוא בהכרח מביא לשיפור הביצועים המאקרו כלכליים של היישוב שלו, גם אם הוא ערבי או יהודי.**

2.3. אסטרטגיות לפיתוח כלכלי

להלן נבחן את קיומן של האסטרטגיות שדנו בהן קודם על סמך הראיונות והשאלונים שחולקו, אבל לפני שנבחן את האסטרטגיות רצינו לבדוק אם בכלל יש חשיבה אסטרטגית אצל האחראים ברשויות המקומיות שסקרנו אותן. תוך בחינת המודלים של השתלבות הפיתוח הכלכלי במדיניות המוניציפאלית כפי שהובא בספרות, מודל ההשתלבות המלאה, מודל המאמץ המשותף ומודל היוזמה החיצונית.

2.3.1. חשיבה אסטרטגית ויישום מודל המחקר LEP

המחקר בדק דרך ראיונות עומק עם ראשי הרשויות הנחקרות את דרך המחשבה, תהליך קבלת ההחלטות בביצוע הפעילות המוניציפאלית מתוך נקודת מבט של השפעת כל פעולה/פעילות על הפיתוח הכלכלי המקומי.

הבדיקה נעשתה בשני מישורים, הראשון דרך בדיקת החזון הכללי של הרשות, והשני דרך בדיקת פעולות נקודתיות, או פרויקטים מסוימים דרך המסננת של מודל המכ"ש לשם בחינת השפעתם על הפיתוח הכלכלי המקומי LED.

2.3.1.1 חזון ויעדים כלכליים:

מהראיונות שהיו עם האחראים ברשויות המקומיות הערביות עולה שאין חזון כתוב של ראש העיר/העירייה שמגדיר את האתגרים וההזדמנויות הכלכליות של העיר עם קביעת תכנית מימוש ויעדים לביצוע. כמו כן לחצי מהעיריות לא קיימת תכנית יעדים לבניית שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכי"ב ברמה של מדיניות. בנוסף לזה העיריות לא מקיימות שיתוף פעולה עם מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים שנמצאים בעיר¹.

מתוך ניתוח מאקרו כלכלי של היישובים ניתן לראות בבירור כי ישנה מגמה של תיעוש הישוב בכך שקיימת עליה בשטחי התעשייה ועסקים לעומת שטחי המגורים בשלוש ערים נחקרות לעומת באקה אלגרביה בה הייתה ירידה ביחס זה.

מצד שני ניתן היה להצביע על ירידה ברורה בפריון לעבודה אצל עצמאיים, בנצרת ובאום אל פחם, אשר נמדד לצורך המחקר ע"י היחס בין הכנסה חודשית ממוצעת לעצמאיים לעומת הממוצע הכלל ארצי, כאשר המשותף בין שני היישובים הוא שתחומי העיסוק השכיחים אצלם הם הבינוי והמסחר, ואילו בבאקה אלגרביה וכפר קאסם ישנה עליה בפריון לעבודה של עצמאיים כאשר שני היישובים זנחו את תחום הבניה והלכו לכיוון התעשייה בבאקה והתחבורה בכפר קאסם.

¹ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

ניתן לראות מתוך הניתוח המאקרו כלכלי של היישובים הנחקרים שביישוב באקה אלגרייה שענף התעשייה בו מהווה האחוז הגבוה ביותר בין היישובים הערבים הנחקרים, בנוסף לעליה בפריזון קיימת מגמה של ירידה באבטלה מתוך פוטנציאל התעסוקה.

ניתוח זה מלמד על הצורך בבחינת כוונת ההתפתחות היישובית, דבר אשר לא קיבל שום התייחסות אסטרטגית של העיריות בהכוון תעסוקתי או עידוד תחומים חדשים שמעלים את הפריזון, ומתמודדים טוב יותר עם השינויים המאקרו כלכליים.

מהראיונות שנעשו עם העוגנים הכלכליים ביישובים ערביים שנמצאים בתוך העיר עולה שכל הארגונים לא השתתפו בישיבות חשיבה עם העירייה לגבי החלטות כלכליות בעיר ולרוב נציגי הארגונים היו חילוקי דעות עם ההחלטות הכלכליות החשובות שהעירייה קיבלה, ואף הצביעו על טעויות אסטרטגיות של העירייה שגרמו להפסד פוטנציאלי עתידי מובהק. כול הארגונים מצביעים על כך שלעירייה אין תכנית יעדים ברורה למיפוי היתרונות היחסיים של העיר בתחום הכלכלי וגם כן שאין בדיקה להשיגה הכלכליים באופן מחזורי (כל שנה למשל) אשר מפרסמת אותם².

מסקנה מיידית עולה כי עיקרון השיתוף Partnerships לא מתקיים באופן מובהק ברשויות הנחקרות, זה בולט במיוחד.

מסקר העסקים (שנעשה ביישובים ערביים) עולה גם שרק 35% מבעלי העסקים הצהירו שהם סומכים על העירייה בקבלת החלטות כלכליות ומימושם ורק 19.5% מבעלי העסקים חושבים שלעירייה יש יעדים ברורים בתחום הפיתוח הכלכלי. מתוך אלה שחשבו שלעירייה יש יעדים כלכליים ברורים רק 14.5% חשבו שהעירייה עושה מאמצים מספיקים כדי לממש יעדים אלו. כמו כן מתוך אלה שחשבו שלעירייה יש יעדים כלכליים ברורים רק 18% חשבו שהיעדים הם יעדים התואמים את הצרכים הכלכליים של היישוב.

מסקנה כי עיקרון הכלכליות Economics לא מהווה מרכיב יסודי בקבלת החלטות ברשות, לדעת אנשי העסקים ביישוב.

אם נסתכל ביישובים יהודיים מתוך הראיונות שהיו עם האחראים ברשויות המקומיות בעמק זרעאל יש תוכנית אסטרטגית ענקית ומקיפה לכל התחומים. כמו כן קיימת תכנית יעדים של המועצה האזורית לבניית שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכיוב'. מצד שני קיים שיתוף פעולה מאוד גבוה בין הדרג המקצועי לדרג הפוליטי ויש שיתוף פעולה מלא דבר אשר גורם להיווצרות אקלים ארגוני מתאים ליזמות. כמו כן קיים שיתוף פעולה בין מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים עם המועצה האזורית. דבר אשר מצביע על קיום כמעט מלא של המקומיות, הכלכליות וגם השיתוף LEP. לעומת זאת המצב בעפולה דומה לזה של היישובים הערביים למעט שבעפולה קיים שיתוף פעולה בין הדרג המקצועי לדרג הפוליטי.

² ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ג'

2.3.1.2 בדיקה נקודתית של יישום המודל בפרויקטים:

מדידה: כדי לבחון את שלושת המרכיבים של המודל שלנו LEP ואת מידת הצלחת כל פרויקט במסגרת הזו, יש לקבוע את התכונות של הפרויקט אשר מחזקים את מרכיב המודל ואילו הם התכונות אשר מחלישות אותו.

כך למשל נגישות טובה היא תכונה מחזקת את מרכיב המקומיות של הפרויקט, ואילו מחסור בעתודה קרקעית להתפתחות הפרויקט בעתיד מהווה תכונה מחלישה.

במחקר הזה נעשה מיפוי לתכונות המחזקות והתכונות המחלישות את מרכיבי המודל בפרויקטים ולפי זה נקבע ציון עובר וציון לא עובר לפרויקטים.

יש לציין כי מיפוי התכונות המחזקות למרכיבי המודל יכול להוות מחקר המשך, שממנו ניתן לקבוע באופן מדיד יותר ציוני מעבר לפרויקטים וכן יכולת השוואה בין פרויקטים אשר מרכיבי המודל שונים לגביהם.

להלן נציג את הפרויקטים ואת בחינתם על פי המודל של LEP.

2.3.1.2.1 נצרת: בנצרת נבחנו שני פרויקטים האחד כבר הוקם, גן תעשייה, והשני נמצא בתכנון, מבנה עירייה.

גן התעשייה נבחן בשלושת הדיסציפלינות של המודל, מקומיות, כלכליות ושיתופיות.

מקומיות: מראיונות עם בעלי עסקים, ועם העירייה מתברר שהפרויקט הוקם על קרקע שמיועדת לתיירות למרות שקיים מחסור בשטחי בניה לתיירות, הפרויקט רחוק מאוד מאזור התעשייה העתידי האזור ציפורי שאמור להיות מחובר לרכבת הארצית, כמו כן רוב עובדי הפרויקט באים מאזור הצפון וכך נאלצים לעבור את כל נצרת עד הגיעם למקום העבודה דבר שגורם ללחצי תנועה מיותרים.

כלכליות: אין ספק שפרויקט מסוג זה אמור להוות עוגן כלכלי ומקור פרנסה לתושבי העיר, אך ראש העיר טוען שרוב עובדי גן התעשייה הם לא תושבי נצרת, והעירייה לא השתמשה בתמריצים ובכוחה הפוליטי לעידוד מיזמים מנצרת לכניסה לגן התעשייה.

שיתופיות: אנשי העסקים בנצרת ציינו מפורשות את מורת רוחם מהפרויקט שלטענתם גנב את הקרקע התיירותית הטובה ביותר בנצרת, הם לא שותפו בקבלת ההחלטה, לא התייעצו איתם, ואם היו עושים כן הפרויקט היה מוקם במקום מתאים יותר.

מסקנה, הפרויקט לא עובר את מסגרת ה-LEP.

הפרויקט השני, פרויקט הקמת בנין עירייה הוא פרויקט בשלבי תכנון:

מקומיות: הפרויקט אמור להיות מוקם בכניסה הדרומית של העיר, על יד קניון ביג, ובכניסה לאזור תעשייה הישן, אזור שמהווה צוואר בקבוק תחבורתי קשה. בתוך המיזם אמור להיות מוקם מרכז מסחרי כחלק מעסקת קומבינציה עם היזם, בנוסף לאמפיתיאטרון, שני אלו עלולים להוות מחנק תחבורתי בכל שעות היום ובמיוחד בערב בזמני שיא של השופינג ביחד עם אירועי האמפיתיאטרון.

כלכליות: השילוב של שטחי מסחר עם אמפיתיאטרון ביחד עם בניין עירייה הוא שילוב כדאי מבחינה כלכלית ומהווה מתכון לתמיכה הדדית.

שיתופיות: עוגן כלכלי כזה יכול היה להיות ממוקם באזור אחר "חלש" כלכלית שיכול למנף אותו הרבה יותר מאזור שכבר קיים בו מרכז מסחרי גדול, ראש העיר החדש מסכים שיש צורך בבחינת הנושא שוב ולגבש פורום התייעצות כולל אנשי עסקים מהעיר.

מסקנה, הפרויקט טוב אך יש מה לשפרו מנקודת מבט LEP.

2.3.1.2.2 אום אל פחם:

באום אל פחם נבחן פרויקט הקמת בית העירייה.

מקומיות: הפרויקט אמור להיות ממוקם בכניסה הראשית לעיר, דבר שיכול להוות מטרד תחבורתי לא מבוטל במיוחד בשל העובדה שהאזור הזה חנוק תחבורתית גם ללא הפרויקט. ראש העיר ציין את פתרון התחבורה הציבורית שאמור להיות משולב בפרויקט ע"י תחנת אוטובוס מחוברת ליישוב.

כלכליות: השילוב של מבנה עירייה ביחד עם מבנה משרדים יכול להוות מנוף כלכלי מצוין, מצד שני יכול להוות מקום תעסוקה לכוח העבודה המובטל בעיר במיוחד כוח האדם הנשי. העירייה מודעת לעניין התחרותיות עם מרכזי המסחר באזור ולכן יעדה את החלק המסחרי בפרויקט למבנה משרדים ולא מרכז מסחרי, וזה צעד נכון בהתאמת המיזם למודל LEP.

שיתופיות: היחס של הסביבה לפרויקט לא אוהד במיוחד, בעיקר בגלל פחד המחנק התחבורתי, מצד שני אנשי עסקים הציעו שהפרויקט יועבר למקום אחר בעיר שהוא אזור חלש כלכלית, וכך ניתן להחיותו ע"י הקמת מבנה עירייה ומבנה משרדים שמהווים עוגן להתפתחות כלכלית ענפה.

מסקנה: הפרויקט טוב, ניתן לומר שהוא עובר את המסננת של ה- LEP.

2.3.1.2.3 כפר קאסם:

בכפר קאסם נבחן פרויקט אזור התעשייה לב הארץ :

מקומיות: הפרויקט הוקם על קרקע פרטית דרומית לכביש הראשי שמפריד בין אזור התעשייה לעיר עצמה, אזור מרוחק מהעיר ולא מהווה מפגע סביבתי. אזור התעשייה קרוב מאוד למרכז הארץ ובעל פוטנציאל עצום להתחרות עם פרויקטים דומים בערי המרכז.

כלכליות: המיזם הוקם ע"י כניסת יזם פרטי שבצע את כל עבודות הפיתוח והתקזז עם העירייה מול היטלי ההשבחה שעליו לשלם, צעד חכם שפתר את בעיית דלות האמצעים של העירייה וחוסר היכולת של בעלי הקרקעות לבצע בעצמם את הפיתוח. בתקנון של המיזם הוגדרו העסקים שיכולים לכנס אליו, רק מחסנים ושירותים לוגיסטיים, עניין זה החליש את הפרויקט באופן משמעותי בכך שהקטין את הכדאיות הכלכלית שלו באופן שכיום מעמיד בספק את כדאיות המשך תפעולו. שירותים לוגיסטיים מעסיקים מעט מאוד עובדים, צורכים שטחים גדולים ומשלמים תעריפים מופחתים בארנונה, נתונים אלו הקטינו באופן משמעותי את הכדאיות הכלכלית של הפרויקט.

שיתופיות: אכן התקיים עיקרון השיתופיות בפרויקט, בעצם שיתוף בעלי הקרקעות וחיבורם ליזם פרטי ביחד עם הסכם השיפוי לביצוע עבודות הפיתוח בקיזוז חוב היטלי ההשבחה. אך הדעה הרווחת שאם היה גוף שמאגד את בעלי העסקים יכול היה ביחד עם העירייה לפתור בעיות רבות שנתקל בהם הפרויקט בשלב ב'.

2.3.1.2.4 באקה אל גרביה:

בעיר באקה אלגרביה נבחן פרויקט פיתוח הכביש הראשי.

מקומיות: למרות חיבור העיר לכביש 6 חוצה ישראל, העירייה בחרה לטפח את הכביש הראשי הפנימי של העיר בתור פרויקט דגל שישאב את הכוח המסחרי הקיים בעיר. למרות שהעירייה משקיעה משאבים רציניים בטיפוח הכביש הראשי, קיימת זליגה של עסקי מסחר לאזור המחבר את העיר עם כביש 6. כמו כן פתיחת ציר עוקף הכביש הראשי גרם גם הוא לזליגת עסקי מסחר מהכביש הראשי אליו. זאת תופעה כלכלית נפוצה, אך העירייה חייבת לנקוט במדיניות מסוימת כדי למצוא פתרון שימנע התרוקנות של הכביש הראשי שהעירייה מפתחת. זאת ניתן לעשות ע"י ארנונה דיפרנציאלית שתגרום לסוגי עסקים מסוימים להיות בכביש הראשי וסוגי עסקים אחרים יהיו בעוקף וכאלה שיהיו בכניסה ליישוב.

מצד שני ניתן לכפות על עסקים להיות ממוקמים לפי מדיניות העירייה דרך מנגנון רישוי עסקים.

כלכליות: ההשקעה בכביש הראשי לצורך משיכת כוח קניה והפיכתו לקניון רחוב הוא רעיון טוב כלכלית, אך יש צורך בתמיכה בעסקים שיוקמו שם, שמירה על צביון ייחודי של קניון הרחוב, ובידולו משני המקומות האחרים שמתפתחים במקביל, הכביש העוקף והחיבור עם כביש חוצה ישראל כביש 6.

שיתופיות : איגוד בעלי החנויות במיזם, שיתופם בקבלת ההחלטות הוא עניין חשוב לצורך רתימתם למיזם והפיכתם לסוכנים שלו, מצד שני יש לאכוף תקנון ברור שבו יוגדרו סוגי העסקים שיקומו שם, להוציא את העסקים שמפריעים להצלחת המיזם, וליזום הקמת פעילויות תרבות משולבת עם המיזם למשיכת כוח צרכני חיצוני.

מסקנה : הפרויקט מצוין, עם ההתאמות הנדרשות כדי שיענה על דרישות LEP.

מודלים של השתלבות

כמו שהוזכר בהצעת המחקר יש שלושה מודלים של השתלבות הפיתוח הכלכלי בחשיבה האסטרטגית של המערכת המוניציפאלית: מודל ההשתלבות המלאה, מודל המאמץ המשותף ומודל היוזמה החיצונית. במודל ההשתלבות המלאה העירייה עצמה יוזמת פרויקטים כלכליים ומשתתפת עם אחרים בביצועם, ובמודל המאמץ המשותף העירייה משתתף ביוזמות כלכליות שאחרים יזמו, ובמודל היוזמה החיצונית למועצה אין שום חלק ביוזמות הכלכליות שמבצעים בתחום שיפוטה.

עולה שהעיריות הערביות עובדות לרוב לפי מודל היוזמה החיצונית. אפילו חלק מבעלי העסקים ציינו שעירייה מטרפדת את היוזמות שלהם. למרות שבראיונות עם העיריות עצמן הצביעו על מספר יוזמות שבהם העירייה השתלבה השתלבות מלאה ביוזמה, איזור התעשייה לב הארץ בכפר קאסם, הגלריה לאומנות והקמת בנין מסחרי באום אל פחם.

כך לדוגמה גני התעשייה שהוקמו בנצרת, העירייה קיבלה את הצעת היזם להקמה כ- "יוזמה חיצונית" ולכן היא נאלצה להסכים על תנאי היזם גם מבחינת המיקום וגם מבחינת המשאבים, דבר שעורר ביקורת לא קטנה מצד בעלי העסקים בעיר.

מצד שני המכללה האסלאמית בבאקה אלגרביה, גם שם העירייה קיבלה את היוזמה שיוזמה חיצונית של התנועה הסופית, ועל כן העירייה לא השתתפה בשום הליך של הקמת המכללה, המיזם נחשב מוביל בחברה הערבית מבחינת הגודל וההשפעה הכלכלית החיובית, אך קיימים גם שם בעיות תכנון ומיקומיות בעלות השלכות קשות בטווח הארוך.

כאן המקום לציין את הניטראליות של הרשות בתהליכי היוזמה ו/או התכנון, שגורמים למצבים שבהם לא יהיה לרשות יכולת תכנון אסטרטגי, אלא לקבל את הצעתו של היזם, וכך לא יהיה בידי הרשות אפשרות לבחון את המיזם במודל שלנו מכ"ש LEP. ומכאן נוצרות בעיות עתידיות שקשה מאד בעתיד לפתור.

העיריות הערביות, בגלל חוסר התכנון האסטרטגי, לא יוזמות ואפילו לא משתלבות ביוזמות כלכליות בעירם באופן פעיל, לא בשלב היוזמה, ולא בשלב התכנון ולא בשלב ההקמה וגם לא בשלב הניהול והתמורה.

בעפולה בדומה ליישובים הערבים עובדים לפי המודל של היוזמה החיצונית עם מספר יוזמות שהיו במאמץ משותף של העירייה, ואילו בעמק יזרעאל ברורה ההשתלבות המלאה של המועצה במיזמים ויוזמות כלכליות משלב ההקמה ועד לבשלות הכלכלית.

2.3.2. אסטרטגיית שיווק עצמי

עולה מהראיונות שהתקיימו עם האחראים בעיריות ביישובים ערביים שלא קיימת אסטרטגיית שיווק עצמי ברורה ומסודרת עם תכנית יעדים, דבר זה מתבטא בכך שהעיריות לא מקיימות פעילות מספקת של שיווק עצמי, תשדירים, חוברות, כנסי חשיפה, מפגשים עם אנשי העסקים וכיו"ב וגם שהעיריות לא מקיימות פעילויות תרבותיות באופן מספיק, וזה מתבטא בכך שהעיריות לא תומכות בעוגנים תרבותיים בעיר כמקור משיכה לקהל חיצוני לתוך העיר.³

עולה גם מהראיונות שהעיריות לא מקיימות פעולות מספקות לשיפור תדמיתן כדי לעודד את הכלכלה, למעט פעילות מצומצמת שהייתה באום אל פחם בקדנציה של ראש העיר האשם עבד אלרחמאן, והיו עדויות על הצלחה בשינוי תדמית בתקשורת העברית. לא קיים תפקיד של דובר העירייה, ואם זה קיים (כמו בנצרת) אז הוא לא עובד לפי תכנית אסטרטגית לשיווק העיר ושיפור תדמיתה, כולל מיתוגה. בנוסף לא נעשית פעילות משותפת של הקהילה עם העירייה לשיווק העיר.

מהראיונות שנעשו ביישובים ערביים עם העוגנים הכלכליים בתוך הערים עולה שבחלק מהארגונים הצביעו על כך שתדמית העיר אשר היוותה לפעמים מכשול להתפתחות העסקית, והעירייה לא פעלה בתקשורת לשינוי תדמית זו. בחלק מהמקרים אכן השתמשה העירייה בארגון לצורכי מיתוג העיר ופרסומה ברמה מקומית ובינלאומית, ובחלק אחר – שכן הדבר הזה רלוונטי – לא עשתה העירייה כך.⁴

עולה מסקר העסקים (שנעשה ביישובים ערביים) שרק 4% מבעלי העסקים הצהירו שהם השתתפו בפעילות שיווקית עם העירייה. עולה גם מהסקר שרק 8% מבעלי העסקים הצהירו שהעירייה מקיימת פעילות שיווקית כגון תשדירים, חוברות וכיוצא בכך אשר יש להן השפעה על הגדלת הפעילות הכלכלית ביישוב והגדלת ההכנסות של עסקיהן. בעוד רק 9% מתוך אלה שהצהירו שהעירייה מקיימת פעילות שיווקית אמרו שהפעילות הזו מספיקה.

הנגשת מידע: רק לשתי עיריות מתוך ארבעת העיריות שנחקרו קיים אתר אינטרנט פעיל, וגם כאן קיים מחסור רב במידע חיוני לעסקים, אין אפשרות לביצוע תהליכים ו/או בקשות דרך אתר האינטרנט דבר המהווה מכשול משמעותי בעיני היזמים לקיצור תהליכים, מניעת בירוקרטיה, והנגשת מידע.

עולה מהראיונות שהתקיימו עם האחראים בעיריות ביישובים יהודיים שבעמק יזרעאל המועצה האזורית מקיימת באופן נרחב פעילות של שיווק עצמי, תשדירים, חוברות, כנסי חשיפה, מפגשים עם אנשי העסקים וכיו"ב. כמו כן המועצה האזורית מקיימת פעילויות תרבותיות, ו/או תומכת בעוגנים תרבותיים ביישוביה כמקור משיכה לקהל חיצוני לתוך היישובים שלה בהיקף של מיליונים. התדמית היא ברמה טובה מאד, "כמעט כולם רואים בנו סיפור הצלחה" דברי הגזבר. במועצה קיים תפקיד של דובר המועצה, עם תכנית אסטרטגית לשיווק היישובים ושיפור תדמיתם, כולל מיתוגם. אבל לא נעשית פעילות משותפת של הקהילה עם המועצה לשיווק

³ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'
⁴ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

היישובים. בעפולה המצב יותר טוב מיישובים ערבים בתחום השיווק העצמי אבל בכלל לא מגיע לרמה של עמק יזרעאל.

2.3.3. אסטרטגיית משיכת יזמים

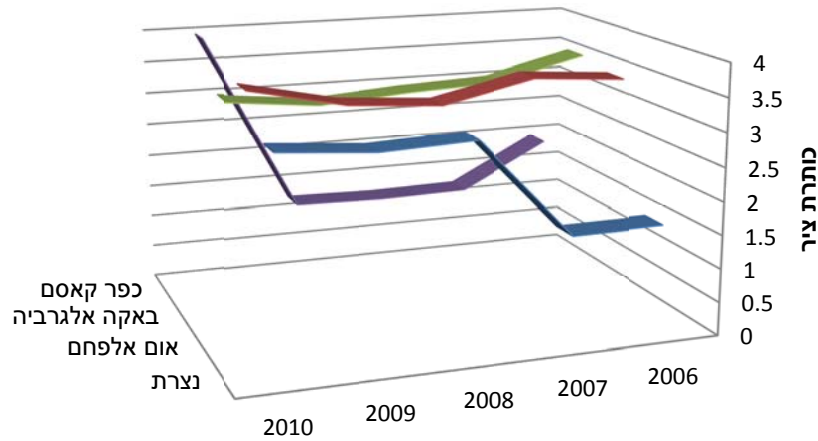
מהראיונות שנעשו עם העוגנים הכלכליים ביישובים ערביים בתוך העיר עולה שהשיקולים שעמדו בפני הארגון להיות ממוקם דווקא בעיר ולא בעיר אחרת, הן לא כתוצאה ממדיניות של העירייה למשוך עסקים לתחומה, אלא משיקולים אחרים שרובן היו סביב זה שהיזמים היו בני היישוב או שיש מדיניות מלמעלה (ממשלה, כאשר מדובר במוסדות ממשלתיים או נתמכים) שכופה את זה או מיקום אסטרטגי שלא קשור למה שעושה העירייה⁵.

לרוב המוחץ של הארגונים לא היה כמעט לעירייה אף תרומה בהקמתן, במקרים מיוחדים העירייה הייתה חלק מהיוזמה וזה היה באום-אל פחם. נראה שיש עלות מעבר גבוהה לעיריות אחרות וזה עומד בראש השיקולים של עוגנים רבים שלא לעבור ליישובים אחרים למרות המצב, חלק מהן נובע משיקולים רציונאליים וחלק משיקולים רגשיים, אבל לא כתוצאה מזה שהם יפסידו את "תמיכת" העירייה, לכן חלק מהארגונים שללו האפשרות לעבור לעירייה אחרת, במקרים מסוימים אחרים נאלצים עסקים בשלבי התפתחות מתקדמים לשקול באופן רציני לעבור למקום אחר.

ניתוח הנתונים של שטחי התעשייה והמסחר בארבעת היישובים הנחקרים מראה על מגמת שיפור ביחס של מ"ר תעשייה ומסחר לכל אלף תושב בשני ישובים, נצרת שבה ניתן להבחין בעליה ברמת התיעוש שלה, וכפר קאסם שהחלה לגבות ארנונה מהקמת איזור התעשייה החדש "לב הארץ". ואילו בבאקה אלגרביה ואום אל פחם אין שינוי משמעותי במדד זה.

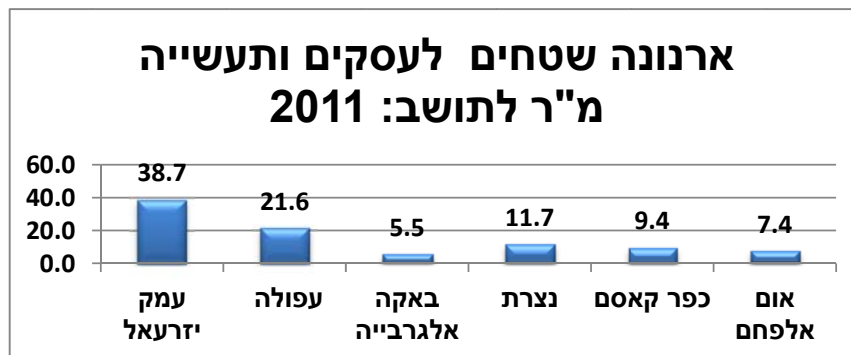
⁵ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ג'

מ"ר תעשייה ועסקים לכל אלף תושב

	2010	2009	2008	2007	2006
■ נצרת	3.14	3.03	3.09	1.6	1.61
■ אום אלפחם	3.7	3.4	3.3	3.6	3.5
■ באקה אלגרביה	3.27	3.13	3.23	3.29	3.62
■ כפר קאסם	3.97	1.24	1.21	1.24	1.95

השוואה של יחס שטחי התעשייה לאלף תושב בין היישובים הערבים לעפולה ועמק יזרעאל מראה על פער עצום בין היישובים הערבים לבין אלו היהודים.

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים גרוע מעפולה, אבל בעמק יזרעאל השטחים המוקצים לעסקים ותעשייה (מ"ר לתושב) הוא הגבוה והם מגיעים ל 39 מ"ר לתושב לעומת 6 מ"ר לתושב בבאקה אלגרביה למשל.

להלן נבחן את קיומה של אסטרטגיית משיכת יזמים, נעשה את זה בשי נדבכים, הראשון מתבטא בתמריצים ישירים הניתנים ליזם עצמו, השני מתבטא בשביעות רצון היזם שמתחלק לשני רבדים, רישוי עסקים, ורמת השירותיות של הרשות.

תמריצים ישירים

עולה מהראיונות שהתקיימו עם האחראים בעיריות ביישובים ערביים שהעיריות לא תומכות ביעוץ כלכלי או הכנת תכניות עסקיות של מפעלים שרוצים לכנס לעיר, כמו כן לעיריות לא היה חלק בהקמת מפעלים אלה⁶. גם ביישובים יהודים לא השתתפה העירייה כיזמת בפרויקטים מובילים בתחום העירייה בחמש השנים האחרונות. אבל במועצה אזורית עמק יזרעאל ולהבדיל מעפולה המועצה מסייעת ומלווה דרך המט"י והיחידה הכלכלית. המועצה גם יוזמת ומלווה בעידוד והקמת פרויקטים.

עולה מהראיונות אלה גם שחוץ מהנחה בארנונה – וזה רק בשתי עיריות – אין הטבות אחרות שהעירייה נותנת לעוגנים כלכליים לצורך משיכתם לעיר. כמו כן אין בעיריות יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב, ואין תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר למעט בנצרת בתחום עסקי התיירות ואין תקנון ברור לסוגי העסקים שהעירייה מעוניינת לקדם בתחום העיר. המצב בעפולה לא שונה הרבה מהמצב ביישובים ערביים במימד זה.

לעומת זאת בעמק יזרעאל המועצה האזורית הקימה שני אזורי תעשייה גדולים שהקימה המועצה בעצמה. מכללת העמק היה למועצה חלק בליווי ובהקמה שלה ובית חולים העמק שהוא מנוף כלכלי ענק לאזור. כמו כן המועצה נותנת הטבות של ארנונה מדורגת לעוגנים. כמו כן יש במועצה יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב שעוסקת בליווי ויעוץ לעסקים. במועצה אין תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר.

בעפולה עולה שלעירייה היה חלק בהקמת חלק מהעוגנים כלכליים לדוגמא המרכז המסחרי. הארנונה גבוהה יחסית למקומות אחרים. בעירייה אין יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב. בעירייה אין תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר.

מהראיונות שנעשו ביישובים הערביים עם העוגנים הכלכליים בתוך העיר עולה שהרוב המוחץ של הארגונים לא קיבלו הטבות מיוחדות מהעירייה מאז היווסדם כמו הנחות ארנונה, עזרה בשכירות, עזרה באבטחה ותחבורה, תמיכה בפרסום משותף עם העירייה.

מסקר העסקים ביישובים ערביים עולה ש 55% מבעלי העסקים הצהירו שהעירייה לא מעודדת הבאת עסקים מחוץ ליישוב ע"י הטבת מיסוי. רק 2.5% מבעלי העסקים הצהירו

⁶ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

שהעירייה הציעה עזרה ביעוץ לשיפור ביצועי עסקיהם. ורק 8.5% מבעלי העסקים אמרו שהם פנו לעירייה בבקשה לקבלת ייעוץ לשיפור ביצועי העסק.

רק 7.5% מבעלי העסקים סבורים שהעירייה נותנת הטבות בהנחות או פטורים בארנונה לעסקים. בעוד רק 27% מתוך מה 7.5% סבורים שהעירייה נותנת את ההטבות האלו בהתאם לתקנון ברור ויחס שוויוני. רק 3.5% מבעלי העסקים הצהירו שהם קיבלו מהעירייה הטבות מיסוי (ארנונה) בשלב כלשהוא במשך חיי העסק.

שביעות רצון כללית: עולה מסקר העסקים שרק 5.2% מהעסקים הם לא תושבי המקום דבר המצביע על חוסר אטרקטיביות כלכלית של היישובים, 17.5% מהעסקים הצהירו שאחד הקשיים העיקריים בפני פיתוח וצמיחת העסק הוא: "קשיים בקבלת מכרזים מרשויות מקומיות". יותר מ 63% מבעלי העסקים הצהירו שהם קבלו יחס רע עד רע מאוד כאשר הם פנו לעירייה כאנשי עסקים. יותר מ 85% מבעלי העסקים הצהירו שהעירייה לא מעודדת את העסקים בתוך הישוב.

שביעות רצון מטיפול בפניות: רק 39% מבעלי העסקים פנו לעירייה בתלונה ספציפית הקשורה לעסקיהם או לסביבה של העסק, 17.9% מאלה שפנו הצהירו שהם קיבלו מענה ופתרון לבעיה האמורה.

העדפת עסקים מקומיים: רק 12% מבעלי העסקים הצהירו שהם השתתפו במכרזים של העירייה או סיפקו שירות או טובין לעירייה. 29% מבעלי העסקים סבורים שהעירייה מעדיפה עסקים מקומיים בכדי לעודד כלכלה מקומית.

בכול זאת אפשר להצביע שלעיריות יש פעילות מעטה בתחום זה המתבטאת בהשתתפות העירייה כזמת בפרויקטים מובילים בתחום העירייה בחמש השנים האחרונות. שנים מתוך ארבע מהעיריות השתמשו במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות.

משיכה נקודתית של עסקים חיצוניים: 47% מבעלי העסקים סבורים שהעירייה מעודדת עסקים חיצוניים לבוא לפתוח עסקים בתחום היישוב. רק 33% מבעלי העסקים סבורים שהעירייה צריכה לעודד עסקים מחוץ לעיר לבוא לפתוח עסקים בתוך היישוב. 31% מבעלי העסקים הצהירו שהעירייה אמורה למנוע ממתחרים לעסקיהם מחוץ לעיר לבוא ולפתוח עסקים בתחום העיר ו 64% מבעלי העסקים הצהירו שהם מוכנים ליזום פרויקט משותף עם העירייה.

שביעות רצון מתהליך רישוי העסקים: יש רק בשתיים מתוך ארבע מהעיריות מחלקת רישוי העסקים מוגדרת ופועלת כראוי⁷. ל 63% מבעלי העסקים אין רישיון לעסק. רק 22% מבעלי העסקים סבורים שהעירייה מקפידה להסדרת הרישוי של העסקים. 89% מבעלי העסקים חושבים

⁷ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

שיש צורך ברישוי העסקים ביישוב. 6% מבעלי העסקים הצהירו שהעירייה אכן אוכפת את רישוי העסקים ביישוב בצורה של קנסות או צווי סגירה.

קיום מסלול ירוק וזמן טיפול ברישוי העסקים: עולה מהראיונות שהתקיימו עם האחראים בעיריות ערביות שלא קיים נוהל של זמן טיפול מקסימאלי לבקשה המוגשת לרישוי עסקים. ואין רפרנט אישי או מסלול ירוק לרישוי עסקים.

במקביל וביישובים יהודיים, המועצה אזורית עמק יזרעאל לא השתמשה במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות, אבל היישובים שבתחום המועצה הם אלה שהפריטו שירותים. במועצה יש גם מחלקת רישוי עסקים. במועצה קיים נוהל של זמן טיפול מקסימאלי לבקשה המוגשת לרישוי עסקים ויש אמנת שירות.

בעפולה אין העדפה לתושבי המקום. העירייה השתמשה במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות והיא השתמשה בהפרטת שירותים מזעריים כמו ניקיון ופנוי אשפה. בעפולה יש מחלקה לרישוי עסקים.

שביעות רצון מהשירותיות

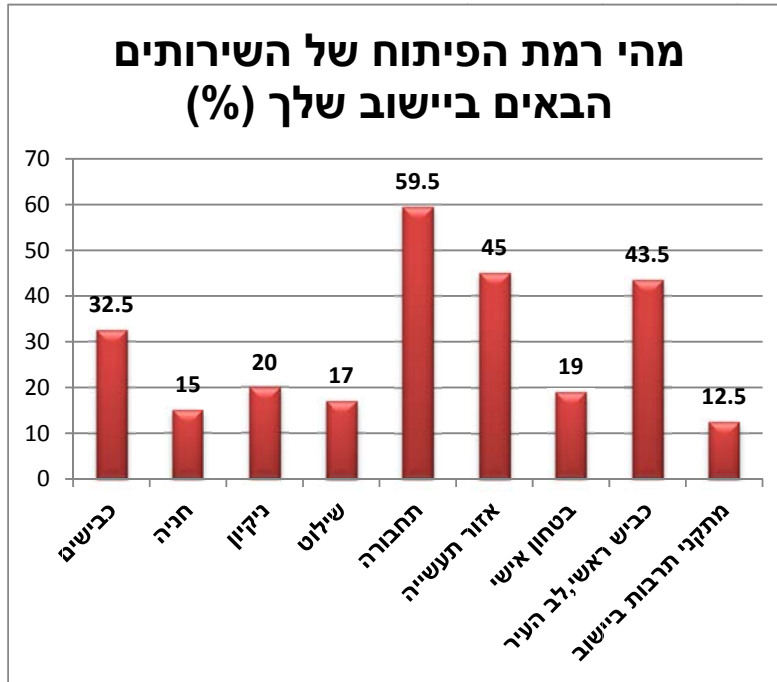
מהראיונות שנעשו עם העוגנים הכלכליים⁸ ביישובים ערביים עולה שכול הארגונים בכול העיריות מצביעים על כך שהתשתית מהווה מכשול התפתחות בפני הארגון. חלק מהארגונים ציינו את חוסר האכיפה בחוקי הבינוי ואיכות הסביבה כמכשול כלכלי שהעירייה אשמה בחלק גדול ממנו.

מדוח המיפוי מאקרו כלכלי עולה כי רמת השימוש בתחבורה הציבורית לצורכי הגעה לעבודה ביישובים הערבים נמוכה באופן מובהק יחסית ליישובים היהודים, בנצרת הכי גבוה 8.5% ואילו ביישובים הערבים האחרים זה מדשדש בין 2.2% ל- 3.8% בלבד מהאוכלוסייה.

מסקר העסקים עולה ש 18.5% מהעסקים הצהירו שאחד הקשיים העיקריים בפני פיתוח וצמיחת העסק הוא: "מחסור בשטחי ואזורי תעשייה", 22% מהעסקים הצהירו שאחד הקשיים העיקריים בפני פיתוח וצמיחת העסק הוא: "תשתיות". רק 29% מבעלי העסקים הצהירו שהעירייה אוכפת את חוקי הבנייה והסביבה לשיפור הסביבה העסקית.

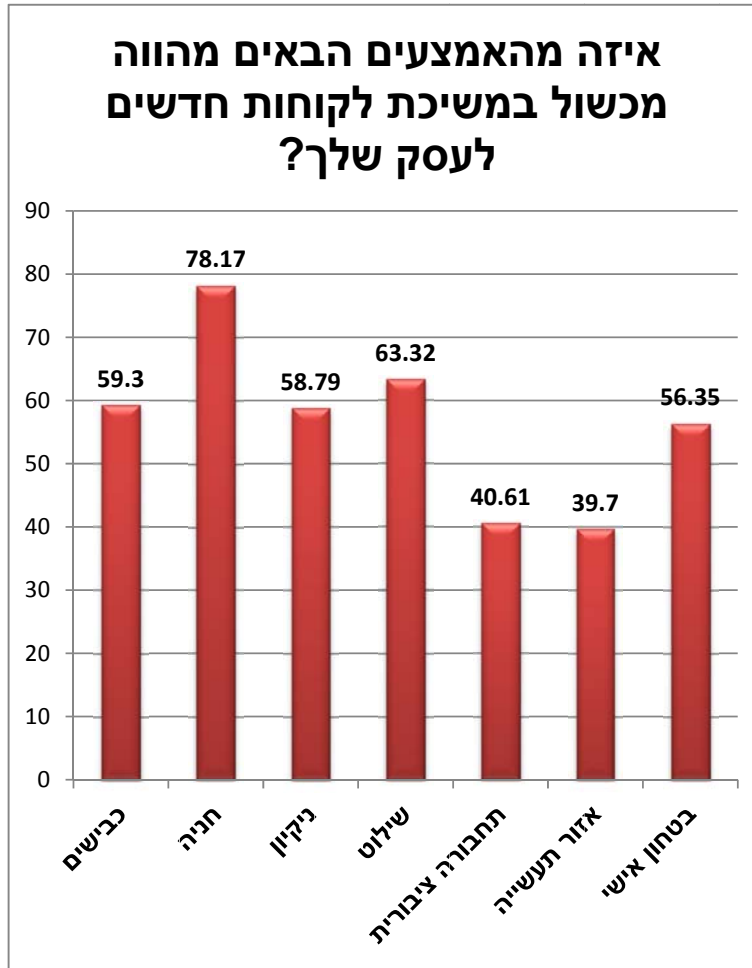
הגרף הבא מראה אחוז שביעות הרצון של בעלי העסקים מרמת הפיתוח של שירותים שונים ביישובים שלהם.

⁸ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ג'

66% מבעלי העסקים סבורים שיש יתרון להימצאות העסק ביישוב שהוא נמצא. יותר
 86% מבעלי העסקים קונים יותר מ-80% מהשירותים/חומרי גלם/סחורה לעסק מחוץ ליישוב.
 יותר 77% מבעלי העסקים עד 20% מהכנסות שלהם הם הוא מחוץ ליישוב.

הגרף הבא מראה אחוז בעלי העסקים שהצהירו שהאמצעים הבאים מהווים מכשול חשוב
 עד חשוב מאוד למשיכת לקוחות חדשים לעסק.

יותר מ 93% מבעלי העסקים סבורים שההכנסות שלהם יעלו עד 20% אם החסמים האלה יטופלו.

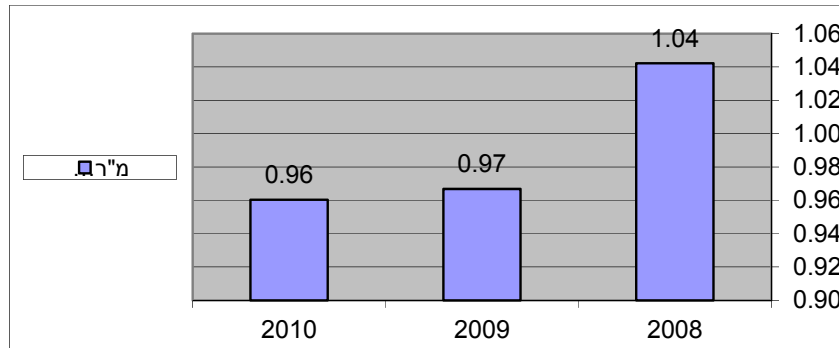
מהראיונות עם האחראים במועצות ובעיריות עולה שלמרות שנקטו פעולות בחלק מהעיריות ברמת תשתיות פיזיות למשיכת עסקים חיצוניים, פעולות אלו היו מוגבלות.

ביישובים יהודיים ובעמק יזרעאל המועצה פעלה בהכשרת קרקעות, פיתוח וביצוע פרויקטים של תשתיות עם תוכנית ברורה וסדר עדיפויות למשיכת עסקים חיצוניים. בעפולה העירייה דואגת לפיתוח תשתיות, שילוט ופרסום בכדי למשוך עסקים חיצוניים.

2.3.4. אסטרטגיית ייזום פוליטי

רוב ראשי הרשויות המקומיות הערביות כולל אלו ברשויות הנחקרות לא שייכים למפלגות המיוצגות בשלטון המרכזי בכנסת, ועל כן זה מהווה מכשול בפני יכולתם להשפיע על החלטות של השלטון המרכזי בתחומים מוניציפאליים.

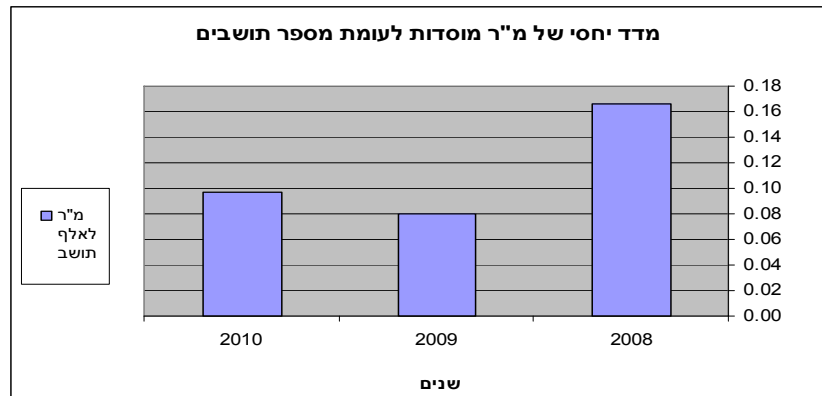
בעיר הערבית הגדולה ביותר נצרת שבה ניתן היה להבחין במוסדות ציבוריים וממשלתיים נבדק המדד של מ"ר מוסדות לכל תושב ומצאנו שיחס זה הולך ופוחת והוא עומד בשנת 2010 על פחות ממ"ר מוסדות לכל תושב.

יברופיל עיריית נצרת לפי נתוני הלמ"ס אין נתונים לגבי מוסדות בשנים 2006-2007.

מסקנה: ניתן לראות שלכל תושב ישנו פחות ממ"ר אחד מוסדות, יחס נמוך במיוחד כאשר חלק ממוסדות הציבור בעיר נצרת נותן שירותים גם לתושבים בסביבה.

לעומת זאת בשאר הרשויות הנחקרות היה המדד אפסי באום אל פחם ושווה לאפס בבאקה אלגרביה וכפר קאסם.

מתוך חיובי הארנונה בעיריית אום אל פחם.

לעומת זאת ניתן לראות כי בעפולה יחס זה מגיע בשנת 2010 לרמה של 1.52 מ"ר לכל תושב שהוא פי 16 מאותו יחס באום אל פחם וכמעט כפול מזה שנמצא בנצרת.

מתוך מיפּו מקרו כלכלי של הרשויות הערביות ניתן לראות שמדד יחס שטחי מוסדות לתושב יורד באופן עקבי בכל היישובים הערבים, למרות המחסור במוסדות ציבור רבים בכלל שלא לדבר על צניעות המוסדות הקיימים בכלל.

חוסר קיומם של מוסדות ציבוריים מהווה מכשול בפני התפתחותה הכלכלית של העיר, שלא מתבטא רק בהפסד הכנסות הארנונה לעירייה, אלא בירידה באטרקטיביות הכלכלית של העיר למשיכת עסקים חיצוניים, כמו גם הפסד הפיתוח הכלכלי שיכול לנבוע מהיותו של המוסד עוגן כלכלי שמושך כוח צריכה חיצוני לתוך העיר.

עולה מהראיונות שהתקיימו עם האחראים בעיריות ערביות⁹ שאין אסטרטגיית ייזום פוליטי, הדבר מתבטא בכך שרק עיר אחת נמצאת בתחום אזורי עדיפות לאומית. כמו כן העיריות לא מקבלות הטבות ממשלתיות מיוחדות לתמיכה בכלכלה המקומית כמו מענקי הקמה לעסקים או הטבות מס. העיריות לא השתתפו בדיונים על קביעת אזורי העדיפות הלאומית.

כל העיריות משולבות בתחבורה ציבורית ארצית, אבל רק בנצרת ובכפר קאסם יש קווי תחבורה ציבורית בתוך העיר, ורק לאחת מהעיריות יש תוכנית אב תחבורה. רק שתיים מהעיריות הצהירו שהן מנצלות את מיקומן על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך מינופם הכלכלי.

רק בשתיים מהעיריות קיימים גופים נתמכים ממשלה כגון: מכוני מחקר, מכללה, תיאטרון, בית חולים. יש לציין שהעיריות מנו מספר מוסדות ממשלתיים קיימים בעיר אבל לא ציינו כמה העירייה נטלה חלק בהן.

במקביל ביישובים היהודיים עמק יזרעאל נמצאת באזור עדיפות א' ועפולה נמצאת באזור עדיפות ב'. בעמק יזרעאל ועפולה לא מקבלים הטבות מיוחדות חוץ מההטבות של אזור העדיפות.

בעמק יזרעאל כן השתתפה המועצה בדיונים על קביעת אזור עדיפות, בעפולה לא השתתפו. בעמק יזרעאל ועפולה יש תוכנית אב תחבורה.

בעפולה העירייה לא מנצלת את מיקומה על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך מינופה הכלכלי, בעמק יזרעאל כן מנצלים, כל יישוב מהיישובים בתוך המועצה נבדק בתוכנית האסטרטגית ונבחנו היתרונות הגיאוגרפיים שלו ודרכי ניצול יתרונות המיקום.

בעפולה לא קיימים גופים נתמכי ממשלה בעיר חוץ מבית החולים. בעמק יזרעאל יש אוניברסיטה, בית חולים מכללה וגם עוגנים תרבותיים. בעפולה יש מוסדות ממשלתיים כמו מס הכנסה, ביטוח לאומי, משטרה, משרד הפנים. בעמק יזרעאל אין מוסדות ממשלתיים אבל יש מוסדות ארציים, מקורות, חשמל, ביטחון ומנהל.

⁹ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ג'

2.3.5. עידוד עסקים מקומיים ושיפור האווירה עסקית:

מתוך הניתוחים המקרו כלכליים המובאים בנספח א של המחקר ומתוך הדיון המובא בפרק 3.2 להלן עולה כי האווירה העסקית המשתקפת ממספר העצמאיים (היזמים) נמצאת במצב עגום, פרוץ העבודה גם בקרב נשים וגם בקרב גברים מצביעים על בעיה בתמהיל העסקים הקיימים ביישוב הערבי בהם משתכרים הגברים 5,421 ש' בממוצע ואילו הנשים משתכרות 3,481 ש' בממוצע (נתוני הלמ"ס 2011).

העסקת נשים במדיניות המוניציפאלית: הספרות הצביעה על כמה חסמים ו/או מכשולים שהביאו לאחוז הנמוך של השתתפות הנשים הערביות בשוק העבודה.

אך לצורך המחקר שלנו נתמקד בחסמים הקשורים בתפקוד הרשות המקומית, קרי תחבורה ציבורית (נגישות) ומחסור במסגרות לטיפול בילדים.

תחבורה ציבורית: 88.5% מהנשים העובדות עובדות במקומות עבודה המרוחקים פחות מ- 29 ק"מ ממקום מגוריהן, 53.5% מהן עובדות בבית או ביישוב בו הן גרות.

מהווה מכשול משמעותי בפני יציאת הנשים לשוק העבודה, נגישות של נשים ערביות לכלי רכב היא נמוכה מזאת של גברים, ועל כן העדרה של תחבורה ציבורית או תפקודה לקוי פוגעים בעיקר בנשים וגורם להדרה כפולה מהחברה ומשוק העבודה. הנגישות הנמוכה של נשים לכלי רכב נובעת ממספר סיבות: מעמדן הכלכלי הרעוע של הנשים הערביות, שיעור השתתפותן הנמוך של הנשים בשוק העבודה והשכר הנמוך שהן מקבלות, אשר מהווה 73% משכרם של גברים, מהווה מכשול בפני רכישת רישיון נהיגה ו/או רכב. עוד עולה כי רק 5% מהנסיעות של הנשים נעשות בתחבורה ציבורית, ו-85% מהנשים הצהירו כי היו משתמשות בתחבורה ציבורית בתוך היישוב אילו הייתה קיימת.

כל העיריות משולבות בתחבורה ציבורית ארצית, אבל רק בנצרת ובכפר קאסם יש קווי תחבורה ציבורית בתוך העיר ובתקופת ביצוע המחקר שלנו גם באקה אלגרייה הכניסה תחבורה ציבורית בתוך העיר, אולם רק לאחת מהעיריות יש תוכנית אב תחבורה. רק שתיים מהעיריות הצהירו שהן מנצלות את מיקומן על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך מינופם הכלכלי.

מסגרות לגיל הרך: מהבדיקה המקרו כלכלית עולה שלא קיימים מעונות יום בישוים הנחקרים למעט ביישוב אחד, והמסגרת היחידה הקיימת הינה משפחתונים אשר נותנת שירות רק ל-35% מהילדים בגיל הרך.

מהראיונות עם בעלי התפקידים ברשויות ניתן להצביע על חוסר המודעות לחשיבות הקמת מסגרות אלו לעידוד תעסוקת נשים, לא הייתה פניה של העירייה למשרדי הממשלה בדרישה להקמת מסגרות כאלה, והמשפחתונים קמו למעשה ביוזמות פרטיות וללא התערבות ישירה של העירייה.

מדיניות של הכוונה לשיפור האווירה העסקית: הרשויות המקומיות לא התערבו כלל

בתמהיל העסקים ומיקומם ביישובים בשום דרך.

למחלקות רישוי העסקים, אם קיימות, אין מדיניות ברורה להכוון עסקי, אין חלוקה של אזורי מסחר, וסוגי מסחר, אין כללים לרישוי, תנאים ו/או הגבלות, אפילו בעניין החניה, אין מפתח למספר מקומות חניה הדרושים לסוגי עסקים שונים לצורך קבלת רישיון עסק.

רישוי העסקים ברשויות הערביות הוא תהליך פורמאלי בלבד, ששואב את תנאיו רק מהתנאים הקיימים בחוק לעסקים מסוימים, ומסתפק באישורים הסטאטוטוריים הנדרשים ע"י גופי הפיקוח האחרים, כגון משרד הבריאות וגופים חיצוניים אחרים. כך שניתן לראות שרישוי העסקים לא מהווה כלי מדיניות לרשות המקומית לצורך תכנון כלכלי.

מצד שני קיים כלי נוסף של "ארנונה דיפרנציאלית" שדרכה רשויות מקומיות בעולם ובחברה היהודית משתמשים לצורך עידוד עסקים מסוימים, באזורים מסוימים, והגבלת עסקים מסוימים באזורים מסוימים. בבדיקה שלנו עולה שאין שימוש בארנונה דיפרנציאלית ככלי מדיניות לפתרון בעיות כלכליות, למעט בנצרת באופן מוגבל¹⁰.

שטחי מסחר ותעשייה כיעד מדיניות: לחצי מהעיריות לא קיימת תכנית יעדים לבניית

שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכ"ב ברמה של מדיניות¹¹.

למרות זה שלא קיימת מדיניות ברורה תוך קביעת יעדים לעיריות, ניתן לראות בבירור, מתוך ניתוח מאקרו כלכלי של היישובים, כי ישנה מגמה של תיעוש הישוב בכך שקיימת עליה בשטחי התעשייה ועסקים לעומת שטחי המגורים בשלוש ערים נחקרות לעומת באקה אלגריה בה הייתה ירידה ביחס זה.

טיפוח נכסים חברתיים Partnerships: רק ראש עיר אחת נצרת הצליח למנות חלק

מהנכסים החברתיים כלכליים שלו, ואילו ברשויות אחרות לא הצביע ראש העיר על נכסים אלו בתור נכסים כלכליים, לדוגמא באום אל פחם קיימת גלריה לאומנות ייחודית במינה, קבוצת כדורגל מצליחה יחסית ועוד. מציאות עגומה זאת הביאה בהכרח לתוצאה שהרשויות אינן מטפחות את הנכסים החברתיים כלכליים שנמצאים בתחומן, דבר אשר גורם להפסד פוטנציאלי כלכלי עצום הן בהיותם עוגנים כלכליים, והן לצורך בידול העיר ומיתוגה.

מצד שני ניתן לומר כי קיימת מגמת שינוי בתחום זה בכפר קאסם, וזאת ע"י ראש העיר החדש מר עאדל בדיר שבתוך 5 חודשי שלטונו הראשונים הקים ביוזמת העירייה, עמותה להעצמת נשים מהעיר, עמותת אוהדי כדור רגל, ועמותת לא לבד לבעלי מוגבלויות.

מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים ככלי למינוף כלכלי: בנצרת ובאום אל פחם קיימים

מוסדות הכשרה ומחקר, אך הרשויות לא משתמשים בשירותים שלהם, לעומתם באקה אלגריה

¹⁰ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

¹¹ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

וכפר קאסם לא הצביעו על קיומם של מוסדות כאלה בתחום העיר. בבאקה אלגרביה קיימת מכללה מפותחת ובעלת שם ארצי, אך לא קיים מנגנון לשיתוף פעולה בינה לבין הרשות, ולא השתמשה הרשות בשירותי המכללה לא במחקרים ולא בייעוץ כלשהו.

השקעה בחינוך ככלי למינוף כלכלי:

מהראיונות שהיו עם האחראים ברשויות המקומיות ביישובים ערבים עולה שלמרות שהעיריות רואות חשיבות רבה להשקעה בחינוך ככלי לשיפור הפריור בעבודה הן לא משקיעות בכלי הזה מספיק. שתיים מתוך ארבע מהעיריות הצהירו שאין להן תכנית יעדים בחינוך המתבטאת בהעלאת אחוזי הברורות, העלאת מספר העומדים בתנאי הסף לאוניברסיטה, פעילויות לא פורמאליות, תכניות להכוון לימודי¹².

במקביל עולה מסקר העסקים שנעשה ביישובים ערביים ש 62% מבעלי העסקים סבורים שהשקעת העירייה בחינוך היא גבוהה יחסית ליישובים ערבים אחרים. בעוד שרק 14% מבעלי העסקים סבורים שהשקעת העירייה בחינוך היא גבוהה יחסית ליישובים יהודים אחרים.

במגזר היהודי התמונה שונה. בעמק יזרעאל המועצה האזורית מעלה באופן סיסטמתי את השקעתה בחינוך כאחוז מסה"כ תקציב, עם דגש בשנים האחרונות על חינוך לא פורמאלי וטיפוח יכולות מיוחדות. בנוסף יש תוכנית אב לטווח קצר ולטווח ארוך, כחלק מתוכנית אסטרטגית רב שנתית שהתייחסה לסוג האוכלוסייה ביישובים השייכים לעמק יזרעאל, תחומי הפיתוח האפשריים, נקודות החזקה והתורפה והדרכים להעצים את החזקות ולטפל בחולשות. גם בעפולה נאמר כי משקיעים בחינוך אך התשובות היו בסגנון של כן/לא ולא היו מפורטות מספיק, לכן קשה להצביע על כך שרמת ההשקעה בחינוך בעפולה היא באותה רמת השקעה כמו בעמק יזרעאל.

קשר עם עסקים מקומיים לצורך פיתוח כלכלי מקומי.

לא קיים מנגנון של שיתוף פעולה בין עסקים לבין העירייה דרך וועדה או נציגות משותפת, ולא קיים גם כן שיתוף של הקהילה העסקית בהחלטות תכנוניות ואסטרטגיות בעיר.

מהראיונות שנעשו עם העוגנים הכלכליים ביישובים ערביים בתוך העיר עולה שלכול הארגונים ציפיות רבות מהעירייה כמו הטבות, שיתופי פעולה וכיו"ב, אך הם הצביעו באופן ברור על מחסור בערוצי תקשורת בינם לבין העירייה¹³.

מסקר העסקים (שנעשה ביישובים ערביים) עולה שרק 3% מבעלי העסקים הצהירו שהם הוזמנו ע"י העירייה לשיבת התייעצות בהחלטות כלכליות/אסטרטגיות. לעומת זאת 73% הצהירו שהם מוכנים להשתתף בשיבות אלה.

מהסקר עולה גם שרק 35% מבעלי העסקים הצהירו שהם סומכים על העירייה בקבלת החלטות כלכליות ומימושם ורק 27% הצהירו שבעירייה פתוחים לקבל את דעתם אם תישמע.

¹² ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

¹³ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ג'

בנוסף רק 4% מהעסקים הצהירו שהם חברים בארגון עסקי או כלכלי כגון לשכת המסחר וכיו"ב שקיים שיתוף פעולה בין הארגון לבין העירייה.

המצב ביישובים היהודים לא שונה הרבה.

2.3.6. אסטרטגיית חברות כלכליות

עולה מהראיונות שהתקיימו עם האחראים בעיריות הערביות¹⁴ שיש חברה כלכלית רק באום-אל פחם. כול העיריות שאין בהן חברה כלכלית ציינו שבכוונתם להקים חברה כלכלית, ולמרות שיש באום אל פחם חברה כלכלית היא לוקה בכשלי ניהול ובירוקרטיה אשר מונעים ממנה לתפקד במלוא הפוטנציאל שהייתה אמורה לתפקד בו.

להלן נסקור את החברה הכלכלית לפיתוח אום אל פחם שהיא היחידה הקיימת ביישובים הנחקרים.

למרות הביקורת שהורגשה בראיונות עם בעלי תפקידים בעירייה, ניתן למנות כמה פרויקטים שבכל זאת החברה ייזמה והקימה חלקם בקומבינאציה, קנטרי קלאב אלואחה, השוק העירוני, בנה ביתך, ומבנים מסחריים משותפים עם יזמים פרטיים. כמו כן קיימים בתכנון פרויקטים נוספים בעיקרון BOT.

פרויקטים אלו, קשה היה לראותם מוקמים אילולא קיימת חברה כלכלית. מצד שני ניתן לראות שהשפעת העירייה דרך כפיית פרויקטים לא רווחיים על החברה הכלכלית, היא חסם משמעותי בפני התפתחות החברה מחד, ומאידך אין לחברה יד חופשית לייזום פרויקטים מחוץ לעיר, ו/או פרויקטים משותפים עם גופים חיצוניים, ככל הנראה מפאת פחד מקבלי ההחלטות בעירייה מאיבוד מוקדי הכוח ויכולת ההשפעה.

בשני היישובים היהודים יש חברה כלכלית. בעמק יזרעאל יש 4 חברות כלכליות, מים וביוב ופיתוח אזורי תעשייה משותפים אשר הפרויקטים העיקריים שמבוצעים ע"י החברה הם בתחום מים וביוב ופיתוח אזורי תעשייה משותפים. בעפולה אמרו שהחברה לא מבצעת פרויקטים.

¹⁴ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

2.3.7. אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי

עולה מהראיונות שהתקיימו עם האחראים בעיריות ערביות¹⁵ שאין אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי, יש מהלכים קטנים, הדבר מתבטא בכך שלא קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה לפיתוח כלכלי בשלוש מתוך ארבע מהעיריות, הדבר קיים רק בכפר קאסם. כמו כן כול העיריות לא התמודדנה על מכרז הצטרפות לאשכולות וכול העיריות לא שותפות במיזמים אזוריים חוץ מהמיזמים הסטנדרטים כמו איגוד המים.

על אף היתרונות הגלומים בהסדרי שיתוף הפעולה מסתבר כי בנסיבות שונות רשויות מקומיות נמנעות מלהיכנס למערכות של שיתוף, אף-על-פי שלכאורה הן היו יכולות להפיק מכך תועלת של ממש.

משיחות עם בעלי תפקידים ברשויות המקומיות עולה כי גם הסדרי שיתוף הלא פורמאליים שהופעלו לא מלאו תמיד את הציפיות שתלו בהם היוזמים והשותפים. יש גם מקרים לא מעטים של מסגרות שיתוף שהתרוקנו מתוכן ואינן פעילות הלכה למעשה.

מצד אחד עולה השאלה באילו תנאים יש סיכוי להתפתחות של מסגרות שיתוף פעולה, ואילו הם הגורמים המעודדים, או, לחלופין, מגבילים את התפתחותן; מצד אחר יש עניין לברר מה גורם לרשויות מקומיות מסוימות להימנע מניצול היתרונות הפוטנציאליים של שיתוף הפעולה ביניהן.

גורם חשוב שאמור להשפיע על הצלחתם של הסדרי שיתוף פעולה בין רשויות מקומיות הוא מידת הדמיון התרבותי והפוליטי בין האוכלוסיות החיות בהן (הורביץ, 1980). קרבה ברקע החברתי-התרבותי וזיקות פוליטיות ואידיאולוגיות דומות אמורות להקל על יצירת מסגרות לשיתוף פעולה. לעומת זאת, כאשר יש הבדלים תרבותיים ומעמדיים ניכרים, ובעיקר אם יש דימויים הדדיים שליליים, הסיכוי להתפתחות משא ומתן לשיתוף הוא כמעט אפסי (Gonen & Weintraub, 1976).

מחסום זה של דימויים שליליים היה אחת הסיבות לכישלון תוכנית הממשלה לאיחוד רשויות מקומיות, והוא עלול להיות אחד המכשולים לשיתופי פעולה בין הרשויות הנחקרות לבין שכנותיהן במיוחד אם מדובר ברשויות יהודיות.

מצד שני הדמיון התרבותי והפוליטי בין האוכלוסיות החיות ביישובים הערבים הנחקרים ובסביבתם הערבית אמור להוות מנוף לאפשרות של הקמת שותפויות בין רשויות ערביות, דבר אשר גם הוא לא התפתח.

תמיכתם של נושאי התפקידים המרכזיים ברשויות המקומיות, ובעיקר של נבחרי הציבור, היא ללא ספק תנאי הכרחי לשיתוף פעולה מרצון. אין תחליף למנהיגות נבחרת, בעלת חזון, המוכנה להקדיש מחשבה וזמן לקידום השיתוף ומסוגלת 'למכור' את הרעיון לציבור

¹⁵ ליתר פירוט אפשר להסתכל בנספח ב'

(McIlwain, 1989; Lackey et al., 2002). הסיכויים שרשות מקומית תשתלב מרצון בשותפויות בין-מוניציפאליות כלשהן קטנים ביותר כאשר הנושא אינו תופס מקום של חשיבות בסדר היום הציבורי של נושאי התפקידים המרכזיים בה.

הבדיקה שלנו מעלה במקרה הטוב על חוסר מודעות בקרב ההנהגה הפוליטית ו/או בעלי התפקידים המרכזיים לחשיבות הנושא של שיתוף הפעולה בין יישובי, ובמקרה הגרוע קיימת התנגדות לתהליכים של שיתופי פעולה, שההסבר הנדלה מהראיונות הוא החשש לאבד עמדות כוח ושליטה על משאבים.

לרוב, לא ממלא השלטון המרכזי תפקיד חיובי בקידום שיתוף פעולה בין-מוניציפאלי, במיוחד בין רשויות ערביות לרשויות יהודיות. אחד המכשולים העיקריים בדרך אל שיתוף הפעולה הוא התחרות בין רשויות מקומיות על משיכת שימושי קרקע עתירי מס. תחרות זאת היא בדרך כלל פועל יוצא של מדיניות הממשלה, המקטינה את השתתפותה בתקציבי הרשויות המקומיות ומאלצת אותן, על כן, לחפש מקורות הכנסה חלופיים. עם זאת, יש בכוחו של השלטון המרכזי למתן את התחרות ולהגדיל את הנכונות לשיתוף באמצעות הסדרים שונים הקובעים חלוקה פנים-אזורית מוסכמת של הכנסות ממסים הנובעים מפעילויות כלכליות של האזור כולו, כפי שנהוג למשל בצרפת (Keating & Midwinter, 1994). כמו כן חייבת הממשלה לחייב הקמה של אזורי תעשייה משותפים למספר רשויות מקומיות שבהם נקבעת חלוקת העלויות וההכנסות לפי מפתח מוסכם מראש.

בעמק זרעאל קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה לפיתוח כלכלי, קיים אזור תעשייה משותף עם עפולה ומגדל העמק, קיים ניסיון עם השכנים כמו זרזיר בכדי לעשות שיתוף פעולה ולהקמת אזור תעשייה משותף.

היוזמות של שיתוף פעולה של עמק זרעאל עם שכנותיה הערביות לא מקבלות תמיכה מלמעלה בניסיון לפתור את הבירוקרטיה שחוסמת את המהלכים, ומצד שני הרשויות הערביות "החלשות" יותר לא מעמידות משאבי כוח אדם להובלת התהליכים ולהוצאתם אל הפועל.

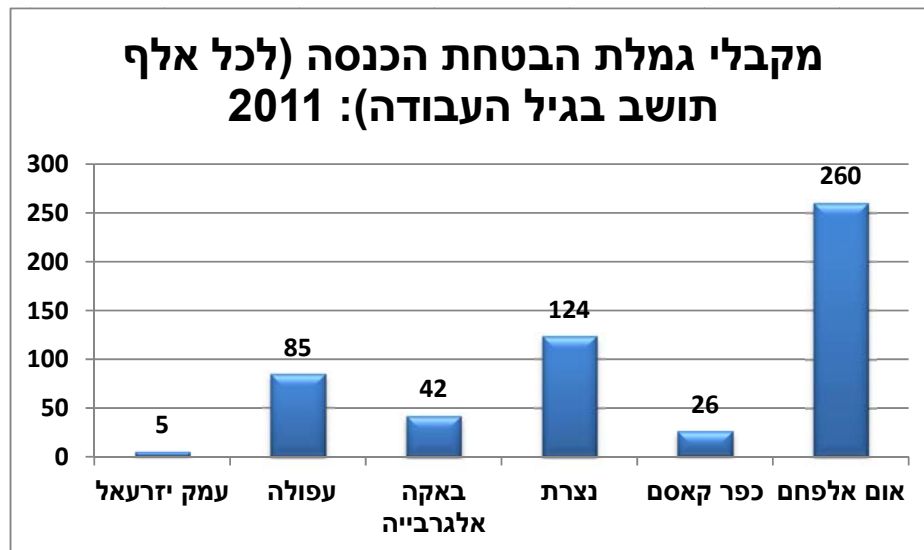
כמו כן המועצה התמודדה על מכרז הצטרפות לאשכולות. בעפולה אין את כל זה ויש רק אזור תעשייה משותף עם עמק זרעאל.

2.4. השוואה מקרו כלכלית רוחבית של הישובים הנחקרים

מטרת חלק זה היא להראות את המציאות המקרו כלכלית ביישובים שנבחנו למעלה עם השוואה ליישובים היהודיים על מנת להשוות את התוצאות של המדיניות הכלכלית ביישובים אלו, מציאות זו כפי שנראה בהמשך היא מציאות עגומה, אי אפשר להצביע על כך שהכישלון בהובלת תהליך פיתוח כלכלי ביישובים אלו על ידי שימוש באסטרטגיות שהובאו קודם הוא הסיבה היחידה למציאות זו, אבל מצד שני גם אי אפשר להתעלם שכישלון זה הוא סיבה עיקרית. הנתונים גם מוכיחים באופן ברור שהמציאות בעפולה, שהתנהלות העירייה דומה פחות או יותר להתנהלות ארבע העיריות הערביות, התוצאות המאקרו כלכליות שלה דומות לאלו ביישובים הערבים, להבדיל בעמק יזרעאל אשר יש תוכנית אסטרטגית עם מטרות ויעדים ברורים המציאות שונה לגמרי. אנו רואים בתוצאה הזו הוכחה ברורה לחשיבות התכנון ולהשערות של המחקר, להלן נביא את הפירוט של התוצאות

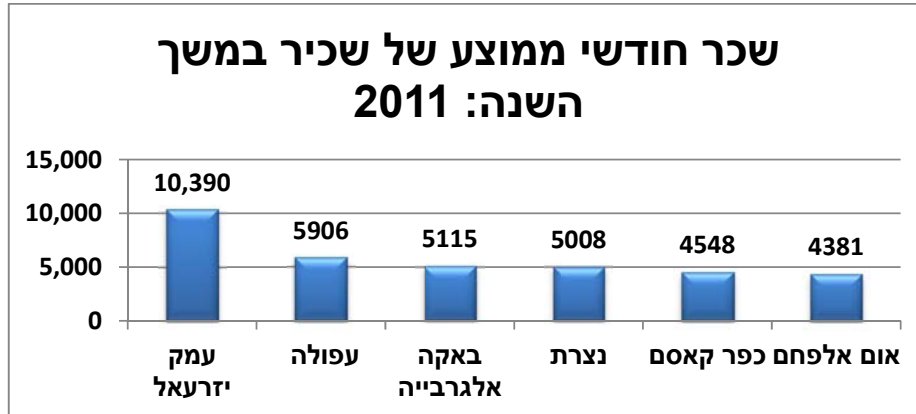
2.4.1. מצב כלכלי של התושבים

מקבלי גמלת הבטחת הכנסה

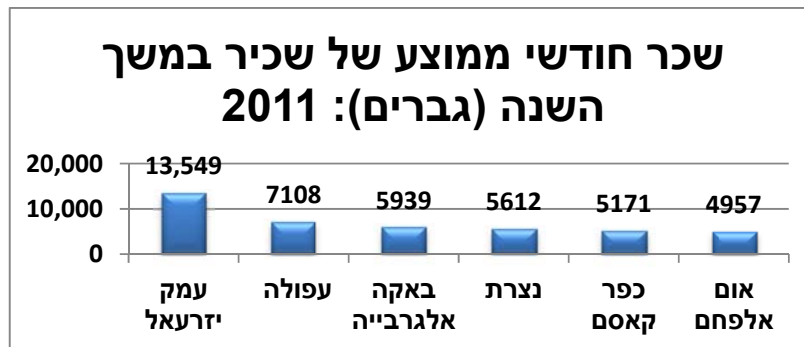
מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים הם דומים או גרועים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל מקבלי גמלת הבטחת הכנסה הוא הכי נמוך אשר לכל 1000 תושב בגיל העבודה יש רק 5 מקבלי גמלת הבטחת הכנסה לעומת למשל 260 באום אל פחם.

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים הם דומים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל ממוצע השכר לשכיר הוא הכי גבוה והוא מגיע ל 10,390 ₪ בחודש לעומת 4381 ₪ באום אל פחם.

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

אם נסתכל בשכרם של הגברים הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים גם דומים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל ממוצע השכר לשכירים גברים הוא הכי גבוה, והוא מגיע ל 13,549 ₪ לעומת 4957 ₪ באום אל פחם למשל.

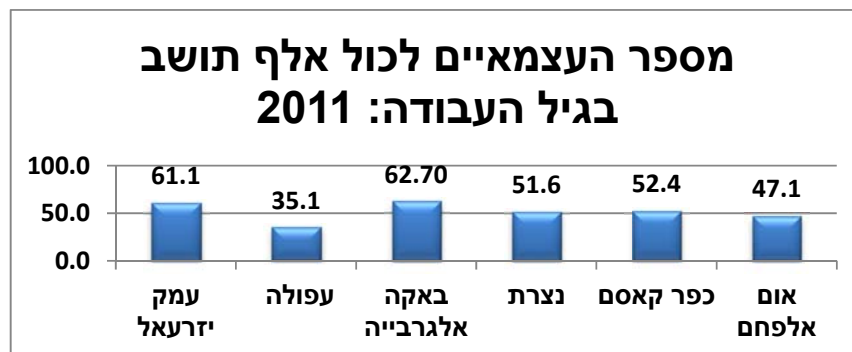

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

אם נסתכל בשכרם של הנשים הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים גם דומים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל ממוצע השכר לשכירות הוא הכי גבוה, והוא מגיע ל 7,319 ₪ לעומת 2,980 ₪ באום אל פחם למשל.

2.4.2. עסקים

מספר עצמאיים

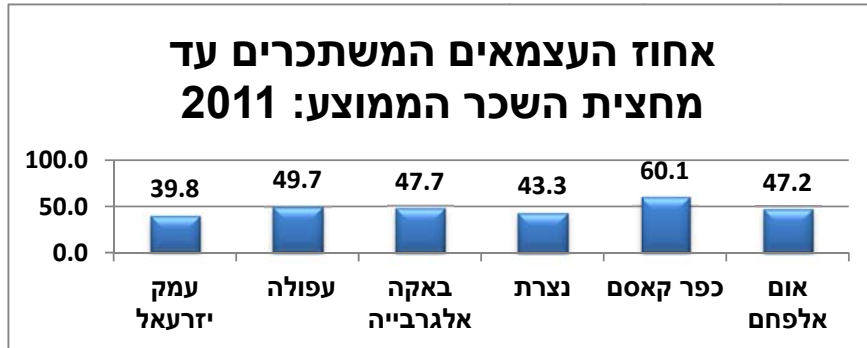

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

ניתן לראות שיחס העצמאיים בישוב הערבי לא רחוק מאותו יחס שנמצא ביישובים היהודים, דבר אשר מוסבר במחקרים אחרים ע"י אילוף של ערבים שלא משתלבים בשוק העבודה אשר יוזמים הקמת עסקים עצמאיים קטנים.

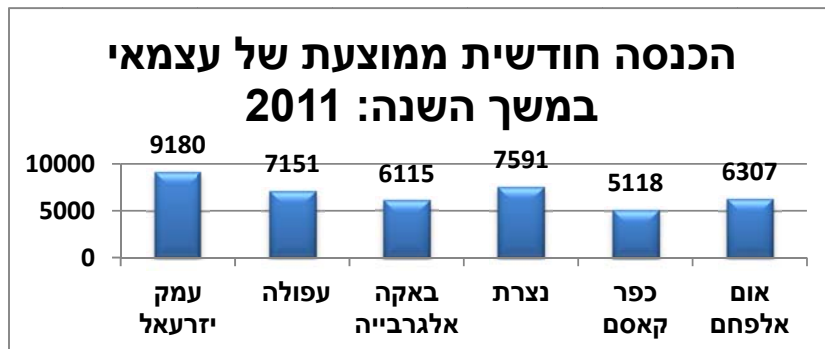
חשוב מאד היה לבדוק כמה משתכרים עצמאיים אלה, לכן בגרף הבא נציגם את אחוז העצמאיים המשתכרים עד שכר מינימום וגם את ממוצע השכר לעסקים.

הכנסת עצמאיים

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

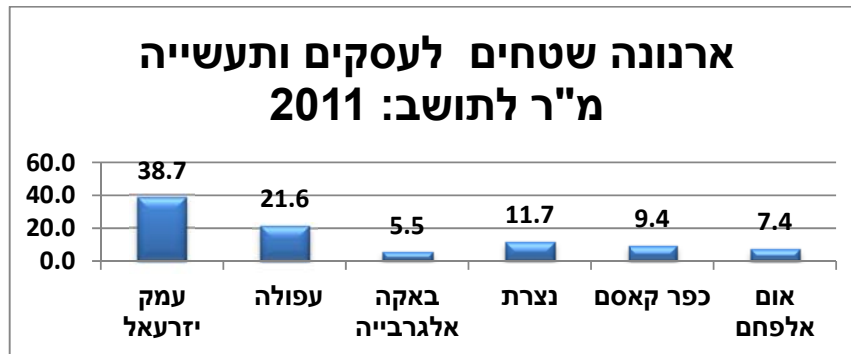
הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים הם דומים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל אחוז העצמאים המשתכרים עד מחצית השכר הממוצע הוא הנמוך ומגיע ל 40% לעומת 60% בכפר קאסם.

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים דומה לעפולה, אבל בעמק יזרעאל ממוצע הכנסה החודשית לעצמאי הוא הגבוה ומגיע ל 9180 ₪ לעומת 5118 ₪ בכפר קאסם למשל.

שטח עסקים

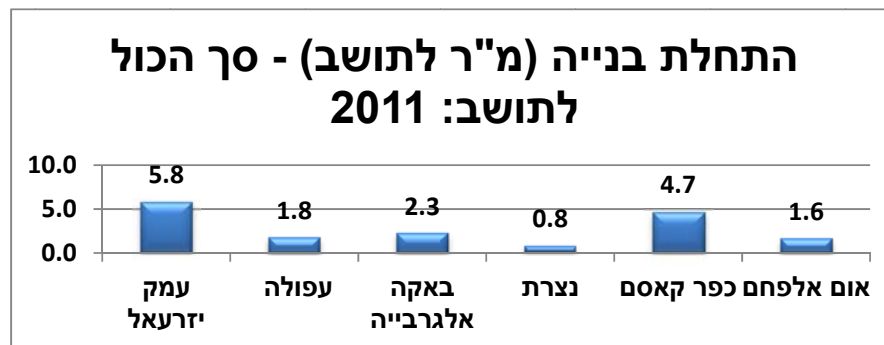

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים גרוע מעפולה, אבל בעמק יזרעאל השטחים המוקצים לעסקים ותעשייה (מ"ר לתושב) הוא הגבוה והם מגיעים ל 39 מ"ר לתושב לעומת 6 מ"ר לתושב בבאקה אלגרבייה למשל.

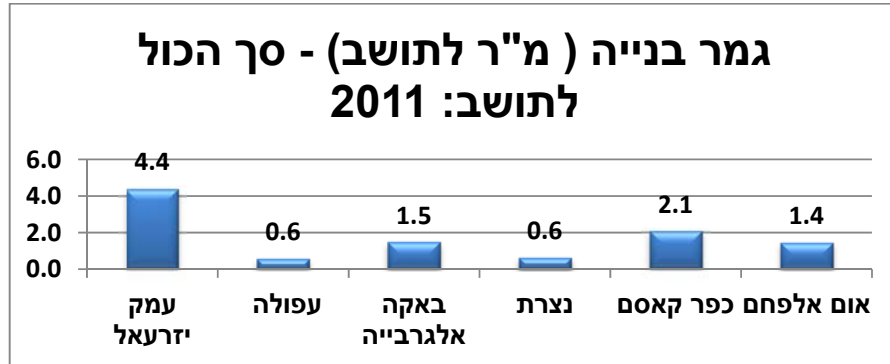
2.4.3. תשתיות

התחלת בנייה

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים דומים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל התחלות הבנייה (מ"ר לתושב) הוא הגבוה והם מגיעות ל 5.8 מ"ר לתושב לעומת 0.8 בנצרת. הכוונה היא לכל התחלות הבנייה כולל בתי מגורים.

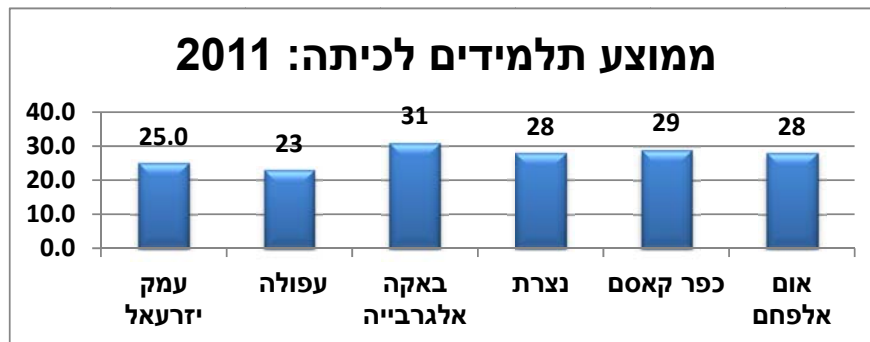

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

לגבי גמר בנייה הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים דומים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל גמר הבנייה (מ"ר לתושב) הוא הגבוה והם מגיעות ל 4.4 מ"ר לתושב לעומת 0.6 בעפולה.

2.4.4. חינוך

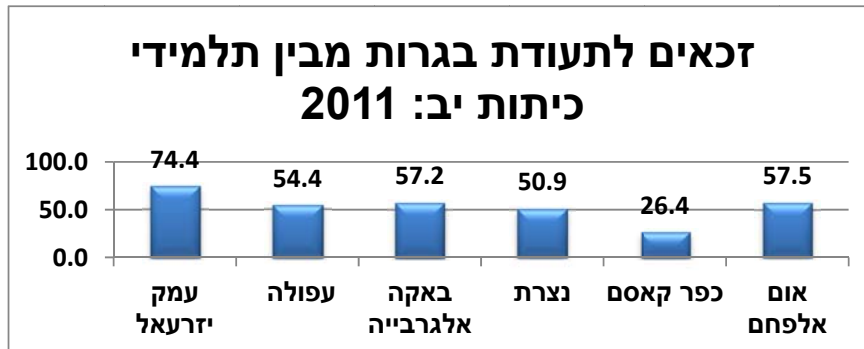
ממוצע תלמידי לכיתה

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

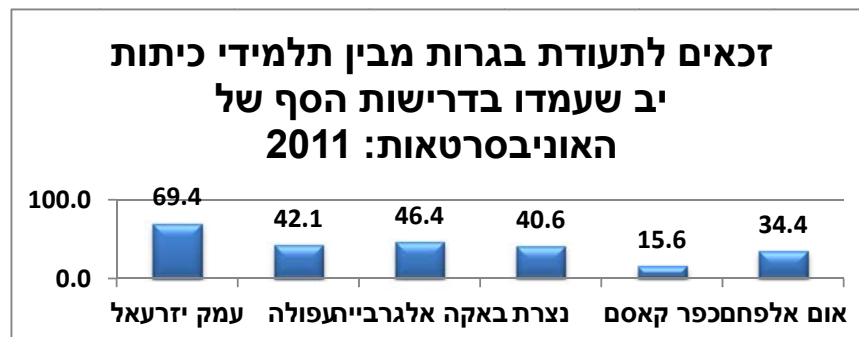
המספר הזה דומה למספר העצמאיים שהצגנו למעלה, נכון שיש חשיבות לתשתית הפיזית, אבל החשוב יותר הוא התוצאות, בכול זאת רואים הבדל ניכר בין ישובים ערבים לגבי ממוצע תלמידים לכיתה, בעמק יזרעאל המספר הזה מגיע ל 25 לעומת 31 בבאקה אלגרבייה. להלן נציג נתונים לגבי זכאות בבחינות הבגרות ועמידה בדרישות האוניברסיטה.

זכאות לבגרות

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

הנתונים מראים שהמצב ביישובים ערבים דומים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל אחוז הזכאות לבגרות הוא הגבוה והם מגיעות ל 74% לעומת 26.4% בכפר קאסם..

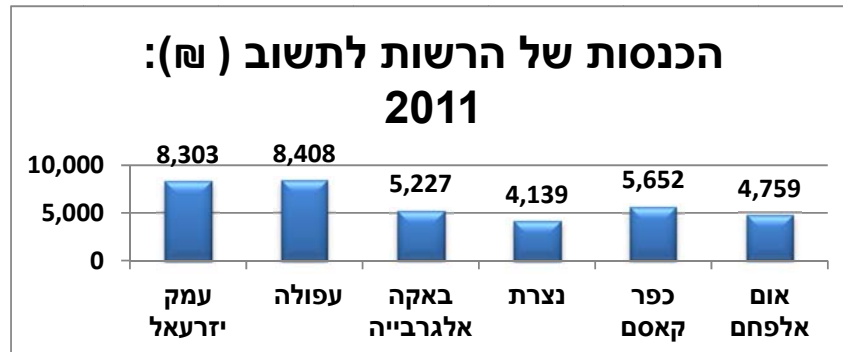

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

לגבי אחוז אלה שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות הנתונים מראים גם שהמצב ביישובים ערבים דומים לעפולה, אבל בעמק יזרעאל אחוז אלה שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות מבין תלמידי כיתות י"ב הוא הגבוה והם מגיעות ל 69% לעומת 15.6% בכפר קאסם.

2.4.5. ניהול העירייה

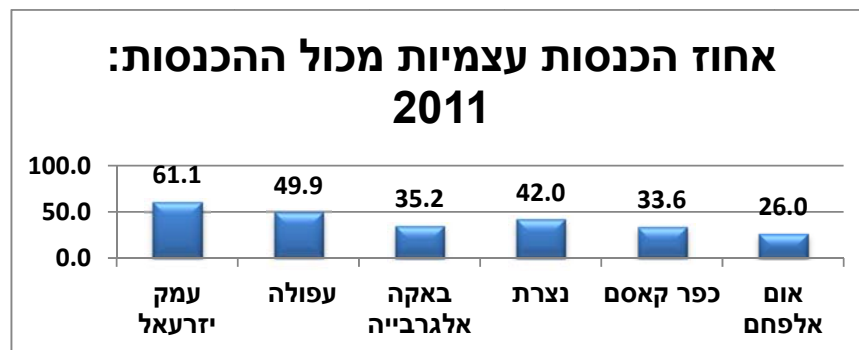
הכנסות

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

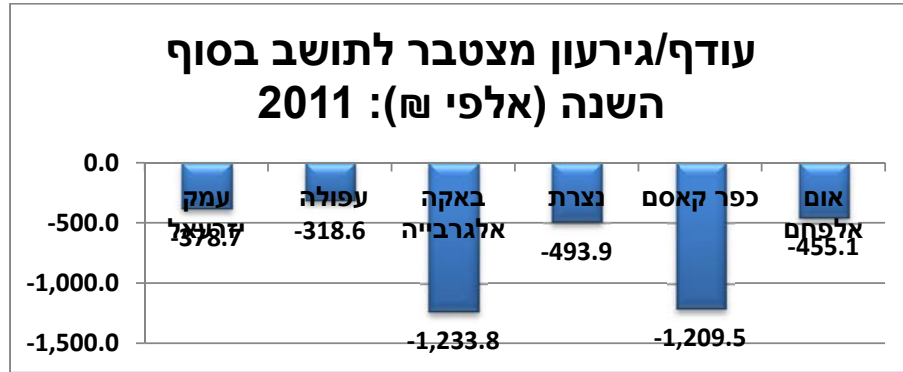
תוצאות אלו מראות הבדל עצום בין ההכנסות של הרשות לתושב ביישובים ערביים ויהודיים, אפילו התוצאות קצת מוזרות, אחרי כול הניתוח לעיל היינו מצפים לראות שהמספר הזה יהיה גבוה ביותר בעמק יזרעאל, ודומה בין עפולה ליישובים ערביים אחרים. אבל זה לא יצא כך, בעפולה יש את ממוצע ההכנסה לתושב הגבוה והוא מגיע ל 8,400 לתושב לעומת 8,300 בעמק יזרעאל ו 4,139 בנצרת. זה לא המקום לכנס לניתוח למקורות ההכנסה של עיריית עפולה אבל ברור שיש לה הכנסות גבוהות שאין ליישובים ערביים.

הכנסות עצמיות

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

אחוז ההכנסות העצמיות בעפולה הוא 50% והוא קטן מזה של עמק יזרעאל אבל גבוה מכול היישובים הערבים האחרים.

מתוך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון 2011

הכנסות נמוכות ואחוז הכנסות נמוך זה ישתקף בגירעון מצטבר, הגירעון הוא מספר חיובי או שלילי כל עוד אנחנו לא יודעים לאן הכסף הוקצה! האם זה לפרויקטים של הוצאה שיקטינו את ההכנסות של העירייה בעתיד או לפרויקטים של השקעה שיגדילו את ההכנסות של העירייה בעתיד.

בכול זאת כשתמונת המצב בחלק מהעיריות הערביות דומה לזו של העיריות היהודיות, מזה אפשר להצביע שגירעון זה לא נובע רק מהלאום של העירייה אלא גם הניהול שלה.

3. סיכום והמלצות

מטרתנו העיקרית במחקר זה הייתה לבדוק השפעת המדיניות המוניציפאלית על הצמיחה הכלכלית ביישוב הערבי בישראל, לצורך זה סקרנו מה הן האסטרטגיות הכלכליות שיכולות לשמש לעיריות ואשר השתמשו בהן בערים בארץ וברחבי העולם ונסקרו בספרות הדנה בנושא זה, לאחר מכן בדקנו השימוש באסטרטגיות אלו בארבעה ערים במגזר; נצרת, אום-אל-פחם, באקה וכפר קאסם, עשינו זאת ע"י ראיונות עם בעלי תפקידים חשובים בתוך העירייה עצמה, כולל ראש העיר בחלק מהמקרים, ועם העוגנים הכלכליים בתוך העיר. כמו כן חילקנו 200 שאלונים לבעלי עסקים בתוך ארבעת היישובים.

לצערנו הרב מצאנו מציאות עגומה מאוד, להלן נביא את המסקנות וההמלצות העיקריות שעלו במחקר:

1. יישום המודל של LEP:

בהחלטות הרשויות המקומיות, בבניית המדיניות וכן בגזירת אסטרטגיות הפעולה חסרים בכל המקרים שנחקרו האספקטים של LEP, המקומיות, הכלכליות וגם השיתוף, או שהיו חסרים בחלקם.

המלצה: יש לקבוע מסננת ברורה של שלושת הדיסציפלינות של מכ"ש בכל פעולה, או פעילות של הרשות, כדי שפעילות זו תהפוך להיות פעילות תומכת פיתוח כלכלי מקומי. בהרבה מקרים הרשות לא הייתה היוזמת של הפרויקטים המוקמים בתחומה ולכן לא הייתה לה אפשרות לבדוק את הפרויקטים דרך המסננת של LEP.

חשוב להבין כי תהליכי פיתוח דוגמת בניית שכונות מגורים, הקמת עסקים כלכליים, שדרוג תשתיות ושירותים וכיוצא באלה אינם עומדים בפני עצמם, ויש לבחון לעומק מי הנהנים מתהליכים אלה. אין היגיון בהשקעת משאבים בפעילות בנייה או בפיתוח של עסקים שגורמי חוץ נהנים מתועלותיהם בעוד שהגורמים המקומיים משלמים מחירים בגינם, כגון השקעת משאבים מקומיים, זיהום ועוד. ייזום והנעת תהליכי פיתוח מקומי צריכים להיות מכוונים לייצר תועלות מקומיות בעבור אוכלוסיות מקומיות, עסקים מקומיים ובעבור הרשות המקומית. אין טעם בחתירה לפיתוח "בכל מחיר" אלא ליצירת תועלות כאמור.

נושא השיתופיות Partnership אמור לקבל משנה חשיבות במיוחד בחברה מסורתית שאמורה לשלב בין השיקולים הכלכליים לבין השיקולים החברתיים. למשל, כניסה חופשית או מסובסדת למתקנים לאוכלוסיות חלשות או בעלות צרכים מיוחדים - מביאה לידי ביטוי את הערך החברתי של סיוע לחלשים; חונכות לימודית או עסקית של אוכלוסיות חלשות בידי אוכלוסיות חזקות - מביאה לידי ביטוי את הערך של ערבות הדדית ועוד.

מאחריותה ומחובתה של הרשות המקומית לדאוג לחלוקה הוגנת של פירות הפיתוח, ולהביא בחשבון את מגוון הצרכים של כלל השכונות, היישובים, המגזרים וקבוצות האוכלוסייה בתוכה, ללא משוא פנים.

מצד שני יש חשיבות למתן ביטוי לערכים סביבתיים. למשל, שימור ערכי טבע ומורשת, הימנעות מפיתוח היוצר זיהומים מסוגים שונים. מהווה ריסון לאמביציה הכלכלית של כל מיזם שיכולה לפעמים לפגוע בשיתופיות.

עקרון נוסף שמרכיב את השיתופיות חיזוק הערכים הדמוקרטיים. למשל, מעורבות הציבור בתהליכי תכנון; הקצאת משאבים לפיתוח על בסיס סקרי העדפות בקרב הציבור.

2. חשיבה אסטרטגית:

אין חזון ברור וכתוב, אין מטרות, אין יעדים, אין תכנית אסטרטגית, אין שיתוף פעולה עם הקהילה העסקית והחברתית, ולבסוף אין אימון ביכולתה של העירייה להוביל קדמה ופיתוח כלכלי בעיר.

המלצה: כדי לזהות את המשאבים וההזדמנויות לפיתוח מקומי ולעשות בהם שימוש מושכל, יש לנקוט בגישת פיתוח פרו אקטיבית מצד הרשות המקומית ושותפיה, ולהסתכל אל מעבר לבעיות ולצרכים המידיים. זיהוי המשאבים ורתימתם צריכים להיעשות בשיתוף הקהילה המקומית, שהיא בעלת "הידע המקומי", באמצעות תהליך מובנה שיחשוף את המשאבים והנכסים החבויים.

עומס המשימות והצרכים דורש תהליך תכנון וניהול אסטרטגי שיאפשר הגדרת יעדים, תעדוף שלהם ובקרה אחר ההצלחה במימושם.

יעדי הרשות המקומית צריכים לשקף מדדים מוגדרים של מגוון המשימות העומדות בפני הרשות המקומית, אולם יש חשיבות לתת את הדעת גם לאפיונים הייחודיים לרשות ולערכים המנחים שלה ולדרך שבה הם באים לידי ביטוי במדיניות הפיתוח שהרשות מקדמת.

יש לקדם את כל הנושא של החשיבה האסטרטגית בתוך העיריות והרשויות המקומיות הערביות, הדבר יכול גם להיעשות ע"י תמריצים מהממשל אשר מטרתם לדרבן את העיריות ואת הרשויות המקומיות בראשונה להיעזר בגופים מקצועיים בתכנון אסטרטגי, ולאחר מכן התמריצים ישמשו לתמרץ אותם ליישם את התוכניות הללו.

3. אסטרטגית שיווק עצמי :

לא קיימת אסטרטגיית שיווק עצמי ברורה ומסודרת עם תוכנית יעדים אשר מטרתה למתג את העיר ולהגביר את הפעילות הכלכלית-חברתית בעיר.

המלצות: חשוב מאוד לכלול בתכנון אסטרטגי של העיר את אסטרטגיית השיווק העצמי אשר תביא למשיכת השקעות הון גדולות בתחום הייצור התעשייתי כמו מפעלים המבטיחים תעסוקה מקומית ומהווים גירוי חזק לענפי כלכלה מקומיים, דבר זה יעשה על ידי פעולות של שיווק הישג באמצעות תשדירים, חוברות, מאמרים, מפגשים ושיחות פרטיות. מצד שני חייבים להפעיל את יחידת הדוברות של הרשויות המקומיות, כולל תוכניות פעולה לשיווק העיר ומיתוגה.

תעסוקת נשים אמורה לקבל עדיפות עליונה במדיניות המוניציפאלית, ולא מן הנמנע להכריז על שנת פעילות כשנת הנשים בעיר, מצד שני המחקר הצביע על מחסור במסגרות לגיל הרך כעל חסם עיקרי במניעת יציאת הנשים לשוק העבודה, על כן נושא זה אמור להיות חלק מתוכנית הפעולה של כל הרשויות הערביות.

הצלחת הפיתוח הכלכלי תלויה במידה רבה ביצירת סביבה המושכת משאבים חיצוניים דוגמת תקציבים ממלכתיים, השקעות עסקיות, אוכלוסיות חדשות ועוד, שיוכלו לקדם את הפיתוח בהקשר המקומי. תוצאות מוחשיות וגלויות לעין נחוצות לשימור תנופת הפיתוח. אולם צריך לזכור, כי תהליך הפיתוח המקומי נדרש להיות תהליך בר-קיימא ובעל סגולות איכותיות.

חשוב לשים לב כי יצירת מסגרת סטטוטורית המעודדת פיתוח מקומי ללא מערך אכיפה יעיל לצידה, יוצרת חוסר איזון שיש לו השלכות שליליות על יכולות השליטה של הרשות. המערכת הסטטוטורית צריכה להיות מספיק גמישה, ולאפשר מגוון סוגי פעולה. אולם, חשוב שהגמישות תהיה בתוך מסגרת ברורה שאותה לא ניתן לשנות בקלות, ולגביה מתקיימת אכיפה יעילה. אי-אכיפה של חוקי עזר, תקנות סביבתיות וחוקי בנייה נראים במבט ראשון כצעד מעודד פיתוח, "נותנים בונוס ליזמים", "מעלימים עין" לעומת רשויות אחרות. אולם ההשפעה המצטברת של מצב כזה עלולה להיות הרסנית, מאחר שהמסר היוצא ממצב זה הוא שהחוקים והתקנות אינם מיושמים והם למראית עין בלבד. לאורך זמן הדבר עשוי להוביל לפגיעה באיכות החיים של התושבים, למשבר אמון עם גורמים ציבוריים וממלכתיים שיצמצמו את המשאבים המוקצים לרשות, להתנגדויות של תושבים וארגונים, להתרופפות סמכותו של השלטון המקומי - תוצאות שבסופו של דבר יעכבו את הפיתוח.

בתחום זה ניתן לטפל בעניין באופן רוחבי ברמה ארצית, וזאת ע"י פרסום מדד ארצי של רמת השיווק העצמי לכל אחת מהרשויות וכך לייצור מומנטום של תחרותיות, ומצד שני המדד הזה יהווה בסיס לתקציבי הפיתוח הניתנים לרשויות.

4. אסטרטגית משיכת יזמים :

אין אסטרטגיה ברורה ועקבית למשיכת יזמים, בכל זאת נעשים פה ושם קצת פעולות ספורות ומוגבלות אבל הן לא ברמה של אסטרטגיה, הדבר מתבטא בשלושה נדבכים, הראשון בתמריצים ישירים הניתנים ליזם עצמו, השני מתבטא ביחס שמקבל היזם ברגע שהוא פונה לעירייה והשלישי – תמריצים לא ישירים - אשר מתבטא בפיתוח התשתיות והסביבה העסקית.

המלצה: יש לקדם אסטרטגית משיכת יזמים בעיריות וברשויות המקומיות הערביות וזה יהיה ע"י ניסיון למשוך פעילות כלכלית בתחום השירותים, המסחר, הפנאי, כגון בתחום המשדדים, מרכזי קניות, תיירות וכו'. הדבר יעשה ע"י תמריצים ישירים ליזם, יחס הולם ופיתוח התשתיות והסביבה העסקית. דבר זה יביא להגברת הפעילות הכלכלית בכל מימדיה ולהגדלת הכנסות העירייה.

הנגשת המידע, הוא נושא חשוב ביותר למשיכת יזמים לעיר, נושא זה התגלה כאחד החסמים בהתפתחות הישובים הנחקרים גם במשיכת יזמים חיצוניים וגם בשיווק עצמי של העיר. אתרי אינטרנט, שילוט רחובות, מערכות GIS ועוד הם תנאי בסיסי להנגשת העיר ליזמות חיצונית ולשיווק עצמי.

מצד שני, הרשות המקומית חייבת לעודד יזמות כלכלית בקרב תושביה במסגרת פעולותיה לפיתוח תשתית ושירותים בישוב. הדבר עשוי להתרחש כאשר הרשות המקומית תעסיק קבלנים מקומיים לביצוע פעולות הפיתוח או תרכוש ציוד ומוצרים מבעלי עסקים מקומיים. כמו כן, ביכולתה של הרשות המקומית להפריט שירותים לספקים מקומיים למיניהם. הפרטת שירותים ועידוד קבלנים ויזמים מקומיים לבנות ולפתח את התשתית והשירותים בישוב יגרמו להעמקת המחזור הכספי המקומי.

5. אסטרטגית יזום פוליטי :

לא קיימת אסטרטגיית יזום פוליטי מובנית במדיניות המוניציפאלית של הרשות הערבית.

המלצה: משרדי ממשלה וגורמים ממלכתיים הם בעלי עניין ובעלי השפעה בתהליכי פיתוח. ברור כי לשיקולים פוליטיים יש תפקיד ומקום בקשרים שבין השלטון המקומי לשלטון המרכזי. אולם, חשוב לא פחות לייצר עם השלטון המרכזי יחסי גומלין על בסיס מקצועי וענייני. עם השנים תופסים היחסים המקצועיים בין השלטון המרכזי לשלטון המקומי מקום רחב יותר לעומת היחסים הפוליטיים. לכך תרמו גם תהליכים של ביזור, התמקצעות המגזר הציבורי

"המגזר הראשון" - הרשויות המקומיות ומשרדי הממשלה, וכניסתם של המגזר העסקי המכונה "המגזר השני" ו"המגזר השלישי" ההתנדבותי לזירה המקומית כבעלי עניין משמעותיים.

על הרשות לנסות ולנתב את הקשרים עם הגופים השונים ולמנף אותם לצורכי פיתוח מקומי. על מנת ליצור שיתוף פעולה פורה עם הגורמים הללו, על הרשות ליצור פלטפורמות לדיונים משותפים ולקבלת החלטות משותפת, תוך התחשבות באינטרסים, בדרישות ובמגבלות של כל גוף. כמובילת השינוי יכולה הרשות לקבל קדימות בשימוש במשאבים הקיימים בשטחה, ובכך לוודא את מקסום התועלות. בעיצוב תהליך הפיתוח על הרשות להתייחס למדיניות הארצית בתחום.

על הרשות לדואג להגדיל את חלקה בסך ההקצבות של התקציב הלאומי ולהבטיח את סיווגה כמקום בעל עדיפות גיוס תקציבי ממשלה ישירים ועקיפים לצורך פיתוח כלכלי מקומי.

6. אסטרטגיית חברה כלכלית:

יש חברה כלכלית רק באום-אל פחם, וקיימות יוזמות ראשוניות של העיריות הנחקרות להקים חברות כלכליות.

המלצה: אחד התחומים, שהתגלה כמעכב יזמות, קשור לתשתית הפיסית ולשירותים בישובים הערביים. הרשות המקומית היא בעלת הסמכות והאחראית לפתח תשתיות ושירותים בסיסיים. אי לכך, ראוי להקים ברשויות המקומיות יחידות או חברות כלכליות, אשר תפקידן יהיה לנתב את פיתוח הפעילות הכלכלית בישוב, להביא לכך שהרשות המקומית תמנף את פעילותה הכלכלית דרך פרויקטים משותפים עם הסקטור הפרטי, תוך ניצול הנכסים של העירייה בראיה עסקית כלכלית, תוך שילוב האינטרס של הציבור.

ראוי להקים ברשויות המקומיות יחידות כלכליות, אשר תפקידן יהיה לנתב את פיתוח הפעילות הכלכלית בישוב, לבחון את הפעילות המוניציפאלית ולהצביע על פרויקטים מעודדי פיתוח כלכלי מקומי וכאלה שמעכבים.

מצד שני היחידה הכלכלית אמורה לייזום פרויקטים מחוללי שינוי, ולא לפעול אד הוק ולקבל הצעות חיצוניות, אלא לפעול על פי המודל של ההשתלבות המלאה שבו העירייה יוזמת את הפרויקטים מחוללי השינוי, מגייסת שותפים עסקיים ו/או מוסדיים, וכל תהיה לה היכולת לתכנן מלכתחילה את התבשיל ולכלול בתוכו את שיקולי ה-LEP.

7. אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי:

אין אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי, יש מהלכים קטנים, הדבר מתבטא בכך שלא קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה.

המלצה: יש לבחון לעומק את הנושא הזה, מחקר טוב בנושא הזה תהיה מטרותיו לסקור את שיתופי הפעולה הקיימים בארץ, יבחן את הניסיון העולמי בנושא זה ויציע כלים להגברת שיתוף הפעולה. בעולם המערבי יצרו רשויות צוותי עבודה נושאים או מינוי אחראי שמחבר בין מהלכים ברמה המקומית למהלכים ברמה האזורית. דוגמא טובה בארץ הוא "אשכול גליל מערבי". להזכיר שהרבה מהפרויקטים הכלכליים הכדאיות שלהם מתבססת על יתרון לגודל ואי אפשר להקים אותם ע"י ישוב אחד.

- A Ruecker & ,G Trah .(2007) .Local and regional economic development .Towards a common framework for GTZ's LRED interventions in South Africa.
- A. Pike, A. Rodriguez-Pose & ,J. Tomaney .(2011) .Handbook of local and regional development .London and New York: Routledge Handbooks.
- A. Pike, A. Rodriguez-Pose & ,J. Tomaney .(2007) .What kind of local and regional development and for whom ?Regional Studies.69–1253 : 41 ,
- A. Ruecker & ,G. Trah .(2007) .Local and regional economic development: Towards a common framework for GTZ's LRED interventions in South Africa .GTZ (German Technical Co-operation. (
- A.H.J. Helmsing & ,T.G. Egziabher .(2005) .Local Economic Development in Africa: Enterprises, Communities and Local Development (כרך) Local economic development in Africa: introducing the issues .(Maastricht: Shaker Publishing BV.
- A.T. Tassonyi .(2005) .Local Economic Development: Theory and Ontario Experience .אוחזר .
www.rotman.utoronto.ca/iib/ITP0511.pdfממתוך
- Accessing Finance and Business Support by Ethnic Minority Businesses in the UK2001conference of Public Policy and the Institutional Context of Immigrant Businesses8, 11, 17-18Liverpool
- Achieving Economic Development Success :Tools that Work1991Washington DCInternational City Management Association
- C.M Rogerson & ,J.M Rogerson .(2010) .Local economic development in Africa: Global context and research directions (כרך) Development Southern Africa.(
- E. Nel & ,C.M. Rogerson .(2005) .Local economic development in Southern Africa .Local Economic development in the developing world. The Experience of Southern Africa , .1-16
- E.J. Blakely & ,N.G Leigh .(2010) .Planning Local Economic Development: Theory and Practice . Newbury Park, Canada : Sage.
- G Ritzer .(2010) .Classical Sociological theory .McGraw-Hill Companies Incorporated.
- G Trah .(2004) .Business development services and local economic development .Programme description of GTZ Local Economic Development and Business Development Services Programme.

- G. Swinburn .(2006) .Local Economic Development – LED Quick Reference .Urban Development Unit The World Bank Washington, DC.Available online:www.worldbank.org/urban/led .
- G. Swinburn, S. Goga & ,F. Murphy .(2006) .Local economic development: A primer developing and implementing local economic development strategies and action plans .Bertelsmann Stiftung, Gutersloh.
- G. Trah .(2004) .Business development services and local economic development .Programme description of GTZ Local Economic Development and Business Development Services Programme .Pretoria: GTZ South Africa Office.
- J.E Rowe(2009) .a .(The importance of theory: linking theory to practice .Theories of Local Economic Development: Linking Theory to Practice.3-30 ,
- J.P Blair & ,M. Carroll .(2009) .Social capital in local economic development .Theories of Local Economic Development: Linking Theory to Practice.265-284 ,
- Khanya-AICDD .(2011) .Community based economic development strategies and tools for community based economic development .Braamfontein, Johannesburg.
- M Sebugwawo .(2012) .Local Economic Development .The development buzzwords in South Africa.20-22 ,
- M Zaaijer & ,L.M. Sara .(1993) .Local economic development as an instrument for urban poverty alleviation .(כרך 2) Lima, Peru: Third World Planning Review.
- M. Sebugwawo .(2012) .Local Economic Development. The development buzzwords . Transformer.20-22 : (2)18 ,
- New Growth Theory .
- R.D. Bingham & ,R. Mier .(1993) .Theories of Local Economic Development .:Perspectives from Across the Disciplines.
- Rodriguez-Pose .(2009) .Co-operation and competition in LED: Building development strategies in a globalised world .LED Forum .(עמי 14-12) ,Windhoek.
- S Clarke & ,G Gaile .(1998) .The Work of Cities .Minneapolis, United States of America: University of Minnesota Press.
- S.B Koma .(2012) .The evolution of developmental local government in South Africa: Issues,trends and options כרכים (מהדורה 19), Journal of US-China Public Administration.(
- Smailes, Peter J., Neil Argent & ,Trevor L.C. Griffin .(2002) .Rural Population Density: Its Impact on Social and Demographic Aspects of Rural Communities .Journal of Rural Studies.385-404 ,

ted Heidrick & Sherrill Johnson. (2002). Financing SMEs in Canada: Barriers Faced by Women, Youth, Aboriginal and Minority Entrepreneurs in Accessing Capital. Small Business Policy Branch, Industry Canada.

Timothy Bartik. (2003). Local economic development policies (כרך) Upjohn Institute Staff Working. (Kalamazoo, Michigan).

W.B. Beyers. (1992). Producer Services and Metropolitan Growth and Development - ב. E.S. Mills & J.F. Macdonald, Sources of Metropolitan Growth. (עמ' 125-146) New Brunswick: Center for Urban Policy Research, Rutgers University Press.

World Bank. (2003). Local Economic Development: Quick Reference (כרך) Urban Development Division. (Washington, DC).

א' חפץ ושות'. (1990). יזמות ופיתוח כלכלי ברמה מקומית. המרכז ללימודי הפיתוח.

א' לוסטיק. (1980). הערבים במדינת ישראל. הוצאת אוניברסיטת טקסס.

אייל קמחי. (2004). פיתוח כפרי ומדיניות כפרית במדינות מפותחות.

אסעד עזאיה, משה גביש, חוסאם אבו בכר, & דן פתיר. (2003). השלטון המקומי במגזר הערבי- כלי לסגירת פערים ושוויון בין מגזרים. מדיניות מיעוטים לישראל- ערבי ישראל. כנס הרצליה: קרן אברהם.

ד' שורץ. (1988). השפעת חוק עידוד השקעות הון בערי הפיתוח. עיונים בכלכלה, 227-250.

ד' שורץ, & ד' פלונשטיין. (1990). עידוד היזמות באזורים פריפריאליים. רחובות: המרכז ללימודי פיתוח.

דניאל פלונשטיין. (1994). העיר כיום קידום הפיתוח הכלכלי המקומי. ירושלים: מכון פוסהיימר למחקרי מדיניות.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. (1993). שנתון סטטיסטי לישראל. ירושלים.

מ' ה' אלחאגי ורוזנפלד. (1990). השלטון המקומי הערבי בישראל. גבעת חביבה.

פ. אייזנקנג-קנה. (2009). יצירתיות עירונית: אפקטיביות ניהולית ופתיחות דמוקרטית. תל אביב: המכון לטכנולוגיה וחברה, הפקולטה לניהול, אוניברסיטת תל אביב.

צביקה שפיגל. (2011). הפרשות לצרכי ציבור כמנוף כלכלי. ועידת השלטון המקומי. תל אביב: ביה"ס לממשל ולמדיניות ע"ש הרולד הרטוך באוניברסיטת תל אביב.

ראות. (אין תאריך). חזון ישראל 15. אוזר מתוך פורטל לישראל 15.

ראות. (2008 10 26). חסמים פנימיים בפני השתלבות החברה הערבית במשק הישראלי. אוזר מתוך מכון ראות: <http://reut-institute.org/Publication.aspx?PublicationId=3428>

ראסם ח'מאיסי. (2009). השלטון המקומי הערבי: דילמות ואתגרים.

ראסם ח'מאיסי. (1998). לקראת חיזוק השלטון המקומי ביישובים הערבים בישראל. 3.

ראסם ח'מאיסי, & דן צ'מינסקי. (1993). עידוד היזמות ביישובים הערביים בישראל.

שרה אוסצקי-לזר, & אלי רכס. (2005). חסמים בניהול הרשות המקומית הערבית. תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

נספח א': מיפוי מאקרו כלכלי בתחום הרשויות הנחקרות

נצרת, אום אל-פחם, באקה אלגרביה, כפר קאסם

א.1. נצרת

להלן מוצג מיפוי כללי לנתונים בסיסיים לעיר נצרת, עם דגש על הנתונים הרלוונטיים למחקר שלנו, ברמה של איסוף מידע כללי בטרם ביצוע המחקר.

נתוני ייסוד מוניציפאליים

מעמד מוניציפאלי: עירייה מאז הקמת המדינה.

מספר חברי מועצה: 17 חברים לאורך 5 השנים האחרונות.

מצב סוציו אקונומי: 4 מתוך 10 לאורך 5 השנים האחרונות.

מרחק מגבול מחוז תל אביב (ק"מ): 85.6 ק"מ.

מדד פריפריאליות של רשות מקומית: 6 מתוך 10 לאורך 5 השנים האחרונות כאשר 10 הוא המדד המרכזי ביותר.

שם וועדת תכנון ובניה: נצרת.

סמל וועדת תכנון ובניה: 211.

נצרת היא עיר עתיקה במחוז הצפון בישראל, וכיום היא העיר הערבית הגדולה בארץ. באמצע שנת 2010 התגוררו בעיר כ-72,500 איש, כולם ערבים, כ-70% מהם מוסלמים ויתרם נוצרים. נצרת היא מרכז כלכלי, פוליטי, תקשורתי ותרבותי ראשון במעלה בקרב ערביי ישראל, והיא סמן חשוב להלך הרוח במגזר הערבי בישראל.

נצרת הייתה, ועודנה, העיר הערבית הגדולה במדינה, מיום הכרזתה כעיר. בשנת 1957 הוקמה בצמוד לנצרת העיר נצרת עילית, על מנת שתשמש לה כמשקל נגד יהודי. עיר זו אמורה הייתה להיות בירתו החדשה של המחוז, מבחינה מנהלית.

העיר משמשת כיום כמרכזו של גוש מטרופוליני ערבי, שליבו היא נצרת, ואליו מחוברות ברצף עירוני העיירות יפיע, ריינה, עילוט, כפר כנא, משהד ואכסאל. השכונות הסמוכות לנצרת עילית מאוכלסות בחלקן בערבים ונחשבות אף הן חלק מרצף זה. סך הכול מתגוררים בגוש עירוני זה כ-150,000 תושבים (ללא תושביה היהודים של נצרת עילית), דהיינו, כעשירית מכלל ערביי ישראל. אורכו של השטח הבנוי הרציף הוא כ-12 ק"מ ורוחבו המקסימאלי מגיע לשישה קילומטרים.

העיר נצרת היא מרכז שלטוני וכלכלי לסביבתה, ואף שנצרת עילית היא בירת מחוז הצפון ובה שוכנים משרדי הממשלה ובתי המשפט, הרי שקריית הממשלה של מחוז הצפון נמצאת למעשה על קו הגבול בין שתי הערים. בנוסף, מטה מחוז הצפון של משרת ישראל שוכן במתחם

ה"קישלה" בצפונה של העיר, סמוך לבית העירייה, ובשטחה נמצאת מפקדת מחוז הצפון של פיקוד העורף.

בעקבות אירועי אוקטובר ותחילת אינתיפאדת אל אקצה נגרמה לכלכלת העיר, התלויה במידה רבה בתיירות, פגיעה קשה, הן בשל היעלמותם הכמעט מוחלטת של התיירים והן בשל הימנעותם של יהודים מלפקוד את העיר. המלון הגדול בעיר (כיום מלון גולדן קראון) אף הוסב למשך מספר שנים לבית מעצר לשוהים בלתי חוקיים. מאז מתאוששת כלכלת העיר באיטיות. נוסף על התיירות, עוסקים התושבים במסחר, בהסעדה ובמתן שירותים.

מאפיינים גיאוגרפיים

7300	סמל ישוב
צפון	מחוז
יזרעאל	נפה
הרי נצרת – תורען	אזור טבעי
ללא שיוך למטרופולין	מטרופולין
ישוב לא יהודי 50-000 עד 99-999	צורת ישוב
עירייה	מעמד מוניציפאלי
18	מספר אזורים סטטיסטיים ביישוב

מאפייני אוכלוסייה

מספר תושבים

שנה	2006	2007	2008	2009	2010
מספר תושבים (באלפים)	73.9	74.6	75.3	76.1	77.0

לפי נתוני 2009 מנתה 76.1 אלפי נפשות, עם גידול אוכלוסייה שעמד על 1.1 אחוזים בהשוואה לשנת 2008.

הדבר כלל 1,415 לידות, 256 פטירות עם ריבוי טבעי שעמד על 1,159 נפשות ממוצע גיל 40.8, מספר המשפחות בשנת 2010 עמד על 11,022 ובשנים 08-09 10,986 תושבים.

פטירות תינוקות

הוא נבאי המשקף ההתקדמות חברתית – כלכלית ושימוש בבדיקות סקר גנטיות העומדות לרשות האוכלוסייה עמד על 8 תינוקות לשנה כממוצע בין השנים 2005-2009.

שיעור התמותה

שיעור תמותת תינוקות עמד על 5.3 לאלף כממוצע בין השנים 2005-2009 ובשנת 2010 עומד על 5.3 לאלף לידות חי.

הגירה פנימית

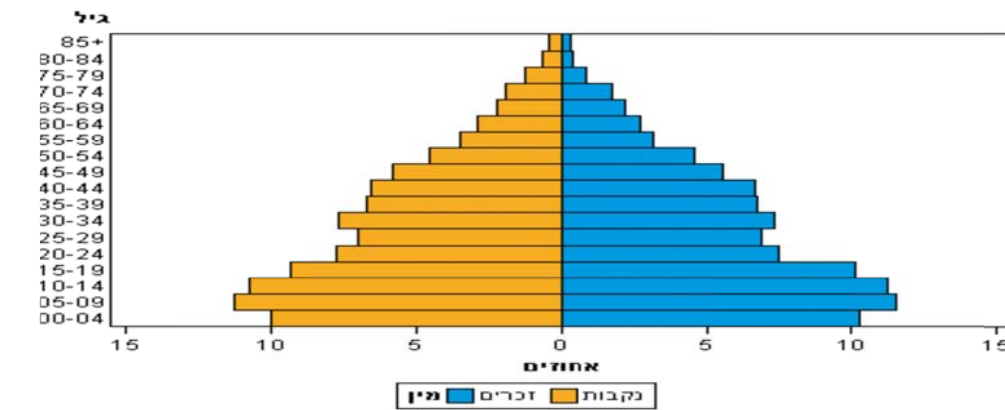
	<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	
נכנסים	623	601	572	641	551	
יוצאים	895	989	994	1106	1271	
הגירה נטו	272	388	422	465	720	

הערה חשובה: למרות שקיימת ירידה ברמת ההגירה משנה לשנה בצורה עקבית, צריך לשים לב שחלק מההגירה הפנימית היא כתוצאה מהנשואים, כלות יוצאות מהעיר כאשר הן מתחנות למישהו מחוץ לעיר, וההפך נכון.

גיל ממוצע

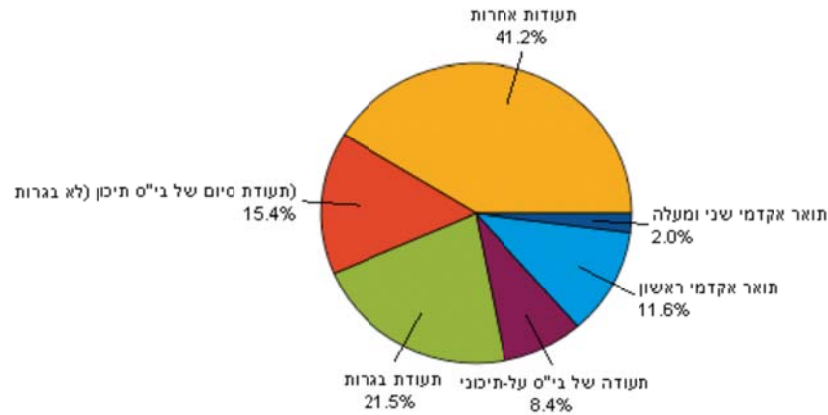
השכיחות הגבוהה ביותר בגילאים בעיר היא בין 29-44, והחציון עמד על גיל 40.8.

הרכב הגילים בכלל האוכלוסייה

יפני מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

השכלה

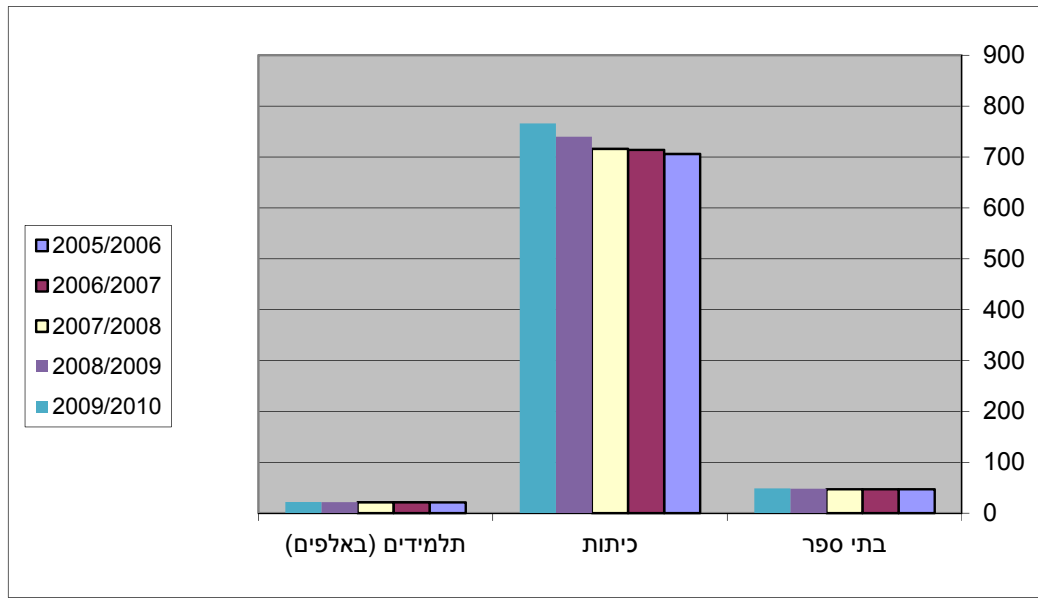

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

חינוך

להלן נסקור את נתוני מערכת החינוך ביישוב כולל בתי ספר והישגים לימודיים.

<u>2009/2010</u>	<u>2008/2009</u>	<u>2007/2008</u>	<u>2006/2007</u>	<u>2005/2006</u>	
49	48	47	47	47	מספר בתי ספר
766	740	716	714	706	מספר כיתות
22.1	21.8	21.5	21.34	21.00	מספר תלמידים (באלפים)

<u>2009/2010</u>	<u>2008/2009</u>	<u>2007/2008</u>	<u>2006/2007</u>	<u>2005/2006</u>	
29	29	30	30	30	ממוצע תלמידים לכיתה
46.9	45.0	42.2	42.1	49.1	זכאות לתעודת בגרות (באחוזים)
39.1	39.8	38.7	38	42.9	עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות
1.9	2.8	0.1	-7	-	שינוי באחוז הזכאות לבגרות בהשוואה לשנה אשתקד
3.5	3.4	0.3	1.1	-	שינוי באחוזים במספר כיתות ביחס לשנה אשתקד

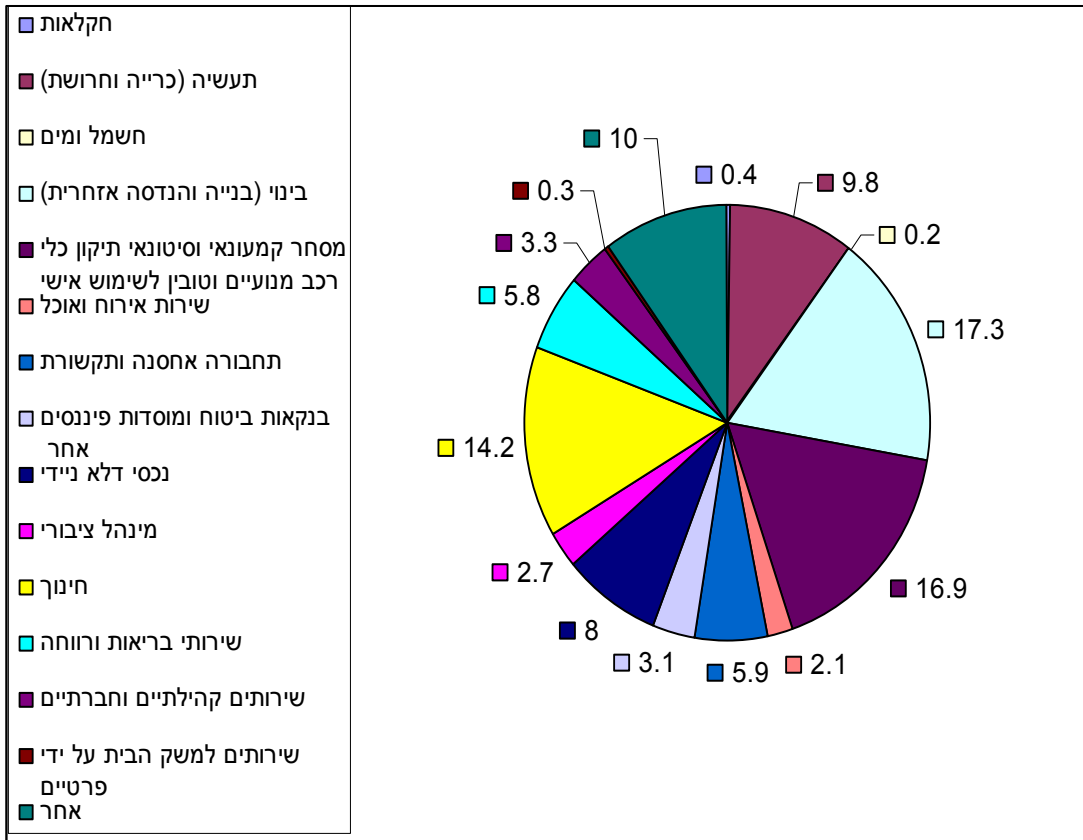
מסקנה : השקעה בבינוי לצורכי חינוך מביאה לצמצום מספר התלמידים לכיתה, זכאות לתעודות בגרות עולה, אך אחוז העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות לא עולה.

תעסוקה ומקורות הכנסה

סוגי עבודה

להלן נסקור את סוגי העבודה הקיימים ביישוב לפי ענף כלכלי, במטרה לברר את כיווני ההתפתחות הענפיים תוך ניצול היתרונות של היישוב.

מיון סוגי העבודה לפי ענף כלכלי (עובדים מעל גיל 15)

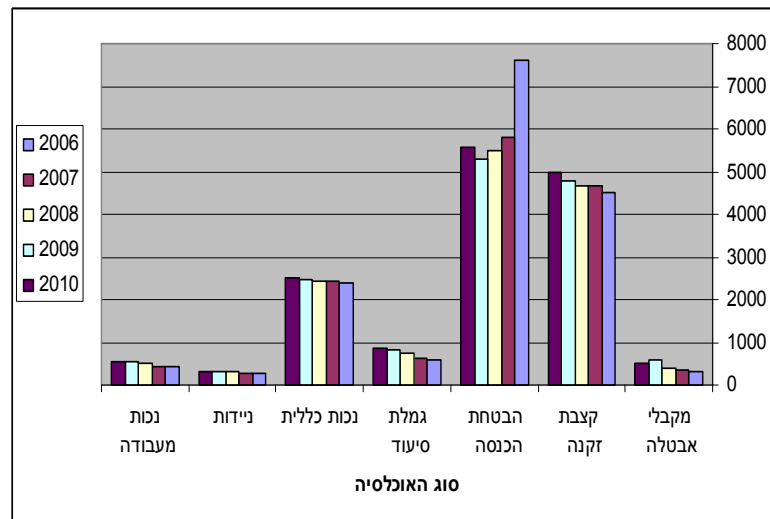
*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מסקנה: הענפים השכיחים ביותר הינם: בינוי, מסחר וחינוך, כאשר שלושתם יחד מהווים 48.4% מענפי התעסוקה ביישוב, בעוד שענף התעשייה נמצא במקום הרביעי עם 9.8%.

נתוני שכר ורווחה

להלן נסקור נתונים אודות נתוני השכר והרווחה ביישוב, מהם ננסה לזהות מגמות התפתחות בפיריון בעבודה ובהתפתחות ההון האנושי.

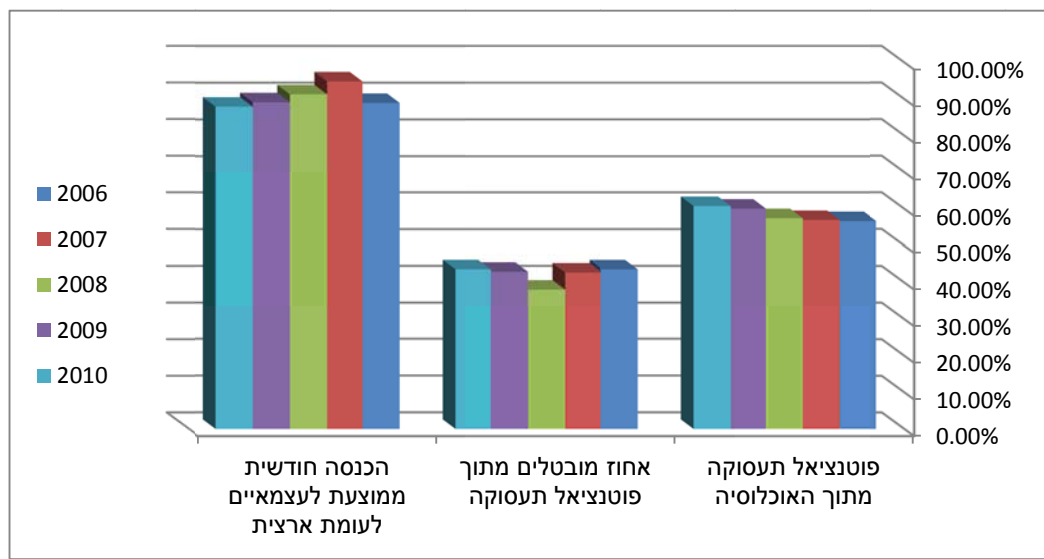
סוג האוכלוסייה	2006	2007	2008	2009	2010
מקבלי אבטלה	306	336	373	589	521
קצבת זקנה	4527	4650	4657	4767	4964
הבטחת הכנסה	7605	5812	5499	5282	5582
גמלת סיעוד	592	647	750	822	851
נכות כללית	2384	2419	2434	2457	2516
ניידות	258	272	295	299	321
נכות מעבודה	436	450	496	538	550

מסקנה: ניתן לראות שיש עליה תמידית במספר מקבלי קצבת הזקנה, דבר המורה על אוכלוסייה מזדקנת, כמו כן מספר הנתמכים מהמוסד לביטוח לאומי עולה אף הוא.

נתוני השכר

2010	2009	2008	2007	2006	האוכלוסייה סוג
22,568	22,373	21,076	18,978	18,312	שכירים
2,470	2,396	2,571	2,411	2,421	עצמאים
7,090	7,498	6,757	6,814	6,037	הכנסה חודשית ממוצעת לעצמאיים
8,055	8,406	7,396	7,182	6,781	(ממוצע כלל ארצי)
44,384	43,392	38,180	37,335	36,741	פוטנציאל תעסוקה
19,346	18,623	14,533	15,946	16,008	מובטלים
44%	43%	38%	43%	44%	אחוז מובטלים מתוך פוטנציאל תעסוקה
88%	89%	91%	95%	89%	הכנסה חודשית ממוצעת לעומת ארצית

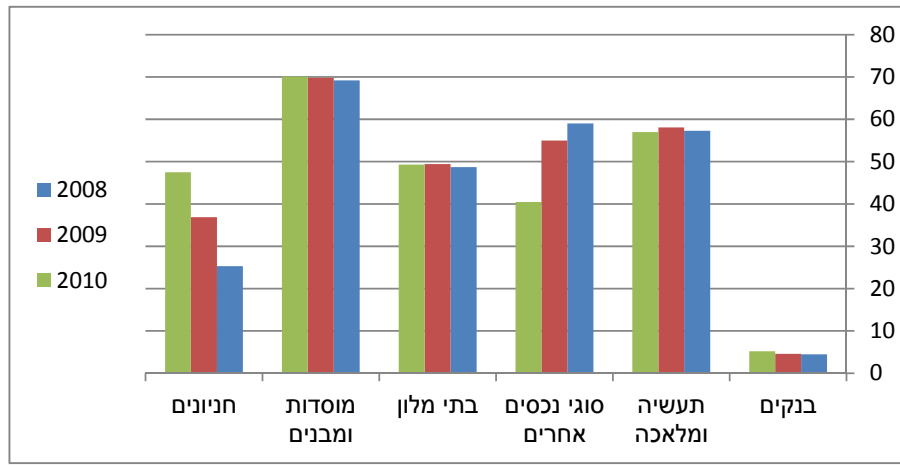
מסקנות:

- ✓ פוטנציאל התעסוקה מתוך מניין האוכלוסין עולה.
- ✓ רואים בבירור כי אחוז המובטלים מתוך פוטנציאל התעסוקה עולה בשלוש השנים האחרונות.
- ✓ יחס ההכנסה החודשית הממוצעת לעצמאים לעומת הממוצע הארצי, יורד דבר המורה על ירידה בפריון, יחסית לממוצע הארצי.

שטחי תעסוקה ותשתית מוסדית

שטח בנוי לפי סוג הנכס (שטחים באלפי מ"ר)

2010	2009	2008	2007	2006	סוג נכס
5.2	4.6	4.5	4.5	4.4	בנקים
57	58.1	57.3	56.5	55.6	תעשייה ומלאכה
40.5	55	59	334.7	379.6	סוגי נכסים אחרים
49.3	49.4	48.7	44	44.1	בתי מלון
70.1	69.8	69.2	-	-	מוסדות ומבנים
47.5	36.9	25.3	-	-	חניונים

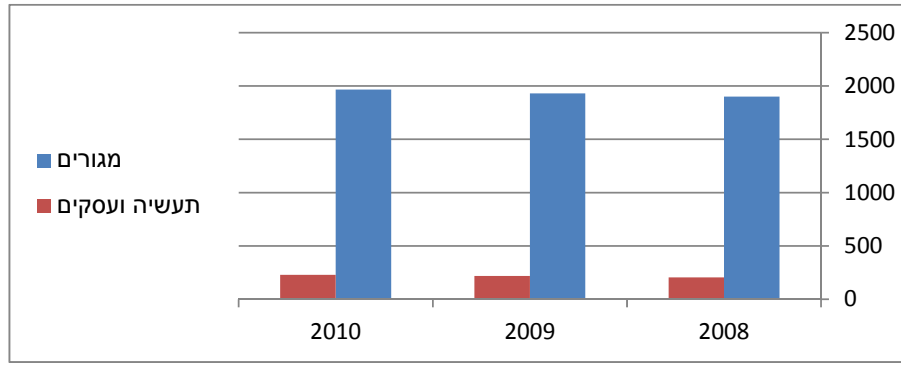

*בפרופיל עיריית נצרת לפי נתוני הלמ"ס ן נתונים לגבי מוסדות נכללו בסוגי נכסים אחרים בשנים 2006-2007, לכן נעשתה השוואה רק בין 2007-2010.

מסקנה: קיימת עלייה בבניית שטחים שמוגדרים כחניונים.

שטח בנוי לפי סוג הנכס (שטחים באלפי מ"ר)

2010	2009	2008	2007	2006	
1966.8	1930.4	1900.7	1877.8	1801.7	מגורים
300.6	289	285.2	103.7	100.1	עסקים

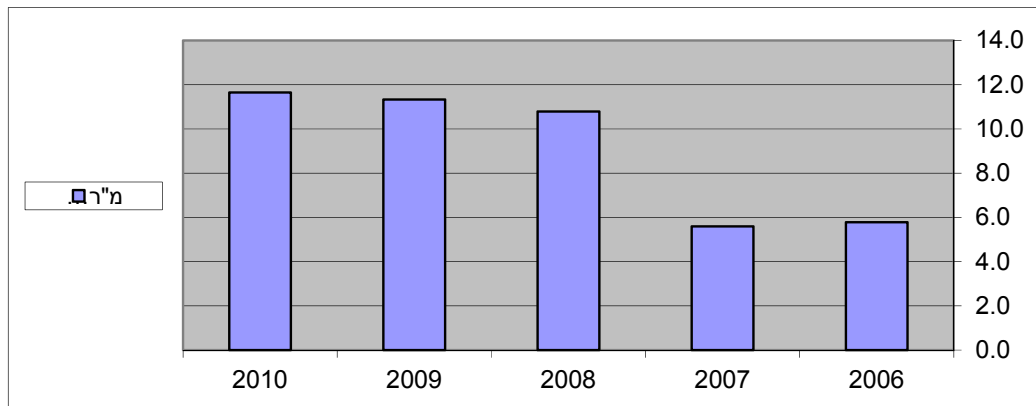

*בפרופיל עיריית נצרת לפי נתוני הלמ"ס ן נתונים לגבי מוסדות נכללו בסוגי נכסים אחרים בשנים 2006-2007.
 לכן נעשתה השוואה רק בין 2008-2010.

תעשייה ועסקים

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לעומת 100 מ"ר מגורים

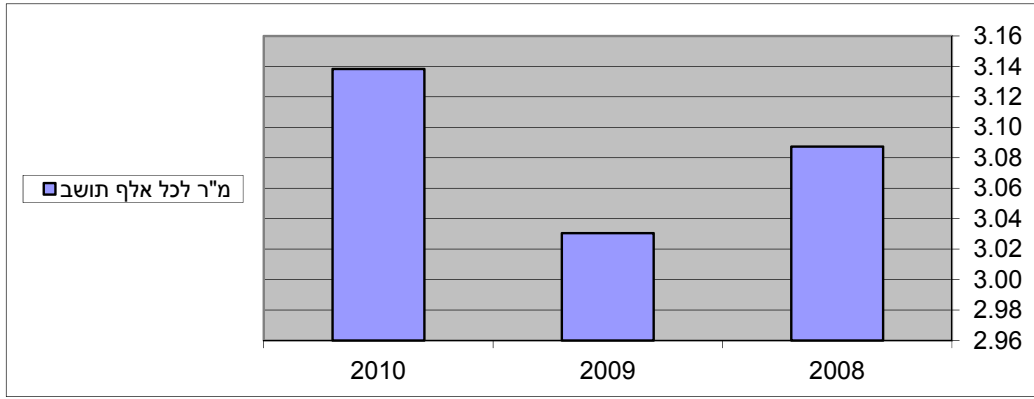
2010	2009	2008	2007	2006	
11.6	11.3	10.8	5.6	5.8	מ"ר תעשייה ועסקים לכל 100 מ"ר מגורים

מסקנה: ניתן לראות בבירור שבשלוש השנים האחרונות חלה עלייה בבניה לתעשייה ועסקים לעומת המגורים, דבר המראה על שינוי מגמה בתיעוש היישוב.

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לכל אלף תושב

2010	2009	2008	2007	2006	
3.14	3.03	3.09	1.60	1.61	מ"ר תעשייה ועסקים לכל אלף תושב

מסקנה: גם כאן ניתן לראות מגמה של עלייה בבניה לתעשייה ועסקים לכל אלף תושבים אך לא ניתן לראות מגמתיות עקבית.

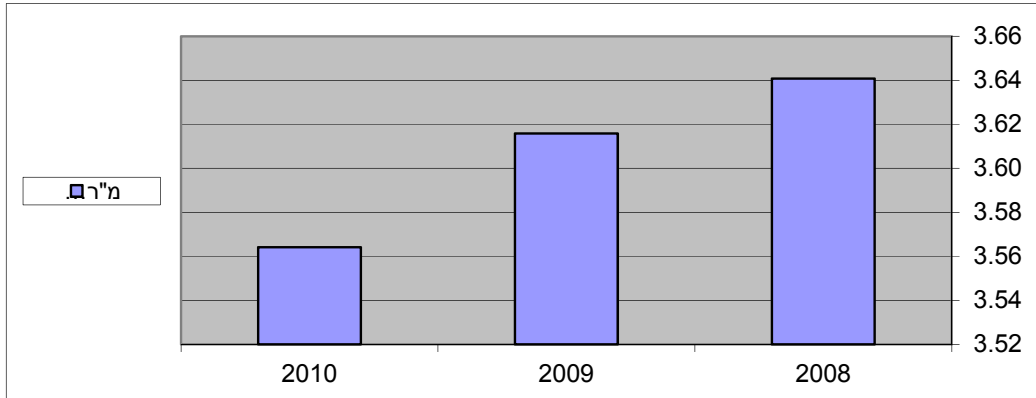
מוסדות ציבור

מדד חשוב להתפתחות האווירה העסקית ביישוב, הוא המוסדות המשרתים את הקהילה בכלל ואת הקהילה העסקית בפרט.

מסקנה: מתוך התרשים המובא להלן ניתן לראות שהמוסדות לא מתרחבים ולא גדלים בקצב הראוי למתן מענה לאוכלוסייה העירונית, מה גם שהמוסדות בנצרת נותנים ברובם שירותים לאוכלוסייה מסביב ולא רק לתושבי העיר.

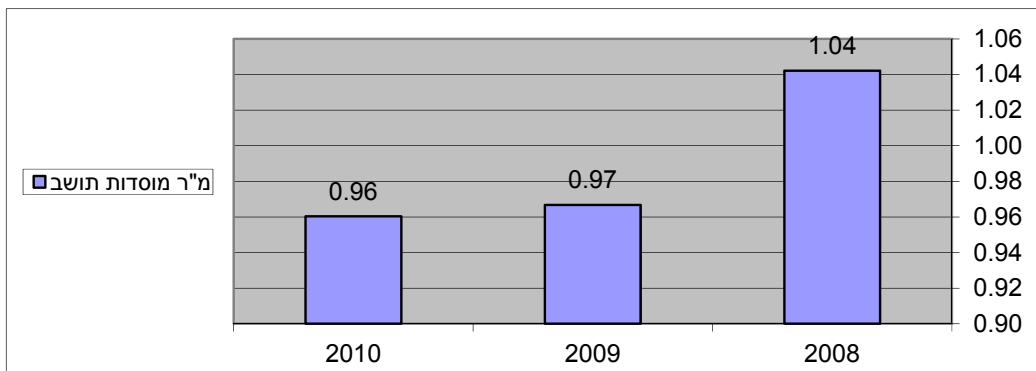
מדד יחסי של מ"ר מוסדות לעומת מ"ר מגורים

2010	2009	2008	
3.56	3.62	3.64	מ"ר מוסדות לכל 100 מ"ר מגורים

*בפרופיל עיריית נצרת לפי נתוני הלמ"ס אין נתונים לגבי מוסדות בשנים 2006-2007.

מדד יחסי של מ"ר מוסדות לכל תושב

*בפרופיל עיריית נצרת לפי נתוני הלמ"ס אין נתונים לגבי מוסדות בשנים 2006-2007.

מסקנה: ניתן לראות שלכל תושב ישנו פחות ממ"ר אחד מוסדות, יחס נמוך במיוחד כאשר חלק ממוסדות הציבור בעיר נצרת נותן שירותים גם לתושבים בסביבה.

בניה, דיור, ותחבורה

מדדי הבניה והדיור מצביעים על עלייה בשטחי הבנייה לאורך תקופת חמש השנים האחרונות, כאשר השטח בשנת 2009 עמד על 2,493.1 אלפי מטרים מרובעים, ובשנת 2010 עמד על 2,537 אלפי מטר מרובעים, מספר הדירות לאכלוס שחויבו בארנונה נרשמה עליה מסוימת. כאשר בשנת 2009 עמד על 18,874 דירות החייבות בארנונה דירות ובשנת 2010 עמד על 19,066.

תחומי שיפוט (אלפי דונם)

<u>נצרת עילית</u>	<u>נצרת</u>
35.521	14.123

בעלויות קרקע (אלפי דונם)

<u>אחוז</u>	<u>שטח/דונם</u>	<u>בעלות</u>
39	5,508	פרטית
22.5	3,177	כנסיות
38.5	5,438	ציבורית

שטח לבנייה

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	
72.4	22.2	96.9	48.1	53.2	שטח לבנייה (באלפי מ"ר מרובע)-התחלת בניה
41.5	71.8	59.3	50.0	33.2	שטח לבנייה (באלפי מ"ר מרובע)-סיום בניה

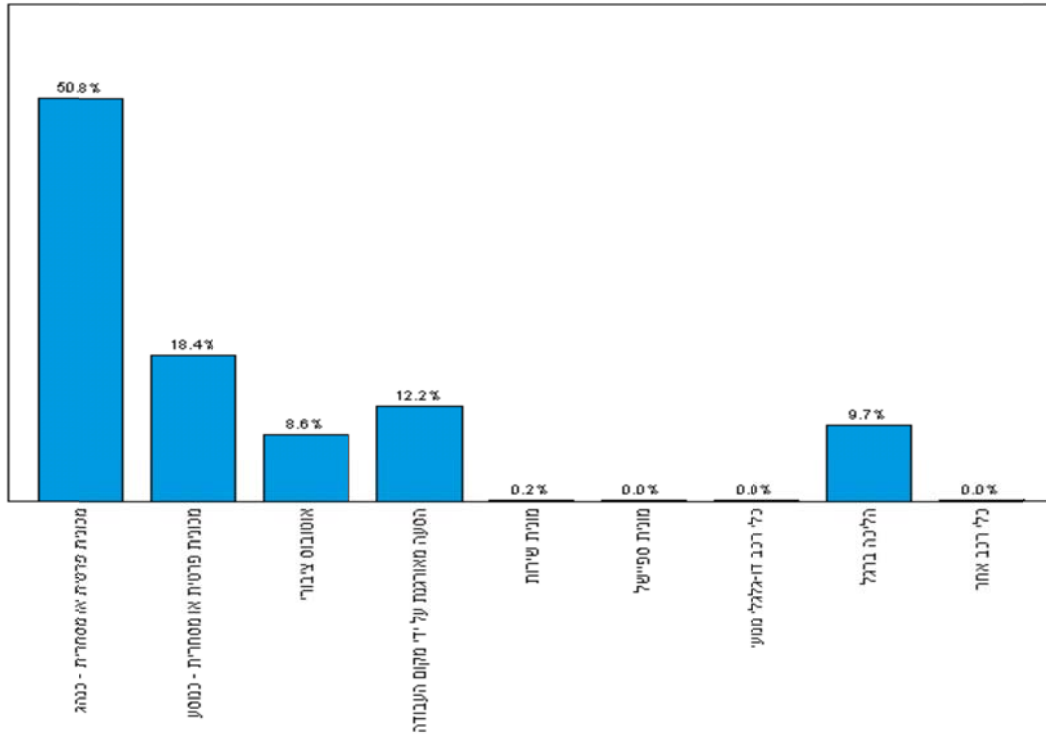
מספר דירות לאכלוס

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	
19066	18874	18594	18435	18229	מספר דירות לאכלוס
1	1.5	0.9	1	-	שינוי באחוזים לעומת שנה קודמת

צפיפות אוכלוסייה (תושבים לכל קילומטר מרובע)

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	
5215	4707	5207	5208	5196	צפיפות אוכלוסייה (תושבים לקילומטר מרובע)
10.6	-9.4	0	0.2	-	שינוי באחוזים לעומת שנה קודמת

אמצעי הגעה עיקריים למקומות עבודה

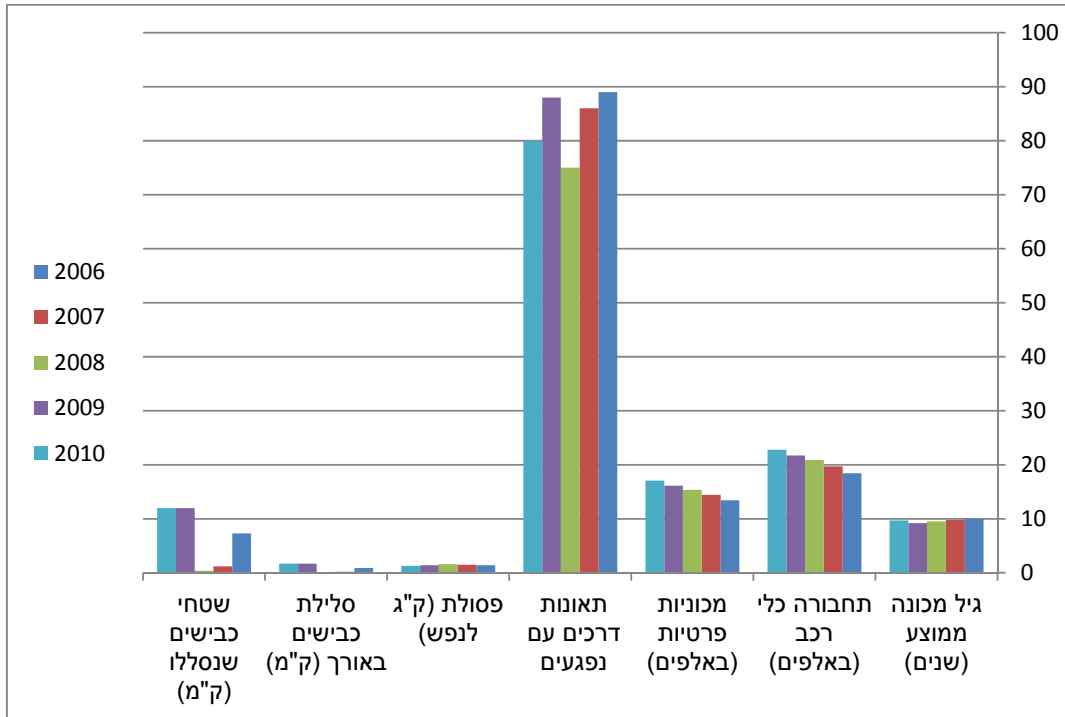

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מסקנה: השימוש בתחבורה ציבורית בנצרת העיר הגדולה ביותר באוכלוסייה הערבית לא מגיע ל- 8.5% בלבד.

כלי תחבורה, סלילת הכבישים ושירותים נוספים

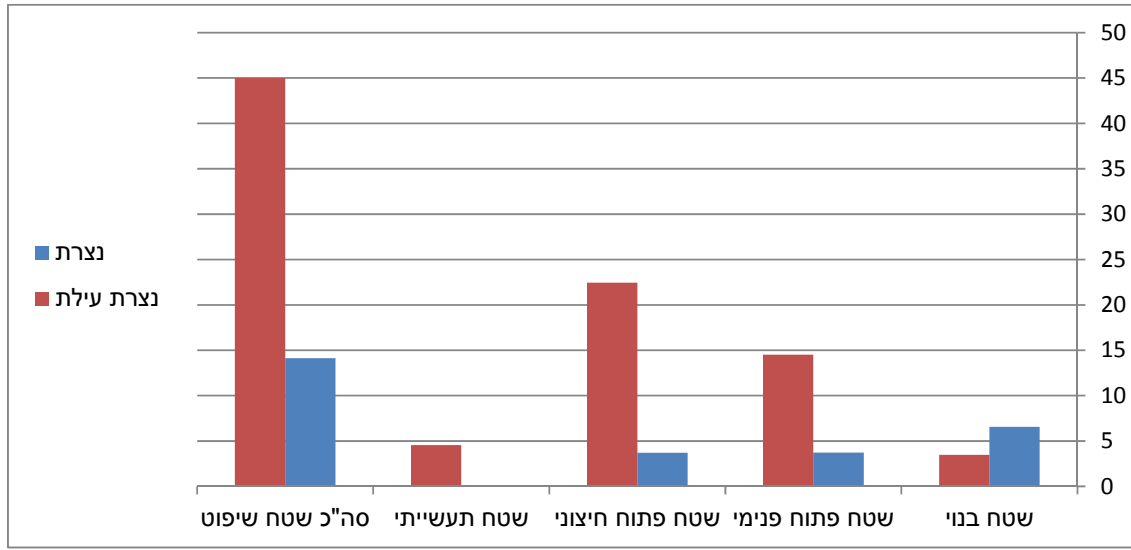
2010	2009	2008	2007	2006	המשאב
9.7	9.2	9.5	9.8	10	גיל מכונית ממוצע (שנים)
22776	21709	20914	19713	18427	תחבורה כלי רכב
17058	16125	15367	14440	13430	מכוניות פרטיות
80	88	75	86	89	תאונות דרכים עם נפגעים
1.3	1.4	1.6	1.5	1.4	פסולת (ק"ג לנפש)
1.7	1.7	0.1	0.2	0.9	סלילת כבישים באורך (ק"מ)
12	12	0.4	1.2	7.3	שטחי כבישים שנשללו (ק"מ)
73,000	72,200	66,400	65,500	64,800	תושבים
0.312	0.301	0.315	0.301	0.284	כלי רכב לתושב

מסקנה: מבחינת מספר כלי תחבורה לתושב קיימת מגמת עלייה כך שהיא מתקרבת לרמת כלי תחבורה אחד לכל 3 תושבים.

תכנית מתאר היישוב

התפלגות שימושי קרקע				
נצרת עילת		נצרת		סוג שימוש קרקע
אחוז	שטח/קמ"ר	אחוז	שטח/קמ"ר	
7.7	3.481	46.45	6.56	שטח בנוי
32.29	14.514	26.29	3.713	שטח פתוח פנימי
49.9	22.455	26.2	3.7	שטח פתוח חיצוני
10.11	4.55	1.06	0.15	שטח תעשייתי
100	45	100	14.123	סה"כ שטח שיפוט

מסקנות:

- ✓ השטח בתוכנית המתאר של הישוב המיועד לתעשייה מהווה רק 1.06% מתוך סה"כ שטח שיפוט.
- ✓ השטח הפתוח הפנימי ביישוב עומד על 3.713 קמ"ר שהוא 26.29% מסה"כ שטח השיפוט של היישוב.

השוואות נבחרות עם יישוב יהודי דומה - נצרת ביחס לעפולה

מדד פריפריאליות של רשות מקומית

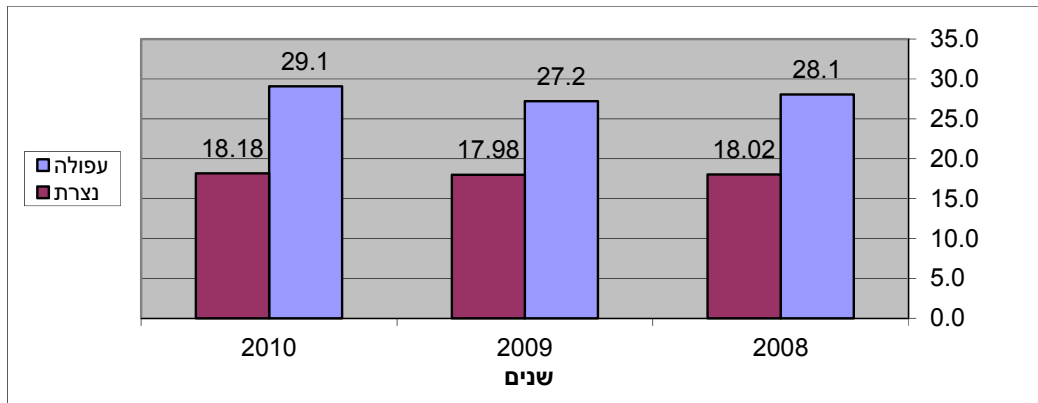
מדד המבטא את מידת הפריפריאליות מבחינה גיאוגרפית, כלומר המרחק מהמרכזיות. המדד נע בין 1-10, כש-10 מעיד על מרכזיות מקסימאלית. בהתאם לנתוני הלמ"ס: נצרת - 6, עפולה - 5.

הדירוג החברתי-כלכלי

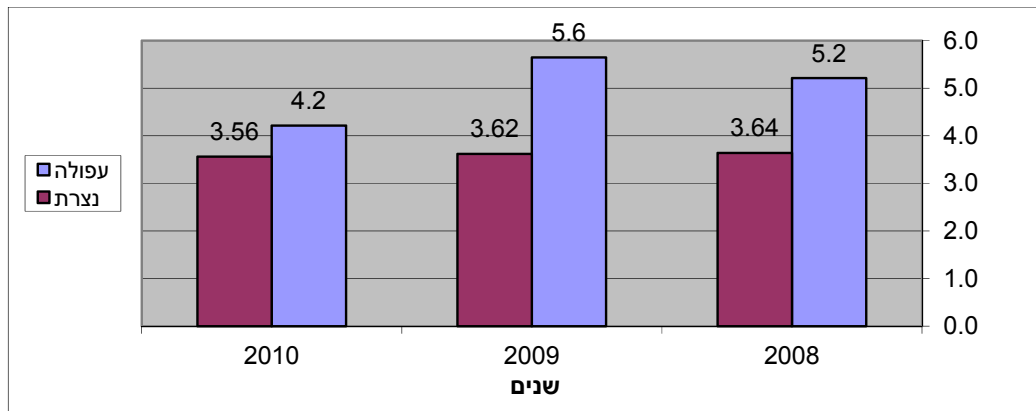
נצרת מדורגת 4 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי.

עפולה מדורגת 5 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי.

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לכל 100 מ"ר מגורים

מדד יחס של מ"ר מוסדות לעומת 100 מ"ר מגורים

מסקנה: רואים שקיים פער משמעותי בין היישובים בהתפתחות העסקית, למרות שניתן לראות שבתחום המוסדות ישנה ירידה בשני היישובים.

א.2. אום אל פחם

להלן מוצג מיפוי כללי לנתונים בסיסיים ליישוב אום אל-פחם, עם דגש על הנתונים הרלוונטיים למחקר שלנו, ברמה של איסוף מידע כללי בטרם ביצוע המחקר.

נתוני ייסוד מוניציפאליים

מעמד מוניציפאלי: עירייה מאז שנת 1984.

מספר חברי מועצה: 16 חברים לאורך 5 השנים האחרונות.

מצב סוציו אקונומי: 2 מתוך 10 לאורך 5 השנים האחרונות.

מרחק מגבול מחוז תל אביב (ק"מ): 58.6 ק"מ.

מדד פריפריאליות של רשות מקומית: 6 מתוך 10 לאורך 5 השנים האחרונות כאשר 10 הוא המדד המרכזי ביותר.

שם וועדת תכנון ובניה: עירון

סמל וועדת תכנון ובניה: 354

בעיר אום אל-פחם יש ארבע חמולות גדולות (אגבאריה, ג'ברין, מחאגינה, מחמיד) שבכל אחת ואחת יש הרבה משפחות שלא בהכרח יש קשר דם או קירבה ביניהם. לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) נכון לדצמבר 2011, יש באום אל-פחם 48,455 תושבים. האוכלוסייה גדלה בקצב גידול שנתי של 2.3%. לפי נתוני הלמ"ס נכון לדצמבר 2010, העיר מדורגת 2 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי. אחוז הזכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות י"ב בשנת התשי"ע (2009-2010) היה 56.1%. השכר החודשי הממוצע של שכיר בשנת 2009 היה 4,397 ש"ח (ממוצע ארצי: 7,070 ש"ח).

אום אל פחם קיבלה מעמד של עיר בשנת 1985, והיא שייכת לוועדת תכנון ובניה עירון. והיא העיר השנייה בגודלה במגזר הערבי. תחום שיפוטה של עיריית אום אל פחם משתרע על כ- 25,650 דונם. בדצמבר 2009 מנתה אוכלוסיית אום אל פחם, לפי נתוני העירייה, כ-46,000 נפש. כיום היא מונה 47,500, ראש העירייה, מר ח'אלד אגבארייה, מכהן בתפקיד החל מדצמבר 2008. מועצת העירייה מונה 16 חברים, לרבות ראש העירייה.

בהתאם לסמכותה לפי סעיף 249 (30) לפקודת העיריות [נוסח חדש] (להלן - פקודת העיריות) ייסדה העירייה בפברואר 1995 את החברה הכלכלית לפיתוח אום אל פחם בע"מ. מטרתיה של החברה הכלכלית, על פי תזכיר ההתאגדות שלה, הן בין השאר ליזום, לתכנן, להכין ולקדם תכניות לפיתוח הכלכלי של אום אל פחם. החברה הכלכלית אמורה גם לעסוק בפיתוחם של מקרקעין השייכים לעירייה וכן ליזום ולתכנן הקמת מרכזי מלאכה, מסחר, תרבות ונופש.

בשנת 2007 הוכרז על אזור התעשייה אום אל-פחם כאזור פיתוח א' לפי משרד התעשייה והמסחר.

מאפיינים גיאוגרפיים

2710	סמל ישוב
חיפה	מחוז
חדרה	נפה
הר אלכסנדר	אזור טבעי
ללא שיוך למטרופולין	מטרופולין
ישוב לא יהודי 20-000 עד 49-999	צורת ישוב
עירייה	מעמד מוניציפאלי
11	מספר אזורים סטטיסטיים ביישוב

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מאפייני אוכלוסייה

אוכלוסייה

2010	2009	2008	2007	2006	
47.4	46.1	44.5	43.3	42.2	מספר תושבים (באלפים)

לפי נתוני 2009 מנתה 46.1 אלפי נפשות, עם גידול אוכלוסייה שעמד על 2.3 בהשוואה לשנת 2008 .

הדבר כלל 1192 לידות , 101 פטירות עם ריבוי טבעי שעמד על 1091 נפשות ממוצע גיל 39 . מספר המשפחות כיום 7565 ובשנים 08-09 7398 .

פטירות תינוקות: הוא נבאי המשקף ההתקדמות חברתית – כלכלית ושימוש בבדיקות סקר גנטיות העומדות לרשות האוכלוסייה עמד על 7 תינוקות כממוצע בין השנים 2005-2009 .

שיעור התמותה: שיעור תמותת תינוקות עמד על 6 לאלף כממוצע בין השנים 2005-2009 וכיום עומד על 5.3 לאלף לידות חי.

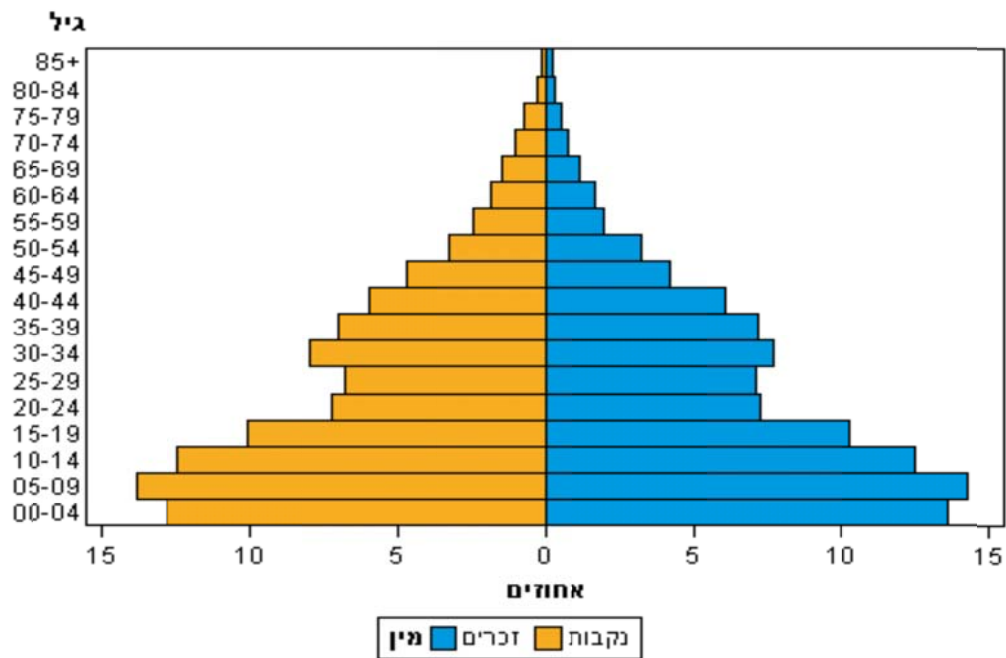
גיל ממוצע

השכיחות הגבוהה ביותר בגילאים בעיר היא בין 20-44, והחציון עמד על גיל 36.6, הנתונים לא השתנו בהקשר זה בשנת 2011.

	2010	2009	2008	2007	2006	
נכנסים	184	209	249	218	183	
יוצאים	192	202	192	232	171	
הגירה נטו	8	-7	-57	14	-12	

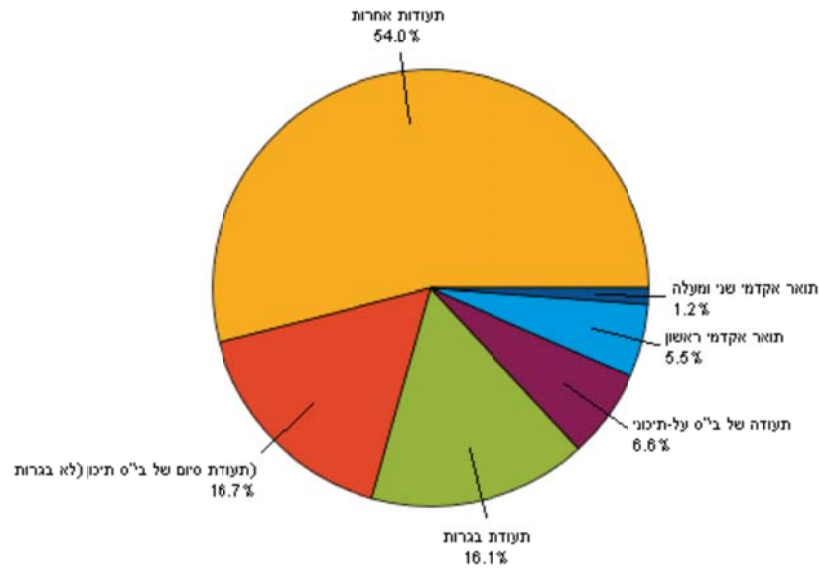
מסקנה: בשונה מנצרת קיימת מגמת עלייה בהגירה החיצונית/ ירידה בהגירה הפנימית, בשלוש השנים האחרונות.

הרכב הגילים בכלל האוכלוסייה

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

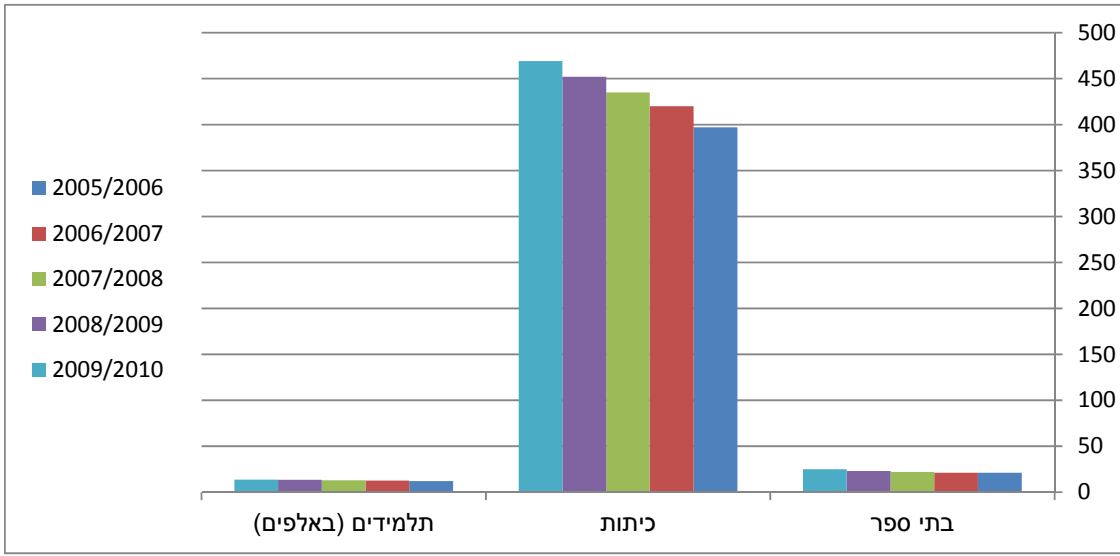
השכלה

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

חינוך

שנת לימודים	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
בתי ספר	21	21	22	23	25
כיתות	397	420	435	452	469
תלמידים (באלפים)	12.01	12.61	13.06	13.45	13.75

<u>2009/2010</u>	<u>2008/2009</u>	<u>2007/2008</u>	<u>2006/2007</u>	<u>2005/2006</u>	
29	30	30	30	30	ממוצע תלמידים לכיתה
56.1	45.8	37.9	43.8	42	זכאות לתעודות בגרות (באחוזים)
30.9	30	23.5	32.9	23	עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות
10.3	7.9	-5.9	1.8	-	שינוי באחוז הזכאות לבגרות ביחס לשנה אשתקד
3.8	3.9	3.6	5.8	-	שינוי באחוזים במספר כיתות ביחס לשנה אשתקד

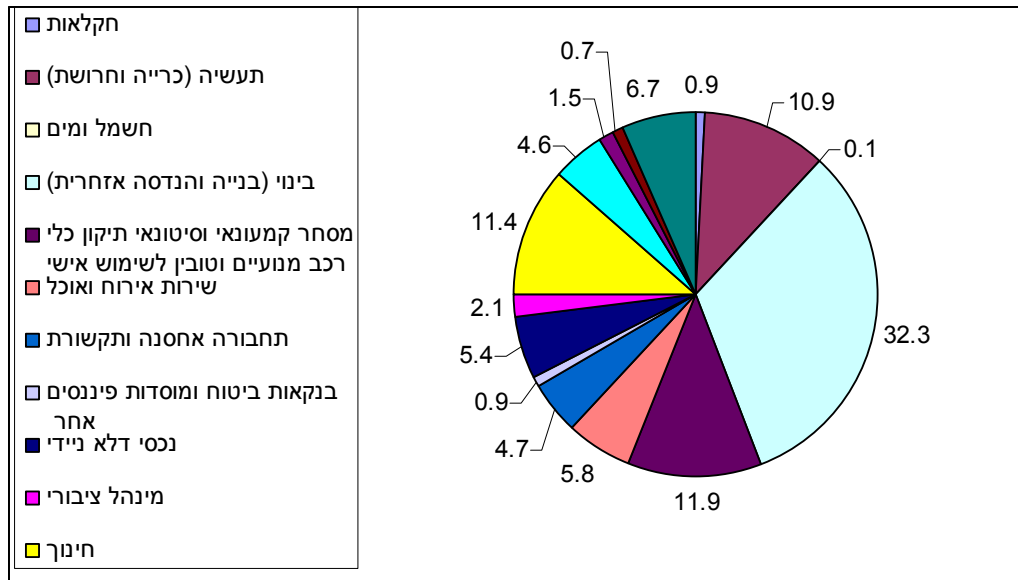
מסקנה: השקעה בבינוי לצורכי חינוך מביאה לצמצום מספר התלמידים לכיתה, זכאות לתעודות בגרות עולה באופן משמעותי, אחוז העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות עולה אף הוא.

תעסוקה ומקורות הכנסה

סוגי עבודה

להלן נסקור את סוגי העבודה הקיימים ביישוב לפי ענף כלכלי, במטרה לברר את כיווני ההתפתחות הענפיים תוך ניצול היתרונות של היישוב.

מיון סוגי העבודה לפי ענף כלכלי (עובדים מעל גיל 15)

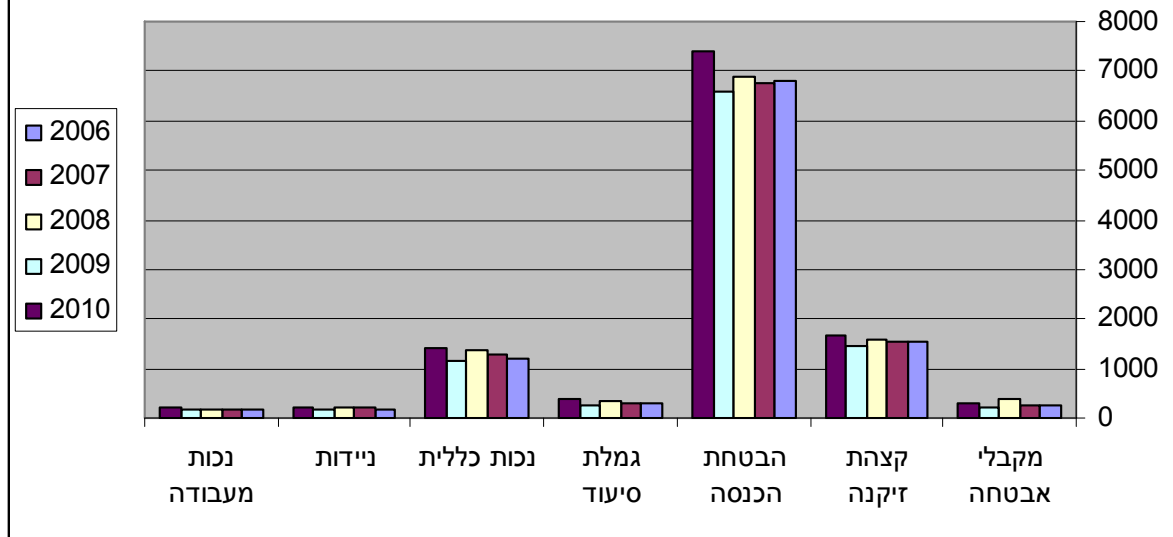

מסקנה: הענפים השכיחים ביותר הינם: בינוי, מסחר וחינוך, כאשר שלושתם יחד מהווים 55.6% מענפי התעסוקה ביישוב, בעוד שענף התעשייה נמצא במקום הרביעי עם 10.9%.

נתוני שכר ורווחה

2010	2009	2008	2007	2006	סוג האוכלוסייה
313	233	390	250	245	מקבלי אבטחה
1683	1470	1601	1529	1525	קצבת זקנה
7391	6607	6907	6739	6818	הבטחת הכנסה
380	268	358	317	294	גמלת סיעוד
1426	1144	1373	1266	1203	נכות כללית
231	167	208	201	181	ניידות
200	165	179	173	166	נכות מעבודה

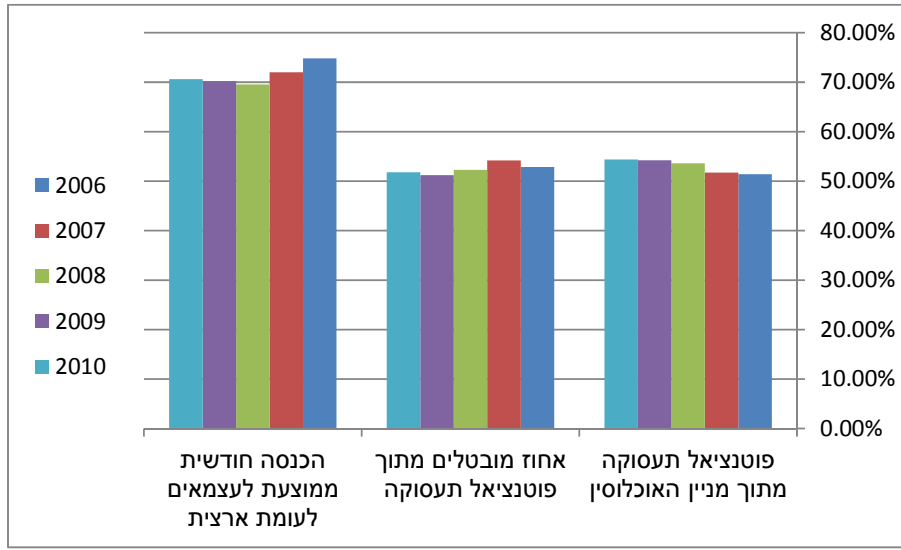
נתוני השכר והרווחה בהשוואה

מסקנה: ניתן לראות שיש עליה תמידית במספר מקבלי קצבת הזקנה, דבר המורה על אוכלוסייה מזדקנת, כמו כן מספר הנתמכים מהמוסד לביטוח לאומי עולה אף הוא.

נתוני השכר

2010	2009	2008	2007	2006	סוג האוכלוסייה
11086	10874	10056	8958	8969	שכירים
1336	1318	1322	1303	1257	עצמאים
25779	24993	23845	22386	21691	פוטנציאל תעסוקה
5688 (8055)	5904 (8406)	5143 (7396)	5171 (7182)	5073 (6781)	הכנסה חודשית ממוצעת לעצמאיים (ממוצע כלל ארצי)
13357	12801	12467	12125	11465	מובטלים
51%	51%	52%	54%	53%	אחוז מובטלים מתוך פוטנציאל תעסוקה
70%	70%	70%	72%	74%	הכנסה חודשית ממוצעת לעומת ארצית

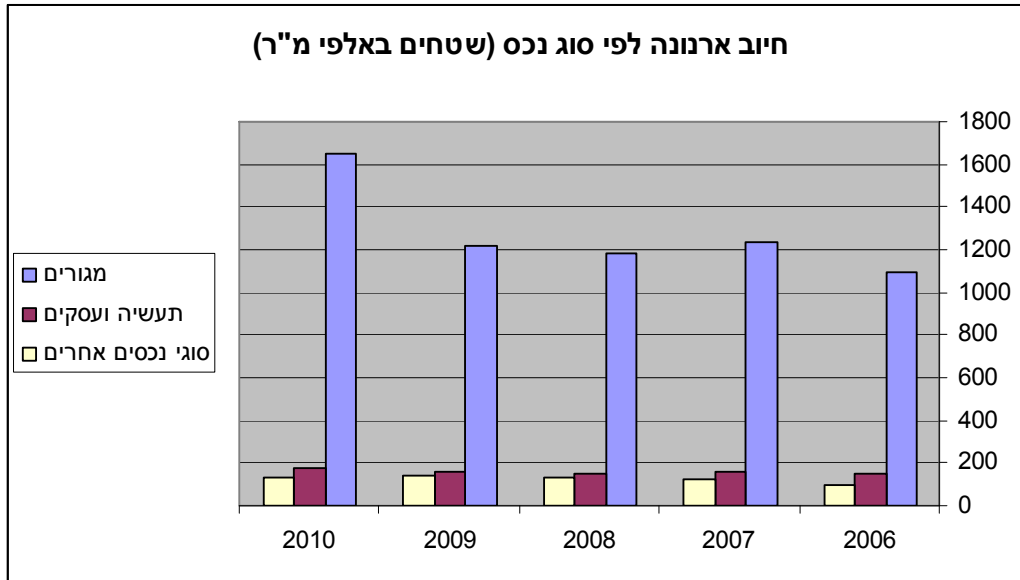
מסקנה :

- ✓ פוטנציאל התעסוקה מתוך מניין האוכלוסין עולה.
- ✓ רואים בבירור כי אחוז המובטלים מתוך פוטנציאל התעסוקה יורד בשלוש השנים האחרונות, דבר המורה על התחזקות מסוימת.
- ✓ יחס ההכנסה החודשית הממוצעת לעצמאים לעומת הממוצע הארצי, יורד דבר המורה על ירידה בפריזון, יחסית לממוצע הארצי.

שטחי תעסוקה ותשתית מוסדית

שטח בנוי לפי סוג הנכס (שטחים באלפי מ"ר)

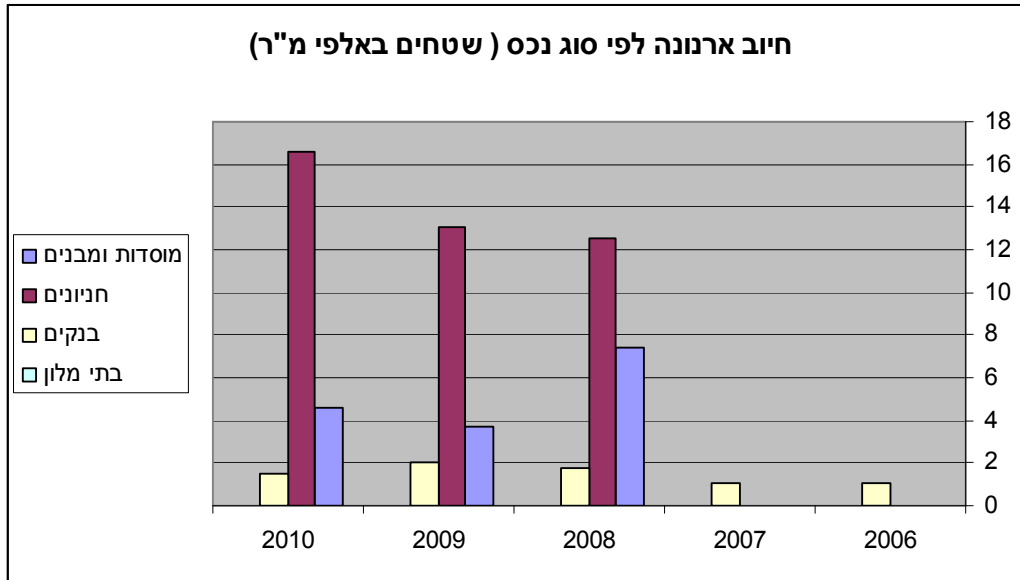
<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	<u>סוג הנכס</u>
1650	1217.7	1179.5	1237.7	1090.9	מגורים
173.1	155.6	146.9	155.6	146.3	תעשייה ועסקים
131.9	139.8	130.8	119.8	96.3	סוגי נכסים אחרים

מסקנה:

- ✓ קיימת עלייה בבניית שטחים שמוגדרים כחניונים.
- ✓ ניתן להבחין שקיימת ירידה בשטחים שמוגדרים כמוסדות.

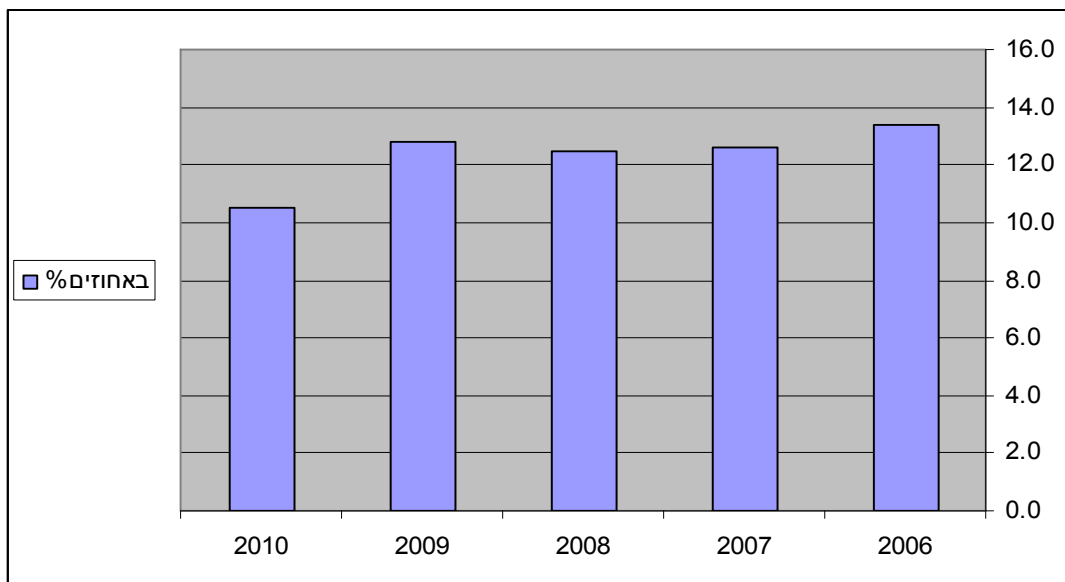
2010	2009	2008	2007	2006	סוג הנכס
4.6	3.7	7.4	0	0	מוסדות ומבנים
16.6	13.1	12.5	0	0	חניונים
1.5	2	1.8	1.1	1.1	בנקים
0	0	0	0	0	בתי מלון

תעשייה ועסקים

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לכל 100 מ"ר מגורים

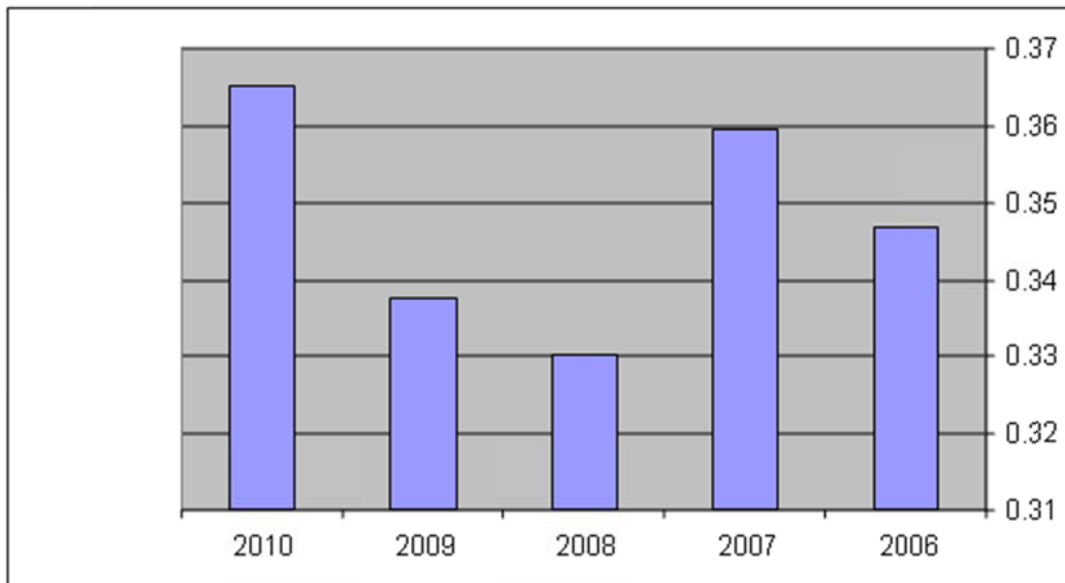
2010	2009	2008	2007	2006	
10.5	12.8	12.5	12.6	13.4	מ"ר תעשייה ועסקים לכל 100 מ"ר מגורים

מסקנה: ניתן לראות בבירור במהלך השנים האחרונות חלה ירידה בבניה לתעשייה ועסקים לעומת מגורים.

מדד יחס מ"ר של תעשייה ועסקים לכל אלף תושבים

2010	2009	2008	2007	2006	
3.7	3.4	3.3	3.6	3.5	מ"ר לאלף תושב

מסקנות:

- ✓ ניתן לראות בשלוש השנים האחרונות שיש מגמה של עלייה בבניה לתעשייה ועסקים לכל אלף תושבים.
- ✓ מניתוח שני הגרפים האחרונים ניתן להסיק כי כן קיימת עלייה בבניה לתעשייה ועסקים ביחס לאוכלוסייה אך היא בקצב פחות מקצב הבניה למגורים.

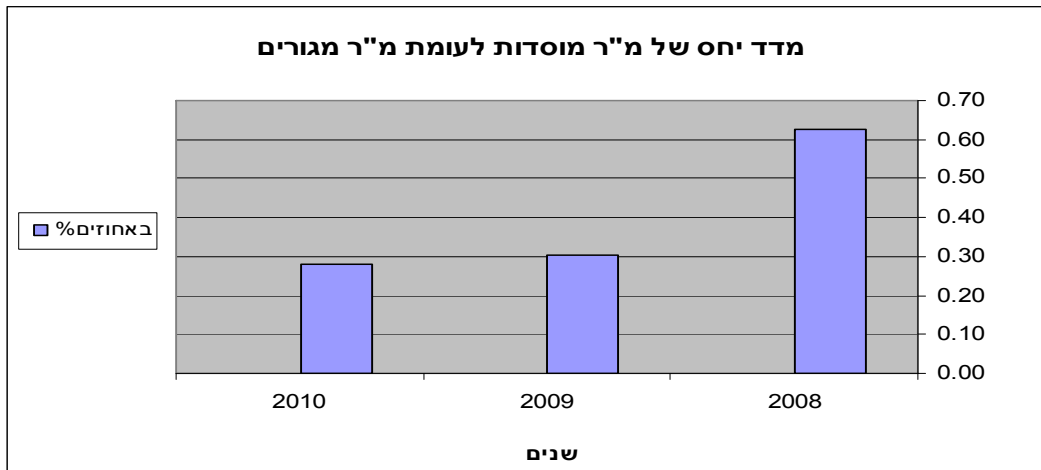
מוסדות ציבור

מדד חשוב להתפתחות האווירה העסקית ביישוב, הוא המוסדות המשרתים את הקהילה בכלל ואת הקהילה העסקית בפרט.

מתוך התרשים המובא להלן ניתן לראות שהמוסדות לא מתרחבים ולא גדלים בקצב הראוי למתן מענה לאוכלוסייה העירונית.

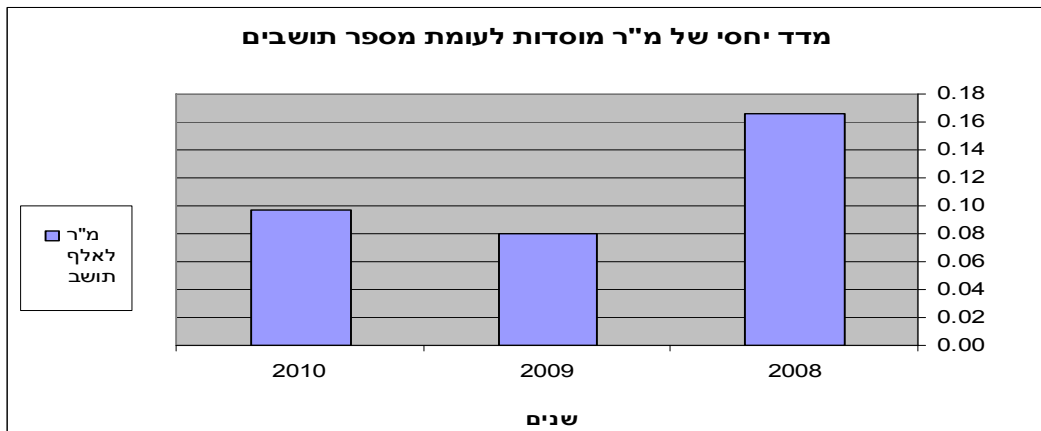
מדד יחסי של מ"ר מוסדות לכל 100 מ"ר מגורים

2010	2009	2008	
0.28	0.30	0.63	מ"ר מוסדות לכל 100 מ"ר מגורים

מדד יחסי של מ"ר מוסדות לכל אלף תושבים

2010	2009	2008	
0.10	0.08	0.17	מ"ר לאלף תושב

*בפרופיל עיריית אום אל פחם לפי נתוני הלמ"ס אין נתונים לגבי מוסדות בשנים 2006-2007.

מסקנות:

- ✓ ניתן לראות שלכל תושב ישנו פחות ממ"ר אחד מוסדות .
- ✓ אפשר להבחין מגמת ירידה במ"ר מוסדות לכל תושב.

בניה דיור ותחבורה

שטח לבנייה

2010	2009	2008	2007	2006	
52.4	30.1	14.7	23.9	16.9	שטח לבנייה (באלפי מ"ר מרובע)-התחלת בניה
26.1	19.3	15	14.3	28	שטח לבנייה (באלפי מ"ר מרובע)-סיום בניה

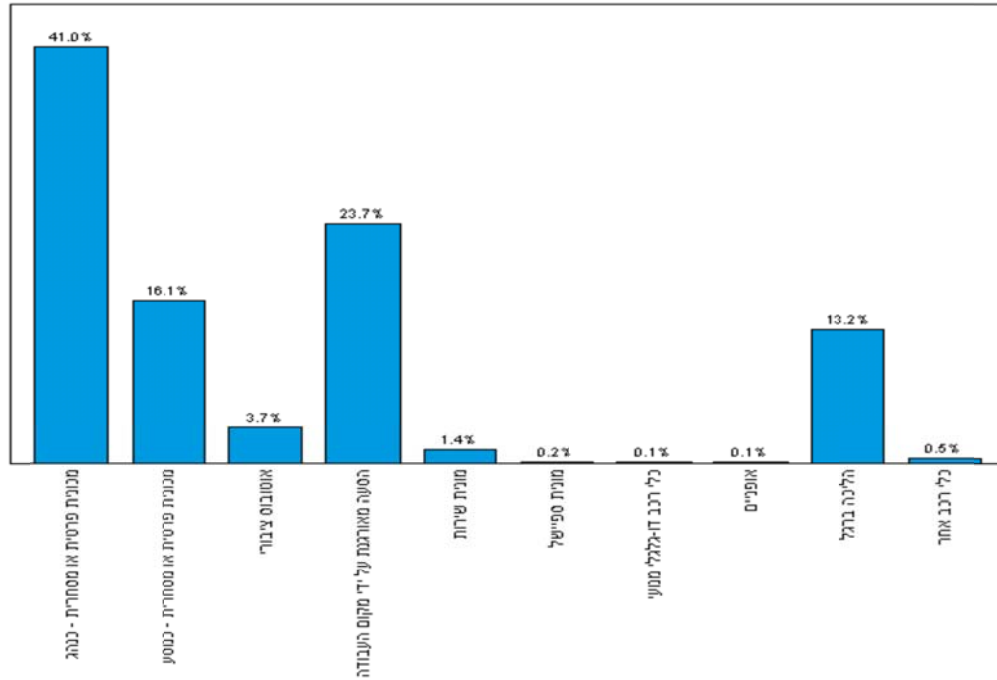
מספר דירות לאכלוס

2010	2009	2008	2007	2006	
14121	14121	10513	10322	11861	מספר דירות לאכלוס
0	25.50	2	-13.4	-	שינוי באחוזים לעומת שנה קודמת

צפיפות אוכלוסייה (תושבים לכל קילומטר מרובע)

2010	2009	2008	2007	2006	
2177	2125	2215	2241	2097	צפיפות אוכלוסייה (תושבים לקילומטר מרובע)
2.3	4.1	1.2	6.8	-	שינוי באחוזים לעומת שנה קודמת

אמצעי הגעה עיקריים למקומות עבודה

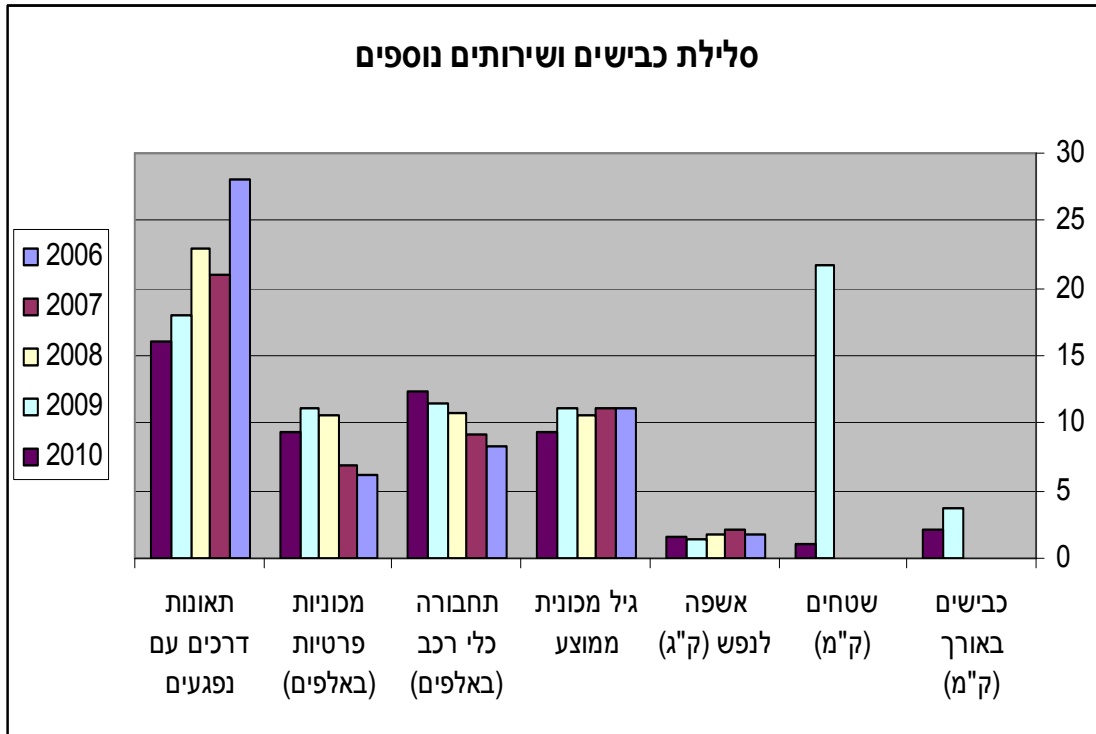

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מסקנה: השימוש בתחבורה ציבורית באום אל-פחם מגיע ל-3.8% בלבד.

סלילת הכבישים ושירותים נוספים

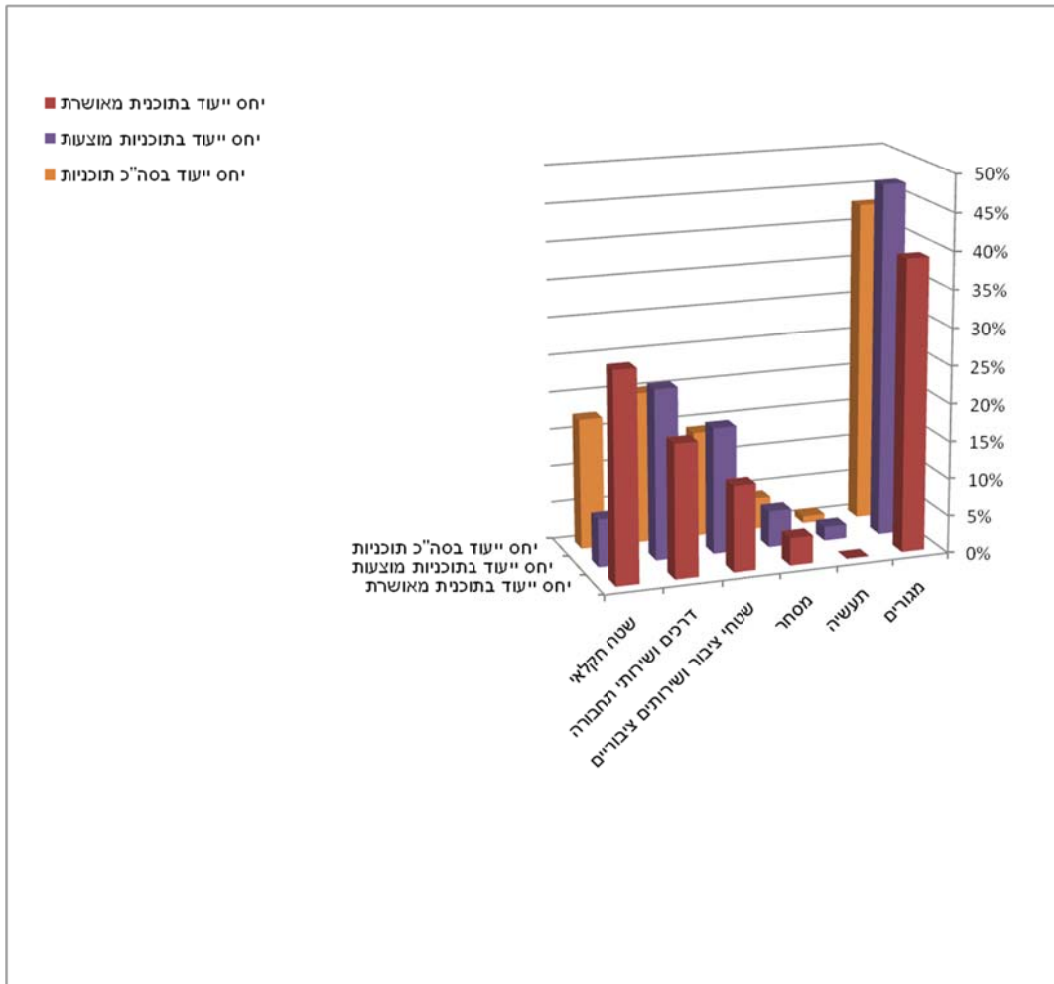
המשאב	2006	2007	2008	2009	2010
כבישים באורך (ק"מ)	-	-	-	3.700	2.100
שטחי כבישים שנסללו (ק"מ)	-	-	-	21.700	1.100
אשפה לנפש (ק"ג)	1.700	2.100	1.800	1.500	1.600
גיל מכונית ממוצע	11.200	11.200	10.600	11.100	9.300
תחבורה כלי רכב (באלפים)	8.344	9.226	10.697	11.490	12.321
מכוניות פרטיות (באלפים)	6.185	6.889	10.600	11.100	9.300
תשבים באלפים	42.200	43.300	44.500	46.100	47.400
יחס רכבים לתושב	0.198	0.213	0.240	0.249	0.260

מסקנה: מבחינת מספר כלי תחבורה לתושב קיימת עליה ברורה המגיעה לרמה של כלי תחבורה לכל 4 תושבים.

תכנית מתאר היישוב

ייעוד הקרקע	שטח בתוכניות מאושרות (דונם)	יחס בתוכנית מאושרת	שטח בתוכניות מוצעות (דונם)	יחס בתוכניות מוצעות	סה"כ	יחס בסה"כ תכניות
מגורים	2,756	39%	3,160	47%	5,916	43%
תעשייה	-	0%	125	2%	125	1%
מסחר	260	4%	326	5%	586	4%
שטחי ציבור ושירותים ציבוריים	813	12%	1,133	17%	1,946	14%
דרכים ושירותי תחבורה	1,259	18%	1,526	23%	2,785	20%
שטח חקלאי	1,976	28%	427	6%	2,403	17%
סה"כ	7,064	100%	6,697	100%	13,761	100%

מסקנות:

- ✓ השטח המיועד לתעשייה בתכנית המתאר של הישוב מהווה רק 0.9% בלבד מתוך סה"כ שטח שיפוט, וזה נמצא רק בתוכניות המוצעות, כך שבתוכניות המאושרות יש 0 שטחי תעשייה.
- ✓ השטח המוגדר כשטחי ציבור ושירותים ציבוריים מהווים כ-14% מתוך סה"כ שטח שיפוט, וזאת רק לאחר העלאת האחוז בתוכניות המוצעות לרמה של 17%.
- ✓ גם בשטחי הדרכים יש עליה התוכניות המוצעות לרמה של 20% כאשר הייתה בתוכנית המאושרת הישנה 18% בלבד.
- ✓ ניתן להבחין בעליה משמעותית ביחס של הפרשות לצורכי ציבור ולדרכים בתוכניות המוצעות בתחום אום אל-פחם.

השוואות נבחרות עם יישוב יהודי דומה - אום אלפחם ביחס

לעפולה

מדד פריפריאליות של רשות מקומית:

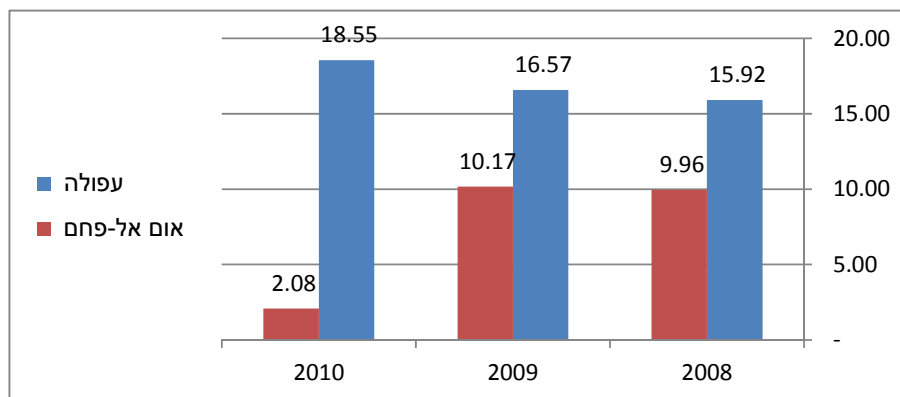
מדד המבטא את מידת הפריפריאליות מבחינה גיאוגרפית, כלומר המרחק מהמרכזיות. המדד נע בין 1-10 כש-10 מעיד על מרכזיות מקסימאלית. בהתאם לנתוני הלמ"ס: אום אלפחם - 6, עפולה - 5.

המדד החברתי – כלכלי

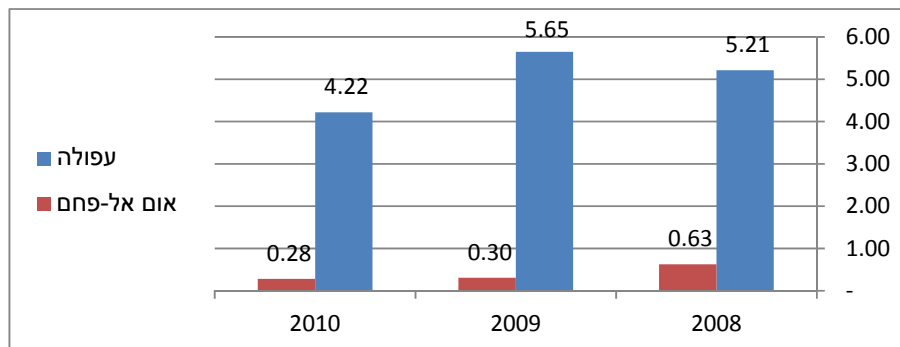
אום אלפחם מדורגת 2 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי.

עפולה מדורגת 5 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי.

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לעומת 100 מ"ר מגורים

מדד יחס של מ"ר מוסדות לעומת 100 מ"ר מגורים

מסקנה: רואים שקיים פער משמעותי בין הישובים בהתפתחות העסקית, כאשר הפער ביחס של שטחי התעשייה העסקים והמוסדות לעומת המגורים הולך וגדל עם הזמן בין שני היישובים.

א.3. באקה אלגרביה

להלן מוצג מיפוי כללי לנתונים בסיסיים ליישוב באקה אלגרביה, עם דגש על הנתונים הרלוונטיים למחקר שלנו, ברמה של איסוף מידע כללי בטרם ביצוע המחקר.

נתוני ייסוד מוניציפאליים

- ✓ מעמד מוניציפאלי – 1996.
- ✓ מספר חברי מועצה – 15 חברים לאורך 5 השנים האחרונות למעט בשנת 2008 אז היו רק 4.
- ✓ מצב סוציו אקונומי – 4 מתוך 10 החל משנת 2008 השנים האחרונות לפני כן הרמה הייתה 3 מתוך 10.
- ✓ מרחק מגבול מחוז תל אביב (ק"מ) – 40.3 ק"מ.
- ✓ מדד פריפריאליות של רשות מקומית – 6 מתוך 10 לאורך 5 השנים האחרונות כאשר 10 המדד המרכזי ביותר.
- ✓ שם וועדת תכנון ובניה – עירון
- ✓ סמל וועדת תכנון ובניה – 354

באקה אלגרביה הייתה עיר בנפת חדרה של מחוז חיפה. היא כללה בתוכה את העיר באקה אל-גרבייה ואת המועצה המקומית גית שאוחדו בשנת 2003 כחלק מחוק התוכנית להבראת כלכלת ישראל.

בנובמבר 2006 מונתה לעיר ועדה קרואה בראשות יצחק ולד. בנובמבר 2008 דנה הכנסת בהצעת חוק שנועדה לבטל את איחוד הרשויות ולהשיב את המצב לקדמותו. ההצעה זכתה בקריאה השנייה לתמיכה של 49 חברי כנסת, לעומת מתנגד אחד, ואולם מאחר שמדובר בהצעת חוק תקציבית, לפי חוק יסוד: משק המדינה נדרשו 50 חברי כנסת לשם אישורה, ולכן לא התקבלה. ההצעה נדונה מחדש בכנסת ה-18 ואושרה ביולי 2010. ביטול האיחוד נכנס לתוקף ב-1 בנובמבר 2010.

באקה אל-גרבייה הוכרזה כעיר בשנת 1996 ואוחדה עם המועצה המקומית גית בשנת 2003. באקה היא אחד משלושה כפרים פלסטיניים שחולקו לשניים ב-1949, עם קביעת הקו הירוק לאחר מלחמת העצמאות: באקה אל-גרבייה (באקה המערבית) היא החלק שנשאר בצד הישראלי של הגבול ובאקה אל שרקייה (באקה המזרחית) היא החלק שנשאר בצד הירדני של הגבול. בתקופת המנדט הבריטי הייתה באקה יישוב במחוז טול כרם.

באקה נחשבת למרכז עירוני עבור הכפרים השכנים, ויש בה מוסדות חינוך ובריאות. תושבי באקה מתפרנסים בעיקר מתעשייה ומעט מחקלאות, ורוב תושביה עובדים בערים הסמוכות או במפעלים בתל אביב, חיפה, גוש דן והשרון.

הכפר ג'ת שוכן על גבעה בסמוך לקו הירוק, ודרומית לבאקה אל-גרביה. זקני הכפר יודעים לספר שהכפר נוסד על ידי 5 אחים, שכל אח הפך למשפחה במרוץ הימים, ונוספו משפחות ממקומות אחרים. ג'ת הייתה מועצה מקומית עצמאית מ-1959 ועד האיחוד ב-2003.

תושבי ג'ת מתפרנסים בעיקר ממקצועות חופשיים, כשכירים, ביניהם הרבה עובדי הייטק ומעט מתפרנסים מחקלאות ותעשייה. רוב תושביה עובדים בערים הסמוכות או במפעלים בתל אביב, חיפה, גוש דן והשרון. בג'ת שיעור גבוה של תושביה הם בעלי תארים גבוהים. מצבם הכלכלי של תושבי ג'ת טוב יחסית לאוכלוסייה הערבית במדינה.

מאפיינים גיאוגרפיים

6000	סמל ישוב
חיפה	מחוז
חדרה	נפה
אזור חדרה	אזור טבעי
ללא שיוך למטרופולין	מטרופולין
ישוב לא יהודי 20-000 עד 49-999	צורת ישוב
עירייה	מעמד מוניציפאלי
8	מספר אזורים סטטיסטיים בישוב

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מאפייני אוכלוסייה

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	
35.2	34.3	33.2	32.4	31.7	מספר תושבים (באלפים)

לפי נתוני 2009 מנתה 34.3 אלפי נפשות, עם גידול אוכלוסייה שעמד על 3.3 אחוזים בהשוואה לשנת 2008

הדבר כלל 765 לידות, 116 פטירות עם ריבוי טבעי שעמד על 649 נפשות, מספר המשפחות בשנת 2009 ובשנים 2008.

פטירות תינוקות

הוא נבאי המשקף ההתקדמות חברתית – כלכלית ושימוש בבדיקות סקר גנטיות העומדות לרשות האוכלוסייה עמד על 6 תינוקות לשנה כממוצע בין השנים 2009-2005 .

גיל ממוצע

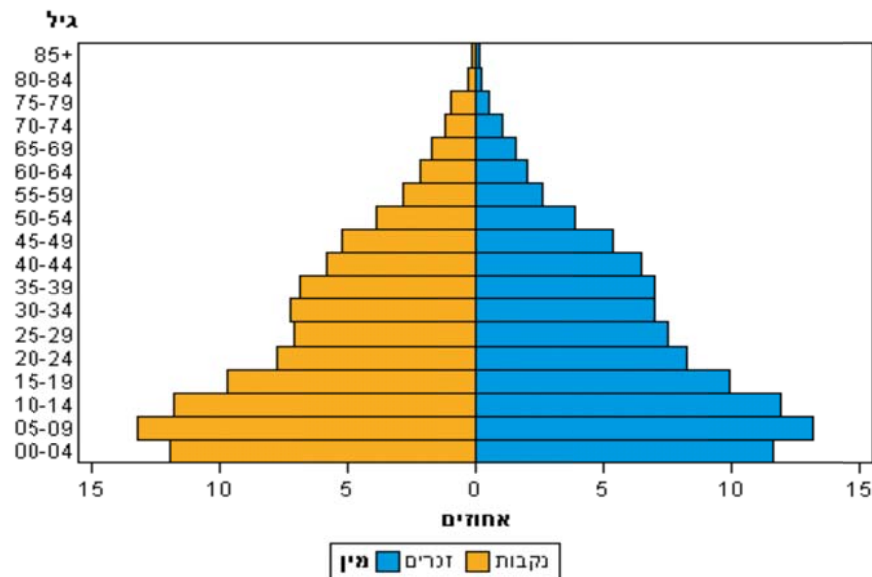
השכיחות הגבוהה ביותר בגילאים בעיר היא בין 29-44 , והציון עמד על גיל 39.1 .

הגירה פנימית

2010	2009	2008	2007	2006	
277	219	218	208	183	נכנסים
204	228	178	199	241	יוצאים
-73	9	-40	-9	58	הגירה נטו

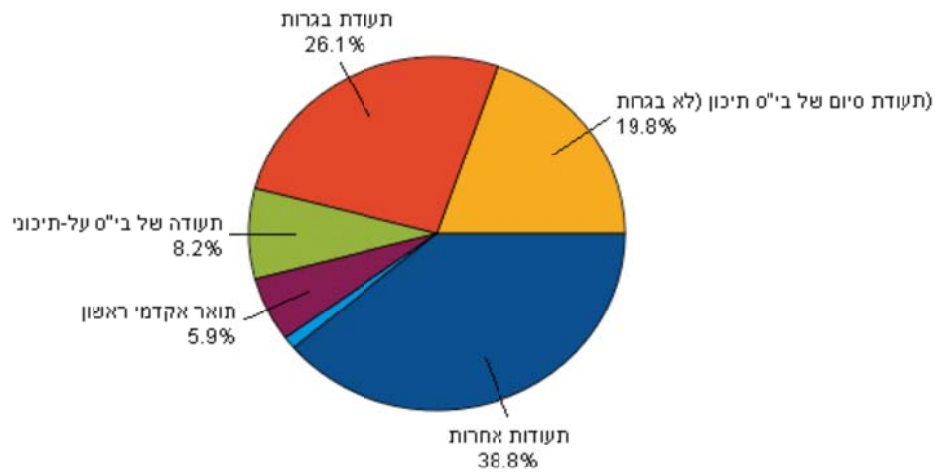
מסקנה: ניתן לראות שיש ירידה משמעותית ביחס ההגירה של היוצאים מהיישוב לעומת הנכנסים.

הרכב הגילים בכלל האוכלוסייה

ילפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

השכלה

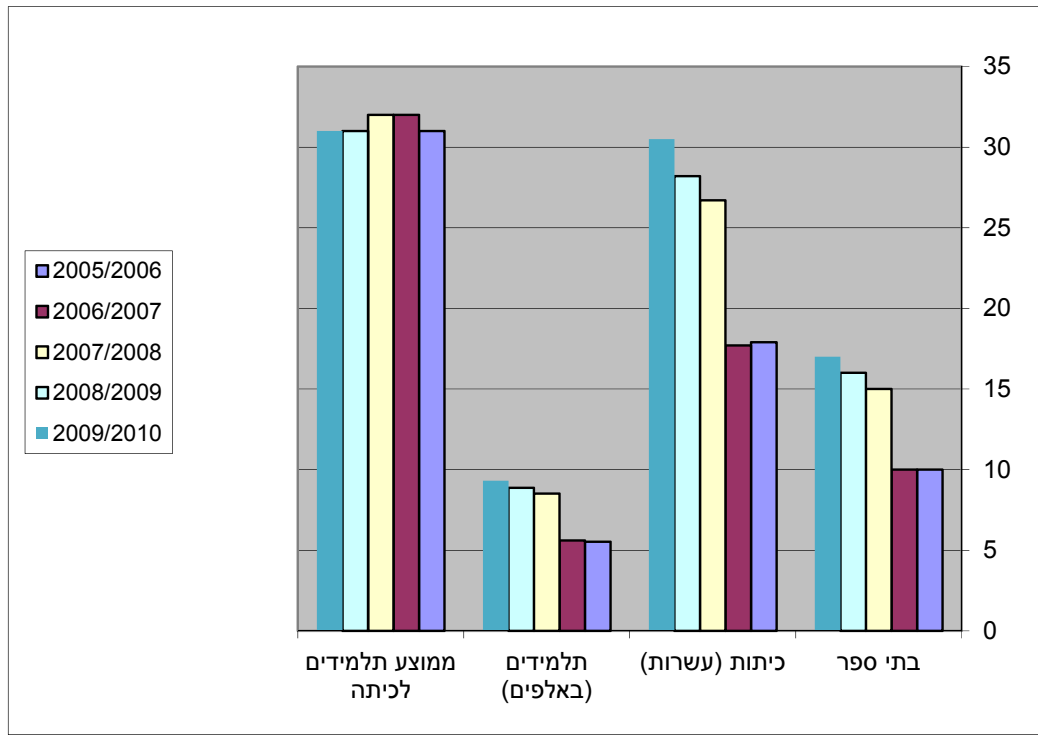

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

חינוך

להלן נסקור את נתוני מערכת החינוך ביישוב כולל בתי ספר והישגים לימודיים:

שנה	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
בתי ספר	10	10	15	16	17
כיתות	179	177	267	282	305
תלמידים (באלפים)	5.53	5.6	8.52	8.87	9.32
ממוצע תלמידים לכיתה	31	32	32	31	31

2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
57.2	51	45.6	46.0	55.2	זכאות לתעודת בגרות (באחוזים)
46.4	41.1	29.6	36.3	41	עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות
6.2	5.4	-0.4	-9.2	-	שינוי באחוז הזכאות לבגרות ביחס לשנה אשתקד
8.2	5.6	50.8	-1.1	-	שינוי באחוזים במספר כיתות ביחס לשנה אשתקד

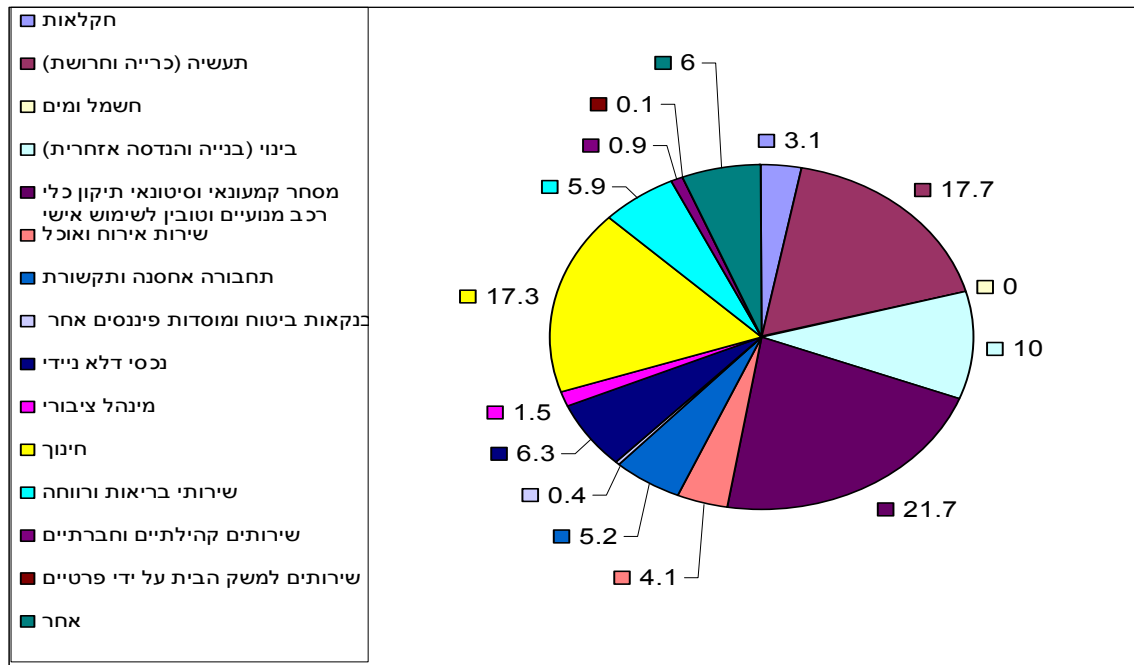
מסקנה: יש מגמת ירידה במספר התלמידים לכיתה בשלוש השנים האחרונות, זכאות לתעודה בגרות עולה וגם מספר התלמידים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות עולה.

תעסוקה ומקורות הכנסה

סוגי עבודה

להלן נסקור את סוגי העבודה הקיימים ביישוב לפי ענף כלכלי, במטרה לברר את כיווני ההתפתחות הענפיים תוך ניצול היתרונות של היישוב.

מיון סוגי העבודה לפי ענף כלכלי (עובדים מעל גיל 15)

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מסקנה: הענפים השכיחים ביותר הינם: תעשייה מסחר וחינוך, כאשר שלושתם יחד מהווים 56.7% בעוד שענף הבינוי והנדסה אזרחית נמצא במקום הרביעי עם 10.0%.

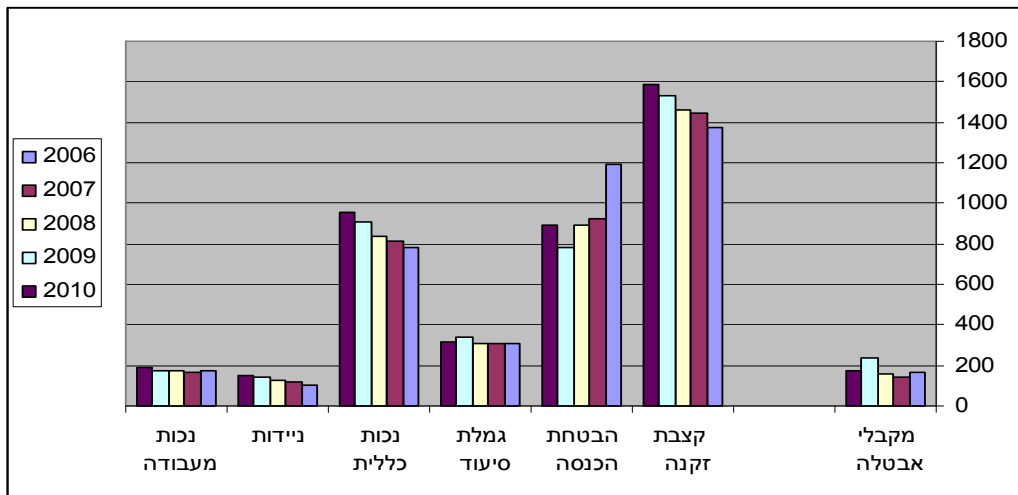
נתוני שכר ורווחה

להלן נסקור נתונים אודות השכר והרווחה ביישוב, מהם ננסה לזהות מגמות התפתחות בפריון בעבודה ובהתפתחות ההון האנושי.

שכר ורווחה

הטבלה הבאה מציגה נתוני השכר והרווחה בהשוואה

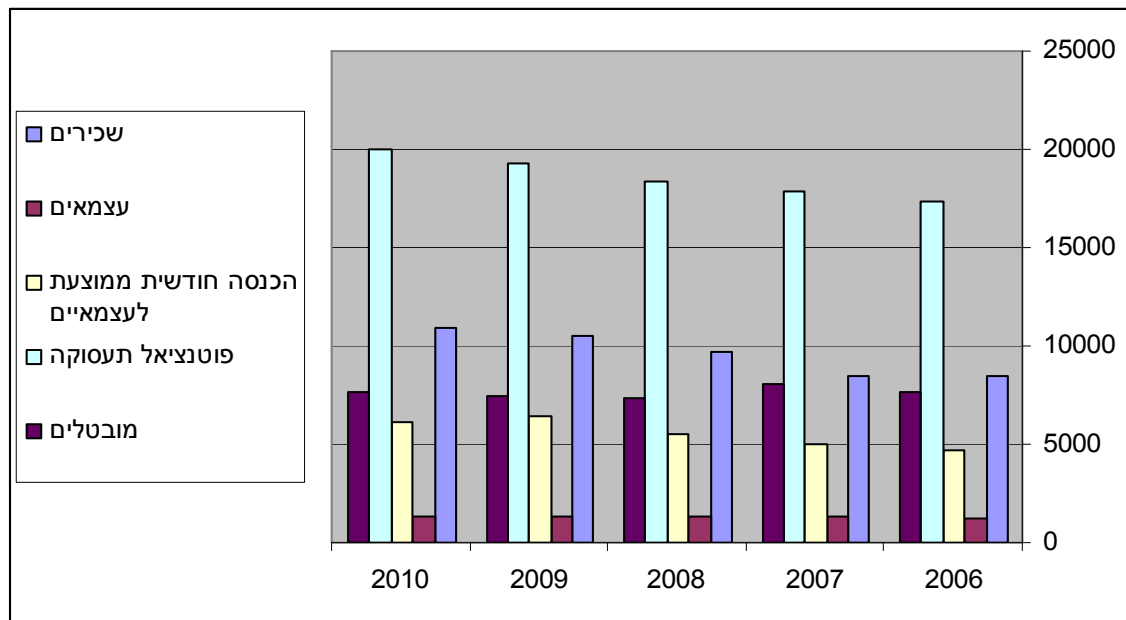
2010	2009	2008	2007	2006	סוג האוכלוסייה
177	239	158	144	169	מקבלי אבטלה
1587	1529	1461	1443	1373	קצבת זקנה
890	783	894	921	1189	הבטחת הכנסה
318	342	310	307	304	גמלת סיעוד
953	906	839	815	778	נכות כללית
150	140	125	116	105	ניידות
190	175	175	163	170	נכות מעבודה

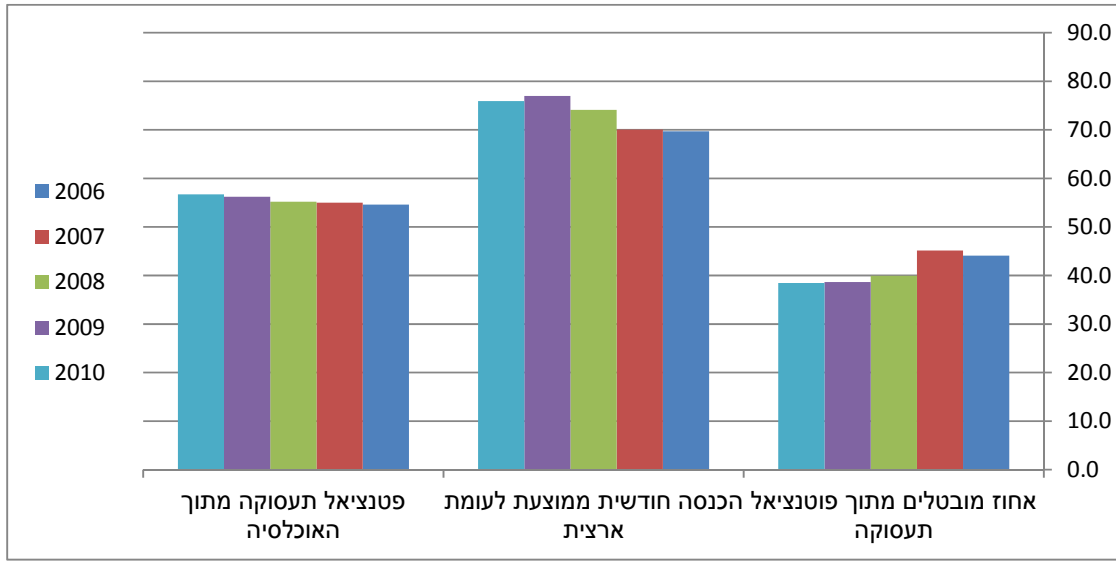
מסקנה: ניתן לראות שיש עליה תמידית במספר מקבלי קצבת זקנה, דבר המורה על אוכלוסייה מזדקנת, כמו כן מספר הנתמכים מהמוסד לביטוח לאומי עולה אף הוא.

נתוני השכר

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	<u>סוג האוכלוסייה</u>
10961	10538	9667	8486	8444	שכירים
1322	1292	1339	1288	1231	עצמאים
6115 (8055)	6470 (8406)	5481 (7396)	5031 (7182)	4727 (6781)	הכנסה חודשית ממוצעת עצמאיים (ממוצע כלל ארצי)
19958	19277	18326	17820	17308	פוטנציאל תעסוקה
7675	7447	7320	8046	7633	מובטלים

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	<u>סוג האוכלוסייה</u>
38.5	38.6	39.9	45.2	44.1	אחוז מובטלים מתוך פוטנציאל תעסוקה
75.9	77.0	74.1	70.1	69.7	הכנסה חודשית ממוצעת לעומת ארצית
56.7	56.2	55.2	55.0	54.6	פוטנציאל תעסוקה מתוך האוכלוסייה

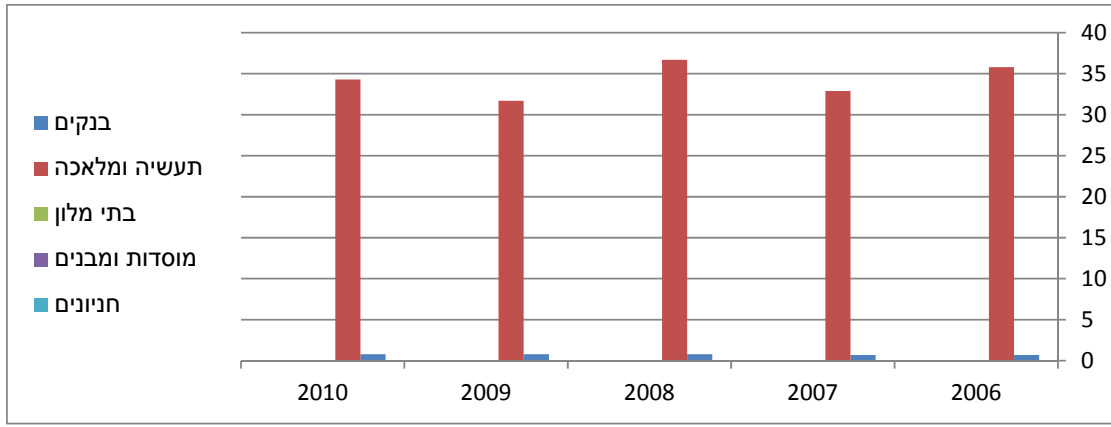
מסקנות:

- ✓ רואים בבירור כי אחוז המובטלים מתוך פונציאל תעסוקה יורד ב-4 השנים האחרונות.
- ✓ יחס ההכנסה החודשית הממוצעת לעומת הממוצע הארצי עולה, דבר המורה על עליה בפריון יחסית לממוצע ארצי.
- ✓ פונציאל תעסוקה מתוך האוכלוסייה עולה אף הוא דבר אשר מורה על עלייה בפונציאל התפוקה.

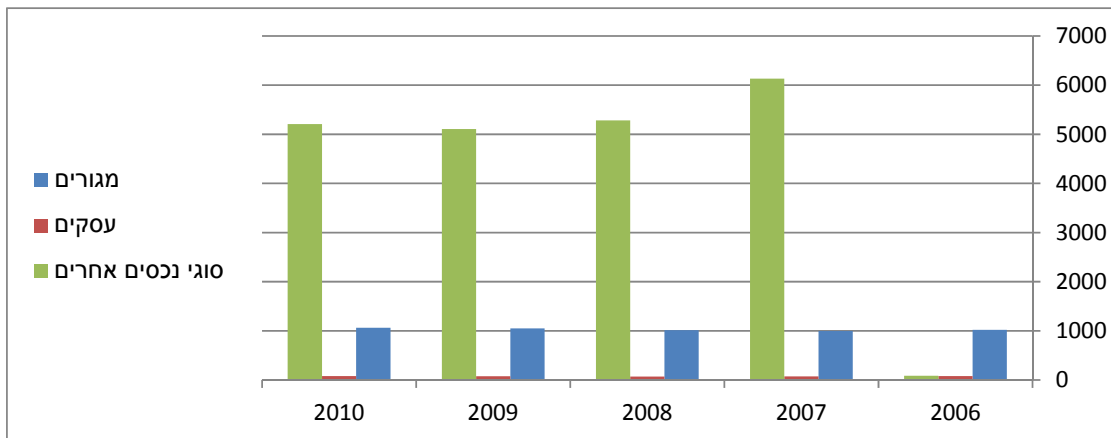
שטחי תעסוקה ותשתית מוסדית

שטח בנוי לפי סוג הנכס: (שטחים באלפי מ"ר)

2010	2009	2008	2007	2006	
0.8	0.8	0.8	0.7	0.7	בנקים
34.3	31.7	36.7	32.9	35.8	תעשייה ומלאכה
-	-	-	-	-	בתי מלון
-	-	-	-	-	מוסדות ומבנים
-	0.1	-	-	-	חניונים

2010	2009	2008	2007	2006	
1063.7	1051.4	1014.3	997.8	1019.3	מגורים
80.7	75.7	70.5	73.7	79	עסקים
5208.2	5105.8	5280.6	6133.8	86.1	סוגי נכסים אחרים

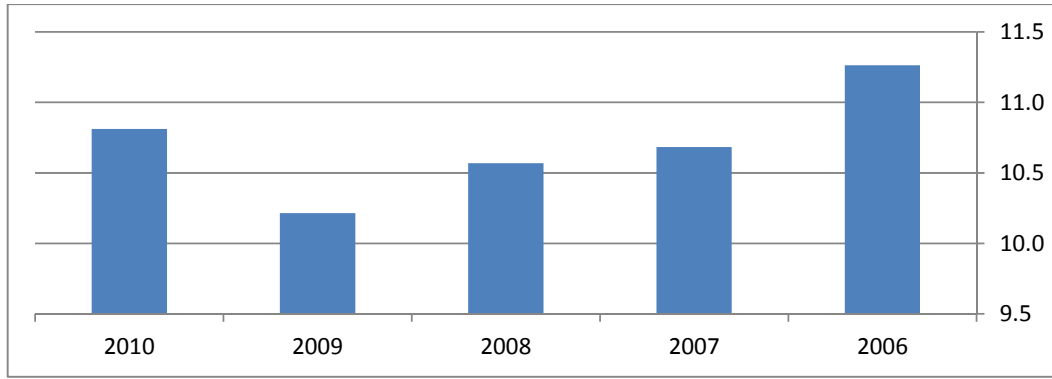

מסקנה: אין שינוי ברור בשטחים המוגדרים כתעשייה ומלאכה.

תעשייה ועסקים

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לעומת 100 מ"ר מגורים

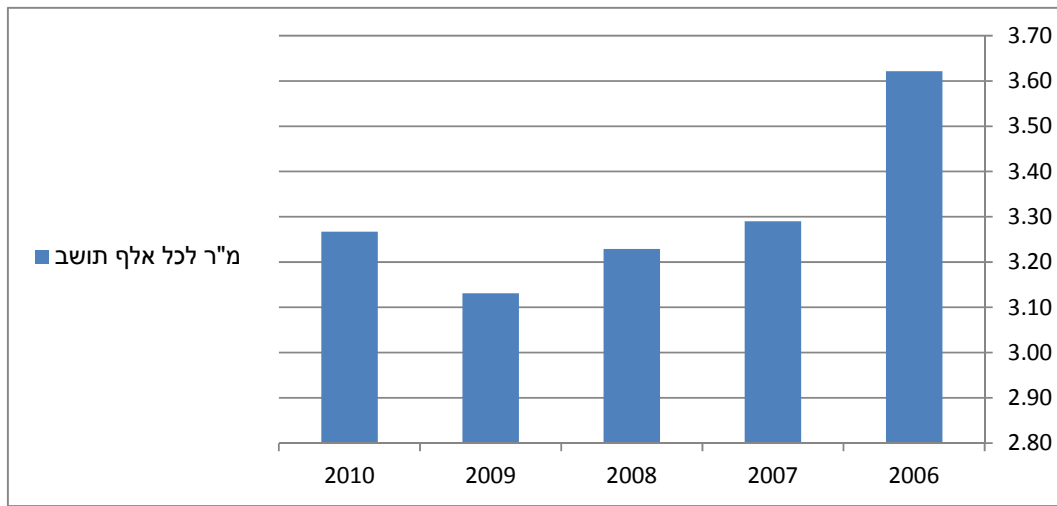
2010	2009	2008	2007	2006	
10.8	10.2	10.6	10.7	11.3	מ"ר תעשייה ועסקים לכל 100 מ"ר מגורים

מסקנה: בממוצע חמש השנים הנחקרות יש ירידה בקצב הבניה לעסקים ותעשייה לעומת מגורים, אם כי ניתן לראות שבשנה האחרונה יש שינוי מגמה.

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לכל אלף תושב

2010	2009	2008	2007	2006	
3.27	3.13	3.23	3.29	3.62	מ"ר לכל אלף תושב

מסקנה: גם כאן ניתן לראות שקיימת ירידה בבניה לתעשייה ועסקים לכל אלף תושב
 בחמש השנים הנחקרות, אם כי יש שינוי מגמה בשנה האחרונה.

*** בפרופיל עיריית באקה-גת לפי נתוני הלמ"ס אין נתונים לגבי מוסדות בשנים 2006-2010.**

בניה דיור ותחבורה

שטח לבנייה

2010		2009		2008		2007		2006		בנייה ודיור
גמר בנייה	התחלת בנייה	גמר בנייה	התחלת בנייה	גמר בנייה	התחלת בנייה	גמר בנייה	התחלת בנייה	גמר בנייה	התחלת בנייה	שטח (אלפי מ"ר - סך הכל)
31.5	47.5	32.4	34.9	33.8	30.9	30.4	24.8	26.2	37.6	

מספר דירות לאכלוס

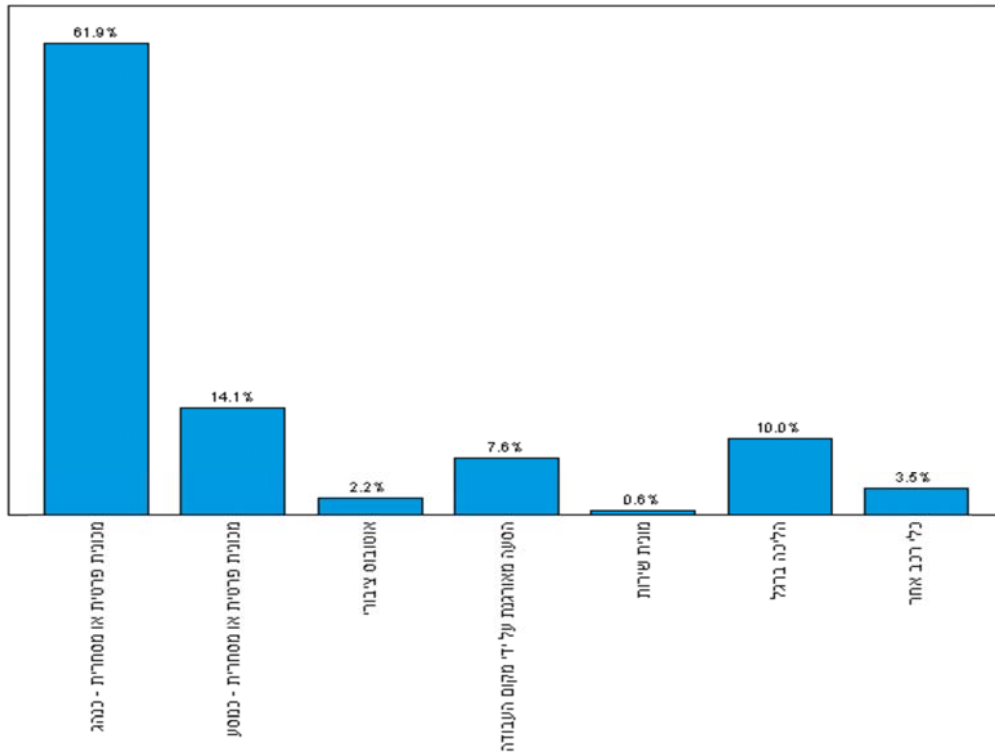
2010	2009	2008	2007	2006	
8274	7877	5566	5152	7359	מספר דירות לאכלוס
5.04	41.5	8.0	-30.0	-	שינוי באחוזים לעומת שנה קודמת

צפיפות אוכלוסייה (תושבים לכל קילומטר מרובע)

2010	2009	2008	2007	2006	
2145.0	2102.1	2062.2	2003.4	1952.9	צפיפות אוכלוסייה (תושבים לקילומטר מרובע)
2.0	1.9	2.9	2.6		שינוי באחוזים לעומת שנה קודמת

מסקנה: הצפיפות עולה באופן עקבי בקצב ממוצע העולה על 2% בכל שנה.

אמצעי הגעה עיקריים למקומות עבודה

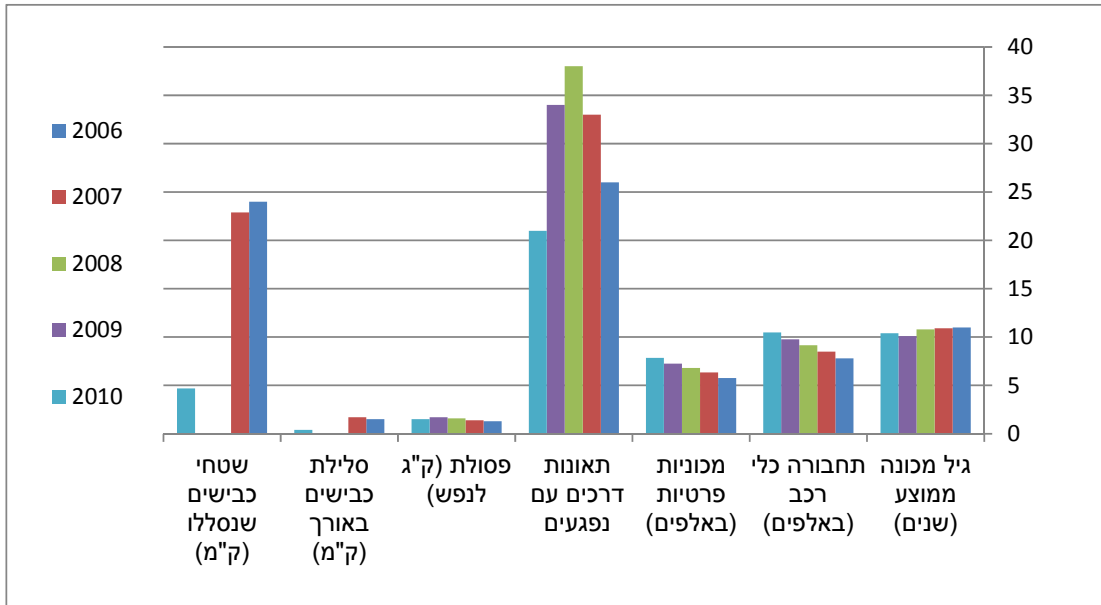

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מסקנה: השימוש בתחבורה ציבורית בקושי מגיע ל-2.2% בלבד.

סלילת הכבישים ושירותים נוספים

2010	2009	2008	2007	2006	המשאב
10.4	10.1	10.8	10.9	11	גיל מכונית ממוצע (שנים)
10.489	9.776	9.169	8.491	7.789	תחבורה כלי רכב (באלפים)
7.857	7.254	6.818	6.349	5.778	מכוניות פרטיות (באלפים)
21	34	38	33	26	תאונות דרכים עם נפגעים
1.5	1.7	1.6	1.4	1.3	פסולת (ק"ג לנפש)
0.4	0	0	1.7	1.5	סלילת כבישים באורך (ק"מ)
4.7	0	0	22.9	24	שטחי כבישים שנשללו (ק"מ)
35.2	34.3	33.2	32.4	31.7	מספר תושבים
0.298	0.285	0.276	0.262	0.245	כלי רכב לתושב

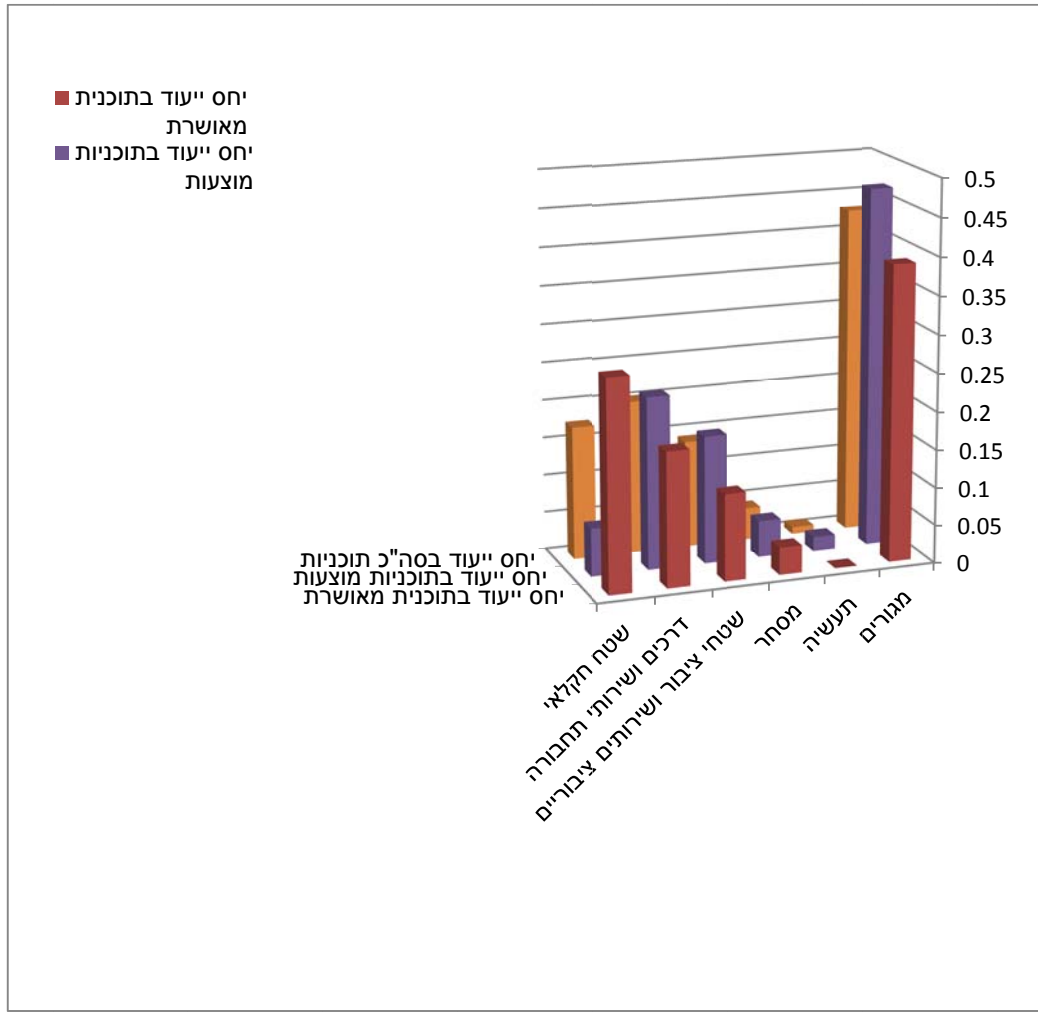

מסקנה: מבחינת מספר כלי רכב תחבורה לתושב קיימת עלייה משמעותית מממוצע של רכב אחד לכל 4 תושבים לפני חמש שנים, לממוצע של רכב לכל רכב לכל 3.3 תושבים.

תכנית מתאר היישוב

תכנית מתאר של העיר

ייעוד הקרקע	שטח בתוכניות (מאושרות) (דונם)	יחס ייעוד בתוכנית מאושרת	שטח בתוכניות מוצעות (דונם)	יחס ייעוד בתוכניות מוצעות	סה"כ	יחס ייעוד בסה"כ תוכניות
מגורים	3,000	33%	1,200	63%	4,200	38%
תעשייה	100	1%	120	6%	220	2%
מסחר	100	1%	100	5%	200	2%
שטחי ציבור ושירותים ציבוריים	600	7%	500	26%	1,100	10%
דרכים ושירותי תחבורה	700	8%	-	0%	700	6%
שטח חקלאי	4,700	51%	-	0%	4,700	42%
סה"כ	9,200	100%	1,920	100%	11,120	100%

מסקנות:

- ✓ השטח בתוכנית המתאר של הישוב המיועד לתעשייה מהווה רק 2% מתוך שטח שיפוט, וזאת לאחר מצב עגום שהיה בתכנון המאושר שבו רק 1% מהתוכניות היה מיועד לתעשייה.
- ✓ השטח בתוכנית המתאר של הישוב המיועד לשטחי ציבור ושירותים ציבוריים כולל דרכים מהווה 16% מתוך שטח שיפוט.

שטחי ציבור והניצול שלהם

שטח מנוצל (מ"ר בניה)	שטח התוכנית המתאר (דונם)	ייעוד
	-	מוסדות חינוך
	-	תרבות ונופש וספורט
	-	בריאות
	-	בטיחות ובטחון
350	400	ש.ב.צ
50	200	ש.צ.פ
400	600	סה"כ

השוואות נבחרות עם יישוב יהודי דומה - באקה-גת ביחס לעפולה

מדד פריפריאליות של רשות מקומית

מדד המבטא את מידת הפריפריאליות מבחינה גיאוגרפית, כלומר המרחק מהמרכזיות. המדד נע בין 1-10 כש10 מעיד על מרכזיות מקסימאלית. בהתאם לנתוני הלמ"ס: באקה גת - 6, עפולה - 5.

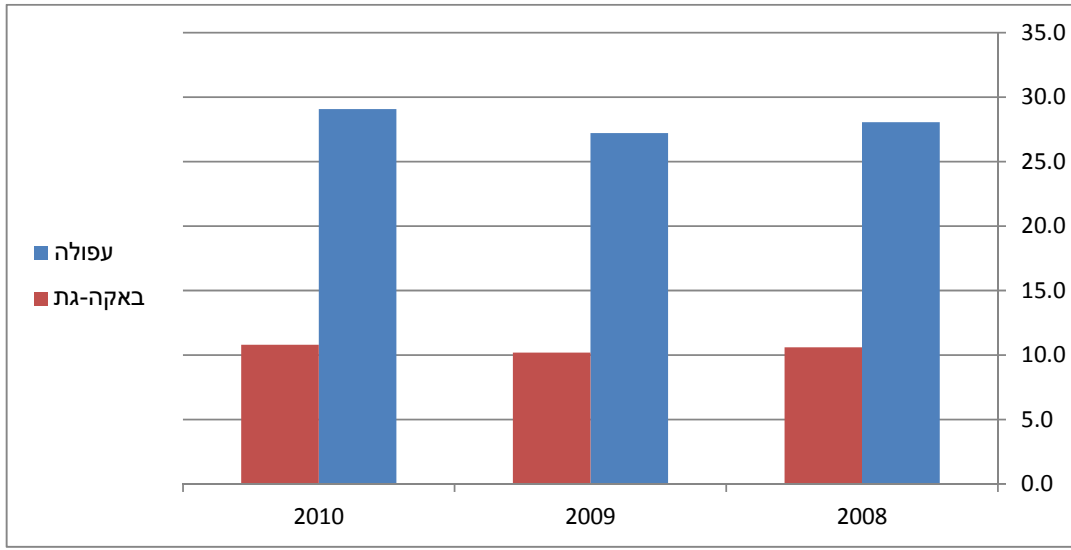
דירוג חברתי כלכלי

באקה-גת מדורגת 4 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי.

עפולה מדורגת 5 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי.

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לעומת 100 מ"ר מגורים

2010	2009	2008	
29.1	27.2	28.1	עפולה
10.8	10.2	10.6	באקה-גת

*בפרופיל עיריית באקה-גת לפי נתוני הלמ"ס אין נתונים לגבי מוסדות בשנים 2006-2010.

מסקנה: רואים שקיים פער משמעותי בין היישובים בהתפתחות העסקית, כמו כן ניתן לומר שיש עלייה בכיווני ההתפתחות העסקיים בעפולה ואילו בבאקה יחס העסקים למגורים לא משתנה.

א.4. כפר קאסם

להלן מוצג מיפוי כללי לנתונים בסיסיים ליישוב כפר קאסם, עם דגש על הנתונים הרלוונטיים למחקר שלנו, ברמה של איסוף מידע כללי בטרם ביצוע המחקר.

נתוני ייסוד מוניציפאליים

מעמד מוניציפאלי: עירייה מאז שנת 1958.

מספר חברי מועצה: 11 חברים לאורך 5 השנים האחרונות.

מצב סוציו אקונומי: 3 מתוך 10 לאורך 5 השנים האחרונות.

מרחק מגבול מחוז תל אביב (ק"מ): 11.3 ק"מ.

מדד פריפריאליות של רשות מקומית: 7 מתוך 10 לאורך 5 השנים האחרונות כאשר 10 הוא המדד המרכזי ביותר.

שם וועדת תכנון ובניה: קסם

סמל וועדת תכנון ובניה: 451

מאפיינים גיאוגרפיים

634	סמל ישוב
המרכז	מחוז
פתח-תקווה	נפה
אזור פתח-תקווה	אזור טבעי
מטרופולין תל אביב, טבעת חיצונית, גזרה מזרחית	מטרופולין
ישוב לא יהודי 10-000 עד 19-999	צורת ישוב
עירייה	מעמד מוניציפלי
4	מספר אזורים סטטיסטיים ביישוב

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מאפייני אוכלוסייה

אוכלוסייה

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	
19.4	18.8	18.5	18.1	17.7	<u>מספר תושבים (באלפים)</u>

לפי נתוני 2009 מנתה כפר קאסם 18.8 אלפי נפשות, עם גידול אוכלוסייה שעמד על 1.6 בהשוואה לשנת 2008.

הדבר כלל 483 לידות, 53 פטירות עם ריבוי טבעי שעמד על 430 נפשות ממוצע גיל 36.6. מספר המשפחות ב-2010 3195 ובשנת 2009 3093.

פטירות תינוקות

הוא נבאי המשקף ההתקדמות חברתית – כלכלית ושימוש בבדיקות סקר גנטיות העומדות לרשות האוכלוסייה עמד על 3 תינוקות כממוצע בין השנים 2006-2010.

שיעור התמותה

שיעור תמותת תינוקות עמד על 5.5 לאלף כממוצע בין השנים 2006-2010.

גיל ממוצע

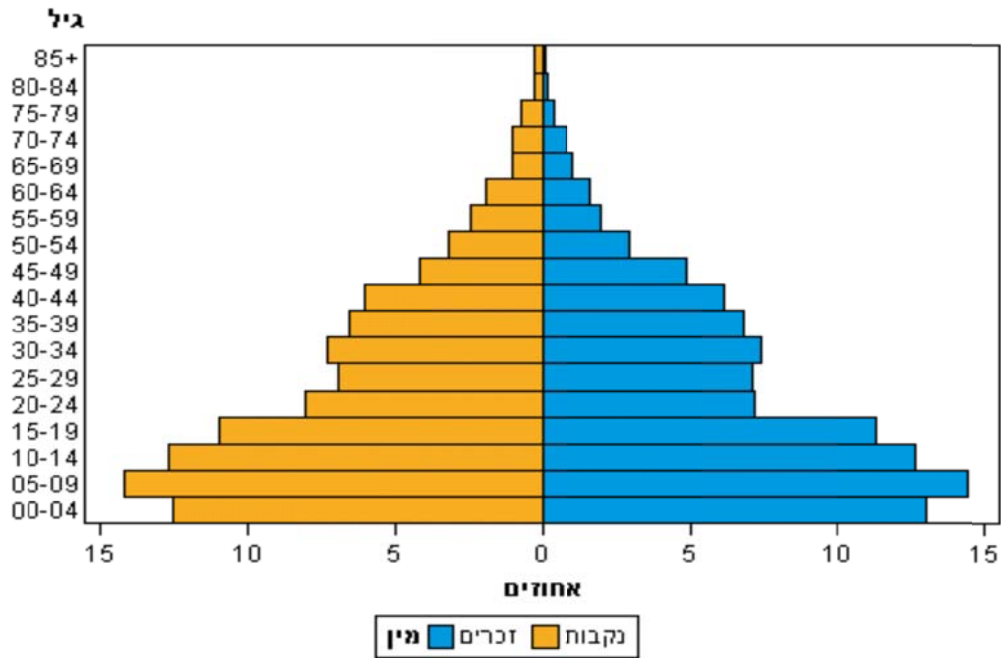
השכיחות הגבוהה ביותר בגילאים בעיר היא בין 20-44 והחציון עמד על גיל 36.6 הנתונים לא השתנו בהקשר זה בשנת 2011.

הגירה פנימית

100	98	137	68	95	נכנסים
47	48	109	70	75	יוצאים
-53	-50	-26	2	-20	הגירות נטו

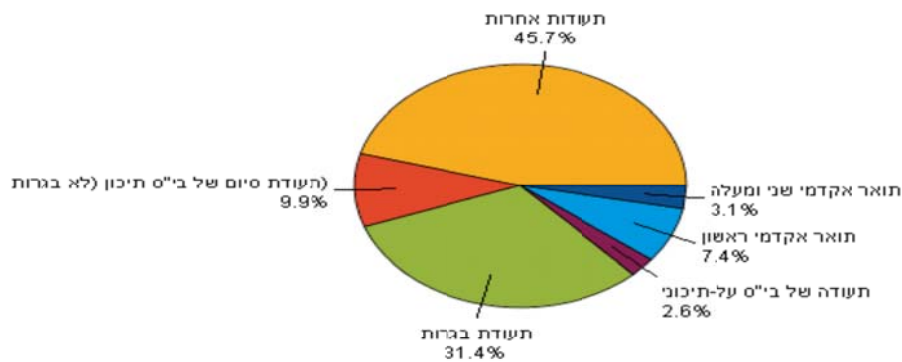
מסקנה: קיימת ירידה ברמת ההגירה משנה לשנה בצורה עקבית.

הרכב הגילים בכלל האוכלוסייה

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

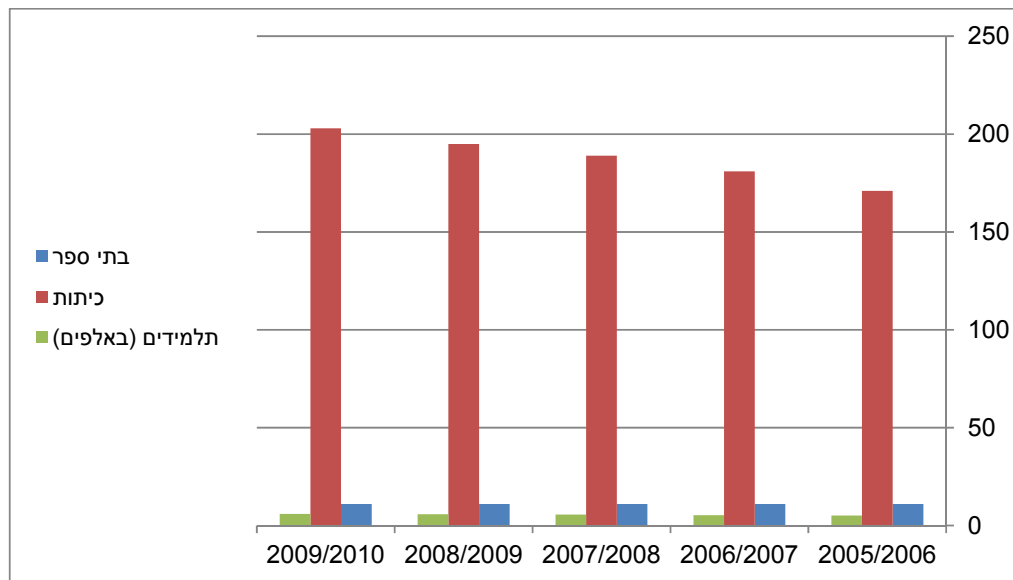
השכלה

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

חינוך

2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
11	11	11	11	11	מספר בתי ספר
203	195	189	181	171	מספר כיתות
5.98	5.77	5.60	5.36	5.13	מספר תלמידים (באלפים)

2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
29	30	30	30	30	ממוצע תלמידים לכיתה
47	50.1	44.9	55.7	47.7	זכאות לתעודת בגרות (באחוזים)
31.4	27.6	25.8	39.1	28.8	עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות
-3.3	0.0	0.0	0.0	-	שינוי באחוזים במספר כיתות ביחס לשנה אשתקד

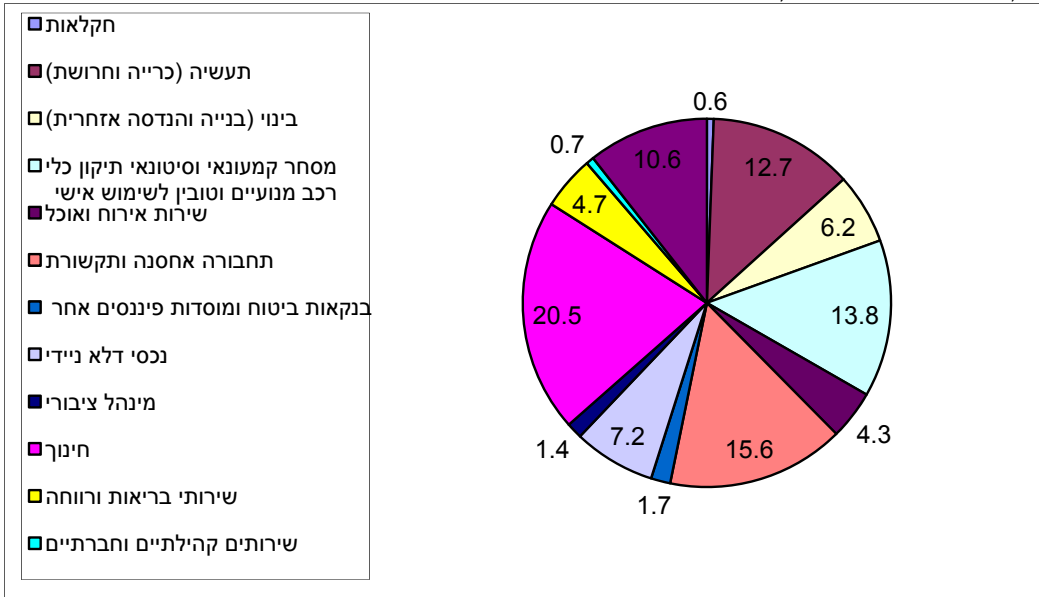
מסקנה: מספר התלמידים בכיתה נשאר כמעט זהה לאורך השנים, זכאות לתעודת בגרות ירד בשנה האחרונה, אך אחוז העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות עולה.

תעסוקה ומקורות הכנסה

סוגי עבודה

להלן נסקור את סוגי העבודה הקיימים בישוב לפי ענף כלכלי, במטרה לברר את כיווני ההתפתחות הענפיים תוך ניצול יתרונות היישוב.

מיון סוגי העבודה לפי ענף כלכלי (עובדים מעל גיל 15)

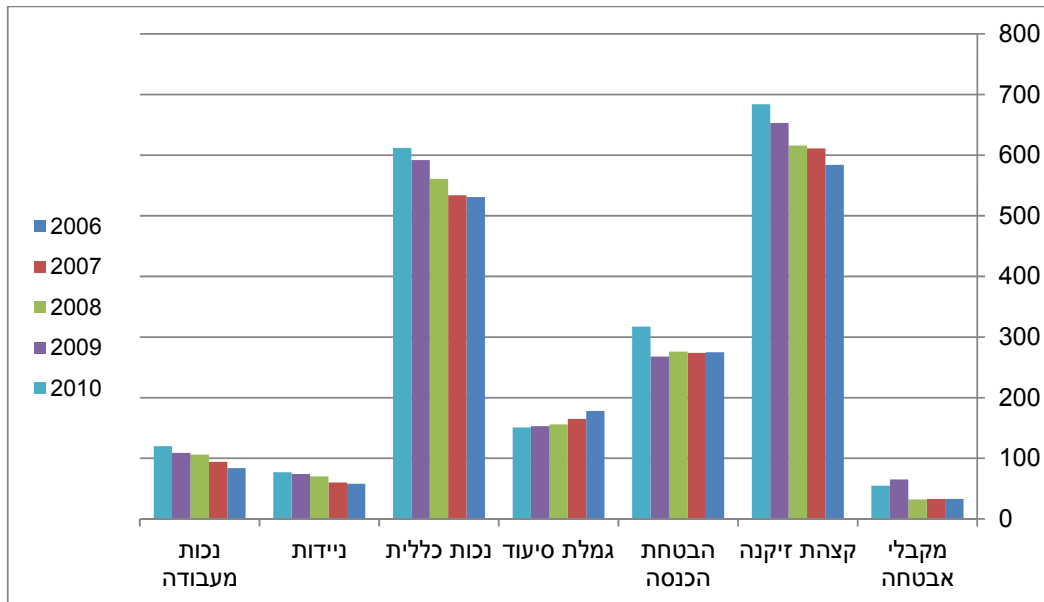
*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מסקנה: הענפים השכיחים ביותר הם חינוך, תחבורה אחסנה ותקשורת ומסחר כאשר שלושתם ביחד מהווים 49.9%. במקום הרביעי נמצא ענף התעשייה עם 12.7%.

נתוני שכר ורווחה

להלן נסקור נתונים אודות השכר והרווחה ביישוב, מהם ננסה לזהות מגמות התפתחות בפריון בעבודה ובהתפתחות ההון האנושי.

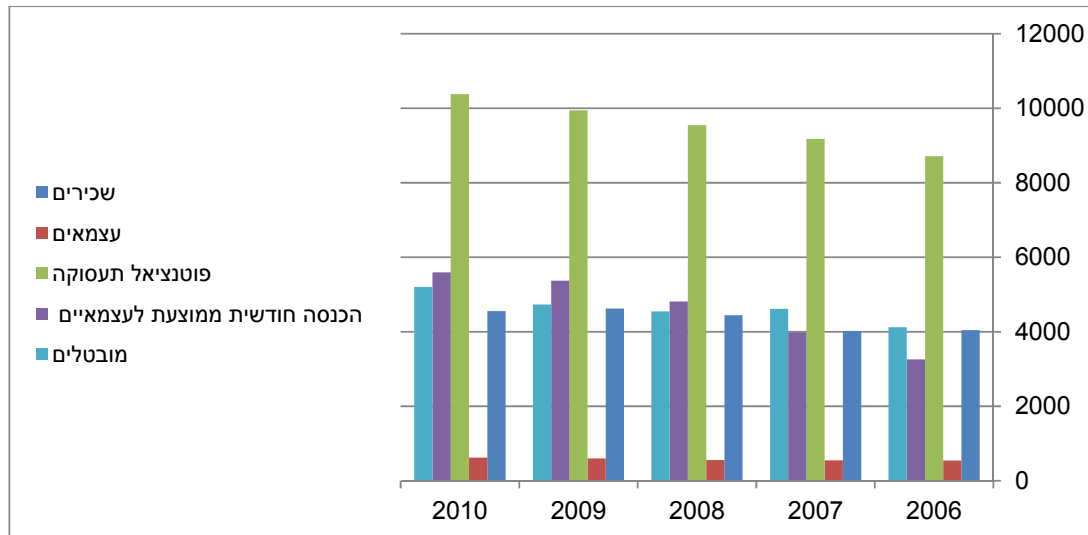
2010	2009	2008	2007	2006	סוג האוכלוסייה
55	65	32	33	33	מקבלי אבטחה
684	653	616	611	584	קצחת זיקנה
317	268	276	274	275	הבטחת הכנסה
151	153	156	165	178	גמלת סיעוד
612	592	561	534	531	נכות כללית
77	74	70	60	58	ניידות
120	109	106	94	84	נכות מעבודה

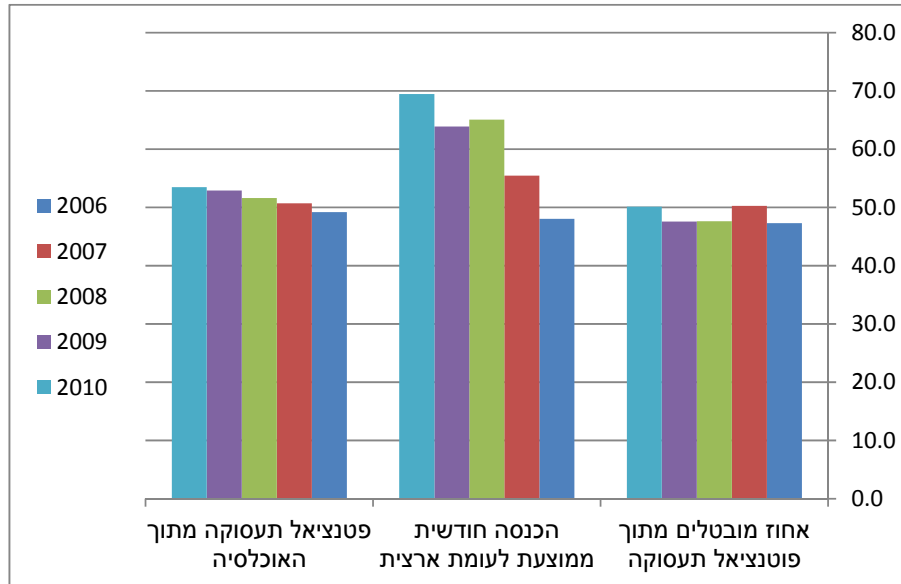
מסקנה: ניתן לראות שיש עליה תמידיה במספר מקבלי קצבת הזקנה, דבר המורה על אוכלוסייה מזדקנת, כמו כן מספר הנתמכים מהמוסד לביטוח לאומי עולה אף הוא.

נתוני השכר

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	<u>סוג האוכלוסייה</u>
4555	4620	4445	4016	4044	שכירים
621	595	555	549	545	עצמאים
10379	9945	9546	9177	8710	פוטנציאל תעסוקה
5595 (8055)	5371 (8406)	4813 (7396)	3983 (7182)	3257 (6781)	הכנסה חודשית ממוצעת לעצמאיים (ממוצע כלל ארצי)
5203	4730	4546	4612	4121	מובטלים

<u>2010</u>	<u>2009</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2006</u>	<u>סוג האוכלוסייה</u>
50.1	47.6	47.6	50.3	47.3	אחוז מובטלים מתוך פוטנציאל תעסוקה
69.5	63.9	65.1	55.5	48.0	הכנסה חודשית ממוצעת לעומת ארצית
53.5	52.9	51.6	50.7	49.2	פוטנציאל תעסוקה מתוך האוכלוסייה

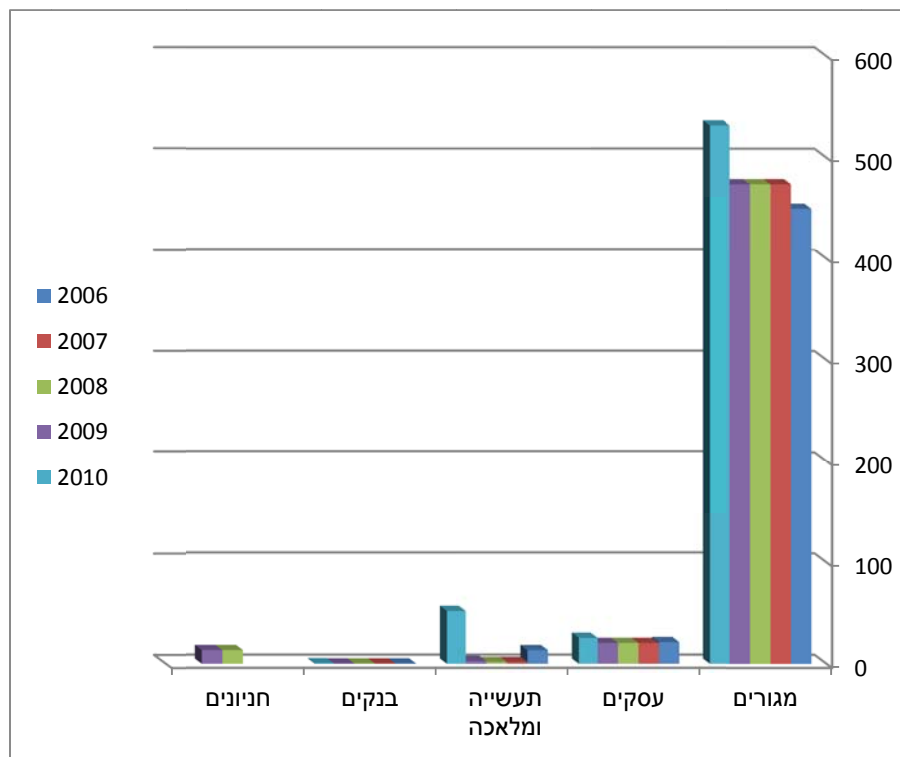
מסקנות:

- ✓ פוטנציאל התעסוקה מתוך מניין האוכלוסין עולה, דבר המורה על עלייה בפוטנציאל התפוקה.
- ✓ רואים כי אחוז המובטלים מתוך פוטנציאל תעסוקה עלה בשנה האחרונה אך אין זה מעיד על מגמתיות מסוימת.
- ✓ יחס ההכנסה החודשית הממוצעת לעצמאיים לעומת הממוצע הארצי עולה דבר המורה על עלייה בפריון, יחסית לממוצע ארצי.

שטחי תעסוקה ותשתית מוסדית

שטח בנוי לפי סוג הנכס (שטחים באלפי מ"ר)

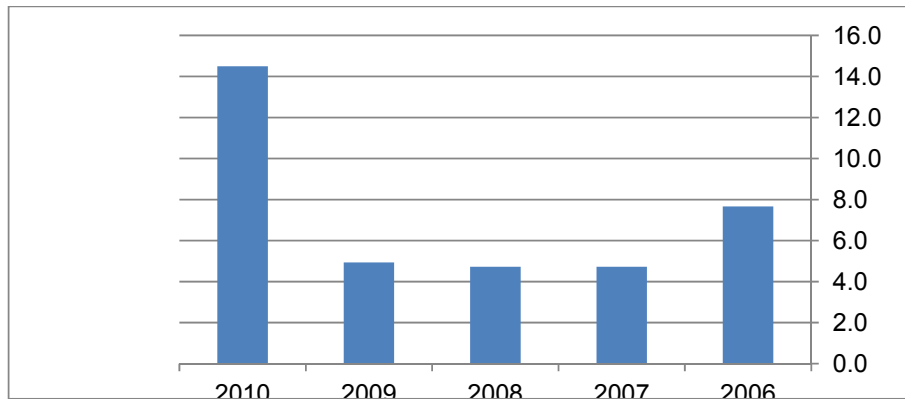
2010	2009	2008	2007	2006	סוג נכס שטח באלפי מ"ר
531.8	474	474.00	474.00	449.8	מגורים
25.4	20.4	20.4	20.4	21.2	עסקים
51.7	2.8	1.8	1.8	13.3	תעשייה ומלאכה
0.5	0.3	0.3	0.3	0.3	בנקים
	13.4	13.4			חניונים

תעשייה ועסקים

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לכלל 100 מ"ר מגורים

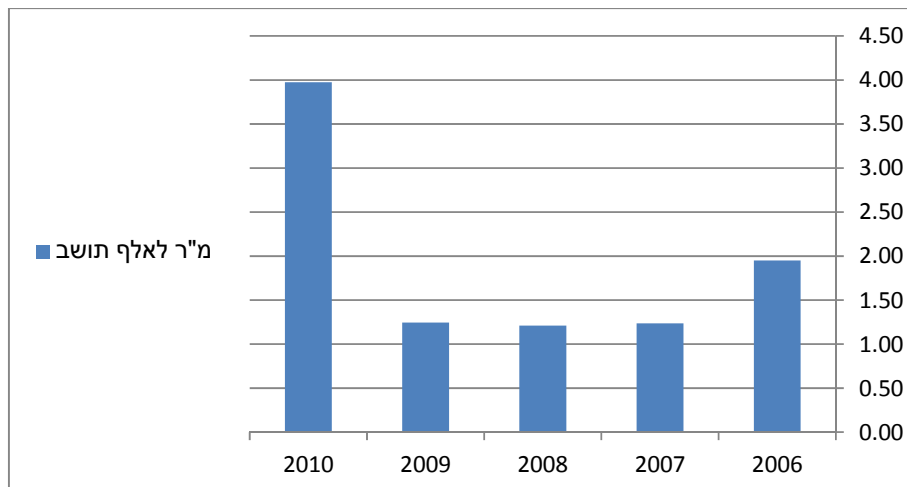
2010	2009	2008	2007	2006	
14.5	4.9	4.7	4.7	7.7	מ"ר תעשייה ועסקים לכלל 100 מ"ר מגורים

מסקנה: ניתן לראות שיש קפיצה משמעותית ביחס של הבניה לתעשייה ועסקים לעומת המגורים בשנת 2010 וזה נובע מהפעלת איזור התעשייה לב הארץ.

מדד יחס מ"ר של תעשייה ועסקים לכלל אלף תושבים

2010	2009	2008	2007	2006	
3.97	1.24	1.21	1.24	1.95	מ"ר לאלף תושב

מסקנה: אפשר להבחין כי בשנה האחרונה קיימת עליה בבניה לתעשייה ועסקים לכל אלף תושב וכמו כן ביחס לשטחי המגורים, כנראה בגלל הפעלת אזור התעשייה לב הארץ.

* בפרופיל עיריית כפר קאסם לפי נתוני הלמ"ס אין נתונים לגבי מוסדות בשנים 2006-

2010.

בניה דיור ותחבורה

שטח לבנייה

2010		2009		2008		2007		2006		בנייה ודיור שטח (אלפי מ"ר - סך הכל)
גמר בנייה	התחלת בנייה	גמר בנייה	התחלת בנייה	גמר בנייה	התחלת בנייה	גמר בנייה	התחלת בנייה	גמר בנייה	התחלת בנייה	
23.6	30	29.8	24.1	20.6	26	25.3	23.2	21.2	18.5	

מספר דירות לאכלוס

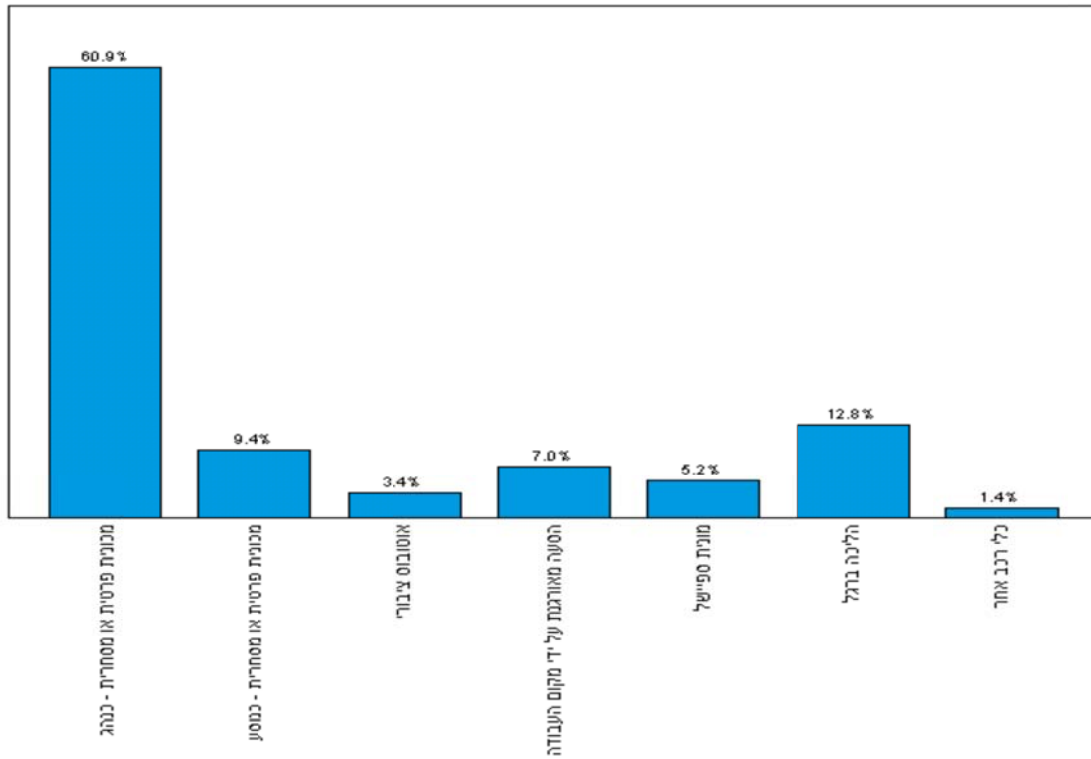
2010	2009	2008	2007	2006	
5167	5113	4914	4790	4626	מספר דירות לאכלוס
1	4	4.67	3.54	-	שינוי באחוזים לעומת שנה קודמת

צפיפות אוכלוסייה (תושבים לכל קילומטר מרובע)

2010	2009	2008	2007	2006	
2483	2430	2378	2309	2,290	צפיפות אוכלוסייה (תושבים לקילומטר מרובע)
2.1	2.2	2.9	1	-	שינוי באחוזים לעומת שנה קודמת

מסקנה: קיימת עלייה מגמתית בצפיפות האוכלוסייה בקצב ממוצע של 2.4% בשלוש השנים האחרונות.

אמצעי הגעה עיקריים למקומות עבודה

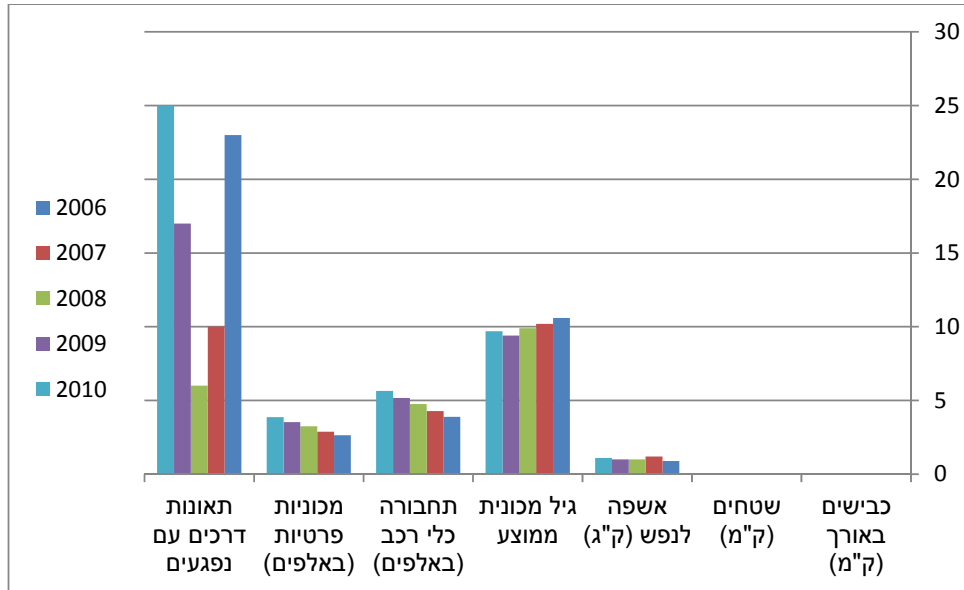

*לפי מפקד האוכלוסין 2008 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מסקנה: השימוש בתחבורה ציבורית מגיע רק ל-3.4% בלבד.

סלילת הכבישים ושירותים נוספים

המשאב	2010	2009	2008	2007	2006
כבישים באורך (ק"מ)	0	0	0	0	0
שטחים (ק"מ)	0	0	0	0	0
אשפה לנפש (ק"ג)	1.1	1	1	1.2	0.9
גיל מכונית ממוצע	9.7	9.4	9.9	10.2	10.6
תחבורה כלי רכב	5647	5170	4758	4283	3889
מכוניות פרטיות (באלפים)	3.874	3.535	3.243	2.882	2.65
תאונות דרכים עם נפגעים	25	17	6	10	23
רכבים לתושב	0.281	0.260	0.250	0.230	0.214

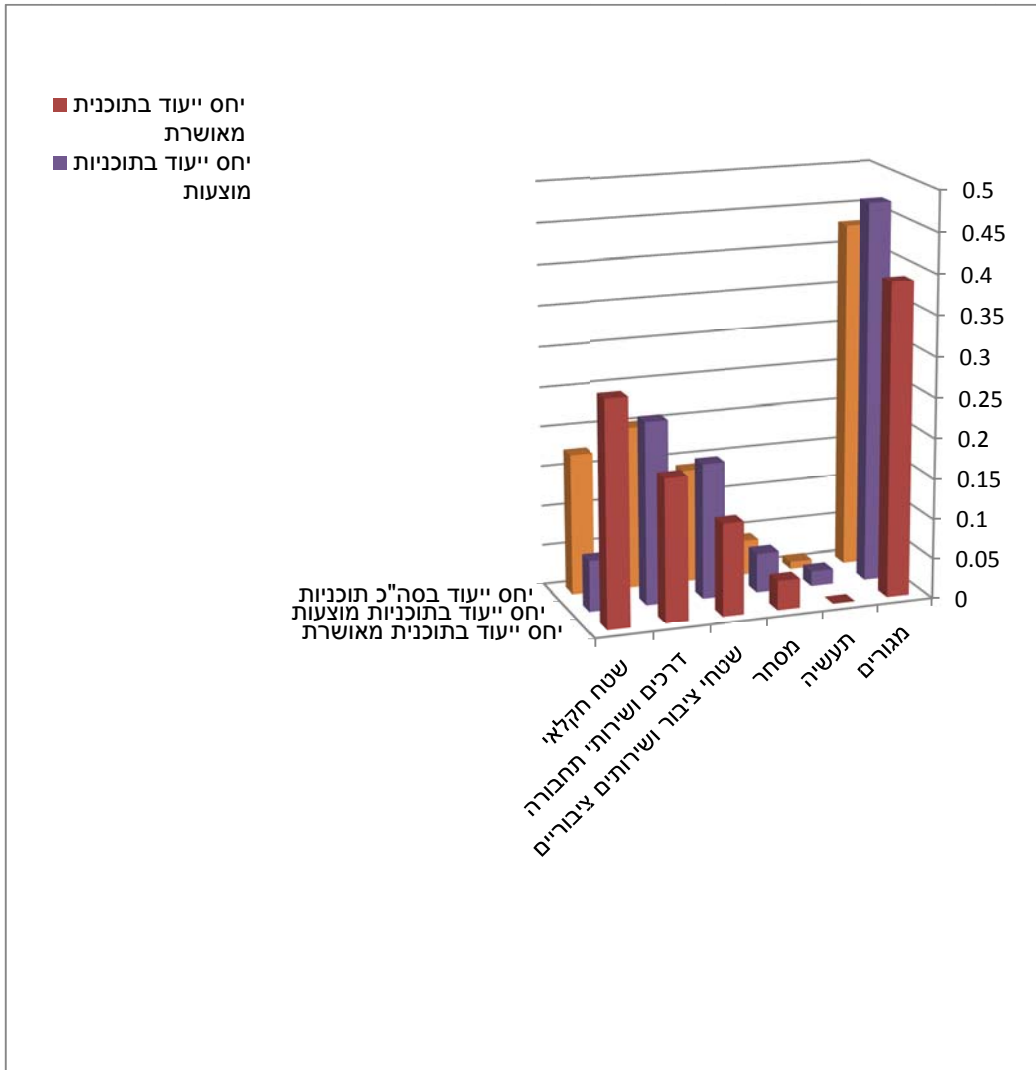

מסקנה: מבחינת מספר כלי תחבורה לתושב יש עלייה מגמתית, מרמה של 21 רכבים ל-100 תושבים לרמה של 28 רכבים לכל 100 תושבים.

תכנית מתאר היישוב

להלן ריכוז ייעודי הקרקע ביישוב לפי התוכניות המאושרות והמוצעות ביישוב כפר קאסם, הנתונים לא כוללים את איזור התעשייה החדש לב הארץ.

ייעוד הקרקע	שטח בתוכניות מאושרות (דונם)	יחס בתוכנית מאושרת	שטח בתוכניות מוצעות (דונם)	יחס בתוכניות מוצעות	סה"כ	יחס ייעודי בסה"כ תוכניות
מגורים	3447	57%	645	12%	4,092	37%
תעשייה	383	6%	300	6%	683	6%
מסחר	11	0%	162	3%	173	2%
שטחי ציבור ושירותים ציבוריים	734	12%	296	6%	1,030	9%
דרכים ושירותי תחבורה	1396	23%	249	5%	1,645	15%
שטח חקלאי	50	1%	3535	68%	3,585	32%
סה"כ	6021	100%	5187	100%	11,208	100%

מסקנות:

- ✓ השטח בתוכנית המתאר המיועד לתעשייה מהווה רק 6%, וזהו יחס עקבי גם בתוכניות המאושרות וגם בתוכניות המוצעות.
- ✓ השטח בתוכנית המתאר המיועד לשטח ציבורי, דרכים ושירותי תחבורה מהווה 24% שגם זה נחשב נמוך יחסית.

השוואות נבחרות עם יישוב יהודי דומה - כפר קאסם ביחס

לעפולה

מדד פריפריאליות של רשות מקומית

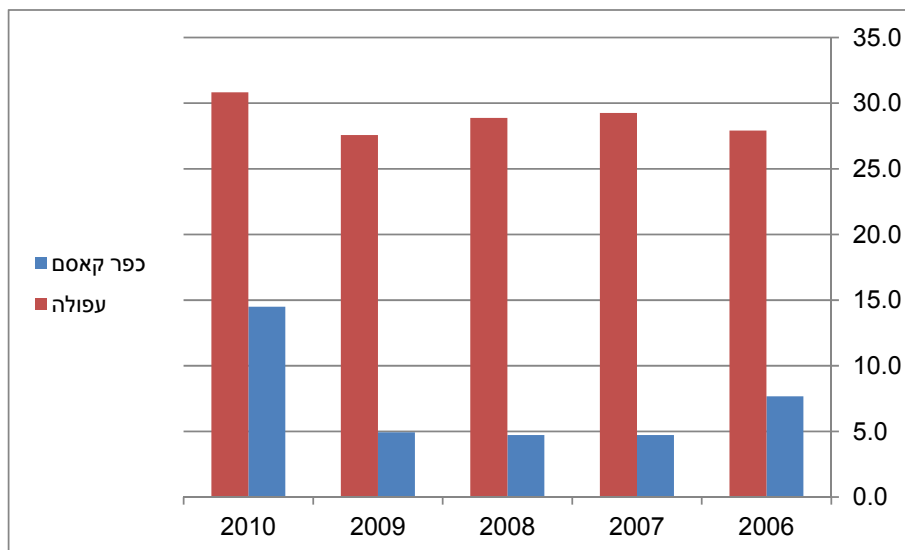
מדד המבטא את מידת הפריפריאליות מבחינה גיאוגרפית, כלומר המרחק מהמרכזיות. המדד נע בין 1-10 כש10 מעיד על מרכזיות מקסימלית. בהתאם לנתוני הלמ"ס: כפר קאסם - 7, עפולה - 5.

המדד החברתי כלכלי

כפר קאסם מדורגת 3 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי. עפולה מדורגת 5 מתוך 10, בדירוג החברתי-כלכלי.

מדד יחס של מ"ר תעשייה ועסקים לעומת 100 מ"ר מגורים

2010	2009	2008	2007	2006	
14.5	4.9	4.7	4.7	7.7	כפר קאסם
30.8	27.6	28.9	29.3	27.9	עפולה

מסקנה: רואים שקיים פער משמעותי בין היישובים בהתפתחות העסקית למרות שניתן לראות עליה בכפר קאסם מבחינת קידום בניית התעשייה ועסקים לעומת קידום בניית התעשייה ועסקים בעפולה שאינה מעידה על מגמתיות.

נספח ב': אסטרטגיות פעולה כלכליות של הרשויות המקומיות הערביות

בנספח זה אנו נביא את הראיונות שנעשו עם האחראים ברשויות המקומיות על מנת לגזור את האסטרטגיות שיכולות לעצב את המדיניות המוניציפאלית הכלכלית בכול אחת מהרשויות.

ב.1. אסטרטגיות פעולה כלכליות - שאלות

בפרק זה נציג אסטרטגיות הפעולה הכלכליות של הרשות המקומית שכבר הזכרנו אותן בתוך הצעת המחקר. כמו כן נציג עבור כל אחת מהאסטרטגיות את השאלות ששאלנו אותן לנציגי העיריות כדי לאמת אם העירייה אכן משתמשת באסטרטגיה זו.

בהצעה המחקר וששם עלה מסקירת הספרות, מאמרים, כתבות מקצועיות, וראיונות של כלכלנים בכירים שניתן להצביע על מספר אסטרטגיות פעולה כלכליות של הרשות המקומית:

1. אסטרטגית שיווק עצמי.
2. אסטרטגית משיכת יזמים.
3. אסטרטגית ייזום פוליטי.
4. אסטרטגית חברות כלכליות.
5. אסטרטגית שיתוף פעולה אזורי.

מעבר לאסטרטגיות אלו רצינו לבדוק אם בכלל יש סוג של חשיבה אסטרטגית:

חשיבה אסטרטגית – שאלות כלליות על דרך ניהול

השאלות שנשאלו הן:

1. האם קיים חזון כתוב של ראש העיר/העירייה שמגדיר את האתגרים וההזדמנויות הכלכליות של העיר עם קביעת תכנית מימוש ויעדים לביצוע?
2. האם קיימת תכנית יעדים של העירייה לבניית שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכיו"ב ברמה של מדיניות?

3. מה הם הנכסים החברתיים כלכליים שהעירייה רואה אותם כמנוף כלכלי, ואיך העירייה טיפחה אותם, למען מיתוג העיר ובידולה? תחומי ההתפתחות העתידיים (מסחר, תעשייה, היי טק, מתן שירותים)?
4. עד כמה קיים שיתוף פעולה בין הדרג המקצועי לדרג הפוליטי?
5. האם קיימים בעיר מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים ומה מידת שיתוף הפעולה שלהם עם העירייה?
6. השקעה בחינוך ככלי לשיפור הפריון בעבודה: עד כמה משתמשת העירייה בכלי הזה ומעלה את השקעתה בחינוך כאחוז מהתקציב?
7. האם קיימת תכנית יעדים בחינוך? (העלאת אחוזי הבגרות, העלאת העומדים בתנאי הסף לאוניברסיטה, פעילויות לא פורמאליות, תכניות להכוון לימודי)?
8. האם קיים מנגנון של שיתוף פעולה בין עסקים לבין העירייה דרך וועדה או נציגות משותפת?
9. האם קיים שיתוף של הקהילה העסקית בהחלטות תכנוניות ואסטרטגיות בעיר?
10. האם יש שימוש בארנונה דיפרנציאלית ככלי מדיניות לפתרון בעיות כלכליות?

אסטרטגיית שיווק עצמי

להלן השאלות שנשאלו להנהגת כול אחת מהעיריות על מנת לזהות אם משתמשים באסטרטגיה זו:

1. האם העירייה מקיימת פעילות של שיווק עצמי, תשדירים, חוברות, כנסי חשיפה, מפגשים עם אנשי העסקים וכיו"ב?
2. האם העירייה מקיימת פעילויות תרבותיות, ו/או תומכת בעוגנים תרבותיים בעיר כמקור משיכה לקהל חיצוני לתוך העיר?
3. מה היא התדמית של העיר בקרב המגזר הערבי ובקרב האוכלוסייה היהודית, ברמת תקשורת? ומה הן הפעולות שנקטה העירייה בשיפור התדמית לעידוד הכלכלה?
4. האם קיים תפקיד של דובר העירייה, עם תכנית אסטרטגיית לשיווק העיר ושיפור תדמיתה, כולל מיתוגה?
5. עד כמה נעשית פעילות משותפת של הקהילה עם העירייה לשיווק העיר?

אסטרטגיית משיכת יזמים

להלן השאלות שנשאלו להנהגת כול אחת מהעיריות על מנת לזהות אם משתמשים באסטרטגיה זו:

1. האם העירייה תומכת בייעוץ כלכלי, הכנת תכניות עסקיות של מפעלים שרוצים לכנס לעיר?
לכנס לעיר?
2. האם השתתפה העירייה כיזמת בפרויקטים מובילים בתחום העירייה בחמש השנים האחרונות ואיזה הצליחו?
3. האם יש העדפה במכרזים לתושבי המקום? במצב שאותה הצעה מוגשת ע"י תושב המקום או חברה מחוץ ליישוב?
4. עוגנים כלכליים: איזה עוגנים כלכליים קיימים בעיר ועד כמה העירייה היה לה חלק בהקמתם?
5. מה הן הטבות שהעירייה נותנת לעוגנים כלכליים לצורך משיכתם לעיר?
6. האם יש בעירייה יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב?
7. האם יש תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר?
8. האם יש תקנון ברור לסוגי העסקים שהעירייה מעוניינת לקדם בתחום העיר?
9. האם העירייה השתמשה במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות ואיזה?
10. מה הפעולות שנקטה העירייה ברמת תשתיות פיזיות למשיכת עסקים חיצוניים?
11. מחלקת רישוי העסקים: כמה רישיונות לעסקים יש בעירייה והאם קיים מנגנון פיקוח ומעקב על הרישוי וסוגי העסקים הקיימים?
12. האם קיים נוהל של זמן טיפול מקסימאלי לבקשה המוגשת לרישוי עסקים?
13. כמה בקשות של רישוי עסקים הוגשו בשנה האחרונה וכמה אושרו?

אסטרטגיית ייזום פוליטי

להלן השאלות שנשאלו להנהגת כול אחת מהעיריות על מנת לזהות אם משתמשים

באסטרטגיה זו :

1. האם העיר נמצאת בתחום אזורי עדיפות לאומית?
2. האם העיר מקבלת הטבות ממשלתיות מיוחדת לתמיכה בכלכלה המקומית שלה? מענקי הקמה לעסקים, הטבות מס?
3. האם השתתפה העירייה בדיונים על קביעת אזורי העדיפות הלאומית?
4. האם העיר משולבת בתחבורה הציבורית הארצית, והאם יש לעירייה תכנית אב תחבורה?
5. האם העירייה מנצלת את מיקומה על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך מינופה הכלכלי?
6. האם קיימים גופים נתמכים ממשלה בעיר כגון, אוניברסיטה, מכוני מחקר, מכללה, תיאטרון, בית חולים?
7. איזה מוסדות ממשלתיים קיימים בעיר ועד כמה העירייה נטלה חלק בזה?

אסטרטגיית חברות כלכליות

להלן השאלות שנשאלו להנהגת כול אחת מהעיריות על מנת לזהות אם משתמשים

באסטרטגיה זו :

1. האם קיימת בעירייה חברה כלכלית?
2. האם החברה הכלכלית יוזמת פרויקטים של PPP (שיתופים עם הסקטור הפרטי)?
3. מה הם סוגי הפרויקטים המבוצעים ע"י החברה הכלכלית?

אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי

להלן השאלות שנשאלו להנהגת כול אחת מהעיריות על מנת לזהות אם משתמשים

באסטרטגיה זו :

1. האם קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה לפיתוח כלכלי?
2. האם העירייה התמודדה על מכרז הצטרפות לאשכולות?
3. האם העירייה שותפה במיזמים אזוריים?
4. האם זהות ראש העיר משפיעה בצורה ברורה על קידום העיר?

ב.2. אסטרטגיות פעולה כלכליות – תשובות

חשיבה אסטרטגית – שאלות כלליות על דרך ניהול

1. האם קיים חזון כתוב של ראש העיר/העירייה שמגדיר את האתגרים וההזדמנויות הכלכליות של העיר עם קביעת תכנית מימוש ויעדים לביצוע?

נצרת	אין חזון ברור לראש העיר, במקום לתאר את החזון הוא תאר תכניות עבודה ותהליכי ביצוע לפרויקטים ספציפיים.
אום-אלפאחם	אין
באקה-אלגרבייה	אין
כפר-קאסם	אין

2. האם קיימת תכנית יעדים של העירייה לבניית שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכיו"ב ברמה של מדיניות?

נצרת	אפשר לסכם שיש תכנית יעדים לראש העיר.
אום-אלפאחם	אין
באקה-אלגרבייה	יש
כפר-קאסם	יש

3. מה הם הנכסים החברתיים כלכליים שהעירייה רואה אותם כמנוף כלכלי, ואיך העירייה טיפחה אותם, למען מיתוג העיר ובידולה? תחומי ההתפתחות העתידיים (מסחר, תעשייה, היי טק, מתן שירותים)?

נצרת	הוא תיעד את הנכסים אבל לא ציין האם הייתה לעירייה תרומה בטיפוחם
אום-אלפאחם	לא ברור איך העירייה טיפחה את הנכסים החברתיים, למען מיתוג העיר ובידולה.
באקה-אלגרבייה	לא ברור איך העירייה טיפחה את הנכסים החברתיים.
כפר-קאסם	לא ברור איך העירייה טיפחה את הנכסים החברתיים.

4. עד כמה קיים שיתוף פעולה בין הדרג המקצועי לדרג הפוליטי?

נצרת	אין, הוא ניסה להתחמק מהשאלה
אום-אלפאחם	בעבר היה, היום אין
באקה-אלגרבייה	קיים שיתוף פעולה ניכר
כפר-קאסם	אין

5. האם קיימים בעיר מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים ומה מידת שיתוף הפעולה שלהם עם העירייה?

נצרת	כן יש מוסדות מחקר אבל העירייה עושה בעצמה את במחקרים הציבוריים הנחוצים לה.
אום-אלפאחם	יש חדשים, העירייה לא נעזרת בהם
באקה-אלגרבייה	יש, העירייה לא נעזרת בהם
כפר-קאסם	אין

6. השקעה בחינוך ככלי לשיפור הפריון בעבודה: עד כמה משתמשת העירייה בכלי הזה ומעלה את השקעתה בחינוך כאחוז מהתקציב?

נצרת	במידה רבה
אום-אלפאחם	לא כל כך.
באקה-אלגרבייה	במידה רבה
כפר-קאסם	אין

7. האם קיימת תכנית יעדים בחינוך? (העלאת אחוזי הבגרות, העלאת העומדים בתנאי הסף לאוניברסיטה, פעילויות לא פורמאליות, תכניות להכוון לימודי?)

נצרת	חמק מהתשובה, כנראה שאין תכנית כזו.
אום-אלפאחם	אין
באקה-אלגרבייה	כן יש. אבל לא הוצגה
כפר-קאסם	כן יש

8. האם קיים מנגנון של שיתוף פעולה בין עסקים לבין העירייה דרך וועדה או נציגות משותפת?

נצרת	יש שיתוף פעולה אבל במימדים מוגבלים מאוד.
אום-אלפאחם	לא קיים
באקה-אלגרבייה	אין
כפר-קאסם	אין

9. האם קיים שיתוף של הקהילה העסקית בהחלטות תכנוניות ואסטרטגיות בעיר?

לא ברור אם יש שיתוף של הקהילה,	נצרת
לא קיים	אום-אלפאחם
אין	באקה-אלגרבייה
כן	כפר-קאסם

10. האם יש שימוש בארנונה דיפרנציאלית ככלי מדיניות לפתרון בעיות כלכליות?

יש באופן מוגבל	נצרת
אין	אום-אלפאחם
לא	באקה-אלגרבייה
אין	כפר-קאסם

אסטרטגיית שיווק עצמי

1. האם העירייה מקיימת פעילות של שיווק עצמי, תשדירים, חוברות, כנסי חשיפה, מפגשים עם אנשי העסקים וכיו"ב?

אפשר לומר שיש פעילות אבל לא מספיקה.	נצרת
לא	אום-אלפאחם
אין פעילות מסודרת לפי תכנית ויעדים.	באקה-אלגרבייה
לא	כפר-קאסם

2. האם העירייה מקיימת פעילויות תרבותיות, ו/או תומכת בעוגנים תרבותיים בעיר כמקור משיכה לקהל חיצוני לתוך העיר?

העירייה כן מקיימת פעילויות תרבותיות, היא תומכת בעוגנים תרבותיים בעיר.	נצרת
תמיכה בגלריה בלבד באופן מוגבל.	אום-אלפאחם
כמעט ולא.	באקה-אלגרבייה
כמעט ולא.	כפר-קאסם

3. מה היא התדמית של העיר בקרב המגזר הערבי ובקרב האוכלוסייה היהודית, ברמת תקשורת? ומה הן הפעולות שנקטה העירייה בשיפור התדמית לעידוד הכלכלה?

הוא האריך בתיאור התדמית של העיר כך שהיא עיר תיירות וכלכלה, אבל לא תאר מספיק את הפעולות שהעירייה נקטה בשיפור	נצרת
---	-------------

התדמית והסתפק בדוגמא אחת.	
תדמית: מרכז עסקים ועיר נשלטת ע"י התנועה האסלאמית, והעיריה לא עושה מאמץ לשינוי תדמית זו.	אום-אלפאחם
עיר שלום, יש פעילות	באקה-אלגרבייה
תדמית נורמטיבית, לכן כנראה העיר לא מתאמץ לשיפור התדמית.	כפר-קאסם

4. האם קיים תפקיד של דובר העירייה, עם תכנית אסטרטגית לשיווק העיר ושיפור תדמיתה, כולל מיתוג?

יש דובר, אבל לא ברור אם יש תכנית אסטרטגית.	נצרת
אין.	אום-אלפאחם
אין.	באקה-אלגרבייה
אין	כפר-קאסם

5. עד כמה נעשית פעילות משותפת של הקהילה עם העירייה לשיווק העיר?

אין פעילות משותפת – העירייה פועלת לבדה.	נצרת
בצורה מצומצמת מאוד.	אום-אלפאחם
אין	באקה-אלגרבייה
כמעט לא.	כפר-קאסם

אסטרטגית משיכת יזמים

1. האם העירייה תומכת ביעוץ כלכלי, הכנת תכניות עסקיות של מפעלים שרוצים לכנס לעיר?

לא	נצרת
לא	אום-אלפאחם
מעט מאד	באקה-אלגרבייה
לא	כפר-קאסם

2. האם השתתפה העירייה כיזמת בפרויקטים מובילים בתחום העירייה בחמש השנים האחרונות ואיזה הצליחו?

כן	נצרת
----	-------------

כן	אום-אלפאחם
לא	באקה-אלגרבייה
לא	כפר-קאסם

3. האם יש העדפה במכרזים לתושבי המקום? במצב שאותה הצעה מוגשת ע"י תושב המקום או חברה מחוץ ליישוב?

לא	נצרת
לא	אום-אלפאחם
לא	באקה-אלגרבייה
לא	כפר-קאסם

4. עוגנים כלכליים: איזה עוגנים כלכליים קיימים בעיר ועד כמה העירייה היה לה חלק בהקמתם?

פירוט קולע לעוגנים, אבל לא ברור עד כמה העירייה תומכת בעוגנים אלו.	נצרת
: לא הכיר עוגנים, נראה שאין חלק לעירייה בהקמת עוגנים אלו	אום-אלפאחם
העירייה לא משתתפת בהקמת העוגנים.	באקה-אלגרבייה
לעירייה היה חלק בהקמת חלק מהעוגנים.	כפר-קאסם

5. מה הן ההטבות שהעירייה נותנת לעוגנים כלכליים לצורך משיכתם לעיר?

הנחה בארנונה.	נצרת
אין הטבות.	אום-אלפאחם
רק תמיכה מוראלית.	באקה-אלגרבייה
הנחה בארנונה	כפר-קאסם

6. האם יש בעירייה יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב?

אין	נצרת
אין	אום-אלפאחם
אין	באקה-אלגרבייה
אין	כפר-קאסם

7. האם יש תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר?

נצרת	כן
אום-אלפאחם	אין
באקה-אלגרבייה	אין
כפר-קאסם	כן

8. האם יש תקנון ברור לסוגי העסקים שהעירייה מעוניינת לקדם בתחום העיר?

נצרת	לא
אום-אלפאחם	אין
באקה-אלגרבייה	אין
כפר-קאסם	כן, באזור התעשייה.

9. האם העירייה השתמשה במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות ואיזה?

נצרת	כן, אבל באופן מזערי
אום-אלפאחם	אין
באקה-אלגרבייה	כן
כפר-קאסם	לא

10. מה הפעולות שנקטה העירייה ברמת תשתיות פיזיות למשיכת עסקים חיצוניים?

נצרת	אין, יש עמדה לראש העיר שהפעולה הזו היא לא נכונה.
אום-אלפאחם	אין
באקה-אלגרבייה	פיתוח תשתיות
כפר-קאסם	הכנסת תחבורה ציבורית.

11. מחלקת רישוי העסקים: כמה רישיונות לעסקים יש בעירייה והאם קיים מנגנון פיקוח ומעקב על הרישוי וסוגי העסקים הקיימים?

נצרת	1032 רישיונות, כן יש מנגנון כזה.
אום-אלפאחם	700, כן יש מנגנון פיקוח יעיל.
באקה-אלגרבייה	אין

איין	כפר-קאסם
------	----------

12. האם קיים נוהל של זמן טיפול מקסימאלי לבקשה המוגשת לרישוי עסקים?

איין	נצרת
איין	אום-אלפאחם
איין	באקה-אלגרבייה
איין	כפר-קאסם

13. כמה בקשות של רישוי עסקים הוגשו בשנה האחרונה וכמה אושרו?

156 הוגשו, אבל לא ברור כמה אושרו	נצרת
40	אום-אלפאחם
לא ידוע- מחלקה חדשה.	באקה-אלגרבייה
לא רלוונטי.	כפר-קאסם

אסטרטגיית ייזום פוליטי

1. האם העיר נמצאת בתחום אזורי עדיפות לאומית?

כן	נצרת
כן	אום-אלפאחם
לא	באקה-אלגרבייה
כן	כפר-קאסם

2. האם העיר מקבלת הטבות ממשלתיות מיוחדת לתמיכה בכלכלה המקומית שלה?

מענקי הקמה לעסקים, הטבות מס?

לא	נצרת
לא	אום-אלפאחם
לא	באקה-אלגרבייה
לא	כפר-קאסם

3. האם השתתפה העירייה בדיונים על קביעת אזורי העדיפות הלאומית?

נצרת	לא
אום-אלפאחם	לא
באקה-אלגרבייה	לא
כפר-קאסם	לא

4. האם העיר משולבת בתחבורה הציבורית הארצית, והאם יש לעירייה תכנית אב תחבורה?

נצרת	כן, לא ברור אם יש לעירייה תכנית אב תחבורה.
אום-אלפאחם	העיר משולבת בתחבורה הציבורית הארצית, אבל אין תחבורה בתוך העיר ואין תכנית אב תחבורה.
באקה-אלגרבייה	כן ויש תכנית תחבורה. אין קווי אוטובוס פנימיים
כפר-קאסם	כן יש

5. האם העירייה מנצלת את מיקומה על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך מינופה הכלכלי?

נצרת	כן
אום-אלפאחם	לא
באקה-אלגרבייה	עד עכשיו לא, יש תכניות לעתיד.
כפר-קאסם	כן

6. האם קיימים גופים נתמכים ממשלה בעיר כגון, אוניברסיטה, מכוני מחקר, מכללה, תיאטרון, בית חולים?

נצרת	כן
אום-אלפאחם	אין
באקה-אלגרבייה	כן
כפר-קאסם	אין

7. איזה מוסדות ממשלתיים קיימים בעיר ועד כמה העירייה נטלה חלק בזה?

נצרת	יש הרבה מוסדות ממשלתיים בעיר, אבל לא ברור אם זה בגלל המיקום האסטרטגי של העיר, או בגלל מדיניות העיר.
------	---

שירות התעסוקה, ביטוח לאומי, משטרת ישראל וכיבוי אש, לעירייה יש חלק בזה.	אום-אלפאחם
לא אין חוץ מלשכת תעסוקה, רשות הדואר.	באקה-אלגרבייה
יש לנו רשות הדואר ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים.	כפר-קאסם

אסטרטגיית חברות כלכליות

1. האם קיימת בעירייה חברה כלכלית?

לא, בהקמה	נצרת
כן	אום-אלפאחם
לא	באקה-אלגרבייה
לא	כפר-קאסם

2. האם החברה הכלכלית יוזמת פרויקטים של PPP (שיתופים עם הסקטור הפרטי)?

אין חברה כלכלית	נצרת
כן	אום-אלפאחם
אין חברה כלכלית	באקה-אלגרבייה
אין חברה כלכלית	כפר-קאסם

3. מה הם סוגי הפרויקטים המבוצעים ע"י החברה הכלכלית?

אין חברה כלכלית	נצרת
פרויקטים של החברה הכלכלית שמבוצעות במקום העירייה, אין פעילות עסקית נוספת.	אום-אלפאחם
אין חברה כלכלית	באקה-אלגרבייה
אין חברה כלכלית	כפר-קאסם

אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי

1. האם קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה לפיתוח כלכלי?

נצרת	אין
אום-אלפאחם	כן
באקה-אלגרבייה	כן
כפר-קאסם	יש

2. האם העירייה התמודדה על מכרז הצטרפות לאשכולות?

נצרת	לא
אום-אלפאחם	לא
באקה-אלגרבייה	לא ידענו מזה.
כפר-קאסם	לא

3. האם העירייה שותפה במיזמים אזוריים?

נצרת	רק בתאגיד המים
אום-אלפאחם	לא
באקה-אלגרבייה	לא, חוץ מהמט"ש.
כפר-קאסם	רק בתאגיד המים

ב.3. ראיון אסטרטגיות בנצרת

חשיבה אסטרטגית – שאלות כלליות על דרך ניהול

1. האם קיים חזון כתוב של ראש העיר/העירייה שמגדיר את האתגרים וההזדמנויות הכלכליות של העיר עם קביעת תכנית מימוש ויעדים לביצוע?

כמובן, קודם כל כדי לקיים חזון זה צריך זמן רב. עיריית נצרת גיבשה רעיונות ואתגרים בתחילת שנות ה-2000, והיום אפשר לומר שיש לנו קונספט. לעיריית נצרת יש חזון ויש תכנית כתובה לכל יעד מהיעדים שהעיר שואפת להגשים.

לפני כל מיזם העיריה עושה מיפוי ומחקר חדש מתועד על מנת להחליט בצורה נכונה, בנוסף אנו משתמשים במחקרים שנעשו בעבר, כמו לדוגמא פארק התעשייה.

דוגמא נוספת, בשנות ה-90 ציפורית צורפה לתחום שליטה של נצרת עילית, למרות שמבחינת מרחק גיאוגרפי היא קרובה יותר לנצרת מאשר לנצרת עילית. העירייה החליטה אז שהיא לא תשתוק על המעשה, ויצאה בקמפיין נגד צירוף ציפורית לנצרת עילית.

פנינו למשרד הפנים כדי לשנות את כל התכנית שלהם והצענו להם תכנית יותר כדאית שבה משתפים את ציפורית, נצרת עילית ונצרת באזור תעשייה משותף, השלטון המקומי אהב את הרעיון. חיכינו להתקדמות אבל זה לא קרה, לכן פנינו לבנימין נתניהו ראש הממשלה בזמנו, ויו"ר התמ"ת שירנסקי, והדגשנו שחייבים לצרף גם את נצרת באזור תעשייה זה.

התגובה של משרד ראש הממשלה הייתה: "אנו בודקים דרך לשיתוף פעולה עם נצרת עילית בציפורית", התשובה הייתה חיובית.

התגובה של שירנסקי: "התכנית שלכם תואמת את מדיניות משרדנו לשיתוף בין רשויות שכנות, בקשתכם מעולה".

התגובות נשמעו טוב אבל לא בוצעו, קיבלנו תשובה גם מגורם בכיר במשרד התמ"ת שאנחנו צריכים לחפש מרחב חסר מעמד מוניציפאלי כדי לקדם אותו ולייצר שותפות.

מיד התחלנו לחפש מרחב דומה וכן מצאנו שטח של 2500 דונמים, שטח זה ללא שייכות מוניציפאלית בין ציפורית לכפר ריינה. מצאנו את המקום המתאים אבל לצערי הרב השטח הזה צורף לנצרת עילית, המקרה הזה מהווה דוגמא לכך שיש גבולות ליכולת של ראש עיר מבני המיעוט הערבי להשפיע על קידום העיר.

אותו שירנסקי הפך עם הזמן לשר הפנים, וחזרתי על אותה בקשה משום שהוא תמך בעבר ברעיון שלנו – כמובן שלשר הפנים יש סמכות למנות ועדת חקירות. לצערי אני חוזר ומדגיש

שהמצב עגום מאוד, למרות שהשלטון המרכזי מעקב תמיכות, ולא עוזר בקידום אפילו אם הרעיון חיובי ומקובל לגמרי.

דוגמא אחרת – חיובית - בתקופת רבין ועוזי ברעם צורפו 682 דונם לשטח נצרת אחר מחלוקת מתמשכת עם עמק יזרעאל, באותה תקופה מכון פלורסהיימר למחקרים העלה את סוגיית הגזענות בשלטון המקומי, והאשים בצורה מפורשת את השלטון המרכזי בגזענות, וקיפוח הערים הערביות.

682 דונם הפכו ל- 122 דונם משום שקיימת תכנית לכבישים, ואחרי זה המספר ירד ל- 106 דונם, כי יש קו רכבת עתידי בין נצרת לבין כרמיאל, אני לא יכול לתאר לך כמה פעמים שנינו תכנית, ועשינו התאמות על מנת להתאים את התכנית לדרישותיהם, ולא לפגוע בדרישות מע"צ ורכבת ישראל.

יש לעיריית נצרת חזון נוסף והוא קידום הנושא האקולוגי, כך למשל מצאנו פתרון שמתחם 14 שעכשיו בונים, אנו מיעדים חלק מהשטח למוסכים, כדי למנוע מצב שבו יהיו מוסכים ומכוני רכב בתוך אזורי מגורים.

באותו מתחם 14 נסינו כמה שיותר למקסם את השטח, לכן קומה ראשונה מהווה רק אולמי תצוגה, וקומה שנייה תהווה משרדים ומחסנים, כך אנו משתמשים בשטח של הקומה הראשונה באופן מקסימלי מבחינה כלכלית.

2. האם קיימת תכנית יעדים של העירייה לבניית שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכיו"ב ברמה של מדיניות?

חייבים תכנית אב בכל תחום ולכל יעד, דבר זה הכרחי. למשל נצרת נחשבה ב YNET כעיר מספר 2 מבחינת מוכנות העיר ליישום חוק חינוך חובה לילדי 3-5, וקליטת ילדים לגנים. הסיבה הישירה להודעה כזו היא שקיים בעיריית נצרת מיפוי ותכנית אב ליעד שלה, וזה לקדם את הגנים.

לכל תחום בעיריית נצרת יש תכנית אב, לא עובדים בלי תכנית מתועדת, כי על מנת להתקדם ולבנות תכנית יישומית חייבים נקודת מוצא מתאימה.

עיריית נצרת הצליחה לייצר עשרות מועדונים לנוער, כל זה משום שלעיר יש תכנית אב, מחקרים ומיפוי, מה שהופך את התוכנית היישומית לתכנית יישומית מוצלחת.

כמו כן עיריית נצרת מנסה לפתח שירות GIS בכל מה שקשור לשירותי העירייה, כך לדוגמא מיפוי מפגעים, מיקום כל מפגע על המפה, תיאור המפגע כולל תמונות ואומדן עלות תיקונו. השירות כולל גם דירוג המפגעים מ-1 עד 4, כאשר 1 היא הרמה הקשה ביותר אפשר שתהיה לנו מפה של כל המפגעים בעיר, כולל תיאור מלא. צריך גם מנכ"ל בעל אישיות ותפקוד מצויין כדי לשלוט ביעדים של המחלקות ולעקוב אחרי ראשי המחלקות ועמידתם ביעדים.

3. מה הם הנכסים החברתיים כלכליים שהעירייה רואה אותם כמנוף כלכלי, ואיך העירייה טיפחה אותם, למען מיתוג העיר ובידולה? תחומי ההתפתחות העתידיים (מסחר, תעשייה, היי טק, מתן שירותים)?

אזור המסחר, מגרשי כדורגל, מתנ"ס, עמותת נצרת לתרבות ותיירות, עמותות שונות, האגודה למען החבר ובריכת השחייה. אני יכול להמשיך בספירה עד מחר, מבחינת תפקוד העירייה התרומה היא לא רק כלכלית וכספית אלא גם מוראלית.

4. עד כמה קיים שיתוף פעולה בין הדרג המקצועי לדרג הפוליטי?

קיים שיתוף פעולה, זה לא פשוט כי הנבחרים הם בקשר ישיר עם מקבלי השירות, קשר זה הכרחי ולא ניתן לניתוק.

שיתוף פעולה קיים אבל לפעמים הוא לא לרוחי, העובדה שיש לנו מעמד ציבורי שתפקידנו לקבל החלטות הכרחיות וחשובות לעיר, לכן על מנת לקיים את תפקידנו ביעילות מקסימלית חייבים לנטרל את החלק הפוליטי.

5. האם קיימים בעיר מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים ומה מידת שיתוף הפעולה שלהם עם העירייה?

יש בנצרת מוסדות מחקר פרטיים, אך מחקרים ציבוריים נעשים על ידי העירייה עצמה, כלומר עיריית נצרת מקימת במהלך כל שנה המון מחקרים ציבוריים על מנת לבדוק צרכים, התקדמות או כדאיות פרויקטים, לכן כמעט כל נושא הקשור לתחום העירייה אנו בוחנים דרך מחקרים על מנת להחליט כיצד יבוצעו פרויקטים.

6. השקעה בחינוך ככלי לשיפור הפריון בעבודה: עד כמה משתמשת העירייה בכלי הזה ומעלה את השקעתה בחינוך כאחוז מהתקציב?

לעיריית נצרת הייתה מטרה ברורה שהינה שיפור החינוך דרך תכניות מסודרות, כמובן שצריך זמן כדי שתוצאות התכנית תבואנה לידי ביטוי, אנו רואים שבדור הנוכחי יש אנשים מלומדים ברמות הכי גבוהות שיכולים למלא כל תפקיד אפשרי.

במחלקת הגזברות והחשבונאות תמיד בוחנים את אחוז ההשקעה בחינוך כאחוז מהתקציב כגורם בקרה למידת ההשקעה של העירייה בחינוך.

7. האם קיימת תכנית יעדים בחינוך? (העלאת אחוזי הבגרות, העלאת העומדים בתנאי הסף לאוניברסיטה, פעילויות לא פורמאליות, תכניות להכוון לימודי)?

כמובן שיש, אחד מהדברים שמבליטים את נצרת זה שמודבר בעיר של חינוך, אשר תלמידים מכל היישובים הערבים באים ללמוד בנצרת. הסיבה העיקרית לתופעה היא שיש כ- 20 בתי ספר דתיים נוצריים פרטיים, שרמת הלימודים בה הינה מהגבוהות בארץ שכוללת מורים

מהדרג הראשון של המורים בארץ, ותנאי קבלה לתלמידים הם קשים, כאשר רק תלמידים מצטיינים ואינטליגנטים מתקבלים ללמוד בבתי ספר הני"ל, לכן קל מאוד לתאר את האיכות של בתי הספר הפרטיים של נצרת.

8. האם קיים מנגנון של שיתוף פעולה בין עסקים לבין העירייה דרך וועדה או נציגות משותפת?

כן, הקשר הוא ברמה אישית "דלת פתוחה", יש בעיר לשכת מסחר נצרת והצפון, שמתפקדת כבר כמעט 30 שנה ופועלת יותר בשטח, יש שיתוף פעולה מצוין אבל הבעיה היא שמאז הקמתה ההנהלה לא התחלפה ולא קיימו בחירות.

דוגמא נוספת אזור השוק מקיימים כל חודשים ישיבה שבה מעלים את הנקודות אשר מצריכות שינוי, התאחדות בתי מלון גם מהווה מנגנון של שיתוף פעולה.

9. האם קיים שיתוף של הקהילה העסקית בהחלטות תכנוניות ואסטרטגיות בעיר?

כן, קח לדוגמא שיתוף פעולה במרכז העיר סמוך לאגד, שהיה בין העירייה ובין יזם מהעיר, לעירייה יש 1.8 דונם וליזם 4 דונם. מטרת עסקת הקומבינציה הינה לבנות מבנה ענקי עם 4 קומות חנייה שמכילות כמעט 380 מקומות חניה, חלק מהמבנה יהיה ציבורי PUBLIC לשימוש העירייה.

דוגמא חדשה יותר: "פרויקט חנייה גן נצרת" שבה העירייה מפרסמת מכרז להקמת פרויקט מאוד רציני באזור הכי חם בנצרת. הפרויקט כולל הקמת חניון תת קרקעי אשר מהווה 2 או 3 קומות חנייה תת קרקעיות, והכי חשוב מכולם זה שעדיין שומרים על סביבה אקולוגית, כי הגג יישאר ירוק כלומר במבט ציפור השטח יראה כגינה ולא כבניין, למרות שהפרויקט יכול שטח מסחרי ענקי המיועד להשכרה.

כפי שציינתי קודם עיריית נצרת יש לה יעד חשוב וזה לשמור על הסביבה, לכן בפרויקט זה העירייה שומרת על שטח ירוק וגם מרוויחה כלכלית.

פרויקט חדש שבו עיריית נצרת יוזמת BOT – BUILT OPERATE AND TRANSFER.

הפרויקט אושר על ידי משרד הפנים, לדוגמא סמוך למגרש הכדורגל בנצרת העירייה מתכוונת להקים אודיטוריום, שטח מסחרי ובית עיריית נצרת.

השטח של הפרויקט מורכב מ- 12-15 דונם, ומהווה נקודה חשובה להמשך קיומה של העירייה כי כיום העירייה משלמת כ- 1.5 מיליון ₪ דמי שכירות. תדמיין מה יקרה אם העירייה מצליחה לחסוך בהוצאה זו.

העירייה מתכוונת לקחת הלוואה בסדר גודל עשרות מיליוני ₪ על מנת לממש את המיזם, ההלוואה כוללת 3 שנים ראשונות GRACE כדי שהעירייה תצליח להקים את המבנה, ואחרי 3 שנים העירייה תתחיל להחזיר את ההלוואה תוך 10 או אלי 15 שנים.

אני מאוד מתלהב מהמיזם הזה כי אחרי 3 השנים העירייה גם חוסכת 1.5 ש"ח דמי שכירות וגם מקבלת דמי שכירות מהשטח המושכר בבניין לכן הפרויקט מהווה נקודת מהפך רצינית לעיריית נצרת.

10. האם יש שימוש בארנונה דיפרנציאלית ככלי מדיניות לפתרון בעיות כלכליות?

עדיין לא.

אסטרטגיית שיווק עצמי

1. האם העירייה מקיימת פעילות של שיווק עצמי, תשדירים, חוברות, כנסי חשיפה, מפגשים עם אנשי העסקים וכיו"ב?

בוודאי שכן, יש המון פעילות של שיווק עצמי:

- ✓ אין עיתון במדינת ישראל שלא התייחס לעיר נצרת כמו ידיעות אחרונות, מעריב והארץ.
- ✓ יש כל מיני יוזמות לכתוב מאמרים וספרים על העיר נצרת, ספרים שדיברו על מסעדות ואוכל או בתי מלון ומקומות לתיירים. הספרים מופצים באינטרנט וברשת חנויות ספרים.
- ✓ חברת תיירות ארקיע מפרסמת את נצרת בפרסומת שמטרתה משיכת תיירים לישראל.
- ✓ מאמרים שהעירייה כתבה בעצמה שבה היא משווקת את העיר ואת כל מה שקשור לתיירות וכלכלה בעיר.
- ✓ דוגמא נוספת העירייה בקשה מהאוניסק"ו שהוא ארגון החינוך, המדע והתרבות של האו"ם להכיר בנצרת כאתר מורשת עולמית.

2. האם העירייה מקיימת פעילויות תרבותיות, ו/או תומכת בעוגנים תרבותיים בעיר כמקור משיכה לקהל חיצוני לתוך העיר?

אצלנו בעירייה הכול מתוכנן, העירייה מקימת כל מיני פסטיבלים או כנסים כדי למשוך אנשים לתוך העירייה כדי לתרום לכלכלת נצרת, חוץ מזה יש גם השתתפות העירייה באירועים פומביים אשר נערכים בנצרת, ומעודדת את הספונסורים כספית דרך מתן הקלות, ומנטלית דרך פרסומים. לכן מבחינה זו אנחנו מתפקדים די טוב יחסית לתור העירייה. קח לדוגמא את פיסטיבל נצרת או ביקור האפיפיור.

3. מה היא התדמית של העיר בקרב המגזר הערבי ובקרב האוכלוסייה היהודית, ברמת תקשורת? ומה הן הפעולות שנקטה העירייה בשיפור התדמית לעידוד הכלכלה?

אני מתחיל במגזר הערבי, האזור של נצרת והערים מסביב מונים כמאה חמשים אלף תושבים. רוב התושבים שייכים למיעוט הערבי שמבחינתם כל הצרכים שלהם נמצאים בנצרת, ולכן העיר נחשבת כעיר מרכזית שהמונים מכל הישובים שבאזור נכנסים לעיר באופן יומיומי בין אם מדובר בעבודה, קניות, שירותים, בתי חולים וכיו"ב.

התדמית אצל היהודים היא מאוד חיובית כי נצרת אינה עיר של פשע או אלימות, מדובר בעיר של תיירות ודת, מדובר על עיר כלכלה ומסעדות, לכן היהודים לא מפחדים להיכנס לנצרת כמו ערים ערבים אחרות, הם נכנסים וקונים, לכן אנו רואים תופעה מתגברת שיהודים נכנסים לנצרת מבלי לפחד מהגדרתה העיר ערבית. תפקיד עירייה הוא מאוד חשוב, והעירייה פועלת כבר שנים רבות כדי להגשים את החזון שלה במשיכת אנשים מבחוץ - יהודים ונוצרים ממדינות שונות בעולם. העירייה מקבלת את התיירים בצורה נכבדה מאוד, ונותנת תמריצים כדי לשמור על המגמה הזו.

4. האם קיים תפקיד של דובר העירייה, עם תכנית אסטרטגיית לשיווק העיר ושיפור תדמיתה, כולל מיתוג?

כן יש לנו דובר העירייה שיש לו תפקיד מוגדר ומטרתו להגן ולשפר את התדמית של כל הנעשה בעירייה.

5. עד כמה נעשית פעילות משותפת של הקהילה עם העירייה לשיווק העיר?

העירייה משווקת את העיר באופן נפרד ואינה מחכה לאף אחד על מנת לשווק את העיר, לדוגמא, ספרים על המסעדות של נצרת והאוכל המזרחי, או ספר של המקומות הנוצריים.

אסטרטגיית משיכת יזמים

1. האם העירייה תומכת בייעוץ כלכלי, הכנת תכניות עסקיות של מפעלים שרוצים לכנס לעיר?

לא, בחלק הזה אנחנו לא מתערבים.

2. האם השתתפה העירייה כיזמת בפרויקטים מובילים בתחום העירייה בחמש השנים האחרונות ואיזה הצליחו?

כן, העירייה תמיד משתתפת בפרויקטים עם אנשים פרטיים כמו הפרויקט במרכז העיר סמוך לאגד, בעתיד הקרוב אנו מתכננים המון פרויקטים איכותיים שישיעו על העיר באופן דרסטי.

3. האם יש העדפה במכרזים לתושבי המקום? במצב שאותה הצעה מוגשת ע"י תושב המקום או חברה מחוץ ליישוב?

כמובן שלא.

4. עוגנים כלכליים: איזה עוגנים כלכליים קיימים בעיר ועד כמה העירייה היה לה חלק בהקמתם?

בעיר יש כל אינספור עוגנים כלכליים לדוגמא נזארין טורס, מס הכנסה, בית השקעות GHF, חברות קבלניות, מרכז מסחרי BIG FASHION, החממה הטכנולוגית והפארק התעשייתי של וורטהיימר. העיר תומכת בכל פרויקט שנחשב לתורם לכלכלת העיר.

5. מה הן ההטבות שהעירייה נותנת לעוגנים כלכליים לצורך משיכתם לעיר?

עירית נצרת תמיד תומכת בעסקים ובאנשי עסקים, אין תקנון מתועד אבל יש החלטות מועצה.

בכנס פארק התעשייה הכרזנו על צו ארנונה, מדובר על הנחה דרסטית בארנונה.

כדי לעודד אנשים לעבור ממרכז העיר לאזורים המיועדים בפריפריה דרך שימוש בהנחת הארנונה ככלי לתמיכה באזורים.

לדוגמא: בשנה הראשונה הנחה 75%, שנה שנייה 50% ושנה שלישית 25%, וכך הרבה עסקים יכולים לעבור מבלי לחשוב יותר מדי, כי במעבר הזה הם חוסכים עלויות.

עשינו סקר בקרב אנשי העסקים כדי לבחון את מידת נכונותם לעבור ממרכז העיר לפארק התעשייה, הסקר הצביע שהרוב מוכנים לעבור לאזורים המיועדים במידה והם יקבלו את הנחת הארנונה, או תמריצים כלכליים אחרים, וחלק קטן מאוד מהמשתתפים בסקר הצביעו שאינם מוכנים לעבור.

6. האם יש בעירייה יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב?

לא.

7. האם יש תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר?

לא, אין תקנון מתועד אבל יש החלטות מועצה.

8. האם יש תקנון ברור לסוגי העסקים שהעירייה מעוניינת לקדם בתחום העיר?

לא, אין תקנון מדויק אבל תמיד שואפים למשוך משקיעים לפה.

9. האם העירייה השתמשה במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות ואיזה?

כן, אבל באופן מזערי לדוגמא הפעלת מסדרי תנועה, הנקודה החשובה זה שבעתיד הלא רחוק אנו פועלים על מנת לחזק את החלק הזה.

10. מה הפעולות שנקטה העירייה ברמת תשתיות פיזיות למשיכת עסקים חיצוניים?

אחד מהתפקידים של כל העירייה הינה לפתח תשתיות וכבישים ולשמור על האזור כאזור נקי ושקט, לכן הסביבה שמיוצרת פה היא סביבה איכותית ויעילה, ובכך עסקים נהנים פה, אבל לא מקובל עלי לנקוט פעולה אישית בתחום של תשתיות פיזיות.

11. מחלקת רישוי העסקים: כמה רישיונות לעסקים יש בעירייה והאם קיים מנגנון פיקוח ומעקב על הרישוי וסוגי העסקים הקיימים?

מחלקת רישוי העסקים משמשת כגוף מפקח על העסקים בעיר, לדוגמא יש פקחים שמסתובבים בעיר כדי לבדוק מידת סבירות ומידת ציות העסקים לחוקים.

הפקחים מגישים דוחות וביקורת על שימוש חורג, כמו מפעלים באזורים לא ראויים, או מפעלים מזהמים באזור מגורים.

שקלנו להכניס EZO בעבר, כי נושא איכות הניהול מאוד חשוב לעירייה, ואחת הדרכים לשמור על סביבה ירוקה זה לעקוב ולפקח על העסקים.

בנצרת יש היום 1032 עסקים עם רישוי.

12. האם קיים נוהל של זמן טיפול מקסימאלי לבקשה המוגשת לרישוי עסקים?

לא

13. כמה בקשות של רישוי עסקים הוגשו בשנה האחרונה וכמה אושרו?

בשנת 2011 הוגשו 156 בקשות לרישוי עסקים.

אסטרטגיית ייזום פוליטי

1. האם העיר נמצאת בתחום אזורי עדיפות לאומית?

כן

2. האם העיר מקבלת הטבות ממשלתיות מיוחדות לתמיכה בכלכלה המקומית שלה?
מענקי הקמה לעסקים, הטבות מס?

לא

3. האם השתתפה העירייה בדיונים על קביעת אזורי העדיפות הלאומית?

לא

4. האם העיר משולבת בתחבורה הציבורית הארצית, והאם יש לעירייה תכנית אב תחבורה?

כן, התחבורה הציבורית בנצרת היא מהטובות בארץ.

5. האם העירייה מנצלת את מיקומה על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך מינופה הכלכלי?

כן, כהמשך לשאלה הקודמת בשביל מיקום נצרת הגיאוגרפי ובהיותה עיר מרכזית הצלחנו לייצר תחבורה ציבורית איכותית כדי להפוך את העיר כעיר מאוחדת ומתוקשרת וזה מינוף כלכלי חשובה מאוד גם לתיירים וגם לתושבים מקומיים.

6. האם קיימים גופים נתמכים ממשלה בעיר כגון, אוניברסיטה, מכוני מחקר, מכללה, תיאטרון, בית חולים?

כן, כגון: בית החולים האיטלקי, בית חולים E.M.M.S הסקוטי, בית חולים הצרפתי סנט וינסנט דה פול, חממה טכנולוגית, צופן, גליל סופטויר, בתי ספר פרטיים ומכללת אלמעדה אלעאלי להכשרה מקצועית.

7. איזה מוסדות ממשלתיים קיימים בעיר ועד כמה העירייה נטלה חלק בזה?

משטרת ישראל, מכבי אש, מס הכנסה ומיסוי מקרקעין, המוסד לביטוח לאומי, שירותי תעסוקה, לשכת בריאות נפת ומשרד מבקר המדינה. העירייה נטלה חלק עקיף מכך שהפכה לעיר מרכזית, לכן מוסדות ממשלתיים רבים נכנסו לעיר.

אסטרטגיית חברה כלכלית

1. האם קיימת בעירייה חברה כלכלית?

החברה הכלכלית הינה בשלב הקמה, או בשלב הקמה מחדש ליתר דיוק, הפעם אנו מתכוונים לתת לחברה הכלכלית כמה פרויקטים רווחים על מנת לתת לחברה דחיפה כלכלית,

אנחנו כבר בשלבים הראשונים להקמתה, כך שהעירייה מתכוונת להקים את החברה הכלכלית ולתת לה מקדמה רצינית כבר בשלב הראשון מחייה.

2. האם החברה הכלכלית יוזמת פרויקטים של PPP (שיתופים עם הסקטור הפרטי)?

אין חברה כלכלית.

3. מה הם סוגי הפרויקטים המבוצעים ע"י החברה הכלכלית?

אין חברה כלכלית.

אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי

1. האם קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה לפיתוח כלכלי?

חייב להיות שיתוף פעולה שדרכו אנחנו מקדמים את האזור, לדוגמא ניסיון לאיגוד ערים למחזור. לצערי הרב מידת הרצינות של ראשי הערים, אשר היו מוכנים להתחייב לנושא זה לא הייתה מספיקה, ולכן הניסיון לא הצליח כפי שרצינו.

2. האם העירייה התמודדה על מכרז הצטרפות לאשכולות?

לא.

3. האם העירייה שותפה במיזמים אזוריים?

קיימים מיזמים סטנדרטיים: תאגיד מים אזורי, איגוד ערים כיבוי אש.

4. האם זהות ראש העיר משפיעה בצורה ברורה על קידום העיר?

בוודאי שיש, מבחינת העיר אין קידום משמעותי אם ראש העיר לא היה פעיל וערני לכל צרכי העיר.

כמובן הצרכים והתאנים של כל עיר ועיר שונים, לדוגמא יש לנצרת יתרון יחסי שזה התיירות, וכדי לענות על צרכי העיר חייבים לקדם התיירות בצורה מתאימה, יתרון זה לא תמצא אצל הרבה ערים במגזר, דוגמא נוספת זו כפר - כנא אשר חייבת קידום בענף התיירות.

חוץ מהתיירות נצרת היא עיר לכל דבר, היא מונה כ 80 אלף תושבים, ומהווה אזור מסחרי כלכלי לכל הערים באזור, לכן עיר בסדר גודל זה חייבת טיפול רחב ומעקב מתמיד כדי לשמור על מעמדה כעיר מרכזית באזור.

בשנות ה – 90 נצרת הייתה בשפל תיירותי וכלכלי, תיירים פחדו לבוא לנצרת והרבה עסקים נשברו בתקופה זו, כדי להתגבר על השפל העיר הייתה חייבת ראש עיר ומנהיג שיוציא אותה לדרך חדשה ונכונה.

כדי שתפקוד ראש העיר יניב פירות ראש העיר חייב לכהן כראש עיר לפחות 8 שנים, כי הרבה פרויקטים נקטעים באמצע, לכן חייבים עקביות.

גם ניסיון מקצועי כמו מהנדס מוסיף ערך משמעותי לתפקוד ראש העיר, תחום התמחותו של ראש העיר חייב להיות קרוב לענף השלטון המקומי, ולפי דעתי הכי חשוב שתהיה לראש העיר יזמות, ולהיות בעל חזון ושאיפות כדי להצליח.

שירותי **OUTSOURCING** יכולה להחליף את הדרישה שראש העיר חייב להיות מקצועי ראש העיר לכן אני מדגיש שוב שראש העיר חייב להיות בעל חזון.

”עיריית נצרת מבחינת תפקוד היא מספר 1 במדינה ישראל, אבל הבעיה היא שאנחנו נשארים ערבים, לכן לצערי ראש העיר במגזר הערבי משפיע, אבל יש גבול להשפעתו”.

נתונים הנדסיים מתכנית מתאר העיר

מחלקת הנדסה: מצ"ב טבלה.

שטח שיפוט _____
 שטח שיפוט מתוכנן בתכנית המתאר/תכנית אב _____
 שטח שיפוט לא מתוכנן, חקלאי _____
 הרכב תכנית מאושרת, לפי ייעוד הקרקעות, טבלה מרכזת:

תחומי שיפוט (אלפי דונם)

אום אלפחם	נצרת עילית	נצרת
22.253	35.521	14.123

בעלויות קרקע (אלפי דונם)

אחוז	שטח/דונם	בעלות
39	5.508	פרטית
22.5	3.177	כנסיות
38.5	54.38	ציבורית

נצרת עילת		נצרת		<u>התפלגות שימושי קרקע</u>
אחוז	שטח/קמ"ר	אחוז	שטח/קמ"ר	סוג שימוש קרקע
7.7	3.481	46.45	6.56	שטח בנוי
32.29	14.514	26.29	3.713	שטח פתוח פנימי
49.9	22.455	26.2	3.7	שטח פתוח חיצוני
10.11	4.55	1.06	0.15	שטח תעשייתי
100	45	100	14.123	סה"כ שטח שיפוט

החלק של אדמות מנהל/מדינה	סה"כ	שטח בתוכניות מוצעות (דונם)	שטח בתוכניות מאושרות(דונם)	ייעוד הקרקע
				מגורים
				תעשייה
				מסחר
				שטחי ציבור ושירותים ציבוריים
				דרכים ושירותי תחבורה
				שטח חקלאי
				סה"כ

הרכב הבעלות על הקרקע, פרטי וקרקע מדינה. _____.

טבלה לשטחי ציבור והניצול שלהם:

שטח מנוצל (מ"ר בניה)	שטח התכנית המתאר (דונם)	ייעוד
		מוסדות חינוך
		תרבות ונופש וספורט
		בריאות
		בטיחות ובטחון (מכבי אש, משטרה,,,,,,)
		סה"כ

ב.4. ראיין אסטרטגיות באום-אלפחם

חשיבה אסטרטגית – שאלות כלליות על דרך ניהול

1. האם קיים חזון כתוב של ראש העיר/ העירייה שמגדיר את האתגרים וההזדמנויות הכלכליות של העיר עם קביעת תכנית מימוש ויעדים לביצוע?
לצערי אין.
2. האם קיימת תכנית יעדים של העירייה לבניית שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכיוב' ברמה של מדיניות?
אין תכנית כזו.
3. מה הם הנכסים החברתיים כלכליים שהעירייה רואה אותם כמנוף כלכלי, ואיך העירייה טיפחה אותם, למען מיתוג העיר ובידולה? תחומי ההתפתחות העתידיים (מסחר, תעשייה, היי טק, מתן שירותים)?
אצטדיון כדור רגל, מכללה אסלאמית, נהדה מרכז תעסוקתי, קאנטרי אלואחה וגאלארי (גלריה) אום אלפחם.
בכל הנכסים השתתפה העירייה אם זה בהקמה או בעידוד או בהקלות להקמה.
4. עד כמה קיים שיתוף פעולה בין הדרג המקצועי לדרג הפוליטי?
תלוי באיזה תקופה מדובר כי בתקופת השייח האשם היה שיא של שיתוף פעולה אפשר לתאר את זה ב 9 מתוך 10. היום השיתוף הוא 2 מתוך 10 לכן הכול נעצר בתקופה הנוכחית.
5. האם קיימים בעיר מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים ומה מידת שיתוף הפעולה שלהם עם העירייה?
לא, מרכז תעסוקה חדש מוקם דרך הרשות לפיתוח המגזר הערבי במשרד ראש הממשלה, קיימת עמותת מחקר השייכת לתנועה האסלאמית שמבצעת מחקרים בתחומים שונים. לא קיים שיתוף פעולה בינם לבין העירייה, והעירייה לא הזמינה מחקרים כלשהם ממכון המחקר.
6. השקעה בחינוך ככלי לשיפור הפריון בעבודה: עד כמה משתמשת העירייה בכלי הזה ומעלה את השקעתה בחינוך כאחוז מהתקציב?
לא היה שיח רציני בנושא, אין לראש העיר ראייה ממוקדת בנושא, ואין תכנית יעדים המנווטת ע"י התקציב של העירייה.

7. האם קיימת תכנית יעדים בחינוך? (העלאת אחוזי הבגרות, העלאת העומדים בתנאי הסף לאוניברסיטה, פעילויות לא פורמאליות, תוכניות להכוון לימודי,,,)?

למרות שבוצעו כמה פעולות חשובות בנושא, אם כי לא עובדים לפי תכנית יעדים ברורה לא ברמת תשתית, ולא ברמה פידאגוגית.

8. האם קיים מנגנון של שיתוף פעולה בין עסקים לבין העירייה דרך וועדה או נציגות משותפת?

בעבר הייתה קיימת וועדה וולנטרית המייצגת את אנשי העסקים ביישוב אשר השתתפה בדיונים כלכליים כמו יעוד אזור התעשייה אבל לא התכונן, לצערי הרב אין הדבר קיים היום כי הוועדה התפרקה מטעמים פוליטיים.

9. האם קיים שיתוף של הקהילה העסקית בהחלטות תכנוניות ואסטרטגיות בעיר?

בעבר הייתה קיימת וועדת עסקים אבל מאז שנת 2004 חברי הוועדה לא התכנסו או במילים אחרות הוועדה התפרקה מטעמים פוליטיים. הם התכנסו בממוצע פעמיים בשנה והתדיינו בנושא אזור התעשייה וכדומה.

10. האם יש שימוש בארנונה דיפרנציאלית ככלי מדיניות לפתרון בעיות כלכליות?

לא.

אסטרטגיית שיווק עצמי

1. האם העירייה מקיימת פעילות של שיווק עצמי, תשדירים, חוברות, כנסי חשיפה, מפגשים עם אנשי העסקים וכיוב'??

לא.

2. האם העירייה מקיימת פעילויות תרבותיות, ו/או תומכת בעוגנים תרבותיים בעיר כמקור משיכה לקהל חיצוני לתוך העיר?

אני חושב שלא. למעט פסטיבאל אלאקצא שמתקיים ערב אחד בשנה.

3. מה היא התדמית של העיר בקרב המגזר הערבי ובקרב האוכלוסייה היהודית, ברמת תקשורת? ומה הן הפעולות שנקטה העירייה בשיפור התדמית לעידוד הכלכלה?

אום אלפחם הינה העיר השנייה בגודלה, ונחשבת למרכז העסקים במשולש כאשר רוב העוברים מהאזור נכנסים לעיר.

באשר לתדמית העיר, העיר ידועה כעיר מסורתית ששולטת בה התנועה האסלאמית, דבר שמהווה מכשול בפני כניסת אוכלוסייה יהודית לעיר, העירייה לא יוזמת מהלכים משמעותיים בכדי לשנות תדמית זו בתקשורת..

4. האם קיים תפקיד של דובר העירייה, עם תכנית אסטרטגיית לשיווק העיר ושיפור תדמיתה, כולל מיתוגה?

לא

5. עד כמה נעשית פעילות משותפת של הקהילה עם העירייה לשיווק העיר?

יש פעילות אבל אינה מספיק גדולה.

אסטרטגיית משיכת יזמים

1. האם העירייה תומכת בייעוץ כלכלי, הכנת תוכניות עסקיות של מפעלים שרוצים לכנס לעיר?

לא.

2. האם השתתפה העירייה כיזמת בפרויקטים מובילים בתחום העירייה בחמש השנים האחרונות ואיזה הצליחו?

כן, התקשרה העירייה עם יזם בעסקת קומבינציה כאשר בנו בניין לשכירות והעירייה מקבלת דמי שכירות, כמו כן העירייה התקשרה בעסקת קומבינציה עם יזם מקומי להקמת מבנה שיכלול בתוכו משרדי העירייה.

השטח של הבניין בעסקה הראשונה הוא סביבות 1000 מ"ר, חוויה מאוד מוצלחת, והלוואי ואפשר לשכפל אותה, כי בעצם לא רק העירייה היא זאת שהרוויחה, גם האזור כולו, כי כל השוכרים הם שוכרים שמושכים קהל רב כגון דואר ישראל, בזק, בנק מרכנתיל, קפולסקי וכיו"ב.

3. האם יש העדפה במכרזים לתושבי המקום? במצב שאותה הצעה מוגשת ע"י תושב המקום או חברה מחוץ ליישוב?

לא אין העדפה, הולכים לפי שקלול כל מיני גורמים כגון: המחיר והאיכות.

4. עוגנים כלכליים: איזה עוגנים כלכליים קיימים בעיר, ועד כמה העירייה היה לה חלק בהקמתם?

אין יזמות כלכלית בעיריית אום אלפחם, אפילו החברה הכלכלית לא מוסיפה ולא מביאה דבר מבחוץ. החברה הכלכלית לא מבצעת שום דבר חדש! כל מה שהיא עושה זה ביצוע פרוקטים ששייכים לעירייה, זאת אומרת שהחברה הכלכלית מבצעת או לוקחת על עצמה חלק מפעילות העירייה אך לא מבצעת דבר חדש.

5. מה הן ההטבות שהעירייה נותנת לעוגנים כלכליים לצורך משיכתם לעיר?

כלום, לא הצהרנו כל כוונה כזו.

6. האם יש בעירייה יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב?

לא, אם היו מחליפים את הראש העיר אז אולי יהיה סיכוי לדבר כזה לקרות.

7. האם יש תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר?

בחיים לא יהיה תקנון כזה.

8. האם יש תקנון ברור לסוגי העסקים שהעירייה מעוניינת לקדם בתחום העיר?

לא אין לעירייה חזון כלכלי, כי יש בעיה בתפקוד ראש העיר! הוא אדם כל כך טוב וישר, אבל אין לו ראייה כלכלית ברורה.

9. האם העירייה השתמשה במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות ואיזה?

לא, אין כיוון בכלל.

10. מה הפעולות שנקטה העירייה ברמת תשתיות פיזיות למשיכת עסקים חיצוניים?

אין לנו בעירייה גורמים מקצועניים שיש להם ראייה עתידית שיש להם מחשבה למשיכת עסקים חיצוניים אל תוך העיר.

11. מחלקת רישוי העסקים: כמה רישיונות לעסקים יש בעירייה והאם קיים מנגנון פיקוח ומעקב על הרישוי וסוגי העסקים הקיימים?

יש לנו מחלקת רישוי עסקים עם מנגנון המתפקד בצורה יעילה, זאת אומרת שמדי פעם אנו עושים סקר עסקים, ובדקים איזה עסקים חייבים רישוי – טעוני רישוי.

בכל מכרז של העירייה מחלקת רישוי העסקים מקפידה על בחירת עסק עם רישוי, לדוגמא העירייה בחרה במכולת מסוימת כספק של העירייה, אך אחרי בדיקה שעשתה מחלקת רישוי העסקים הספק נמצא כמי שטעון רישוי עסק, אך בפועל אין לו, לכן הזכות נשללה ממנו ונתנו אותה לספק אחר שיש לו רישוי עסקי.

יש באום אלפחם כ 700 עסקים טעוני רישוי מתוכם כ-30% או 210 עסקים עם רישוי.

12. האם קיים נוהל של זמן טיפול מקסימאלי לבקשה המוגשת לרישוי עסקים?

לא.

13. כמה בקשות של רישוי עסקים הוגשו בשנה האחרונה וכמה אושרו?

בשנת 2011 הוגשו כ-40 בקשות לקבלת רישון לעסק.

אסטרטגיית ייזום פוליטי

1. האם העיר נמצאת בתחום אזורי עדיפות לאומית?

אזור עדיפות לאומית א.

2. האם העיר מקבלת הטבות ממשלתיות מיוחדות לתמיכה בכלכלה המקומית שלה? מענקי הקמה לעסקים, הטבות מס...?

לא.

3. האם השתתפה העירייה בדיונים על קביעת אזורי העדיפות הלאומית?

לא.

4. האם העיר משולבת בתחבורה הציבורית הארצית, והאם יש לעירייה תכנית אב תחבורה?

מבחינת תחבורה ציבורית בתוך העיר אין תחברה ציבורית ואין קווים, אולם יש קווי אוטובוסים שעוברים קרוב לעיר, כלומר בכביש הראשי מחוץ לעיר. האוטובוס עוצר בתחנה שקוראים לה תחנת אום אלפחם, ולכן התושבים יורדים "מחוץ לעיר", וממשיכים את דרכם אל תוך העיר באמצעות כל מיני אמצעים, אם זה היה ברגל, מונית, אוטובוס פרטי וכדומה.

5. האם העירייה מנצלת את מיקומה על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך מינופה הכלכלי?

לא

6. האם קיימים גופים נתמכים ממשלה בעיר כגון, אוניברסיטה, מכוני מחקר, מכללה, תיאטרון, בית חולים.

לא

7. איזה מוסדות ממשלתיים קיימים בעיר ועד כמה העירייה נטלה חלק בזה?

שירות התעסוקה, ביטוח לאומי, משטרת ישראל וכבויי אש. משיכת מוסדות ממשלתיים תלוי במיקום העיר לכן העיר אום אלפחם הינה מרכז ולעירייה יש חלק בזה.

אסטרטגיית חברה כלכלית

1. האם קיימת בעירייה חברה כלכלית?

כן.

2. האם החברה הכלכלית יוזמת פרויקטים של PPP (שיתופים עם הסקטור הפרטי)?

כן, עסקת קומבינציה עם גורמים חיצוניים להקמת מבנה להשכרה. החברה הכלכלית לצערי הרב היא רעיון פוליטי הרבה יותר מאשר רעיון כלכלי, אין לה ערך מוסף, אני אישית כיהנתי למשך תקופה בעל תפקיד בכיר בחברה הכלכלית והתפטרתי כי הבנתי שבפועל כל הפעילות שלנו היא פעילות שהעירייה הייתה אמורה לטפל בה.

3. מה הם סוגי הפרויקטים המבוצעים ע"י החברה הכלכלית?

פרויקטים של החברה הכלכלית שמבוצעות במקום העירייה אין פרויקטים חדשים, הכל רעיון פוליטי.

אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי

1. שיתוף פעולה אזורי: האם קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה לפיתוח כלכלי?

כן, יש שני מיזמים להקמת אזורי תעשייה משותפים, הראשון עם מועצה אזורית מנשה והשני עם מועצה אזורית מגידו. המיזמים נמצאים בשלבי תכנון וטרום תכנון, עדיין מחפשים מקורות מימון. אי אפשר לבנות אזור תעשייה משותף עם שניהם יחד, כי קיים מרחק גיאוגרפי בין מגידו לבין מנשה.

2. האם העירייה התמודדה על מכרז הצטרפות לאשכולות?

לא.

3. האם העירייה שותפה במיזמים אזוריים?

לא.

נתונים הנדסיים מתכנית מתאר העיר

מחלקת הנדסה : מצ"ב טבלה.

שטח שיפוט _____

שטח שיפוט מתוכנן בתכנית המתאר/תכנית אב _____

שטח שיפוט לא מתוכנן, חקלאי _____

הרכב תכנית מאושרת, לפי ייעוד הקרקעות, טבלה מרכזת:

שטח מאושרות(דונם)	שטח בתוכניות (מוצעות דונם)	סה"כ	החלק של אדמות מנהל/מדינה	ייעוד הקרקע
2576	3160	5916		מגורים
0	125	125		תעשייה
260	326	586		מסחר
813	113	1946		שטחי ושירותים ציבוריים
1259	1526	2785		דרכים ושירותי תחבורה
1976	427	2403		שטח חקלאי
7064	6697	13761		סה"כ

הרכב הבעלות על הקרקע, פרטי וקרקע מדינה. _____.

טבלה לשטחי ציבור והניצול שלהם:

ייעוד	שטח התכנית המתאר (דונם)	שטח מנוצל (מ"ר בניה)
מוסדות חינוך		
תרבות ונופש וספורט		
בריאות		
בטיחות ובטחון (מכבי אש, משטרה,.....)		
סה"כ		

ב.5. אסטרטגיות באקה-אלגרביה

הריאיון עם ראש העיר עו"ד מורסי אבו מוך ומהנדס העירייה זוהיר מקאדלה.

ראש העיר מכהן בתפקיד כמעט שנה, לטענתו ירש עירייה במצב קשה, העיר לא מפותחת בכלל אין בה שום מאפיין של עיר.

מהנדס העיר מכהן בתפקיד כמעט 3 שנים, נכנס לתפקיד במטרה לחולל שינוי, ולצער המצב היה גרוע בהרבה ממה שהוא צפה. העירייה נמצאת בפיגור של יותר מ- 30 שנה מהישובים הכי קטנים במגזר היהודי כמו פרדס חנה.

לפני כ 15 שנה המצב בעיר היה שונה לחלוטין, בקה הייתה משגשגת, עוצמה כלכלית ונקודת מפגש גם לשטחים ולכל היישובים היהודי, חיבור בין מרכז לצפון. זה הפך בקה להישען על כ 80% מפרנסתה ממסחר.

יש מציאות קיימת היום אשר הפכה בקה להיות ממוסגרת וגטו, ואפילו הרבה יותר גרוע ממחנה פליטים, המהנדס סוקר את החסמים העומדים בפני התפתחות העיר:

חסמים וקשיים בהתפתחות העיר:

- הגדר המזרחית לעיר.
- כביש 6 מערבית צפונה.
- מחסור בקרקעות עתידיות.
- כביש מאושר ומתוכנן 61 מפריד בין ג'ית לבקה.
- אזורי התעשייה ועסקים הן קרקעות פרטיות. אין קרקע של מדינה בכלל.

עם המצב הקיים בקה הפכה להיות גטו. מחנה פליטים.

אזורי התעשייה שוממים, אין מסחר קריסת עסקים וירידה במסחר כ 80%.

כ- 600 עסקים אשר מפוזרים בשכונות המגורים, אשר הם גם יוצאים לעבוד כשכירים מחוץ לעיר וגם לחזור בלילה לעסק מתחת לבית להשלים הכנסה בכדי להתפרנס.

יש עליה בדורשי עבודה, עליה במקרי אלימות ועבריינות בעיר, קריסת עסקים ב 80%.

תכניות שישנו את פניה של העיר:

עם כל הממצאים והמצב הקיים אנחנו נמצאים במקום אסטרטגי אדיר, שיכולים וחייבים לנצל אותו, החזון שלנו להחזיר בקה למטרופולין של האזור, ולהשתמש דווקא בכל הסיבות למפולת הכלכלית והחברתית שנסקרו לעיל.

1. חייבים לפתח את אזור התעשייה, פנינו לתמי"ת והתשובה הייתה שאלו קרקעות פרטיות, ואנחנו לא ממנים פיתוח לקרקע שהיא פרטית. עם לחצים של נציג מבקר המדינה שבקרנו אצלו פעם לחודש. זה עשה לחץ ויש תוצאות לזה. יש תקציב כ 20 מליון ₪ עד להיום לקידום תכנון מפורט.
2. אזור התעשייה הוא כ 100 דונם, זה מעט מאד אנחנו חייבים להרחיב אותו עד לגדר שהיא חסם עיקרי, כאן אנחנו נתקלנו עם משרד הביטחון, הם דרשו כ 120 מטר מרחק, שזה קוטל כל תקווה להתרחבות, אבל עם ניצול יחס טוב וצעדים פוליטיים, כולל סיורים בשטח יחד איתם, הגענו לפשרה למרחק של 60 מטר, שגם ריכזנו כל ההפקעות שם, עשינו תכניות וקיבלנו אישור כך שלאורך כל הגדר ב 60 מטר המפרידים בין אזור התעשייה לגדר אנחנו נהפוך אותו לפארק תיירותי וחניון למשאיות. אנחנו עפ"י התוכניות שלנו נהפוך אזור התעשייה לתעשייה קלה, ביצענו בו תשתית לביוב, ונמשיך בתכנית פיתוח מקיפה.
3. תכנית מאושרת להקמת פארק היי טק, כולל מרכז תרבות, תחנת כיבוי אש, תחנת הצלה אזורית, תחנת מגן דויד אדום.
4. תכנית עם אישור לבניה רוויה ל 600 יחידות על קרקע מנהל אשר נמצאת מחוץ לשיפוט באקה ששייכת לתחום שיפוט של קיבוץ מצר.
5. תכנית עם הטבות למראה אחיד לחזות העסקים בכביש הראשי.
6. סלילת כביש עוקף באקה, אשר מוריד כ 50% מהלחץ על כביש ראשי.

חשיבה אסטרטגית – שאלות כלליות על דרך ניהול

1. האם קיים חזון כתוב של ראש העיר/ העירייה שמגדיר את האתגרים וההזדמנויות הכלכליות של העיר עם קביעת תכנית מימוש ויעדים לביצוע?

לא אין, למרות שהיה לי מצע בחירות ברור, אני כיום לא חושב שצריך להיות לראש עיר חזון במגזר הערבי, מכיוון שאנחנו לא יכולים לחזות את מה הולך לקרות, אנחנו במצב ובמציאות שלא נותן לנו לחלום, מי צפה שיהיה גדר הפרדה? מי חלם על כביש 6? המציאות אחרת. והצורך זועק לשמים. אבל אם אתה שואל שוב מה החזון שלי זה התיאטרון של באקה אשר עלותו 9 מיליון, והצלחתי לגייס 3.1 מיליון.

2. האם קיימת תכנית יעדים של העירייה לבניית שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכיוב' ברמה של מדיניות?

כן יש, והתכנית בשלבים מתקדמים.

3. מה הם הנכסים החברתיים כלכליים שהעירייה רואה אותם כמנוף כלכלי, ואיך העירייה טיפחה אותם, למען מיתוג העיר ובידולה? תחומי ההתפתחות העתידיים (מסחר, תעשייה, היי טק, מתן שירותים)?

אזור המסחר-כביש ראשי, בריכת השחייה, מגרש כדור רגל סינטטי שאנו בונים כיום.

4. עד כמה קיים שיתוף פעולה בין הדרג המקצועי לדרג הפוליטי?

האומנות היא להבין שני הדרגים, להתאים את השיח לכל אחד ואחד, וחייבים להבין שיש צורך ויש פוליטיקה. בתחילת כוהנתי היה קשה, אבל עם הזמן הדרג המקצועי הבין אותי ואני הבנתי אותו, ועם הזמן נרכש האימון וההבנה ההדדית, זהו סוד ההצלחה. כמו כן אני ביחס טוב עם רוב הקואליציה ויש הבנה בינינו.

5. האם קיימים בעיר מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים ומה מידת שיתוף הפעולה שלהם עם העירייה?

לא אין.

6. יש מוסד מחקר במכללת אלקאסמי למה לא משתמשים ולא תומכים בו?

מכיוון שלאורך כל הזמן היחס של העירייה עם המכללה האסלאמית היה יחס לא טוב - ריב מתמשך. היום אנחנו מנסים לשפר יחסים לאט לאט.

7. השקעה בחינוך ככלי לשיפור הפריון בעבודה: עד כמה משתמשת העירייה בכלי הזה ומעלה את השקעתה בחינוך כאחוז מהתקציב?

הייתה השקעה בחינוך של 1.4 מיליון ₪ בשנת 2012 כולל תכנים בשנת לעומת כ 200 אלף ₪ בשנת 2011.

8. האם קיימת תכנית יעדים בחינוך? (העלאת אחוזי הבגרות, העלאת העומדים בתנאי הסף לאוניברסיטה, פעילויות לא פורמאליות, תוכניות להיכוון לימודי,,,)?

כן יש, תכנית כתובה במפורט, למבנים פיזיים וגם תכנית פידאגוגית.

9. האם קיים מנגנון של שיתוף פעולה בין עסקים לבין העירייה דרך וועדה או נציגות משותפת?

יש ניסיונות לגבש רעיונות להקמת מנגנון לשיתוף פעולה.

10. האם קיים שיתוף של הקהילה העסקית בהחלטות תכנוניות ואסטרטגיות בעיר?

אנחנו משתפים אנשים, אבל בצורה לא פורמאלית.

11. האם יש שימוש בארנונה דיפרנציאלית ככלי מדיניות לפתרון בעיות כלכליות?

לא משתמשים בכלי זה, היה ניסוי להעלות ארנונה לעסקים שנמצאים בשכונות המגורים בכדי לעבור לאזור התעשייה, אבל עטרו לבית משפט וכל היוזמה כשלה.

אסטרטגיית שיווק עצמי

1. האם העירייה מקיימת פעילות של שיווק עצמי, תשדירים, חוברות, כנסי חשיפה, מפגשים עם אנשי העסקים וכיו"ב??

אנחנו יחסית, הספקנו להיות כמעט בהרבה מהערוצים התקשורתיים מקומית ואזורית, משתתפים בכנסים, פרסומים והכל.

2. האם העירייה מקיימת פעילויות תרבותיות, ו/או תומכת בעוגנים תרבותיים בעיר כמקור משיכה לקהל חיצוני לתוך העיר?

כן אנחנו עושים פעילויות בשפע, למשל מקיימים בקרוב פסטיבל הזית, פסטיבל הציור ומתוכנן פסטיבל הפיסול. ועוד פעילויות אשר יוזמים מועדון הנשים, והנוער.

3. מה היא התדמית של העיר בקרב המגזר הערבי ובקרב האוכלוסייה היהודית, ברמת תקשורת? ומה הן הפעולות שנקטה העירייה בשיפור התדמית לעידוד הכלכלה?

תדמית באקה שהיא עיר השלום, יש שקט ורוגע בטחוני. ויש תדמית שוק הרחוב שהוא מאופיין בבוטיקים של שמלות הכלה במיוחד.

ואנחנו משקיעים בפיתוח, ניקיון, גינון לאורך כל הרחוב הראשי, יהיה גם ספסלי ישיבה דקורטיביים למנוחת המטיילים, לוחות מודעות ועוד.

4. האם קיים תפקיד של דובר העירייה, עם תכנית אסטרטגיית לשיווק העיר ושיפור תדמיתה, כולל מיתוגה?

מדובר בעירייה בת פחות משנה, עדיין אין תפקיד של דובר העירייה, אין לזה תקן מאושר במשרד הפנים, וכך יהיה המצב עד 15.11.2012, זהו תאריך סיום הליך הפירוק של איחוד באקה וג'ת.

אחרי זה, ניתן יהיה, וכך הכוונה, למנות לתפקיד דובר העירייה, וכמובן עד אז תושלם תכנית אסטרטגית שהולכת ומתגבשת ממש בימים אלו, ומבין מטרותיה כמובן, שיווק העיר ומיתוגה כמעט בכל הענפים.

5. עד כמה נעשית פעילות משותפת של הקהילה עם העירייה לשיווק העיר?

יש פעילות התנדבותית של הצעירים בעיר לשפר את פניה ויש יוזמות טובות.

אנשי העסקים גם יכולים לשווק את העיר אבל לא הגענו עדיין למצב הזה, אבל הכול יעשה כשיש אזור תעשייה ותשתית טובה. כשנהיה מוכנים אנחנו נעשה קמפיין פרסום ענק להזמנת כולם ובמיוחד המגזר היהודי.

יש גם יוזמה לרתום המורים ובעלי תפקידים אשר יצאו לפנסיה לפעילות התנדבותית.

אסטרטגיית משיכת יזמים

1. האם העירייה תומכת ביעוץ כלכלי, הכנת תכניות עסקיות של מפעלים שרוצים לכנס לעיר?

ברור שכן.

2. האם השתתפה העירייה כיזמת בפרויקטים מובילים בתחום העירייה בחמש השנים האחרונות ואיזה הצליחו?

יש פרויקטים, בריכת השחייה, מגרש כדור רגל סנטטי.

3. האם יש העדפה במכרזים לתושבי המקום? במצב שאותה הצעה מוגשת ע"י תושב המקום או חברה מחוץ ליישוב?

העירייה תומכת ומקדמת מינוף כלכלי של היישוב, וברוח זו, היא מעודדת קליטת עסקים מתוך ומחוץ ליישוב, ומברכת קידום השקעות חיצוניות ופנימיות כאחד, וזה כמובן תופס גם לגבי מכרזים, עובדה היא כי מרבית הזכיינים במכרזי העירייה כיום הם אינם תושבי המקום.

4. עוגנים כלכליים: איזה עוגנים כלכליים קיימים בעיר ועד כמה העירייה היה לה חלק בהקמתם?

יש לנו את המכללה האסלאמית, אזור התעשייה, רחוב המסחר לאורכו, מזרעת אבו גמיל. המכללה האסלאמית קיבלה סיוע באישורים בלבד, אזור התעשייה הוקם ע"י העירייה, מזרעת אבו גמיל לא קיבל סיוע משמעותי.

5. מה הן ההטבות שהעירייה נותנת לעוגנים כלכליים לצורך משיכתם לעיר?

תמיכה כלכלית אין, מוראלית כן. מוכן לתת הטבות מיוחדות להעתקת מפעלים, ואני מוכן גם לתת הטבות לאנשים שיגיעו מחוץ לעיר להשקיע, אבל בעסק שלא יתחרה בעסקים שנמצאים בעיר, צריך להיות משהו חדש.

6. האם יש בעירייה יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב?

אין, לדעתי העיר בגודלה, לא מצריך יחידה כזו.

7. האם יש תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר?

לא אין.

8. האם יש תקנון ברור לסוגי העסקים שהעירייה מעוניינת לקדם בתחום העיר?

אנחנו מעוניינים לטפח כל סוגי העסקים. ללא יוצא מהכלל, אך אני לא אתן לעסק מחוץ לעיר לבוא אם יש לו מתחרים מבני העיר.

9. האם העירייה השתמשה במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות ואיזה?

כן הפרטנו, משק המים ובריכת השחייה.

10. מה הפעולות שנקטה העירייה ברמת תשתיות פיזיות למשיכת עסקים חיצוניים?

סלילת כבישים, פיתוח הכבישים כולל תיאורה וניקיון. סלילת עוקף לעיר בכדי להוריד הלחץ מכביש הראשי של המסחר.

11. מחלקת רישוי העסקים: כמה רישיונות לעסקים יש בעירייה והאם קיים מנגנון פיקוח ומעקב על הרישוי וסוגי העסקים הקיימים?

לא, הייתה מחלקה שמסדירה את רישוי העסקים, זה הוקם רק לפני כחודש. יש לנו כ 690 עסקים, 60 מתוכם עם רישיון. שזה 9% בלבד. אנחנו מכינים חוברת הסברה בכדי לעודד אנשים לקבל רישיונות עסק.

12. האם קיים נוהל של זמן טיפול מקסימאלי לבקשה המוגשת לרישוי עסקים?

אין.

13. כמה בקשות של רישוי עסקים הוגשו בשנה האחרונה וכמה אושרו?

כאמור רק לפני חודש הוקמה המחלקה, ורק עכשיו התחלנו ביישום.

14. האם העירייה אוכפת את חוקי הבניה?

לא, ואף העירייה מתנגדת לאכיפה של הועדה המקומית לרוב.

אסטרטגיית ייזום פוליטי

1. האם העיר נמצאת בתחום אזורי עדיפות לאומית?

לא.

2. האם העיר מקבלת הטבות ממשלתיות מיוחדת לתמיכה בכלכלה המקומית שלה?
מענקי הקמה לעסקים, הטבות מס,.....?

לא.

3. האם השתתפה העירייה בדיונים על קביעת אזורי העדיפות הלאומית?

לא.

4. האם העיר משולבת בתחבורה הציבורית הארצית, והאם יש לעירייה תכנית אב
תחבורה?

כן ויש תכנית תחבורה. אין קווי אוטובוס פנימיים, בסה"כ יש תחבורה שעוברת בכביש הראשי שמהווה ציר תחבורה בין עירוני.

5. האם העירייה מנצלת את מיקומה על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך
מינופה הכלכלי?

הפארק והטיילת אשר נקים ליד הגדר ולאורך כ 7 ק"מ אנחנו בכך הופכים הגדר לאטרקציה תיירותית.

הנחל (וואדי אבו נאר) אשר זורם מהשטחים הפלסטינים עד חדרה הוא עובר דרך בקה, עד ליום נחל זה היה מוזנח, הביוב מוזרם לתוכו, והפסולת נזרקת בו. יש תכנית מאושרת להקמת פארק אזורי וטיילת, לאורך כל הוואדי כ 6 ק"מ, ודרך מי המט"ש, שהוא היחיד במינו בכל המגזר הערבי, יש תכניות שהמים הממוחזרים יוחזרו לנחל בכדי לדאוג שכל ימי השנה יהיה מים בנחל.

לפרויקט הזה רתמנו הרשות הפלסטינית והיישובים היהודים. מאגר המים שנמצא בנקודה הכי גבוהה בעיר נחשב למקום אטרקטיבי מעל נוף הררי מדהים בעיר, אנחנו נהפוך את המקום למצפה שישקיף על כל האזור, עם פארק תיירותי. אנחנו נצל האסון של קיום כביש 6 לטובת העיר, ובתוכניות שלנו נהפוך העיר לעיר תיירות ואטרקטיבית.

יש תכנית לטפח כל הבאות בבאקה ולהפוך אותם למוקדי תיירות. שיפוץ ושמירת הארמון העתיק בבאקה לאתר תיירותי, שבתוכו נקים מוזיאון שנאסוף ונחזיר כל העתיקות אשר הועברו ונשדדו מבאקה, כיום הוא מבנה נטוש מוזנח.

העירייה בונה לעצמה חזון שעיקרו הפיכת היישוב למרכז מטרופוליני של האזור בכל ענפי החיים, כלכלה, הייטק, חינוך, תרבות, ספורט, גינון ניקיון ואיכות חיים, סביבה ירוקה ונקייה. פשוט להפוך את המקום למקום מחייה באיכות של מקום שאוהבים לטייל בו.

6. האם קיימים גופים נתמכים ממשלה בעיר כגון, אוניברסיטה, מכוני מחקר, מכללה, תיאטרון, בית חולים.

יש קופות חולים, מכללות, לשכת תעסוקה.

7. איזה מוסדות ממשלתיים קיימים בעיר ועד כמה העירייה נטלה חלק בזה?

לא אין חוץ מלשכת תעסוקה, רשות הדואר.

אסטרטגיית חברה כלכלית

1. האם קיימת בעירייה חברה כלכלית?

לא אין.

2. האם החברה הכלכלית יוזמת פרויקטים של PPP (שיתופים עם הסקטור הפרטי)?

לא רלוונטי.

3. מה הם סוגי הפרויקטים המבוצעים ע"י החברה הכלכלית?

לא רלוונטי.

אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי

1. שיתוף פעולה אזורי: האם קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה לפיתוח כלכלי?

כן קיים, יחד עם הרשות הפלסטינית והיישובים היהודים, להקמת פרויקט הפארק התיירותי לנחל. גם כן יש שיתוף פעולה אזורי עם קיבוץ מצר להקמת 600 יחידות דיור לבנייה רוויה, אזור מסחר ונופש עם מנשה, יש אישור ראשוני לתכנית.

2. האם העירייה התמודדה על מכרז הצטרפות לאשכולות?

לא ידענו מזה.

3. האם העירייה שותפה במיזמים אזוריים?

לא, חוץ מהמט"ש.

מחלקת הנדסה: מצ"ב טבלה.

נתונים הנדסיים מתכנית מתאר העיר:

שטח שיפוט: 9200 דונם

שטח שיפוט מתוכנן בתכנית המתאר/תכנית אב לבניה: כ 4500 דונם

שטח שיפוט לא מתוכנן, חקלאי: 4700

הרכב תכנית מאושרת, לפי ייעוד הקרקעות, טבלה מרכזת:

שטח מאושרות(דונם) בתוכניות מוצעות (דונם)	סה"כ	החלק אדמות מנהל/מדינה	שטח בתוכניות מוצעות (דונם)	שטח מאושרות(דונם) בתוכניות	ייעוד הקרקע
1200	4200		1200	3000	מגורים
120	220		120	100	תעשייה
100	200		100	100	מסחר
500	1800		500	600	שטחי ושירותים ציבוריים
-	700		-	700	דרכים ושירותי תחבורה
-	4700		-	4700	שטח חקלאי
1920	1120		1920	9200	סה"כ

שטח מנוצל (מ"ר בניה)	שטח התכנית המתאר (דונם)	ייעוד
	-	מוסדות חינוך
	-	תרבות ונופש וספורט
	-	בריאות
	-	בטיחות ובטחון
350	400	ש.ב.צ
50	200	ש.צ.פ
400	600	סה"כ

ב.6. אסטרטגיות בכפר-קאסם

נוכחים:

נאדר סרסור-ראש עיר כפר קאסם

פטין עיסא- מנכ"ל עיריית כפר קאסם

ואיל כריים- רו"ח מבצע מחקר

חשיבה אסטרטגית – שאלות כלליות על דרך ניהול

1. האם קיים חזון כתוב של ראש העיר/ העירייה שמגדיר את האתגרים וההזדמנויות הכלכליות של העיר עם קביעת תכנית מימוש ויעדים לביצוע?

נאד סרסור: אין חזון כתוב,

ואיל הגיב: כדאי שיהיה כתוב מכיוון שכל האנשים שעומדים מאחוריך ידעו לאן הם יגיעו.

סרסור: הגעתי לעירייה מרוסקת גרעון של 56 מיליון ₪, נסינו לתת שירותים, להשקיע ולתפקד עם כל הקושי שהיה, הקמנו 3 קבוצות כדור רגל, בתי ספר לילדים ועוד.

2. האם קיימת תכנית יעדים של העירייה לבניית שטחי תעשייה ומסחר, מוסדות וכיוב' ברמה של מדיניות?

מנכ"ל העירייה(פטין): כן יש תכנית יעדים, אנחנו חייבים לפעול עפ"י תכניות ופרויקטים. יש תכנית לפיתוח האזור התעשייה המערבי, אבל יש המון בעיות ומכשולים בדרך, מכיוון שרוב העסקים קיימים על אדמות חקלאיות. עדיין יש כ 300 דונם לא מפותחות.

ראש העיר תמך במנכ"ל ואמר: אזור התעשייה הישן עפ"י התוכניות אנחנו מסיימים אותו תוך שנה.

ראש העיר הוסיף שהוא מאמין שחייבים לפתח אזורי תעשייה מכיוון שלא יכולים להתנהל בצורה טובה אם אנחנו נשענים אך ורק על תקציב משרד הפנים. לכן אנחנו התחלנו להשקיע במודל שלנו, יש לנו יזם יהודי טייקון, ובעלי אדמות פרטיות.

המשיך מר סרסור ואמר יש הפקעות ב 36% לעירייה שלא נוצלו ורוכזו בצד המערבי שלה.

ואיל: מה הראייה לעשות בהן?

סרסור: אולי מוסדות לעירייה, או בנינים להשכיר ואז להכניס כסף לקופת העירייה.

ואיל: חשבת על עסקת קומבינציה?

סרסור: חשבנו ולא נתקבל אישור של משרד הפנים על זה.

3. מה הם הנכסים החברתיים כלכליים שהעירייה רואה אותם כמנוף כלכלי, ואיך העירייה טיפחה אותם, למען מיתוג העיר ובידולה? תחומי ההתפתחות העתידיים (מסחר, תעשייה, היי טק, מתן שירותים)?

העירייה מנסה לנצל את מיקומה על הציר הראשי של מחלף קסם, הקרבה שלה למרכז הארץ, וכך יזמה הקמת אזור תעשייה לב הארץ.

4. עד כמה קיים שיתוף פעולה בין הדרג המקצועי לדרג הפוליטי?

פטין: לא אין. שיתוף פעולה בעייתי מאוד, דבר שמהווה נקודת תורפה חזקה בניהול העירייה.

5. האם יש אכיפת חוק תכנון ובניה מצד הוועדה ?

מנכ"ל העירייה: אכיפת חוק תכנון ובניה זה באחריות הוועדה לתכנון ובניה (היום מנהלת הוועדה בשם יהודית), אנחנו לא מבקשים ולא נבקש מהוועדה לאכיפת החוק נגד התושבים. תפקיד העירייה הוא ליזום תכנון ובניה.

אין מספיק קרקעות לבניה, תכנית האב ק 3000/1 תכנית אב בינוי מאושרת מקורית, 2300 דונם הורחבה ב אחוזי שטח ציבור 40% מהתכנית.

6. האם קיימים בעיר מוסדות הכשרה ומחקר ציבוריים ומה מידת שיתוף הפעולה שלהם עם העירייה?

העירייה מפעילה את המתנ"ס באופן עצמאי, אין שיתוף פעולה סיסטמתי עם מכוני מחקר ומוסדות להכשרה מקצועית.

קיימים פרויקטים דלים בשיתוף עם מט"י המשולש.

7. השקעה בחינוך ככלי לשיפור הפריון בעבודה: עד כמה משתמשת העירייה בכלי הזה ומעלה את השקעתה בחינוך כאחוז מהתקציב?

סרסור, אמר כן בין היתר וחינוך בלתי פורמאלי חשוב ואני פועל לקדם אותו, במיוחד בשל העובדה שאני בא מרקע החינוך, הייתי מורה בבית הספר, ואני נותן להשקעה בחינוך עדיפות ראשונה.

8. האם קיימת תכנית יעדים בחינוך? (העלאת אחוזי הבגרות, העלאת העומדים בתנאי הסף לאוניברסיטה, פעילויות לא פורמאליות, תכניות להכוון לימודי,,,,?)

אין

9. האם קיים מנגנון של שיתוף פעולה בין עסקים לבין העירייה דרך וועדה או נציגות משותפת?

ראש העיר: כן יש פורום כלכלי נוסד 4.2010 מתכנסים יחד עם העירייה והם חלק אינטגרלי בקבלת החלטות..

10. האם קיים שיתוף של הקהילה העסקית בהחלטות תכנוניות ואסטרטגיות בעיר?

ראש העיר: כן דרך הפורום הכלכלי.

11. האם יש שימוש בארנונה דיפרנציאלית ככלי מדיניות לפתרון בעיות כלכליות?

אין הנהגת ארנונה דיפרנציאלית ככלי מדיניות.

אסטרטגיית שיווק עצמי

1. האם העירייה מקיימת פעילות של שיווק עצמי, תשדירים, חוברות, כנסי חשיפה, מפגשים עם אנשי העסקים וכיוב?

פטין, כן דרך כנסים וסיורים, קידום פרויקטים ונתינת ייעוץ משפטי לאנשי עסקים.

העירייה לא יוזמת לשווק את אזור תעשיית לב הארץ באופן ישיר, היזם משווק את לב הארץ בצורה טובה, אם העסקים ובעלי החברות פונים לעירייה אנחנו מטפלים, מקדמים ומשווקים את קליטתם לאזור התעשייה לב הארץ.

אנו מקיימים כנסים לראשי רשויות בכדי לקדם שיתוף פעולה, כמוכן גם סיורים עם נציגי ממשלה, חשיפה תקשורתית לפעילויות וכו..

2. האם העירייה מקיימת פעילויות תרבותיות, ו/או תומכת בעוגנים תרבותיים בעיר כמקור משיכה לקהל חיצוני לתוך העיר?

לא, העירייה נמצאת במצב כלכלי קשה במיוחד, למרות זאת אנחנו מנסים ליזום דברים שישפרו את פניה של כפר קאסם, למשל יש יוזמה ייחודית שמטרתה להכשיר צעירים ובני נוער

לעבודה עם אנשים בעלי מוגבלויות. המיזם מלווה על ידי מר נאדר סרסור ראש עיריית כפר קאסם, ומטרתו להציב בני נוער מהתיכונים בעיר במסגרות לחינוך למעורבות חברתית, חינוך לאזרחות פעילה ויצירת מודעות בקרב בני נוער ובקרב הקהילה כולה לאנשים בעלי מוגבלויות שונות. הוזמנו, לראשונה, שלושה ראשי רשויות מקדימה צורן, מעלה אדומים וכפר קאסם, לקחת איתם בני ובנות נוער המובילים פעילות חברתית ביישובם לשבוע העצמה בגרמניה.

3. מה היא התדמית של העיר בקרב המגזר הערבי ובקרב האוכלוסייה היהודית, ברמת תקשורת? ומה הן הפעולות שנקטה העירייה בשיפור התדמית לעידוד הכלכלה?

העיר ותושביה נתפסים בצורה נורמטיבית וסבירה, רמת הביטחון האישי של המבקרים טובה ולכן אינם מהססים לכנס לעיר.

4. האם קיים תפקיד של דובר העירייה, עם תכנית אסטרטגיית לשיווק העיר ושיפור תדמיתה, כולל מיתוג?

לא אין.

5. עד כמה נעשית פעילות משותפת של הקהילה עם העירייה לשיווק העיר?

כמעט

אסטרטגיית משיכת יזמים

1. האם העירייה תומכת ביעוץ כלכלי, הכנת תוכניות עסקיות של מפעלים שרוצים לכנס לעיר?

לא

2. האם השתתפה העירייה כיזמת בפרויקטים מובילים בתחום העירייה בחמש השנים האחרונות ואיזה הצליחו?

פטין: יזמה עיריית כפר קאסם הקמת פרויקט פארק היי טק, בלב הארץ. הייתה השקעה מצדנו של מאות שעות בפרויקט פארק היי-טק בלב הארץ בתמיכת ושותפות צופן. מנהל מרכז הפיתוח וההכשרה של עמותת צופן בנצרת, יוסי כותן, לשעבר בכיר באמדוקס, העריך כי תמיכה ממשלתית משמעותית תסייע לכפר קאסם, וכי "הגעת חברת עוגן אחת יכולה לשנות את המצב לחלוטין".

ראש העירייה, נאדר סרסור: נועדה התכנית לסייע לאוכלוסייה הערבית להשתלב בהיי-טק. כי במסגרת חבילת ההטבות, יקבלו חברות היי-טק ישראליות שיתמקמו בפארק המקומי פטורים ממסי ארנונה, הכנת תשתיות, תחבורה זמינה ועזרה בהסעות. בנוסף, ייהנו אותן חברות

מהיתרונות של אזור עדיפות לאומית א', בין היתר הטבות מס וסבסוד השכר בהיקף של 25% לתקופה של 30 חודש.

אבל בצער רב לא ייצא מכל זה כלום, מכיוון שאנשי עסקים יהודים לא מתלהבים לעבור לכפר קאסם.

וחוץ מהיוזמה לפרויקט זה לא היה.

יש לציין שתקנון אזור התעשייה לב הארץ כבר בהתחלה לא יועדו שטחים מספיקים לתעשיית היי טק, אלא כאזור לוגיסטי ברובו, שתעריפי הארנונה שלו דלים במיוחד, ואינו מסוגל ליצר מקומות עבודה בהיקף שיעשה שינוי ייסודי בהרכב כוח העבודה בעיר.

3. האם יש העדפה במכרזים לתושבי המקום? במצב שאותה הצעה מוגשת ע"י תושב המקום או חברה מחוץ ליישוב?

לא ממש לא.

4. עוגנים כלכליים: איזה עוגנים כלכליים קיימים בעיר ועד כמה העירייה היה לה חלק בהקמתם?

ראש עיר: יש לנו את האזור התעשייה המערבי שרובו בתי מלאכה, ואת אזור התעשייה לב הארץ.

יש לנו את המתנ"ס שהעירייה מסבסדת אותו ולא חברת המתנסים, ראש העיר אומר שהוא מהמתנ"סים הכי טובים בארץ. והוא מנוהל בצורה עצמאית דרך חוזה, ויש לנו כמובן את פרויקט הדגל, אזור התעשייה לב הארץ.

5. מה הן הטבות שהעירייה נותנת לעוגנים כלכליים לצורך משיכתם לעיר?

פטין: הנחות בארנונה, תחבורה ציבורית ותשתית טובה.

בראש העין העלות למ"ר בעסקים ומסחר הינה 117 ש"ח בלבד, רמת גן 337 ש"ח, פי"ת 332 ש"ח, שוהם 332 ש"ח, הרצליה 286 ש"ח, רעננה 285 ש"ח, נתניה 261 ש"ח, רמת כפר סבא 244 ש"ח, חולון 186 ש"ח ועוד. כפר קאסם לב הארץ 55 ש"ח למ"ר.

6. האם יש בעירייה יחידה כלכלית לתמיכה בפרויקטים המהווים עוגנים כלכליים ליישוב?

מנכ"ל העירייה: לא אין. אבל בדקנו האפשרות להקמת חברה כלכלית להפעלת פרויקט אזור תעשייה לב הארץ.

7. האם יש תקנון ברור של הטבות הניתנות למפעלים חדשים המוקמים בעיר?

יש תקנון ברור לאזור התעשייה לב הארץ, ענה פטין.

מהעירייה יש הטבות והנחות, ארנונה למ"ר 55 ש"ח שווה לכל בעלי העסקים..

8. האם יש תקנון ברור לסוגי העסקים שהעירייה מעוניינת לקדם בתחום העיר?

יש סוגי עסקים שהעירייה מעוניינת לקדם בלב הארץ במיוחד עפ"י התקנון, עסקים של חברות גדולות לוגיסטיקה, מעט מסחר ומעט תעשייה. באזור התעשייה הישן ובשאר העיר כל בו הוא יכול להיות.

9. האם העירייה השתמשה במנגנון הפרטת חלק מהשירותים הניתנים על ידה בחמש השנים האחרונות ואיזה?

לא.

10. מה הפעולות שנקטה העירייה ברמת תשתיות פיזיות למשיכת עסקים חיצוניים?

המנכ"ל ענה שהעירייה באפריל 2011 הכניסה תחבורה ציבורית לתוך כפר קאסם שלא הייתה שם בכלל, יש לקוו כ 8000 נסיעות בשבוע, זה עזר לקדם תעסוקת הנשים ונגישות למקומות העבודה, ויש הצלחה אדירה.

התחבורה זה מנוף כלכלי אדיר, נשים יוצאות לעבודה וללמודים, הילדים נוסעים למתנ"ס יש חסכון בכסף ובזמן. למרות הביקורת החריפה שספגנו מבעלי המוניות אשר טענו שהפרנסה שלהם נפגעה מאד.

המנכ"ל פטין הוסיף לומר: באזור התעשייה המערבי והמיקום שלו נוצר פקק תנועה חריף מאד, העירייה בודקת ומעוניינת, בפרויקט סלילת מנהרה אשר תחבר אזור התעשייה הישן עם אזור התעשייה לב הארץ, תשתית זו צריכה השקעה של כ 47 מיליון ש"ח. ודרך המנהרה אפשר לאכלס את לב הארץ ב 100 אחוז. העירייה כמובן לא יכולה לעמוד בזה, מחפשים פתרונות חלופיים לבעיה זו.

חיבור העיר לתשתיות על, מהווה אחד המכשולים העיקריים להתפתחות העיר.

11. האם נעשה מחקר לראות השפעת אזור התעשייה המשותף לב הארץ על כלכלת העיר?

ראש העיר- מר סרסור: לא, לא נעשה מכיוון שאנחנו רק השנה כבר מתחילים לראות את פרי הפרויקט הזה.

התחלנו להשקיע במודל שלנו, ועד ליום זה מה שנתקבל בארבע שנים שעבור סך של :

4 מיליון ש"ח מהתמ"ת, סכום שהוא אפסי יחסית לגודל ההשקעה, תב"ר 42 מיליון ש"ח השקעה ישירה.

והגבייה מהארנונה זו התחלתי שלא הגיעה עדיין ל 2.5 מיליון לשנה. חשוב לציין כ 300 דונם עדיין לא מפותח, לקח 6 שנים בכדי לשכנע אנשים פרטיים להשכיר את האדמות שלהם.

עשינו מאמצים ונסינו שהחברות יקלטו אנשים גם אקדמיים לעבוד בחברות באזור התעשייה המשותף, ההצלחה שלנו מאד מזערית.

12. האם יש אהדה ציבורית לתושבי העיר לפרויקט אזור התעשייה לב הארץ?

אין מתנגדים אבל לא מתלהבים ואוהדים, מכיוון שלא נקלטו הרבה מתושבי המקום לעבוד ברשתות ובחברות שם, מצד שני יש להם אזור תעשייה מודרני שהם גאים בו.

13. עד כמה העירייה עדיין משקיעה בפרויקט המשותף לב הארץ ?

כיום העירייה לא משקיעה המון שעות מכיוון שיש כמה בעיות של תשתיות שהיא מטפלת בהם, אבל האזור מתנהל טוב.

14. מה הציון שהיית נותן אותו 1-9 לפרויקט לב הארץ?

המנכ"ל אני נותן 9. בעיני הוא הצליח ואנחנו גאים בזה.

15. מחלקת רישוי העסקים: כמה רישיונות לעסקים יש בעירייה והאם קיים מנגנון פיקוח ומעקב על הרישוי וסוגי העסקים הקיימים?

המנכ"ל: אין לנו מחלקה להסדרת רישוי עסקים, היה פקיד שמטפל בנושא והוא כבר איננו, אבל באזור התעשייה הישן אין לנו בעיית אישורים, יש באזור התעשייה הישן - אשר מסודר מבחינת אישורים - 184 עסק, וכ- 360 עסק לא מסודרים.

16. האם קיים נוהל של זמן טיפול מקסימאלי לבקשה המוגשת לרישוי עסקים?

פטין: לא אין אבל מנסים לזרז ולא לעקב.

17. כמה בקשות של רישוי עסקים הוגשו בשנה האחרונה וכמה אושרו?

אין מחלקה לרישוי עסקים

אסטרטגיית ייזום פוליטי

1. האם העיר נמצאת בתחום אזורי עדיפות לאומית?

כן.

2. האם העיר מקבלת הטבות ממשלתיות מיוחדות לתמיכה בכלכלה המקומית שלה? מענקי הקמה לעסקים, הטבות מס, ,,,,,, ?

לא.

3. האם השתתפה העירייה בדיונים על קביעת אזורי העדיפות הלאומית?

לא.

4. האם העיר משולבת בתחבורה הציבורית הארצית, והאם יש לעירייה תכנית אב תחבורה?

כן יש. כמוכן כפר קאסם מודל לחיקוי אשר נערך הכנס של עמותת יוזמות קרן אברהם בשיתוף המחלקה לגיאוגרפיה של האוניברסיטה העברית והתקיים בכפר קאסם הוצג דו"ח חדש של יוזמות קרן אברהם, ובו נבחנו תכניות התחבורה הציבורית המקודמות בשנתיים האחרונות בחברה הערבית.

כולם בכנס כולל נציגי משרדי הממשלה שהובילנו ובהצלחה מהפכה בתחבורה הציבורית בעיר בשנתיים האחרונות.

5. האם העירייה מנצלת את מיקומה על צירים ראשיים (תחבורה, תיירות) לצורך מינופה הכלכלי?

כן המרכז הלוגיסטי "לב הארץ" הוקם בגלל המקום האסטרטגי של העיר, בכדי למנף העיר כלכלית וחברתית.

6. האם קיימים גופים נתמכים ממשלה בעיר כגון, אוניברסיטה, מכוני מחקר, מכללה, תיאטרון, בית חולים?

לא אין.

7. איזה מוסדות ממשלתיים קיימים בעיר ועד כמה העירייה נטלה חלק בזה?

יש לנו רשות הדואר ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים.

אסטרטגיית חברה כלכלית

1. האם קיימת בעירייה חברה כלכלית?

לא אין.

2. האם החברה הכלכלית יוזמת פרויקטים של PPP (שיתופים עם הסקטור הפרטי)?

לא רלוונטי.

3. מה הם סוגי הפרויקטים המבוצעים ע"י החברה הכלכלית?

לא רלוונטי.

אסטרטגיית שיתוף פעולה אזורי

1. שיתוף פעולה אזורי: האם קיים מנגנון לשיתוף פעולה אזורי בין העירייה לשכנותיה לפיתוח כלכלי?

פסין – מנכ"ל העירייה: יש שיתוף פעולה בין עיריית ראש העין לבנינו וזה בגלל שכל עיר שטחי השיפוט שלה נבלעות אחת בשנייה, שזה גרם לשיתוף פעולה באותו הזמן ייצר תחרות שהיא מאד חזקה.

המשיך סרסור: היה לפני כחודש גם כנס לראשי רשויות בכדי לקדם פרויקטים באזור יחד. שיתוף הפעולה היחיד הוא בהקמת תאגיד מים, שמאגד אזור טירה כפר קאסם וקלנסואה. לא היה מנגנון קבוע של שיתוף פעולה ברמה אסטרטגית.

2. האם העירייה התמודדה על מכרז הצטרפות לאשכולות?

לא.

3. האם העירייה שותפה במיזמים אזוריים?

חוץ מתאגיד המים אין.

נתונים הנדסיים מתכנית מתאר העיר

מחלקת הנדסה: מצ"ב טבלה.

שטח שיפוט _____

שטח שיפוט מתוכנן בתכנית המתאר/תכנית אב _____

שטח שיפוט לא מתוכנן, חקלאי _____

הרכב תכנית מאושרת, לפי ייעוד הקרקעות, טבלה מרכזת:

שטח שיפוט	שטח מאושרת(דונם)	בתוכניות מוצעות (דונם)	סה"כ	החלק אדמות מנהל/מדינה	שטח
3447	645	4092			מגורים

	683	300	383	תעשיה
	173	162	11	מסחר
	1030	296	734	שטחי ושירותים ציבוריים
	1645	249	1396	דרכים ושירותי תחבורה
	3585	3535	50	שטח חקלאי
	11208	5187	6021	סה"כ

הרכב הבעלות על הקרקע, פרטי וקרקע מדינה. _____.

טבלה לשטחי ציבור והניצול שלהם:

שטח מנוצל (מ"ר בניה)	שטח התכנית המתאר (דונם)	ייעוד
	216.314	מוסדות חינוך
	75.663	תרבות ונופש וספורט
	9.91	בריאות
	-	בטיחות ובטחון
	41.6	סה"כ

טבלת שטחים :

מצב חדש		מצב קיים		יעוד :
שטח : (בדונם)	באחוזים	שטח : (בדונם)	באחוזים	
59.0	1501.4	60.6	1541.6	אזור מגורים ג'
6.5	165.8	3.9	98.8	אזור מגורים ד'
0.0	0.8	0.0	—	שרותי דרך
0.1	2.1	0.0	0.1	שטח למסחר
65.7	1670.10	64.5	1640.5	סה"כ שטחים סחירים
0.8	21.2	0.5	12.9	שטח ספורט
6.7	169.2	6.3	159.5	שטח למבני ציבור
2.7	69.9	5.5	139.5	שטח ציבורי פתוח
3.0	75.7	2.3	59.4	שביל
17.4	442.2	9.4	239.3	דרך קיימת
1.5	37.9	10.6	268.5	דרך חדשה
1.8	45.2	0.7	17.6	דרך משולבת
0.1	3.5	0.2	6.0	שטח לחניה
0.3	8.3	0.0	—	בית קברות
34.3	873.10	35.5	902.7	סה"כ הפקעות
100.0	2543.2	100.0	2543.2	סה"כ

נספח ג': מנופים כלכליים ביישובים ערביים

דוח מיפוי למדגם של מנופים כלכליים בערים
נצרת, אום אל-פחם, באקה אלגרביה, כפר קאסם

הקדמה

מטרת דו"ח זה היא להציג את המסקנות שהועלו בראיונות עם העוגנים והמנופים הכלכליים בשלושה ערים – נצרת, אום אלפאחם ובאקה אלגארבייה – בעיקר לגבי סוגיית הקשר בין המנופים הללו והעירייה.

בכול אחד מהערים הללו רואינו 4 עד 5 עוגנים, הראיונות הם ראיונות אישיים אשר התבצעו בשטח ע"י צוות המחקר ועם נציג מטעם העוגן. לקראת הראיונות הוכנו שאלות מראש בצורה מקצועית ודקדקנית במטרה לאחד את הראיונות ולקבל את המקסימום מהמראיון כך שהתשובות יהיו קוהרנטיות.

כול אחד מהראיונות היה סביב שלושה תחומים עיקריים. התחום הראשון שהעסיק אותנו הוא האם העוגן מהווה מינוף כלכלי חשוב לכלכלת היישוב. התחום השני היה סביב הבעיות והחסמים אשר עומדים בפני התפתחותו של הארגון, המטרה הייתה לנקות את השפעת העירייה מההשפעות האחרות אשר יש להן השפעה על התפתחות הארגון.

התחום השלישי והחשוב לענייננו הוא הקשר בין הארגון לעירייה, בשלושת הערים הייתה חפיפה ברוב התשובות! ולכן אותן מסקנות.

ג'1: מנפים כלכליים בנצרת

נצרת היא עיר עתיקה במחוז הצפון בישראל, וכיום היא העיר הערבית הגדולה בארץ. באמצע שנת 2010 התגוררו בעיר כ-72,500 איש, כולם ערבים, כ-70% מהם מוסלמים ויתרתם נוצרים. נצרת היא מרכז כלכלי, פוליטי, תקשורתי ותרבותי ראשון במעלה בקרב ערביי ישראל, והיא סמן חשוב להלך הרוח במגזר הערבי בישראל.

נצרת משמשת כמרכז תרבותי ותקשורתי ראשון במעלה לאוכלוסייה הערבית בצפון הארץ. בצפונה של העיר שוכן "בית התרבות והאמנות" העירוני המקיים פעילויות תרבותיות שונות ומציג תערוכות מתחלפות. בנצרת פועלים מספר מוזיאונים ובהם "בית הפולקלור אלסיבאט", המציג את החיים בעיר במאה ה-19, ו"כפר נצרת" המשחזר את החיים בארץ ישראל בתחילת השלטון הרומי כמו כן בעיר מספר גלריות לאמנות. תזמורת נצרת למוזיקה ערבית פועלת בעיר מאז שנת 1991. מכבי אחי נצרת היא קבוצת כדורגל שמשחקת בליגת העל נכון ל-2009. קבוצות כדורגל נוספות מהעיר הן בית"ר אל-עמל נצרת והפועל בני נצרת. בעיר פועל מועדון הכדורסל מכבי ימק"א נצרת.

בעיר שוכנות מערכות העיתונים כל אל-ערב וא-סינארה, שהיה העיתון הפרטי הראשון במגזר הערבי בישראל. רדיו א-שמס, הרדיו הפרטי הערבי היחיד בארץ, משדר מכפר החורש הסמוך לעיר.

בעיר שלושה בתי חולים מרכזיים:

בית החולים האיטלקי "המשפחה הקדושה" נמצא כיום ברשותן של נזירות איטלקיות. בערבית הוא מכונה "אל-נמסאווי" ("האוסטרי") שכן הוקם ב-1881 על ידי "מסדר האחיים של יוחנן התאולוגי האוסטרי". הוא שוכן בשכונת נמסאווי בצפון-מזרחה של העיר.

בית חולים E.M.M.S הסקוטי, המכונה גם "בית החולים האנגלי", הוקם בשנת 1924 על ידי "החברה הרפואית המיסיונרית מאדינבורו" ושוכן דרומית-מערבית למרכז העיר, ובמקביל לבית החולים, יש בית הספר לסייעוד שגם הוקם בשנת 1924, כך שעם סיום הלימודים מוענקת לסטודנטים תעודת אח מוסמך המותנית במבחן הרישוי של משרד הבריאות.

בית חולים הצרפתי סנט וינסנט דה פול שוכן מדרום למרכז העיר.

ב-7 ביולי 2011 חתמו שלושת בתי החולים על הסכם לשיתוף פעולה שמטרתו להביא לאיחודם, לאחר שבמשך שנים התחרו ביניהם.

בנצרת יש ארבעה בנקים: -בנק דיסקונט, בנק הפועלים, בנק מזרחי טפחות, בנק לאומי.

מוסדות לימוד ואקדמיה: -מכללת עתיד, אלמעהד אלעאלי, מתנ"ס, אוניברסיטה הפתוחה, מכללת רמות.

אתרים דתיים נוצרים :-בזיליקת הבשורה, כנסיית יוסף הקדוש, המנזר הפרנציסקני, כנסיית גבריאל הקדוש, מעיין מרים, הכנסייה הסלזיאנית, כנסיית בית הכנסת, כנסיית מנזה כריסטי, הכנסייה האנגליקנית, כנסיית אנטוניוס הקדוש, כנסיית הבשורה הקופטית, הר הקפיצה, כנסיית ההשלכה, הבישופות היוונית-אורתודוקסית.

בעיר מספר מנזרים ובהם מנזר האחיות הלבנוניות, מנזר בית אראם, מנזר האחיות יוסף הקדוש, מנזר הנזירות הכרמליות, מנזר נזירות נצרת, מנזר האחיות הקלריסיות, מנזר האחיות מרים, מנזר שארל דה פוקו ומנזר הנזירות הפרנציסקניות

אתרים מוסלמים :-המסגד הלבן בנוי מאז 1812, מסגד השלום, מקאם אלנבי סעין, מקאם שהאב א-דין, מקאם א-שייח עאמר.

מוסדות ציבוריים :-תחנת משטרה, תחנת כיבוי איש, המוסד לביטוח לאומי, שירות התעסוקה, רשות המיסים-מס הכנסה ומיסוי מקרקעין, ביטוח לאומי, לשכת ביראות נפת, משרד מבקר המדינה ותלונות ציבור.

בתי מלון : מלון רימונים, מלון סי הוטל אסיינדה ביער, מלון גולדן קראון, מלון פלאזה, מלון הגליל, מלון גרנד ניו, מלון סנט מרגרט, מלון סנט לורד, מלון האחיות רוזרי, מלון אלמוטראן, מלון קזנובה, מלון צימר אלרדא, מזר האחיות נצרת, מלון נוטרדאם, מלון אבו אלסעיד, מלון גאדניה, מלון קאסה די מאריה.

חברת אלעפיפי

הארגון כמנוף כלכלי

חברת הנסיעות והתיירות נצרת בע"מ היא חברת אוטובוסים המפעילה שירותי תחבורה ציבורית באזור נצרת, חיפה, עמק יזרעאל המערבי, הגליל התחתון ועמק זבולון. החברה נמצאת בבעלות משפחת עפיפי, המחזיקה בקבוצת "נזרין".

החברה נוסדה בשם "נצרת-חיפה" ב-1927 וב-1943 נרשמה להסעת נוסעים בין נצרת לציפורי, חיפה ותל אביב. עוד הפעילה החברה באותה עת קווים סדירים לעבר הירדן. לאחר קום המדינה אימצה החברה את שמה הנוכחי והרחיבה את שירותיה לכפרי הצפון. בתחילת שנות ה-70 החלה החברה לספק שירותי הסעה ולינה גם לתיירים. בבעלות החברה נמצאות ארבע חברות אוטובוסים ובהן, חברת שירותי אוטובוסים מאוחדים נצרת המפעילה תחבורה ציבורית עירונית בנצרת, נצרת עלית ובסביבתה, חברת נתיב אקספרס המפעילה תחבורה ציבורית באזורי צפת-נהרייה ונתניה-חדרה וחברת אומני אקספרס המפעילה קווי תחבורה ביוקנעם ובקרית טבעון. בבעלות הקבוצה עשרות אוטובוסים.

מבחינת מיקום לחברה יש משרד במקום הכי אסטרטגי שיכול להיות בנצרת וזהו המשרד הראשי בנוסף למספר סניפים מחוץ לנצרת.

✓ לחברת הנסיעות נצרת קשרי בעלות צולבים עם חברת הנסיעות נזרין טורס והיא מפעילה עבור נזרין טורס בע"מ קווי אוטובוסים לעמאן.

✓ המחזור השנתי של הארגון מגיע למאות מיליונים. יש לה מעל ל 650 אוטובוס, ו-4 חברות. בנוסף לזה במהלך השנים התרחב סל השירותים שהוא נותן, כמו שירותי גרירה, מוסכים ומכירת חלקי חילוף. לארגון יש יותר מ 1200 עובדים חלקם מנצרת וחלקם מחוץ לה. הארגון מפעיל קבלני משנה שנהנים וקיומם תלוי בארגון.

✓ הארגון צורך משאבים וצורך חומרי גלם וכל מיני קניות מספקים שונים כגון דלק ואחזקת כלי רכב, מבחינת נותני שירות העסק מקבל שירות עורכי דין, רואי חשבון, שומרים וחברת ניקיון בנוסף לשכירות של המשרדים ולחניית הכלים המנועיים.

"אני חושב שאנחנו מספיק גדולים לא רק ברמה של ערבי ישראל אלא גם ברמה של מדינת ישראל כולה מכיוון שהחברה שלנו מהווה חברת התחבורה הציבורית מספר 3 בארץ וזה מבחינתנו הישג מעורר גאווה. כמו כן אנחנו בעלי משרדי תיירות בכל הארץ נתניה, תל אביב, חיפה, חדרה, צפת, נצרת עילית, נצרת, טבריה ושפרעם.

בקשר לתוכניות עתידיות להתפתחות הארגון אמר עפיפי: "אין לנו כוונות להנפיק את מניות החברה בבורסה כי אנו לא צריכים. מאז יסוד החברה חברה פרטית. גם אין לנו כוונות להרחיב את הפעילות אל מחוץ לישראל, כי בעצם אנחנו חיים פה בכבוד לא חסר לנו כלום, ואני אישית רוצה לשמור על מה שבנינו עד עכשיו, למרות שאנחנו עם השנים מתפתחים יותר ויותר. וגם מסיבות משפחתיות אנחנו לא מתרחבים לחו"ל כי בכך אנחנו מאבדים את הבנים שלנו במדינות זרות לכן אני מעדיף לשמור על הקיים".

הרבה עסקים לא היו בכלל קיימים אילו הארגון הזה לא היה קיים, לחשוב על עסק ברמת פעילות ארצית רצינית אשר מספק מחזור של מאות מיליונים שכולו מתגלגל אל תוך העיר נצרת, התיירים אשר באים דרך החברה והסוירים שמקבלים התיירים. לכן אפשר לדמיין עד כמה העסקים לא רק בסביבת העסק אלא בכל העיר נהנים מהארגון הזה.

יותר מכל זה השירות שהארגון נותן מהווה בעצמו מינוף כלכלי אדיר! כידוע שקיומה של תחבורה ציבורית מפותחת חוסך הרבה עלויות ומסיר הרבה חסמים בפני התפתחות כלכלית ביישוב. השירות שהארגון נותן נהנים ממנו תלמידי בתי ספר, עובדים, זקנים, תיירים ואחרים.

בעיות וחסמים כלליים

- השירותים של החברה מחייבים תשתית יעילה ונוחה, כלומר כבישים מהירים בלי פקקים ובלי עומס כדי לחסוך עלויות שונות. הרי שבסוף היום ככל שהכבישים יותר מהירים החברה חוסכת לא רק עלות של דלק אלא גם עלות של עובדים. כל כך קשה לדמיין עד כמה העסק הזה יכול להתקדם ולהרוויח יותר ככל שהתשתית הייתה יותר טובה!
- ראש הארגון אחמד עפיפי הצהיר בראיון שהיה אתו ואמר: "החסם העיקרי בפני התפתחות הארגון היות שהבעלים שלו הם בני מיעוט ערבי בתוך מדינת רוב יהודי – כלומר אנחנו ערבים הגרים בתוך ישראל, מבחינת העם היהודי רואים אותנו כאזרחים עם דגש! וכאשר אנו מבקרים במדינות כמו מצרים וירדן אנחנו במבטם נחשבים לבוגדים! לכן מדובר בחסם המונע אותנו להתפתח ולהתקשר מול מגזרים אלה בצורה הפשוטה והמקובלת".
- כחברת נסיעות התשתית מבחינתנו מהווה המכשול המרכזי ביותר, מכל מיני אספקטים התשתית יכולה לקדם או להכשיל את עסק הנסיעות, מבחינת חיסכון בדלק ככל שהתשתית יותר מודרנית ככל שהכבישים יותר מהירים ובכך 650 אוטובוסים שלנו אשר נוסעים בכבישים חוסכים דלק בכמויות שלא ניתן לעכל.
- מכשול נוסף, חוסר שיתוף פעולה מצד ראשי הערים והרשויות במגזר הערבי, לפעמים נתקלים אנו במצב אבסורדי שבו השלטון המרכזי כן רוצה להשקיע בפריסת התחבורה הציבורית בתוך היישובים הערבים אך נתקל בהתנגדות של המנהיגות המקומית של העירייה, או המועצה המקומית, וזאת לרוב מתוך שיקולים צרים שעיקרם שמירה על

מספר נהגי מוניות ו/או מסייעים פיראטיים מקומיים, דבר אשר מנע מכמה ישובים לקבל תחבורה ציבורית של אוטובוסים בערים שלהם.

קשר של הארגון עם העירייה

אפשר לסכם בחלק זה שהקשר בין הארגון לעירייה רופף מאוד וכמעט לא קיים אלא בתחומים המחייבים התקשרות, מצד שני ניתן ללמוד כי היה צורך רב בשיתוף פעולה של רשויות מקומיות ערביות עם החברה ועם משרד התחבורה, אך העדיפו רשויות לוותר על שיתוף פעולה זה. להלן השאלות שנשאלו לאחמד עפיפי והתשובות שהוא נתן בסוגיית ההתקשרות בין הארגון לעירייה.

1. מה הם השיקולים שעמדו בפני הארגון להיות ממוקם דווקא בעיר הזאת?

אין סיבה ספציפית, אני נולדתי בנצרת ובשביל זה אני נמצא בנצרת. אמנם אנחנו במקור מציפורית ובתחילת דרכה של החברה היא נקראה הסעות נצרת משום שנצרת הייתה המרכז או העיר המרכזית באזור.

2. האם היה לעירייה תרומה בהקמת הארגון, כיזמת, תומכת, או מעקבת?

לא

3. עד כמה התשתית מהווה מכשול התפתחות בפני הארגון?

כחברת נסיעות התשתית מבחינתנו מהווה המכשול המרכזי ביותר, מכל מיני אספקטים התשתית יכולה לקדם או להכשיל את עסק הנסיעות, מבחינת חיסכון בדלק ככל שהתשתית יותר מודרנית ככל שהכבישים יותר מהירים ובכך 650 אוטובוסים שלנו אשר נוסעים בכבישים חוסכים דלק בכמויות שלא ניתן לעכל.

4. האם שקל הארגון לעבור לעיר אחרת?

כן יש לנו סניפים בכל מיני ערים בכל האזורים בארץ, אך ההנהלה הראשית נשארת בנצרת מסיבות אדאולוגיות בלבד, יש לנו מחסור במקום לחניונים ולכן נאלצים לשכור במקומות מחוץ לעיר.

5. מה הן ההטבות שקיבל הארגון מהעירייה מאז היווסדו, הנחות ארנונה, עזרה בשכירות, עזרה באבטחה ותחבורה, תמיכה בפרסום משותף עם העירייה?

לא קיבלנו.

6. מה הן הציפיות של הארגון מהעירייה להטבות, שיתופי פעולה וכיו"ב?

- שיתוף פעולה, מה זאת אומרת לשתף פעולה? יש המון מכרזים לתחבורה ציבורית כמעט בכל מקום בארץ, אין סוף להשקעת המדינה בכבישים ותחבורה והחלק המרכזי בהשקעתה של המדינה זה לפתח תחבורה ציבורית מתאימה. לכן העירייה צריכה להתאמץ לזכות בחלק מהמכרזים וההשקעות האלה. בכדי שהתושבים ייהנו מסובסידיה של המשלה ומנסיעות מוזלות ולא ימשיכו לנסוע ברכבם הפרטי או בתחבורה יותר יקרה.

- שיתוף פעולה מראשי ערים ומועצות מקומיות במגזר הערבי: קו תחבורה מציפורית לנצרת עילית עובר דרך כפר כנא ומשהד, הצענו בזמנו לראש מועצת משהד לשתף אתנו פעולה ולהכניס את הקו אל תוך העיר אבל גם הוא התנגד, הטענה שלו הייתה כי הוא לא רוצה לפגוע בתחבורה הפרטית במשהד.

דוגמא להצלחה של תחבורה ציבורית במגזר הערבי בתקופה האחרונה, הינה בכפר קאסם שם יש כ- 8000 נוסע בשבוע !! ממש מדהים הסיבה הישירה לזה הוא ראש העיר הכלל שהאמין בתרומה הכלכלית של התחבורה הציבורית..

במגזר היהודי ישוב שבו יש חמש משפחות עושים תחבורה ציבורית, בכל מקום יש תחבורה ציבורית רק במגזר הערבי אין!!!

7. האם השתתף הארגון בישיבות חשיבה עם העירייה לגבי החלטות כלכליות בעיר?

לא.

8. עד כמה השתמשה העירייה בארגון לצורכי מיתוג העיר ופרסומה ברמה מקומית ובינלאומית?

העירייה מפרסמת את העיר דרך קווי האוטובוס הבין עירוניים שלנו, אבל לא ניסתה העירייה למשל לנצל את החשיפה של החברה לצליינות העולמית כדי לשווק את עצמה.

9. מה הן ההחלטות התכנוניות הקשות שקיבלה העירייה ואתה הייתה משנה אותן אם היו מתייעצים אתך?

אני אישית אין לי טענות נגד העירייה, אך יש אפשרות ליעץ בכמה נושאים, כמו למשל אפשר להקים בנצרת חברה כלכלית שמטרתה להיות חלק נפרד מהעירייה ולקדם אותה בדיוק כמו במגזר היהודי.

✓ העירייה חייבת לטפל בכוח אדם שלה, להכשיר כוח אדם מקצועי שיחליף את העובדים הנוכחים משום שאני אישית נתקלתי בבעיות עם הפקידים בעירית

נצרת, הם מהווים דוגמא אישית לשחצנות של עובדי הציבור הם מתנהגים כאילו אין לך מה לעשות חוץ מלחכות להם.

✓ יש תופעה שעובדי הציבור לוקחים את כול הזמן שבעולם ולא אכפת להם מהמטופל! צריך להיות זמן טיפול מקסימאלי לכול מטופל, כי רק בדרך זו עובדי העיריות והמגזר הציבורי מתאמצים, ועושים עבודתם כמו שצריך במקום שהם מתעללים באנשי העסקים או באנשים מצליחים. אני לפעמים מרגיש שעובדי הציבור יש להם הרגשת אנטי! כלומר הם מרגישים מקופחים חסרי מזל ולכן הם מתנקמים ואוהבים להתעלל באנשים פרטיים מוצלחים.

✓ אני חוזר לבעיית התיירות קודם כל אי אפשר להשוות את נצרת לפראג או וינה משום שמספר התיירים הנכנסים לישראל כולה הם כמחצית התיירים הנכנסים לפראג, נכון שישראל אין לה תוכנית תיירות מתאימה, וכל הזמן מפחידים את האנשים מלהגיע לפה, אך בכל זאת נצרת חייבת שיפור וגדילה משמעותית במספר חדרי המלונות, כי תפוסת בתי המלון בנצרת הינה השלישית אחרי ת"א וירושלים!

✓ במקום להשקיע בבתי מלון ולקבל את התמיכה של המדינה ולקבל תמיכה העירייה בכל ההנחות שיש, הם משקיעים בפרויקטים שכדאיותם הכלכלית הרבה יותר נחותה, ענף התיירות הוא המנוף הכלכלי הכי גדול שיכול להיות בנצרת! ומדיניות ההשקעה של העירייה מאוד מאכזבת.

✓ אני לא מתנגד להקמת גן התעשייה, ואני גם לא מתנגד למיקום שלו כפי שהרוב אומר, כי אף אחד לא בא לנצרת בגלל הנוף אלא בגלל נצרת עצמה ובגלל אתרי התיירות ועוגני המשכיה שנמצאים בנצרת כמו כנסיית הבשורה או הייחודיות של האוכל המזרחי ולא בגלל נוף או עמק יזרעאל. אם התיירים היו מעוניינים לראות נוף הם היו טסים לתאילנד ולא באים לישראל לכן חייבים לשפר את בתי המלון, להשקיע בתשתית ובניקיון.

10. האם בנתה העירייה תוכנית יעדים ברורה למיפוי היתרונות היחסיים של העיר בתחום הכלכלי?

לא.

11. האם קיים מיפוי של הנכסים הציבוריים והכלכליים של העיר שמהווים משענת/ עוגן כלכלי?

לפי דעתי יש מיפוי.

12. האם השתתפה העירייה בתהליכי הכוון תעסוקתי ויזמי בעיר, לניצול יתרונותיה הכלכליים ? דרך סדנאות, ראיונות, עיתונות וכיו"ב?

לא.

13. האם ביצעה העירייה בדיקה להישגיה הכלכליים באופן מחזורי (כל שנה למשל) ופרסמה אותם?

בוודאי לא.

החממה הטכנולוגית NGT

הארגון כמנוף כלכלי

טכנולוגיית הדור החדש (NGT) הינה חממה טכנולוגית המעודדת, תומכת ומשקיעה בחדשנות מבוססת בעסקים ויזמים, בעיקר בתחום מדעי החיים ומכשור רפואי. NGT הוקמה בשנת 2002 והיא ממוקמת בנצרת, ישראל. חברת NGT עומדת בקשר עם מגוון רחב של חברות בתוך המגזר היהודי. ל-NGT גישה בלעדית כמעט עם פוטנציאל רב של יזמות במגזר הערבי בישראל. NGT משתפת פעולה עם מוסדות אקדמיים יוקרתיים.

- נפח הפעילות של הארגון הוא בסביבות 6 מיליון דולר בשנה. בחמש השנים האחרונות ההון המושקע ב-NGT הסתכם ל 30 מיליון דולר, המדינה השקיעה סך של 7 מיליון דולר. אנשי עסקים מהעיר גם השקיעו בחממה הטכנולוגית, וגם חברות בינלאומיות משקיעות ב-NGT. יש ב-NGT כ-25 חברות משקיעות. בארגון יש בסביבות 130 עובדים.
- רוב המועסקים כ- 70% מהם הם מחוץ לנצרת, תדמיון עד כמה האנשים האלה (שהם כמעט 100 אנשים) הם איכותיים בעלי השכלה הכי גבוהה שיש, מבחינה כלכלית הם בעלי אמצעים והעובדים מחו"ל שבאים לנצרת מדי שנה. הם בגדר האליטות של המגזר הערבי ובראש טבלת מקבלי ההנאה.
- העוגן הזה נחשב לעוגן מיוחד כי הוא היחיד מסוגו במגזר הערבי מבחינת עיסוק. מבחינת מחזור ומשיכת אנשים זרים לעיר כולל אקדמאים ועובדים מקצועניים העוגן נחשב למושך, לכן העירייה חייבת להתייחס לעוגן זה בצורה הכי רצינית שיש.
- לחממה הטכנולוגית יש כל מיני הסכמי שיתוף פעולה עם גורמים בינלאומיים כגון הסכמים עם ספרד ואוסטרליה לכן על מנת לקבל אורחים ברמה כזו חייבים לקבל אותם נציג בכיר מהעירייה ועדיף ראש העיר עצמו משום שהתועלת שהעיר מקבלת מהאורח הזה שווה המון ביחס לעיר נצרת.
- לעסק יש קבלני משנה שעוזרים במחקר ופיתוח ומקבלים פרויקטים כקבלני משנה, יש צוות של עובדים בכירים וזוטרים שכולם אמורים להיות מקצוענים בעלי תארים אקדמאים ובציונים טובים מאוד שבאים מחוץ לעיר במיוחד כדי לעבוד וחלק רב מהם עבר לגור בתוך העיר.

- העוגן צורך קניות מספקים כגון חומרי גלם או שירותים מנותני שירות כמו אחזקה ומשרדיות ושירותים רבים מעבר לשכירות לכן הוא מדליק את הרוח העסקית באזור שמסביב לו, הרבה עסקים פרחו ולא היו מתקיימים אלמלא העוגן הזה לא היה קיים כמו כן העירייה שמקבלת ארנונה מלאה.
 - המון עסקים בנצרת בכלל, ובאזור תעשייה בפרט לא היו מתקיימים אלמלא העוגן הכלכלי הזה. קודם כל העוגן מושך תיירים ואורחים מקומיים ובינלאומיים במספרים גדולים, העובדים עצמם שרובם אינם תושבי נצרת או עברו לגור לנצרת במיוחד יש להם את הצרכים שלהם ובכך העסקים מסביב לעוגן נהנים מקיומו.
 - החממה הטכנולוגית מקדמת מחקרים ופרויקטים לחברות תרופה ומשתפת פעולה עם חברות הייטק ברמות הכי גבוהות שיש ואלה הם הצרכנים הסופיים. עד שהמוצר או השירות מגיע לצרכן הסופי יש אינספור צרכנים בדרך שנהנים.
- בראיון עם מר נסרי סעיף הוא התייחס לסוגיה זו ואמר: "אני רק רוצה לציין עד כמה החממה הטכנולוגית הינה הדבר לא רק הכי גדול בנצרת ללא מתחרים אלא בכל המגזר הערבי. אני אכנס קצת למספרים כדי להוכיח לך את זה, 250 מיליון ש"ח החממה הטכנולוגית תכניס לעיר נצרת 100 מיליון ש"ח פרטי ו-150 מיליון ש"ח מנוף מדינה. יתרון עצום קיים בחממה הטכנולוגית יש את הצוות שהוא ערבי, היזמים ערבים, הכיוון בכלל הוא כיוון ערבי. כל הכסף שנכנס לפה נשאר בנצרת משום שאנשים באים לפה כל ההוצאות הוצאו בנצרת. לכן אני אומר לך החממה הטכנולוגית סולידית ומתקדמת".
- ניתן לחוש התמרמרות רבה של מנהל החממה מהיחס שהוא מקבל מהעירייה, וכי לא קיים שיתוף פעולה אוהד של העירייה למרות החשיבות הרבה שיש לארגון והפוטנציאל הגדול שיכול לנבוע משיתוף פעולה זה.

בעיות וחסמים כלליים

- החממה צריכה מיקום נוח, לא חובה להיות מיקום אסטרטגי אלא מקום שבו הגישה נוחה כלומר חנייה בשפע ומקום לא צפוף.
- הבניין צריך להיות מודרני עם תשתית טובה כלומר מכיוון שהעיסוק הוא היי טק וטכנולוגיות מתקדמות הרי שעל מנת להתקדם צריכים תשתית טובה כדי להפעיל ציוד ומכשור כולל שמירה כך שהבניין חייב להיות גם מוגן מפני הכול (גניבות, רעידות אדמה וכיו"ב).

- חוסר ההתייחסות של העירייה אלינו מהווה מכשול אדיר! חוץ מאי קבלת הטבות שונות המגיעות לנו כמיזם ענקי בעיר קטנה.
 - התשתית בנצרת היא דוגמא לכך שהעירייה שהיא פשוט לא שם, אין תכנון אין יעדים, הם לא חושבים קדימה, כל המחשבה שלהם היא סתמית.
- בעיית חניה בעיר שצריך לפתור אותה כמה שיותר מהר, לפעמים אני מרגיש שאני לא חיי בנצרת, אלא במחנה פליטים.

קשר של ארגון עירייה

אפשר לסכם בחלק זה שהקשר בין הארגון לעירייה רופף מאוד וכמעט לא קיים, וזה מתיישב עם הדעה של מר אחמד עפיפי!!

בראיון עם נסרי סעיד הוא התייחס לקשר עם העירייה ואמר: "קודם כל אני מבקר את העירייה ואת ההנהלה של העירייה ודרך תפקודם, מבחינתנו כבר לאורך תקופה ארוכה קיבלנו מכות אכזבה מהעירייה. מקרה אחרי מקרה שאנחנו מצפים לקבל את המינימום מהעירייה או במילים אחרות את מה שמגיע לנו, אבל לצערי הרב הם לא רק שלא תומכים אלא מעכבים אותנו בצורה מרגיזה".

לבסוף אמר מר נסרי: "לכן אני רוצה לסיים את זה במשפט מסכם שאני לא רוצה מהעירייה לתת לי מעל ומעבר אלא רק מה שמגיע לי, את הזכויות של משקיעים אחרים כגון סטף וורטהיימר למרות שהעירייה חייבת לטפל בנו ולרדוף אחרינו כי אנו מהווים את המנוף הכלכלי מספר אחד בארץ למגזר הערבי, אני לא מצפה מהם לתת לי מעבר למה שמגיע לי אני רוצה לתרום לנצרת ואני אכן תורם המון".

להלן השאלות ספציפיות שנשאלו למר נסרי סעיד והתשובות שהוא נתן בסוגיית ההתקשרות בין הארגון לעירייה.

1. מה הם השיקולים שעמדו בפני הארגון להיות ממוקם דווקא בעיר הזאת?

אתה ואיל כריים הייתי היוזם של הקמת החממה ואתה יודע שההחלטה הייתה בגלל שמועדון אנשי העסקים די אז החליט על נצרת רק בגלל היותה העיר הגדולה ביותר במגזר הערבי, וכי היא נמצאת כמעט במרכז האוכלוסייה הערבית בישראל.

2. האם היה לעירייה תרומה בהקמת הארגון, כיזמת, תומכת, או מעקבת?

בהקמת הארגון לא היה לעירייה שום תפקיד. ובשלב שאחרי ההקמה עד עכשיו חוסר ההתייחסות של העירייה אלינו מהווה מכשול אדיר! חוץ מאי קבלת הטבות שונות המגיעות לנו כמיזם ענקי בעיר קטנה.

3. עד כמה התשתית מהווה מכשול התפתחות בפני הארגון?

"התשתית בנצרת היא דוגמא לכך שהעירייה שהיא פשוט לא שם", אין תכנון אין יעדים, הם לא חושבים קדימה, כל המחשבה שלהם היא סתמית.

אם אני אספור דוגמאות לא אסיים, למשל בעיית חניה בעיר שצריך לפתור אותה כמה שיותר מהר, לפעמים אני מרגיש שאני לא חיי בנצרת, אלא במחנה פליטים.

4. האם שקלת הארגון לעבור לעיר אחרת?

התרומה שלנו היא עצומה, עירייה נורמאלית חייבת לשמור על המנופים הכלכליים בעיר וספציפית אם המנוף היה בסדר גודל ענקי יחסית לעיר כמו NGT ביחס לנצרת. לכן אני שואל למה הם לא נותנים לי הטבות כמו ארנונה מופחתת או שכירות מופחתת כדי לשמור עליי. נסינו פעם לבדוק את הנתונים ביוקנעם ושמעתי פעם מחברת הייטק אחרת את ההטבות שקיבלו מעיריית עכו, אבל בסוף נשארתי כי אחת המטרות המרכזיות של החממה הטכנולוגית היא להתמקד בנצרת, העיר הגדולה במגזר הערבי.

5. מה הן ההטבות שקיבל הארגון מהעירייה מאז היווסדו, הנחות ארנונה, עזרה בשכירות, עזרה באבטחה ותחבורה, תמיכה בפרסום משותף עם העירייה?

את כל מה שקיבלנו מהעירייה זה שואף לאפס! כי לפני 10 שנים קיבלנו הטבה בארנונה למשך 3 שנים (75% שנה ראשונה, 50% שנה שנייה 25% שנה שלישית) אבל זה לא מספיק כי אני מסתכל על משקיעים אחרים כמו וורטהיימר ואת מה שהוא קיבל וממשך לקבל זה ממש שונה מההטבות הסתמיות שקיבלנו.

מה ההבדל בנו לבין סטף וורטהיימר? איך הם קיבלו את כל מה שקיבלו ואנחנו לא? החממה הטכנולוגית הוקמה ב-2002-2003 בעשר שנים שעברו NGT הכניסה לעיר כ-60 מיליון דולר!! אני מדגיש דולר לא שקל!! זאת אומרת 6 מיליון דולר שנתי שחלקו פרטי וחלקו מהמדינה. כמה עסקים וכמה וורטהיימרים מגלגלים בשנה 6 מיליון דולר שנתי? ואנחנו לא עסק של שירותים אלא עסק שבו מה שנכנס לנצרת נשאר בתוך נצרת. 6 מיליון דולר זה הכסף הישיר, מה עם הכסף העקיף? אני אומר את זה באופן מפורש שהחממה הטכנולוגית חייבת להיות אתר תיירותי, חייבת להיות סמל לעיר נצרת בדיוק כמו כנסיית הבשורה.

6. מה הן הציפיות של הארגון מהעירייה להטבות, שיתופי פעולה וכיו"ב?

אני כבר מזמן הפסקתי לצפות ולקוות מהעירייה הזאת בראשות ראמו גראיסי. כל פנייה שלי מתקבלת בסירוב וזה מעקב את ההתקדמות שלנו. "אני פונה לראש העיר ומקווה שיקבל את העצה הזאת: "לך תלמד מאזור תעשייה יוקנעם"! תראה איך שם מקבלים משקיעים ומתייחסים אליהם, מהטבות בארנונה עד ליחס נאה מנציגי העירייה. קרן השקעות JVP (Jerusalem Venture Partners), קרן סיכון הכי גדולה בישראל. מדובר בישות ענקית ומקרה נדיר שישות ברמה זו נכנסת לנצרת או למגזר הערבי. נציגים בכירים בJVP כגון מר מרגלית ביקשו בעצמם לפגוש את ראש העיר. הוא אמר במפורש "אני נכנס לעיר רק במקרה יחיד שבו ראמו גראיסי הוא זה שיקבל אותנו! ראש העיר הבטיח שהוא יקבל את הבכירים אבל כהרגלו הוא נעדר מסיבות לא ברורות ושלח במקומו את סלאם ואת דיאב, מר מרגלית אמר לי שלמרות היחס החם שקיבל מהחממה הטכנולוגית אלא הוא ציפה מראש העיר לכבד את האירוע ולבוא לקבל אותנו בעצמו ולא לשלוח את נציגיו".

7. האם יש לך הצעות לשיתופי פעולה, שותפויות עסקיות עם העירייה שלא מצליח להעלות אותם?

יש אבל אני לא מאמין שהם מוכנים, "לדוגמא החממה הטכנולוגית כבר שבועיים מחכה לישיבה עם ראש העיר אבל אין תגובה הוא אינו מתייחס אלינו וכל פעם דוחה או לא עונים. תדמיין לעצמך ראש עיר בסדר גודל של נצרת שיש לו קרן הכי גדולה במגזר הערבי ואינו רוצה פגישה, מתרוצצים אחריו ולא מקבלים תשובות אלא רק דחייה".

8. האם השתתף הארגון בישיבות חשיבה עם העירייה לגבי החלטות כלכליות בעיר?

לא, אין דברים כאלה אצל מר גראיסי.

9. עד כמה השתמשה העירייה בארגון לצורכי מיתוג העיר ופרסומה ברמה מקומית ובינלאומית?

לא משתמשת בכלל, אמנם הפוטנציאל לשווק את נצרת דרך NGT הוא אדיר. יהודים, מוסלמים, נוצרים וזרים מחו"ל באים מדי שנה לנצרת בגלל NGT. קרן ספרדי בחסות מלך ספרד בעצמו משקיע בחממה, הם ביקרו אותנו עם דגל ספרד ודגלי המלך. הביקור היה ממלכתי ואנחנו קיבלנו אותם בהצטיינות. שמישהו יגיד לי איפה נמצאת העירייה !!

10. האם ביצעה העירייה פעילות בתחום השיווק העצמי, כנסים, תשדירים וחוברות שתמכו בארגון?

להיפך, הרבה כנסים שאנחנו מזמינים את ראש העיר כדי לקבל את המשקיעים בצורה מתאימה ראש העיר נעדר ובמקומו הוא שולח נציגים, חבל מאוד כי משקיעים מעולם אחר מרמה אחרת באים לנצרת והם מצפים לקבל יחס הזהב.

11. האם הציעה העירייה הטבות ו/או דרכים לשיתוף פעולה לניצול הארגון לפיתוח כלכלי ביישוב?

לא.

12. מה הם הבעיות בסביבה, בתשתית ובאווירה העסקית שהעירייה מטפלת/ או לו מטפלת?

לא נראה לי שהעירייה מטפלת בסביבה העסקית! הכול דיבורים. מבחינה זו חשוב מאוד לדעת שהחממה הטכנולוגית מקבלת מדי שנה המון תלמידים וקטינים ומקרבת אותם לענף ההיי טק. העניין הוא עניין של תרבות, מעבר לטכנולוגיה, השפעת NGT על הסביבה מהווה דוגמת חיקוי לילדים כי אנו מראים להם שיש בעולם הזה לילדים ערבים הרבה דברים חוץ מכדורגל, או פועלי בניין! אנו מראים להם שיש מחקר שמקרבת אותנו לחינוך ולתרבות, לכן NGT זה דגל להצלחה עולמית המקדמת המון מטרות עסקית, חינוכית, סביבתית וגם תיירותית.

13. מה הן ההחלטות התכנוניות הקשות שקיבלה העירייה ואתה הייתה משנה אותן אם היו מתייעצים איתך?

אני אזכיר לך שוב, המיקום של סטף וורטהיימר (גן התעשייה) באזור הכי תיירותי הכי מקסים בנצרת. זה אתר שהיה יכול להיות העתיד של נצרת, אתר של בתי מלון. לכן אני הייתי מעביר את המיקום למיקום אחר בנצרת. יש מקום אחר בנצרת בצד הצפוני מתוכנן אזור תעשייה שבתוכניות העתידיות יש שם רכבת שאמורה לעבור, האם לא היה טבעי להקים את גן התעשייה שם כדי שבעתיד יהיה נגיש גם לרכבת שתחבר אותו למרכז הארץ????.

דוגמא נוספת מאוד חשובה, בעת ביקור האפיפיור עירית נצרת קיבלה 70 מיליון ₪, הם העיפו 70 מיליון ₪ בתוך שבוע על כלום, 70 מיליון ₪ ירדו לטמיון. כל זה מעיד שאין מקצועיות הצוות הנמצא כרגע בעיריית נצרת הוא צוות של חובבנים שאין להם זיקה למיומנות ומקצועיות.

דוגמא נוספת מיקום משטרת ישראל, אני לא מצליח להבין איך יכול להיות שמשטרת ישראל נמצאת איפה שהיא נמצאת כרגע, זה בניין עם מיקום תיירותי במקום לנצל את זה בצורה יעילה ולקדם את התיירות בעיר הם הפכו את האתר למשטרה.

וליד סלאמה - רואה חשבון וותיק

הארגון כמנוף כלכלי

וליד סלאמה הוא רואה חשבון וותיק, יו"ר מחוז צפון בלשכת רואי חשבון, בעל תואר ראשון בכלכלה וראיית חשבון מאוניברסיטת חיפה. בנוסף הינו עורך דין ובעל תואר ראשון במשפטים בהצטיינות מהקריה האקדמית אונו ובעל תואר שני במשפטים מאוניברסיטת חיפה. הוא נחשב לרואה חשבון וותיק ומייצג למאות לקוחות ועסקים מכל הענפים העסקיים בנצרת ומחוץ לנצרת, בנוסף הוא מייצג לעמותות ומלכ"רים. כמו כן הוא מעסיק כ 15 עובדים.

מהות העסק הוא מתן שירותי יעוץ, הנהלת חשבונות וביקורת כך שמבחינת צריכת העסק למשאבים פיזיים כלומר קניות חומרים או חומרי גלם העניין אינו מהותי בכלל.

- המשאבים העיקריים שהעסק חייב כדי להפיק את התפוקה הרגילה שלו זה כוח אדם ועובדים מיומנים, חברה שנותנת שירות מקצועי ברמות הגבוהות ביותר חייבת גם עובדים ברמה הכי גבוה כמו רואי חשבון עורכי דין ויועצים שונים, לכן חברה וליד סלאמה ושותפיו מעסיקה עשרות העובדים בעלי השכלה גבוה.
- החברה מהווה מנוף כלכלי חשוב, ודווקא עיקרון היד העלמה עובד טוב במקרה הזה! החברה נותנת שירותי יעוץ ותוכניות עסקיות לעסקים לכן אפשר להניח שהמון עסקים לא היו קיימים היום ולא התקדמו אלמלא הייעוץ שקיבלו. הבניין עצמו צפוף במשרדים ובעסקים מצליחים סיבה להצלחת הבניין והסביבה הינה השפעת החברה על הסביבה. נקודת אור נוספת שהאחד משירותי החברה הינו חיטון במס וייעוץ מס כך שגם המון עסקים חוסכים דרך התכנון שהם מקבלים.
- לחברה יש מאות של לקוחות אשר באים מדי חודש כדי לקבל שירות לכן אפשר לדמיין עד כמה העסקים בסביבה נהנים מהעוגן ומקיומו.
- הצרכן הסופי הוא מקבל השירות בין אם מדובר בהנהלת חשבון, יעוץ עסקי, ביקורת וכדומה. עד שהשירות הסופי מגיע ליעדו יש כל מיני צרכנים בדרך שנהנים ממנו.

בעיות וחסמים כלליים

לחברה חשוב מאוד המיקום כך שהמיקום חייב להיות יחסית מוכר ובולט לאנשי עסקים ולאוכלוסיית בעלי ההון. בפועל המשרדים של החברה נמצאים בבניין מוכר מלא במשרדי נותני שירות שונים (יועצי מס, עורכי דין וכדומה),

- הבעיה היא שאין חנייה נוחה לעובדים וללקוחות, הדבר אינו קיים בכלל להיפך העירייה שוכרת את קומת החניון שהייתה אמורה להיות חנייה לעסקים הקיימים בבניין. כמו כן צורך בסביבה נקייה ופינוי אשפה בזמן. לפי הצהרת המנכ"ל הדבר אינו מטופל כפי שצריך.
- בעיה חמורה בפינוי אשפה, פינוי האשפה בעיר הוא הגרוע ביותר בעולם לא רק בישראל.
- תשתיות גרועות, הביוב זורם בשכונות בעיר ללא כל טיפול הולם ויסודי.
- עוד נקודה שמומלץ להוסיף אותה לסדרת ההתעללות והמכשולים בהתפתחות העיר, בעל השליטה בחברת BST- בדיע טנוס- הוא המפתח לכל דבר בעירייה. אני מכיר את ראמו גראייסי כבר דורות ואני אומר את זה חד וחלק ללא ויכוח הוא בן אדם פשוט הוגן ונחמד. הבעיה המרכזית היא שמי ששולט במפלגה הקומוניסטית ובראש העירייה הוא בדיע טנוס, הוא זה שתומך, מממן ומנהיג את המפלגה.
- המפלגה הזאת מוליכה כבר את העיר דורות לכן רואים את האפליה בכל הקשור במוסדות ובבתי ספר השייכים לאותה מפלגה/ דת, לכן כל התמיכות והמימון נמצאות בידי אותם מוסדות. בקיצור המצב הפך להיות בלתי נסבל, אנחנו האופוזיציה הפכנו להיות העניים שאין לנו בתי ספר או מוסדות ברמה מקובלת.
- הילדים של האופוזיציה שההורים שלהם אינם שייכים למפלגה הקומוניסטית או בכלל אינם מצביעים בעד ראמו גראייסי, חיים בשכונות הכי עניות בנצרת וזה קרה לא בגלל שהם בפועל הכי עניים בנצרת אלא בגלל שאותם אנשים שולטים מאז 1996 שהם מהווים רוב הקולות של נצרת ובכך קידמו ושמרו על המקומות שלהם ורוב הפרויקטים בעיר מבוצעים באזורים שלהם. כדי להמחיש לך עד כמה המצב קטסטרופלי, הגיל הצעיר שלנו מלא בהרגשות שליליות כמו תסכול וחוסר אונים כאילו השכונות שלהם הפכו לגטו או כמו השחורים בארצות הברית בעידן המלחמה האזרחית בארה"ב.
- השכונות שלנו הם כמו בכפר העקאריב בנגב (כפר בדוי בלתי מוכר),אני מוכן להתערב ששכונותינו יותר מוזנחות מאשר הכפר הבלתי מוכר..

קשר של ארגון עירייה

וליד סלאמה הוא מספר שלוש בסדרת המאזכורים מתפקוד העירייה, אפשר לסכם בחלק זה שהקשר בין הארגון לעירייה רופף מאוד וכמעט לא קיים, וזה מתיישב עם שני המנופים שהוזכרו קודם!!

להלן השאלות ספציפיות שנשאלו למר וליד סלאמה, והתשובות שהוא נתן בסוגית ההתקשרות בין הארגון לעירייה.

1. עד כמה התשתית מהווה מכשול התפתחות בפני הארגון?

אוי לנו מהתשתית בנצרת, פשוט מאוד העירייה לא נמצאת בעיר כאילו העירייה נמצאת בקצה השני של העולם.

אני מתחיל לדבר על פסולת ואשפה, פינוי האשפה בעיר הוא הגרוע ביותר בעולם לא רק בישראל. אתן לך דוגמא פשוטה שקרתה היום פינוי האשפה מחוץ לבנק מרכנתיל היה קטסטרופלי, כל הנוזלים של האשפה נשארו על הכביש וגברת זקנה נפלה כאשר דרכה על הנוזלים. את מי צריך להאשים? לא את חברת האשפה אלא אך ורק את העירייה החייבת לבקר ולעשות סיורים לבדוק ההתנהלות בעיר.

אני מאוד מעוניין לדבר בנושא הזה לעם כדי שהם ידעו בדיוק מה קורה בשטח, יש שכונות בנצרת שפשוט מאוד התרגלו לאשפה ולביוב זורם בכבישים.

2. האם שקל הארגון לעבור לעיר אחרת?

לא, אני נמצא בנצרת מאז ולתמיד ומשום שנולדתי בנצרת נשארתי בנצרת, זאת אומרת לא הייתה לי אפשרות בחירה האם לעבור לעיר אחרת.

3. מה הן הציפיות של הארגון מהעירייה להטבות, שיתופי פעולה וכיו"ב?

על איזה ציפיות אתם מדברים? כל מה שאני ואחרים מבקשים מעיריית נצרת ומהנהלתה זה להגן על הזכויות הבסיסיות של העסקים כמו לשמור על התשתיות, על הניקיון, על הסדר ועל אכיפת החוק.

לצערי הרב נושא האכיפה בנצרת הוא על הפנים, המרחק בין הציפיות שאתה מדבר עליהן והציפיות שלנו בפועל הוא כמו המרחק בין נצרת לטוקיו.

4. האם השתף הארגון בישיבות חשיבה עם העירייה לגבי החלטות כלכליות בעיר?

אספר לך סיפור על אומץ העירייה הנוכחית, אניס זעבי מנצרת שגר מזמן בלוס אנג'לס ונביל עזאם שהם בכירים בעמותה שמטרתה גיוס תרומות, לפני כמה חודשים העמותה הזאת הקימה כנס והזמינה את העירייה ואנשי עסקים מהעיר.

איזה מדגם מייצג היה בכנס או בישיבה זה – היו רק 9 אורחים, אחד מהם היה שונה כלומר לא בא מאותו מפלגה או קבוצת השתייכות השאר היו מאותו מפלגה או מאותו גזע בעלי אינטרסים משותפים המנהיגים את העיר הזאת כבר הרבה שנים.

מה עוד אפשר להגיד על התכנון המתוחכם שלהם, הם פשוט חוגגים על חשבון התושבים כי אין למעשה ביקורת עליהם הם השולטים כבר מזמן.

יד ימין לא יודעת מה יד שמאל עושה, תופעה זו מתסכלת את כל החולמים על שינוי.

דוגמא נוספת לישיבות העירייה, בתי הספר בנצרת רובם שייכים לאותה קבוצה או מפלגה הם אלה שמשותפים בהחלטות וישיבות של העירייה.

הרכב בתי הספר הוא זה שמתסכל משום שאין כבר שוויון! כך לדוגמא בבית ספר מסוים יש בו 72 מורים, איך יכול להיות שכולם שייכים לאותה קבוצה !?

אני כואב לי על המצב, לאן הגענו, אני שונא את המילה עידה או דת, כי מונח זה משדר גזענות וגורם לשנאה. כל מטרתי היא לתקן את המצב ולהחזיר את נצרת להיות מאוחדת, בהירה והכי חשוב ריקה משחיתות.

איך אתה מצפה מעירייה כזו שתתייעץ אתנו! והם מסווגים אותנו כאויב שלהם? הם התייעצו עם אדם הצביע למפלגתם (ג') ובתמורה הוא קיבל חומה סינית ליד ביתו, הכול מושחת פה !!

5. האם ביצעה העירייה פעילות בתחום השיווק העצמי, כנסים, תשדירים וחוברות שתמכו בארגון?

נכון שנצרת היא עיר שנראה לך שלא צריכה פרסום אבל בפועל יש מחסור אדיר בהרבה כלים חיוניים אשר מטרתם קידום העיר בכל הפרמטרים כגון תיירות, עסקים, אומנות, ספורט וכדומה.

6. מה הן ההחלטות התכנוניות הקשות שקיבלה העירייה ואתה הייתה משנה אותן אם היו מתייעצים אתך?

- קודם כל הבעיה הכי רצינית בנצרת הינה בתי הספר, בתי הספר רובם דתיים. בתי הספר הדתיים נחשבים כבתי ספר יוקרתיים, נכון שרמת הלימודים בהם גבוהה בדרגות מבתי ספר רגילים אבל כל מי שנכנס לבית ספר דתי או שהוא מקבל יחס חם או שהוא לא מקבל יחס כזה. הטיפול בתלמידים באופן שונה כבר הוליד גזענות החודרת עמוקה בתוך הגיל החדש, והבעיה שהעירייה מאמצת בתי

ספר אלה במקום להפריד את הדת מהעם, לכן אחוזו בתי ספר דתיים עולה על 90% מכלל בתי הספר.

- אפשר לומר שהבעיה של בתי הספר היא יותר לכיוון החינוך, טעויות תכנוניות ותשתיות אפשר לספור מפה ועד לאילת, לדוגמא אזור תעשייה נצרת הוא אסון למה שלא יהיה דומה לאזור תעשייה של נצרת עילית או לפחות כמו אזור התעשייה הישן של נצרת עילית? כי אין פה עירייה שתכוון ותוביל כדי לתכנן אזור תעשייה ברמה המתאימה לנצרת.
- בעיה נוספת היא הסדרת התנועה בעיר, שוב פעם עושים אותה טעות ונותנים אותה לקבלן, כאילו הופכים משרה שהיא תרבותית ומטרתה לשרת את האנשים והציבור למטרה כלכלית ולכן נותנים אותה לקבלן שאין עליו ביקורת או פיקוח רציני בשונה מהמקרה שבו היו מועסקים עובדים בהסדרת תנועה ישירות מהעירייה עם ביקורת מתאימה על דרך תפקודם.
- בעיית האכיפה בעיר הינה סוגיה נוספת שצריך לפתור אותה מהשורש, קודם כול האכיפה בעיר היא על הפנים זאת אומרת שאין אכיפה על הבנייה ועל ייעוד החניה לכן בעיית החניה בעיר היא קריטית והסיבה הראשית לכך היא בונים כל פעם מחדש ואין מי שיפקח על ייעוד חלק מהשטח לחניה כדי למנוע מצב של אי סדר בחניה וצפיפות הכבישים וזאת אחת הבעיות המרכזיות של נצרת בעידן ראמו גראיסי.

7. האם בנתה העירייה תוכנית יעדים ברורה למיפוי היתרונות היחסיים של העיר בתחום הכלכלי?

לא.

8. האם קיים מיפוי של הנכסים הציבוריים והכלכליים של העיר שמהווים משענת/ עוגן כלכלי?

לא נראה לי שיש דבר כזה.

9. האם ביצעה העירייה בדיקה להישגיה הכלכליים באופן מחזורי (כל שנה למשל) ופרסמה אותם?

כמובן שלא.

10. האם השתתפה העירייה בתהליכי היכוון תעסוקתי ויזמי בעיר, לניצול יתרונותיה הכלכליים ? דרך סדנאות, ראיונות, עיתונות וכיו"ב?

לא שמעתי על דבר כזה.

לשכת המסחר והתעשייה (סאמי שאהין)

הארגון כמנוף כלכלי

לשכת המסחר והתעשייה נצרת והגליל נוסדה בשנת 1946, במטרה לייצג ולארגן את בעלי העסקים בנצרת ובגליל, להגן על זכויותיהם ולפעול לפיתוח פעילות כלכלית בקרב אנשי העסקים הערביים והשוק הפרטי. בלשכה היום, חברים לא רק מנצרת והגליל אלא גם עשרות חברות ובעלי עסקים מהמשולש, אום אל-פחם, באקה אלגריבייה, כפר קרע ועוד.

- מבחינת עובדים ונותני שירות אין ללשכת המסחר והתעשייה כוח אדם רציני, כי העיקרון של הלשכה הינו קבלת תלונות והמלצות מעסקים שונים, לכן העוון נראה פשוט אך בפועל מושך הרבה עסקים.
- לעוגן הזה יש השפעה בעקיפין על העסקים כי אמנם העסק יכול להתקיים ואכן מתקיים בלי הלשכה הזו אך קבלת רישיונות עסקים או טיפול בתלונות של העסקים נעשה דרך הלשכה.

הלשכה מגדירה את תפקידה וייעודה כך :

- לייצג ולארגן את בעלי העסקים הערביים בנצרת, בגליל, במשולש ובמגזר הערבי בכלל ולפעול לקידום פעילותם ולחיזוק מעמדם.
- לייצג את המטרות, העמדות והאינטרסים של הלשכה וחבריה בפני הרשויות וגורמים אחרים בישראל ובחו"ל.
- לחתור לשיתוף פעולה פורה עם עיריית נצרת והרשויות הערביות, לקידום פעילות הלשכה.
- לקיים קשרים שוטפים עם לשכות המסחר וארגונים כלכליים אחרים בישראל, ברשות הפלסטינית ובחו"ל.
- להעמיד לרשות חברי הלשכה שירותים בעלי ערך מוסף בתחום העסקי.
- לפעול למען קידום שיתוף הפעולה בין חברי הלשכה, בינם לבין עצמם, וכן בינם לבין גורמים אחרים בישראל ובחו"ל.
- לפעול למען מעורבות בקהילה ולהניע את חברי הלשכה לפעילות קהילתית.
- להעמיד שירותים של הנפקה, אישור ואימות מסמכים ותעודות, לרבות תעודות מקור, קרנה, אישור ואימות מסמכים ומתן המלצות.

בעיות וחסמים כלליים:

- המצב הביטחוני גורם מעקב וחסם בפני התפתחות העיר, המצב היה שונה אם המצב הביטחוני היה שקט ותקין, לדעתי העיר הייתה מושכת מ 20-30 מיליון בשנה תיירים.
- בעיה נוספת שהעירייה מבצעת החלטות אסטרטגיות חמורות ומוטעות בלי שום התייעצות. דוגמא לכך הטעות החמורה ביותר של עיריית נצרת היא השטח והמיקום שסטף וורטהיימר לקח מהעיר לצורך הקמת פארק תעשייה, צעד זה הרס את האזור הכי יפה בנצרת המשקיף על נופים שרק בשוויץ רואים.
- אזור זה צריך להיות שטח ומיקום 20-30 בתי מלון, ובכך כל העסקים בנצרת ישגשגו ויצליחו ממוכר הפלאפל עד לנהג המונית.

קשר של ארגון עירייה

להלן שאלות שנשאלו לנשיא לשכת המסחר לגבי הקשר עם העירייה:

1. האם היה לעירייה תרומה בהקמת הארגון, כיזמת, תומכת, או מעקבת?

העירייה לא תורמת אבל גם לא מעקבת. העירייה נטרלית.

2. מה הן הציפיות של הארגון מהעירייה להטבות, שיתופי פעולה וכיו"ב?.

אני חושב שכל אירוע בעל חשיבות בעיר חייב ראש העיר להיות נוכח כדמות מייצגת, לפני זמן קצר נערך כנס בנצרת לאנשי עסקים מהרשות. בכנס נכחו 120 איש משכם ו- 280 איש מנצרת והאזור, הכנס היה מוצלח מאוד והחגיגה הייתה מושלמת.

3. האם יש לך הצעות לשיתופי פעולה, שותפויות עסקיות עם העירייה שלא מצליח להעלות אותם?

אני מציע לעירייה לפתור את בעיית הארנונה בעיר, להזמין את כל אנשי העסקים הבכירים ולנסות לפתור בעיית יוקר הארנונה בנצרת. יש לי הצעה לעירייה וזה להפחית את הארנונה לעסקים ובתמורה שייקחו את ההפרש מהמדינה בכל דרך או אחרת.

הבעיה המרכזית היא למה שהעסקים שלנו המרוויחים רבע ממה שהעסקים בת"א מרוויחים משלמים אותו סכום של ארנונה, ולצורך הצדק והשוויון אנחנו חייבים להפחית את הארנונה.

4. האם השתתף הארגון בישיבות חשיבה עם העירייה לגבי החלטות כלכליות בעיר?

לא, אני נשיא לשכת מסחר ולא התייעצו ולא מתייעצים אתי.

5. מה הן ההחלטות התכנוניות הקשות שקיבלה העירייה ואתה הייתה משנה אותן

אם היו מתייעצים אתך?

תראה נצרת היא עיר המשוקת את עצמה לבד, היא לא צריכה שיווק.

נצרת לנוצרים היא כמו מכה (makka) למוסלמים, זאת אומרת נצרת מהווה עיר המושכת מעל 3 מיליון צליינים נוצרים בשנה ואילו המצב הביטחוני בישראל היה תקין היא הייתה מושכת מעל 20-30 מיליון תייר בשנה. בשביל מעמד נצרת לנוצרים ובנוסף למקומות העתיקות המהוות אטרקציה רצינית לתיירים, נצרת חייבת להיות עיר תיירות. העתיד ורוד לכן נצרת חייבת לסמוך על התיירות לא על ההייטק ולא על התעשייה אלא אך ורק על התיירות.

הטעות החמורה ביותר של עיריית נצרת היא השטח והמיקום שסטף וורטהיימר לקח מהעיר לצורך הקמת פארק תעשייה, צעד זה הרס את האזור הכי יפה בנצרת המשקיף על נופים שרק בשוויץ רואים.

אזור זה צריך להיות שטח ומיקום ל-20-30 בתי מלון, ובכך כל העסקים בנצרת ישגשו ויצליחו ממוכר הפלאפל עד לנהג המונית.

ג2': מנופים כלכליים באום אל-פחם

אום אל-פחם הינה עיר ערבית בישראל השוכנת בחלקה המזרחי של המדינה בסמוך לקו התפר המחבר לשטחי הרשות הפלסטינית. היישוב מונה כחמישים אלף תושבים ומשמש כמרכז לתושבי אזור ואדי עארה והכפרים הסמוכים לו. תושבי אום אל-פחם מתפרנסים מעבודות בבניין, חקלאות ומקצועות חופשיים אחרים. המחסור באדמה, במקומות תעסוקה קבועים ואחוזי אבטלה מהגבוהים במדינת ישראל, סימנו את היישוב כמקום בעל קשיים כלכליים וחברתיים כאחד. בשנים האחרונות חל מפנה כלכלי והיישוב החל להתפתח תוך לקיחת אחריות של התושבים והרשות המקומית בכל הקשור לרווחה כלכלית וסביבת מגורים נאותה.

אום אל פחם קיבלה מעמד של עיר בשנת 1985, והיא העיר השנייה בגודלה במגזר הערבי. תחום שיפוטה של עיריית אום אל פחם (להלן - העירייה) משתרע על כ-25,650 דונם.

בדצמבר 2009 מנתה אוכלוסיית אום אל פחם, לפי נתוני העירייה, כ-46,000 נפש. ראש העירייה, מר ח'אלד אגבאריה, מכהן בתפקיד החל מדצמבר 2008. מועצת העירייה מונה 16 חברים, לרבות ראש העירייה.

העיר אום אל-פחם נחשבת למרכז מסחרי לאזור [נחל עירון, ואדי עארה], עיר המושכת לקוחות מכל רחבי הארץ שקונים רהיטים, דבר שהפך את העיר למקום המושך בעלי עסקים ומשקיעים.

בעיר פועלת מאז [1996] [הגלריה לאמנות אום אל-פחם], שהקים האמן [סעיד אבו שקרה]. בשנת [2007] העניקה העירייה מגרש שעליו מתוכנן לקום [מוזיאון] לאמנות ערבית.

בעיר יוצאים לאור שלושה עיתונים שבועיים: "אלפחמאוי", "אלמדינה" ו"אלמסאר". יש בה גם תחנת טלוויזיה מקומית בשם "מיס אלרים".

בעיר יש שלושה בנקים: בנק פועלים בע"מ, בנק ערבי ישראלי בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, סניף נוסף לבנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ.

סניף למוסד לביטוח לאומי, תחנת לכיבוי אש, תחנת משטרה.

החברה הכלכלית אום אל-פחם

רקע כללי

החברה הכלכלית היא חברה עירונית אשר נוסדה בשנת 1995 לפי פקודת העיריות ואישור משרד הפנים. כל מניותיה בבעלות העירייה מורכבת מ 9 חברים 3 מתוכם מהאופוזיציה, 3 מהקואליציה ו3 חברים נציגי ציבור.

החברה פועלת לפי התוכנית האסטרטגית העתידית של העירייה ומהווה זרוע ביצועית ותכנונית לפרויקטים בתחומים שונים כמו, דיור, מסחר, תעשייה, ספורט, תירות, איכות סביבה.

חלק מהפרויקטים אשר מבצעת החברה הכלכלית :

1. פרויקט "אלואחה", קנטרי קלאב שהוקם על קרקע בשטח של כ 17 דונם, הקרקע בבעלות העירייה (הפקעה במסגרת תב"ע). החברה תכננה את הפרויקט ושווקה את הפרויקט דרך מכרז, הפרמטר היה תשלום דמי חכירה שנתיים עבור הקרקע. תקופת החכירה 49 שנים הזוכה משקיע מקומי, הפרויקט מכיל: בריכת שחיה לימודית, בריכת שחיה לילדים, בריכת משחקי מים, בריכה מחוממת, אולם כושר, סאונה, גיקווי, מסעדה, אולמות פתוחים לחתונות.
2. פרויקט השוק העירוני: שוק רוכלים הפועל יומיים בשבוע, הפרויקט הוקם על החניון בשטח של 12 דונם, השטח המקורה כ 3 דונם. הציעה החברה לשימוש חורג ודרך מכרז הפרמטר דמי שכירות שנתיים, תקופת שכירות 15 שנה. הזוכה משקיע מקומי.
3. פרויקט "בנה בתך" החברה כנציגת העירייה שיווקה בשיתוף פעולה עם ממ"י מאות יחידות דיור בשכונות חדשות בעיר. החברה מפתחת התשתית בשכונות אלה.
4. עבודות פיתוח שונות וכבישים, שבילים, ציבוריים.
5. הקמת שכונת קטאין אלשומר, שטח השכונה כ 250 דונם כוללת 175 מגרשים ביעוד מגורים המכילים 580 יחידות דיור. השכונה בשלבי פיתוח.
6. בנייה רוויה: שיווק מגרשים בשטח של כ 9.5 דונם בקבלת של 76 יח"ד המוכרים לעירייה, בשכונת אלבאטן ולשווקם ליזמים שיקימו מבנים וימכרו דירות, מחיר הקרקע יהיה סמלי נוסף על כך מחירי הפיתוח.
7. פרויקט המגרשים המסחריים: החברה מנהלת את הנכסים המסחריים של העירייה, הכינה תכנית בינוי למגרשים המסחריים הממוקמים בכניסה לעיר, חלק מהשטחים ששווקו בהגרלה, החברה הקימה מבנה מסחרי בשיטת הקומבינציה, כאשר חלק העירייה במבנה 56% הזוכה משקיע מקומי כל המבנה שכור.

פרויקטים בהקמה:

1. פרויקט להקמת תחנת דלק.
2. הקמת מרכזים מסחריים.
3. הקמת היכל העירייה. החברה שווקה את הפרויקט דרך מכרז בשיטת קומבינציה בשילוב שיטת B.O.T הפרמטר למכרז דמי השכירות שתשלם העירייה ליוזם לתקופה של 20 שנה בחלק המוקצה לה במבנה. לאחר 20 שנה החלק הזה יעבור לבעלות העירייה ויתרת המבנה תועבר לאחר 49 שנים.
4. פיתוח והרחבה לאזור תעשייה. שטח התוכנית 200 דונם, שטח המגרשים כ 125 דונם הכוללים כ 23 דונם שטח בבעלות פרטית. האזור בשלב פיתוח מתקדם לקראת שיווק קרוב, החברה הכלכלית יוזמת תכנית להרחבת האזור.

פרויקטים בשלבי תכנון:

1. בית מטבחים ומפעל בשר.
2. הקמת תחנת מעבר ומפעל למחזור אשפה.
3. גן חיות לימודי.

החברה הכלכלית כמנוף כלכלי

- החברה הכלכלית מבצעת פרויקטים של תשתיות ובינוי, השגת אישורים, ענף אשר מעסיק המון אנשים לצורך ביצוע כל הפרויקטים מסוג זה כמו: חברת כוח אדם, קבלנים, עורכי דין, מהנדסים, רואי חשבון, פועלים ועו"ד.
- הספקים של החברה הכלכלית, בתחום הבנייה והתשתיות כמו: חברות הובלות, חברות בטון ומלט, קרמיקה וריצוף, בלוקים, צנרת וברזל, טיט ועוד.. ונותני שירותים, מהנדסים, עורכי דין, ויועצים בתחומים שונים.
- החברה הכלכלית משפיעה בצורה לא ישירה על הצמיחה הכלכלית של היישוב ועל שיפור האווירה העסקית בעיר בקרב עסקים רבים כמו: הבנקים אשר ממנים רוב הכסף המושקע של האנשים, רוב העסקים אשר יהיו בקרבת הפרויקט נהנים

משגשוג ומינוף כלכלי. מכיוון בסביבת כל פרויקט של דיור או כל פרויקט אחר יפתחו עסקים של מסחר.

- חלק גדול מהציבור של אום אל-פחם בפרט והמבקרים בכלל, נהנים מהפעילות ומהתשתית אשר מבצעת החברה מכיוון שהיא נותנת להם איכות חיים נאותה, הדיירים נהנים אשר מקבלים חלקת אדמה עם תשתית כולל כל האישורים הנדרשים. זה עבורם חסכון זמן וכסף.

בעיות וחסמים כללים

- מר אגבאריה אומר שאין לנו וועדת תכנונית עצמאית לאום אלפחם כמו עפולה, אשר בזה אנחנו מקצרים כל התהליך של הבירוקרטיה בקבלת אישורים.
- אין לנו חופש פעולה מלא מכיוון שהעירייה כופה על החברה לבצע פרויקטים לא רווחיים משיקולים פוליטיים.

קשר של ארגון עירייה

להלן שאלות שנשאלו למנהל החברה מר אגבאריה מחמוד תייסיר-כלכלן ושמאי מקרקעין על הקשר שבין הארגון לעירייה. והתשובות שהו נתן.

1. מאיפה נבע הרעיון של הקמת חברה כלכלית ?

מר אגבאריה: בשנת 1995 ראש העיר של אום אל-פחם שהיה שיד ראיד סלאח, אשר אמץ את המודל שנמצא במגזר היהודי מיום קום המדינה. העירייה תמכה, קדמה ופעלה להצלחתה של החברה הכלכלית.

2. האם החברה מתנהלת כגוף עצמאי או כמחלקה ששייכת לעירייה ?

מר אגבאריה: ההתנהלות הפיננסית, הכספית, היא נפרדת מהעירייה, החברה מתנהל כגוף עצמאי, כולל דוחות כספיים משלה.

3. האם העירייה מתקצבת החברה או נותנת הטבות מיוחדות ?

מר אגבאריה: אין שום תקציב שנתי או אחר מהעירייה, תמיכת העירייה הייתה אך ורק במניות הקמת החברה סך של 20000 ש. ואנחנו משלמים ארנונה כחוק.

4. באיזו דרך מתנהלת ההתקשרות והעבודה מול העירייה ?

מר אגבאריה : הקשר וההתקשרות דרך הסכמים, חוזים, הכול רשמי וחוקי ואין כל קשר תקציבי עם העירייה. חייבים להתנהל כחברה עם מטרת רווח וגם להתנהג כחברה ציבורית בדגש על רווחת תושבי אום אל-פחם, תמיד אנחנו מחפשים את שביל הזהב בכדי למקסם רווחים וגם לדאוג ולשמור על האינטרסים של הציבור, לכן בבחירת הפרויקטים אנו דואגים שהפרמטרים הללו יהיו.

אנחנו בקשר מקצועי עם שאר המחלקות בעירייה במיוחד עם המהנדס והמחלקה המשפטית, אשר אנחנו עובדים מולם באופן שוטף.

5. האם יש תוכנית עבודה לחברה ?

לא אין תוכנית אבל לעירייה יש תכניות אב של כל תחום ותחום ואנחנו פועלים עפ"י התוכניות האלה, ואנחנו זרוע ביצועית לעירייה.

6. האם החברה לא מציעה פרויקטים משלה ?

אנחנו לפעמים מציעים אבל אנחנו חייבים כל הזמן להיות מסונכרנים עם העירייה בנושא. יש רעיון של פרויקט השוק הבלדי אשר אני הצעתי והוצאתי אישור חורג "חניון", למגרש של 10 דונם שהיה מזבלה גדולה, העירייה השקיעה המון כסף כל חודש בכדי לפנות טונות של זבל משם, הפרויקט אחרי שנה החליט היזם שהוא מפסיד והפך השוק לאולם חתונות בלי אישורים, ולצערי בדוח מבקר המדינה קיבלנו ביקורת חריפה על זה.

7. האם לחברה הכלכלית יש חזון כתוב ?

לא אין. אבל החזון שלי הוא לשתף המגזר הפרטי בהרמת פרויקטים כלכליים, אנחנו מתכננים פרויקטים על אדמות מנהל, מכשירים אדמות אלה לייעוד מסחר, בינוי. יש עתודות קרקע בשפע באום אל-פחם

8. האם יש העדפת יזם מקומי על יזם מחוץ ליישוב?

לא אין בכלל העדפה, ההצעה של המכרז וההנחה שהיזם נותן הם אלה שקובעים הזכייה בפרויקט.

9. מה היתרון של חברה כלכלית על יחידה כלכלית בתוך העירייה ?

מר אגבאריה : יש כמה יתרונות לזה :

- עצמאות כספית
- קיצור בירוקרטיה

- מנגנון קבלת החלטות מהיר ביותר.

המשיך מר אגבארייה ואמר הפרויקט שהעירייה מציעה אותו, היזמים לא ניגשים אליו, אבל אותו הפרויקט שאני מציע אותו ניגשים 5-7 יזמים וקבלנים, מכיוון שהכסף שלנו מובטח יותר מאשר התשלום של העירייה לכן הם מעדיפים אותנו ונותנים הנחות טובות, שזה הרווח הטוב לחברה.

ואנחנו מפחיתים סיכון ליזם, מעודדים יזמים להשקעה בלי סיכון, מכיוון שמקבל היזם מהחברה קרקע ותשתית מוכנה כולל כל האישורים.

אין לחברה ערבוב תקציבים של פרויקטים אחרים, כמו של העירייה שיש סיכוי שיהיה ערבוב שם ומהכסף של ההנחות שהיזמים נותנים לפרויקט אני חיי ומתקיים, אני מוציא מכרז, קובע מחירים, ומבקש הנחות, לכן אני מרוויח ההנחה וגם הרווח מהפרויקט שתמחרתי. ומי שנותן הנחה יותר הוא הזוכה במכרז, משווק לפי מכרז, עפ"י החוק, ניהול תקין אני מקיים ושומר על נורמות ציבורית. התנהלות החברה היא שקופה.

10. האם יש העדפה לפרויקטים מיוחדים לחברה? ואיך אתם מבצעים ?

מר אגבארייה: יש העדפה לפרויקטים של הדיור ופרויקט הדגל שלנו הוא "בנה בתך".

אני משקיע בפיתוח הקרקע שהיא קרקע מנהל ששכרנו. אנחנו מפתחים את הקרקע כולל התכנון, האישורים, הטאבו, תכנון מפורט לבצוע. ומוסרים לאנשים מגרשים לבנייה.

11. איך הקשר של החברה עם משרדי ממשלה?

משרדי ממשלה מתייחסים אלי כסמכות של העירייה במאה אחוז, מדבר בשם העירייה ומקבל גב ותמיכה מלאה מצד העירייה. במיוחד עם מנהל מקרקעי ישראל הקשר הוא קשר טוב, למרות שהתחלפו 3 מנהלים אבל שמרנו על יחס הדדי טוב ומקצועי, נבנה עם השנים מערכת אימון טובה בנינו. אבל אנחנו נתקלים בבעיות וקושי עם קק"ל, מקשים וגובים כופר מאתנו לא בצדק.

12. האם העירייה משווקת את החברה הכלכלית ?

כן, ענה מר אגבארייה, משווקים, מציעים פרויקטים, החברה מסמלת הצלחה לעירייה.

13. האם החברה פועלת מחוץ לאום אל-פחם?

עפ"י תקנון החברה אזור הפעילות שלנו הוא אזור אום אל-פחם אך ורק, אבל זה לא מונע שבעתיד נשנה תקנון ונפעל במקומות אחרים.

14. האם תמליץ לרשויות ועיריות לאמץ מודל זה " חברה כלכלית " ?

כן, אבל קודם צריך לבדוק לעומק את התוכניות של היישוב, ולראות אם יש פוטנציאל טוב לקמת פרויקטים ביישוב, סוד ההצלחה זה קרקעות של מנהל. כאן הרווח והפוטנציאל הטוב, מכיוון שאנחנו לוקחים האדמות במחיר זול מאד מעבדים ומוכרים במיליונים.

15. האם אתה רואה שהחברה הכלכלית מקדמת את ההתפתחות הכלכלית של העיר ?

כן, אמר אגבאריה כבר 17 שנה ואנחנו קיימים ראש העיר תומך ומקדם, גאווה גדולה לראות אום אל-פחם לפני ואחרי החברה הכלכלית.

16. האם האנשים בעיר זוקפים את הצלחת הפרויקטים לחברה או לעירייה ?

האנשים באום אל-פחם רואים בנו גוף אחד, גם אני מציג את עצמי כאיש עירייה כי אני מתקיים בזכותה.

17. האם יש שיתוף פעולה עם אנשי עסקים מהיישוב ?

כן יש שיתוף פעולה טוב מאד, יש לנו בתוך הוועד נציגי ציבור, והרבה אנשים פונים אלי לקבלת ייעוץ והכוונה עסקית ותכנונית.

18. באיזו מידה נבדקה תרומת הפרויקטים אשר בצעה החברה הכלכלית על כלכלת היישוב ?

החברה תרמה רבות ויש לה הצלחה מסחררת בתרומה לכלכלה, עיקר התעסוקה של הפרויקטים שלנו הוא בנייה, ענף הבנייה מגביר ומפעיל כל המנגנונים העסקיים, אנחנו מעסיקים בזה, עו"ד, מהנדסים, קבלנים, עובדים, מפעלי אבן ושיש, מפעלי בטון, וכו'...

אנחנו רואים שהמון אנשים מגיעים לאום אל-פחם בעקבות הקמת מרכזי מסחר וקליטת רשתות כמו מקדונלדס, קפה קפה, המון אנשים מגיעים לפרויקט פארק אלואחה ביום. אני חושב שהתרומה היא אדירה וגדולה.

19. האם יש לך דרישה או ציפייה מהמדינה ?

מצפים מהמדינה להשקעה בתשתיות, שיתנו תקציב חד פעמי לריבוד הכבישים באום אל-פחם, בכך ירד נטל תחזוקת הכבישים האלה מהעירייה, חוסכים בזמן ובכסף.

20. האם יש באום אל-פחם תחבורה ציבורית ?

יש תחבורה ציבורית אשר מגיעה רק לכניסת ולקצה הצפוני של העיר, תחבורה פנימית אין אבל יש בתכנון לשני קווים פנימיים. מכיוון שתחבורה מהווה כלי חשוב מאד לקידום הכלכלה והתעסוקה בעיר.

21. שתהיה איזה עיר מהווה מודל חיקוי עבורך?

עפולה, יש בה הכול ומספיק שיש לה וועדה תכנונית עצמאית, מכללות, בית חולים ומה לא..

22. האם התחלפות של ראש העיר באום אל-פחם משפיע על התנהלותה של החברה? אם כן באיזו מידה ?

לא, ממש לא מכיוון שמיום הקמת החברה ראשי העיר הם מהתנועה האסלאמית שתמכו ועודדו את החברה להצליח. אבל בקדנציה של "שיך האשם" התפוקה הייתה יותר טובה, הוא פעל בראיה שונה.

23. מה היית מבקש מעירייה שתיתן לחברה ?

שתיתן חופש פעולה בפרויקטים כלכליים רווחיים נטו, ולא תפעיל אינטרסים ושיקולים פוליטיים בכדי להכריח אותנו לקבל ולבצע אותן. אנחנו רוצים לקבל פרויקטים לפי שיקולים כלכליים וגם ציבוריים, מכיוון שבהתחלה הסכמתי לקבל פרויקטים לא רווחיים, היום אני לא מקבל פרויקטים מסוג זה.

גלריית אומנות – סעיז אבו שקרה

רקע כללי

הגלריה לאמנות נוסדה בשנת 1996 בעקבות יוזמה של אנשים ואמנים מקומיים, במטרה להביא אמנות עכשווית ואיכותית ליישוב ולתושביו ולהציג אמנות ערבית ופולשתינאית מקורית.

בהיעדר גלריות נוספות במגזר הערבי במדינת ישראל, המקום הפך במשך השנים לנקודת מפגש חשובה ומרתקת בין תרבויות ובין אנשים. תערוכות אמנות עכשווית, מפגשים ושיח גלריה, סימפוזיונים, סדנאות יצירה וימי עיון – כל אלה משכו קהל רב והפכו את הגלריה למקום מרכזי בחיי התרבות המקומית והבינלאומית.

הגלריה פועלת במסגרת עמותת "אל סבאר" וחברים בה אנשי רוח ותרבות מכל אזור ואדי ערה. הגלריה פועלת ללא מטרות רווח ומתקצבת באופן שוטף ממשרד החינוך, מהעירייה, מתרומות קרנות, תרומות פרטיות ומתרומות תושבי המקום.

מטרות העמותה

✓ להציג אמנות עכשווית איכותית.

- ✓ לקדם ולפתח את המודעות לאמנות בקרב ילדים, בני נוער ומבוגרים.
- ✓ לשמש כמרכז תרבותי ואמנותי לאמנים באזור ואדי עארה בפרט ולאמנים הערבים והיהודים במדינת ישראל בכלל.
- ✓ לעודד דיאלוג תרבותי ואיכותי בין אמנים יהודים וערבים בנושאים אקטואליים.
- ✓ לקשר ולגשר בין האמנים במדינת ישראל לאמנים פלסטיניים ואמנים ערביים ממדינות ערב.
- ✓ להקים את מוזיאון אום אל-פחם לאמנות עכשווית.

קבוצות תלמידים

קבוצות תלמידים מכל הגילים, ערבים ויהודים, באות לגלריה כחלק מתוכנית הלימודים על מנת ללמוד על אמנות ולחוות עבודה אמנותית בעצמם. התלמידים עובדים בסדנאות המוארות והמרווחות ולומדים טכניקות ציור, פיסול וקרמיקה. ההדרכה נעשית בידי מדריכים מוסמכים המועסקים על ידי הגלריה ועל ידי משרד החינוך.

סיורים מודרכים לקבוצות מאורגנות

הגלריה מארגנת סיורים מאורגנים ומודרכים בגלריה ובעיר אום אל-פחם לקבוצות המעוניינות בכך. הסיורים כוללים ביקור בתערוכה המוצגת בגלריה, ביקור בארכיון, סיור מודרך בנקודות תצפית מרכזיות בעיר, ובכך במרכז העתיק של העיר ומפגש עם תושבי המקום.

הארכיון ההיסטורי בצילומי

ה"השקעה" של הגלריה בעתיד, המגולמת בתוכניות החינוכיות שלה, שואבת את כוחה מהתייחסות רצינית ומעמיקה לעבר. הארכיון, שהוקם בתוך הגלריה ב-2008, עובד באופן מתמשך על מיפוי האוכלוסייה המבוגרת באום אל-פחם ובאזור ואדי ערה. צוות הארכיון, בניהולו של ההיסטוריון ד"ר מוסטפא כבהא, עובד נמרצות על תהליך תיעוד תוך שימוש בצילום, ביצוע ראיונות ואיסוף חומרים תיעודיים.

נוער בסיכון

מאז 2005, משקיעה הגלריה מאמץ רב על מנת לסייע לנוער בסיכון מאום אל-פחם ומאזור ואדי ערה. תוך שיתוף פעולה הדוק עם מחלקת הרווחה של עיריית אום אל-פחם, נוצר קשר עם משפחות הילדים בסיכון, והילדים מוזמנים לבלות יום בשבוע בגלריה, לעבוד בסדנאות, לבטא את תחושותיהם באמצעות האמנות ולשפר את יכולות התקשורת שלהם. התהליך מלווה על ידי מטפלים מקצועיים ממחלקת הרווחה של העירייה.

העצמת קבוצות נשים

מאז הקמתה, הגלריה שואפת לפעול למען העצמת נשים על ידי הזמנת נשים מקומיות לקחת חלק בפעילויות המגוונות המתקיימות בה. ב-2010, בפעם הראשונה, הודות למודעות הולכת וגדלה בקהילה המקומית לחשיבות הנושא והודות לעזרת רשויות הרווחה, נוצר קשר משמעותי בין הגלריה ובין קבוצת נשים. הקבוצה, המונה כ-15 נשים, שואפת לסייע לנשים להתפתח להיות יותר פעילות, יצירתיות ובעלות בטחון עצמי. הקבוצה מכנה את עצמה "תרווין" – התהוות. מטרתיהן ארוכות הטווח הן להשפיע על עקרונות בית בעיר, לעודד חשיבה יצירתית ולסייע לנשים אחרות לפתח יכולת ביטוי אישית ותחושת עצמאות.

מפגשים בין ילדים ערבים ויהודים בנושאי אמנות

הגלריה מאפשרת לקבוצות מבתי ספר יהודים וערבים לקיים מפגשים בגלריה סביב נושאים של אמנות ותרבות. המפגש יכול להיות חד פעמי או כרצף של מפגשים לאורך השנה. תוכן המפגשים נקבע בתיאום עם הצוותים של בתי הספר המשתתפים בפרויקט. התלמידים זוכים להזדמנות להיפגש באופן בלתי אמצעי, להכיר מעט את תרבותו של העם האחר וליצור ביחד.

הגלריה מארחת קבוצות רבות של מבקרים ומעניקה לכולם הדרכה מקצועית בתערוכות המוצגות והזדמנות להכיר את העיר אום אל-פחם ואת אנשיה.

הגלריה כמנוף כלכלי:

- תקציב שנתי כ-2 מליון ₪. התקציב מגיע ממשרד התרבות, וקרנות מכל העולם. החלק של עיריית אום אל-פחם בתקציב הוא 0, אפילו הגלריה משלמת ארנונה עפ"י חוק ההנחה שמקבלים ככל עמותה. דמי כניסה הם 10 ₪ והשטח כ-1700 מ"ר.
- הגלריה מעסיקה כ-10 עובדים קבועים, גם מעסיקה עשרות אומנים אשר מעבירים סדנאות אומנות בכל התחומים.
- הספקים של הגלריה הם בעיקר סופרים, מרצים, צלמים, בתי הדפוס אשר מתעדים ומשמרים את התרבות הפלסטינית, דרך ספרים, תמונות. פיסול ועוד..
- כניסת כ-20-30 אלף מבקר בשנה נותן להמון העסקים באום אל-פחם מינוף כלכלי אדיר מזה.

- עיריית אום אל-פחם מנצלת את המשאב ואת הגעת אנשים מקבלי החלטות לגלריה(שרים, שגרירים מכל העולם)ודרכם בגלריה מאשרים להם תקציבים והטבות לצורך פיתוח העיר .
- הגלריה מעניקה, לכל המגזר הערבי ולעם הפלסטיני מקום בכדי לשמר ולתעד את ההיסטוריה והתרבות שלהם. דרך מוזיאונים, וספרים, תמונות וצילומי ווידאו.
- הכשרת האומנים, שיקום הנוער, וכ 10000 תלמידי בתי הספר אשר רוכשים את השירות של הגלריה , הם הנכס לטווח הארוך של העיר אום אל-פחם.אשר ישנו את פניה .

בעיות וחסמים כלליים

- סעידי אבו שקרה אומר שמיום הקמת הגלריה החלטתי לא להיות מזוהה פוליטית עם אף זרם או תנועה , לכן החלטנו אחרי שנתיים להיות עמותה (גוף עצמאי) ובכך לא נהיה כפופים לזרם או תנועה.
- התנועה האסלאמית הכניסה חברים לתוך הוועד של העמותה, בדרך וניסיון להשתלט עליה, ואני בדרכי האלגנטית הצלחתי לגרום להם להתפטר אחד אחד. לטענתם הגלריה מביאה אנשים מתרבויות שונות אשר משנים את פניה של אום אל-פחם, למרות זאת חלק מהם תמכו אבל בצורה סמויה בגלריה.
- אנשי התנועה האסלאמית בקשו להעסיק אומנים רק מאום אל-פחם, אומנים מתוסכלים ללא כל הכשרה או למידה במקצוע,ואני העדפתי אומנים מוכשרים מכל הארץ. שזה גרם שיטילו עלי חרם.אבל הגלריה התפתחה מאמנים מכל הארץ ובמיוחד מאמנים פלסטינים.
- לא מקבלים הטבות בארנונה חוץ מהטבה עפ"י חוק כשאר העמותות בעיר,
- חוסר העשייה וחוסר המדיניות הברורה מצד העירייה מהווה מכשול גדול בהתפתחות העיר כלכלית וחברתית .
- ראש עיר שהוא לא ייצוגי בעל אופי חלש, הוא לא רק פוגע בתדמיתה של אום אלפחם אלה מהווה מכשול בהתפתחות העיר והעסקים.

קשר של ארגון עירייה

להלן חלק מהדברים שבאו בראיון עם סעיד אבו-שקרה מנהל הגלריה:

1. מאיפה נבע רעיון הקמת הגלריה ?

בתחילת ההקמה היוזמה באה ממני, פניתי לראש העיר ויחד עם תמיכת משרד התרבות, הוקמה הגלריה, אשר העירייה זו שנתנה המקום, ומשרד התרבות הזרים כסף לגלריה דרך העירייה.

2. האם העירייה הציעה הטבות / או דרכים לשיתוף פעולה לניצול הארגון לפיתוח כלכלי ?

החרם מצד העירייה " התנועה האסלאמית " עם הזמן נחלש מכיוון שהזמנו לגלריה המון אנשים מכל רחבי העולם, שגרירים אומנים, ראשי מדינות, ונתנו במה לראש העיר להיות נוכח עם כל הצמרת. העירייה ניצלה את זה בכדי לקדם את האינטרסים שלה. דרך אנשים מקבלי החלטות אשר היו מגיעים לגלריה יכלה העירייה לקבל תקציבים ולקדם הרבה תוכניות, קבלת במה ליחסי ציבור ופרסום.

אבל המצב היום עם ראש העיר המכהן הוא לא מנצל את המשאב של הגלריה לטובת העיר בגלל החלטותיו ושיקוליו הפוליטיים.

יצוין כי בתוכניות העתידיות שלנו מתוכנן הקמת מוזיאון, שהוא בשלב מתקדם של תכנון אדריכלים, העירייה נתנה כ 15 דונם שווי של כ 5 מליון ₪. והחזון שלנו למוזיאון יגיעו כ 100,000 איש בשנה.

3. האם ביצעה העירייה פעילות בתחום השיווק העצמי, כנסים, תשדירים שתמכו בגלריה ?

העירייה לא משווקת את הגלריה בכלל חוץ מאשר היא מנצלת את הגלריה בזה שאם מגיע אורח חשוב ועושה סיור בעיר, אז אנשי העירייה מגיעים לגלריה מכיוון שהיא מקור גאווה להם ולעיר.

4. מה השיקולים שעמדו בפני הארגון להיות ממוקם דווקא בעיר הזאת ?

למרות שקבלנו הצעה מפתה מאוד לעבור לת"א ולהעביר את המוזיאון ההיסטורי והגלריה שלנו, אני סירבתי. איך יכולים האנשים לדעת על אום אל-פחם ועל ההיסטוריה שלנו אם לא היו מגיעים לכאן? מת"א זה יהיה שונה.

5. עד כמה אתה רואה בגלריה והמוזיאון ממתגים את העיר אום אל-פחם ?

כן בטח, שאל כל אחד מאום אל-פחם שזה מה שמייחד אותה, הגלריה.

6. האם העירייה פנתה לשיתוף פעולה?

היא פנתה פעם אחת בבקשה לעשות מוזיאון ל "אלנכבה". ואני סירבתי. מכיוון שלא רוצה שינצלו הגלריה כבמה פוליטית.

7. האם התשתיות של העיר חוסמים או מעודדים התפתחות?

אני מציג הגלריה עם כל החסמים ודווקא דרך החסמים אני פורץ דרך ומצליח. ולא מפריע לי שאין חנייה, והתשתיות גרועות, אני מנצל את המחסור כמשאב.

8. אם היית ראש עיר מה היית משנה במדיניות או בהחלטות ?

חוסר העשייה, אין מדיניות ברורה בכלל, למה אין גלריה בשום יישוב במגזר הערבי?

נגריית ורהיטי ע. אללטיף

רקע כללי

ע. אללטיף איש עסקים תושב אום אל-פחם אשר מעסיק כ 120 עובד, העסק שלו נחשב לאחד המנופים הכלכליים הטובים בעיר.

העסק מחולק לנגרייה, ומחסנים של לוגיסטיקה, כולל מרכז מסחרי.

הארגון כמנוף כלכלי

- מרכז המסחר כ 12000 מ"ר.
- בתקופת החגים כ 70% מהמבקרים מחוץ לאום אל-פחם.
- הסחורה של ע. אללטיף משווקת מיקומית בכל המגזר הערבי, אין לו ייצוא בכלל.
- רבים ספקים רבים, כוח אדם אשר מתחזק את המרכז המסחרי, חומרי גלם של עץ, צבעים, בדים, פרזול, דלקים, חלקי חילוף למשאיות, ציוד כבד ומלגזות, חברות הביטוח, תחנות הדלק, חברות הסלולארי. נותני שירותי מופעים אשר מגיעים למרכז מסחרי.
- פוקדים המרכז המסחרי המון אנשים מכל המגזר הערבי, מרגישים באום אל-פחם את האלטרנטיבה טובה בזמנים של אי שקט בטחוני, לבילוי במקומות כמו מקדולנלדס, קפה קפה, רשתות אופנה, נותן הרגשה של ביטחון ונחת.
- כ 3000 איש בחודש מגיעים למרכז המסחרי באום אל-פחם, זה ממנף אום אל-פחם ומשנה את פניה מבחינה חברתית וכלכלית, רוב העסקים אשר סובבים את המרכז וכמעט כל העסקים באום אל-פחם נהנים מעצם קיום מרכז המסחרי ותצוגת הענק של הרהיטים אשר בתוכו. שהיא מספקת רהיטים ברמה מאד גבוהה לכל המגזר הערבי בכל רחבי הארץ, נותנת איכות ומחיר תחרותי.

בעיות וחסמים כלליים

- תשתיות: ע. אללטיף מתייחס לבעיית תשתיות קשות וגרועות באום אל-פחם כמכשול עיקרי להתפתחות בריאה לעסק שלו. "אין אזור תעשייה באום אל-פחם שאני יכול להעביר את העסק שלי". העסק של הנגרייה באיום סגירה והעירייה לא יכולה לספק לו קרקע בכדי להעביר את העסק שלו.
- מחסור בקרקעות, ע.אללטיף נאלץ לשכור קרקע בגלבווע מכיוון שאין לו ברירה, למרות ההוצאות והעלויות הגבוהות שהוא הולך לשלם ולהפסיד, העסק יהיה

מחולק לשני חלקים, לוגיסטיקה במקום אחד, הנגרייה במקום אחר. "זה לא נוח ומתסכל אבל אנחנו נאלצים לעשות זאת, אני מוכן להפסיד כסף אשר שילמתי שם אבל יהיה לי פתרון וקרקע באום אל-פחם. ואם לא יהיה פתרון תוך 5 שנים אנחנו בבעיה רצינית". הוא טוען שיש בעניין הרבה פוליטיקה בעניין התפתחות, תשתיות, תקציבים בחברה הערבית בכלל ובאום אל-פחם בפרט.

- מחסור באנשי מקצוע מוכשרים ומנוסים, במיוחד של נגרות. אנשי מקצוע, יש רק בשטחים ונתקלים בקושי בהשגת אישורים.
- חוסר הנכונות של הנשים באום אל-פחם לצאת לעבודה, אני מוכן להעסיק תופרות, מעצבות ריהוט, וכו', זה מהווה גם מחסום להתפתחות.

קשר של ארגון עירייה

להלן חלק מהדברים שעלו בראיון עם עבד-אללטיף בעל הארגון סביב הסוגיה של קשר הארגון עם העירייה:

1. האם אתה מוכן להיות שותף עם העירייה להקמת ב"ס לנגרות, או תוכנית הכשרה פנים מפעלית ?

כן בשמחה אני יכול לקלוט להכשיר ולהעסיק עפ"י תוכנית התמ"ת. ועל הקמת ב"ס לנגרות ומקצועות, אני מוכן להשקיע בידע ובמקצועיות שלי, בתנאי העירייה תישא בהשקעה ומימון עלויות.

2. עד כמה תדמית אום אל-פחם פוגעת /או לא בהתפתחות העסק?

ע.אללטיף אומר שעד היום יש פחד ליהודי לכנס לעיר, וזה פוגע קשות בכלכלת העיר. את התפיסה הפוליטית שאום אל-פחם העיר של ראיד סלאח - הליבה של התנועה האסלאמית הקיצונית. לכן אנחנו מתקשים לחדור לשוק במגזר היהודי, ולהביא את הצרכן היהודי לאום אל-פחם.

בכדי שנצליח להביא רשתות מסחריות כמו מקדונלדס ופיצה האט, שכרנו משווק יהודי בכדי שינהל משא ומתן מתיש. ובסוף הצלחנו בזה.

לתקשורת יש את הכוח לעשות מהפכות והכול פוליטיקה, עשו אתנו ראיון בערוץ 2 לכמה דקות, ולאחר מכן ראינו המון אנשים מהמגזר היהודי נכנסים לאום אל-פחם ובמיוחד למרכז המסחרי שלי.

לצערי התנועה האסלאמית כן מטרפדת את הכלים כלכליים שיכולים לשנות את המציאות הקשה שאנחנו נמצאים בה, למשל היוזמה של אזור התעשייה המשותף עם

מגידו, התנועה האסלאמית התנגדה למהלך והיוזמה שהיא בעיני יכולה לשנות פניה של אום אל-פחם והאזור כולו כשלה ולא יצאה לפועל.

3. האם השתתפתם בשיבות חשיבה עם העירייה לגבי החלטות כלכליות בעיר?

העירייה לא מזמינה אותי להתייעצות, דיונים בנושאים כלכליים או בקבלת החלטות או כל חשיבה אסטרטגית אחרת. אין נציגות של אנשי עסקים בעיר, מכיוון שכל יוזמה הייתה נכשלת כי הוכח שהכול דיבורים בלי מעשים בכלל.

ביוזמה ממני פניתי בזמנו לראש העיר שיך ראיד סלאח, ואמרתי שהמצב באום אל-פחם הולך ומתדרדר, קחו צעירים משכילים כ-20-10 ונסקיע בהם, מבחינת השתלמויות, הכשרות, בכל הנושאים והתחומים שיכולים לייצג את העיר אום אל-פחם, מול משרדי ממשלה, תקשורת, שגרירות, מדינות, קרנות בחו"ל. יהיה לנו צעירים שיובילו את אל-פחם לעתיד אחר של הצלחה ושגשוג.

4. עד כמה השתמשה העירייה בחברה לצורכי מיתוג העיר ופרסומה ברמה מקומית ובינלאומית ?

הצרכנים של אום אל-פחם מהווים כ-30%, הצרכנים מחוץ לאום אל-פחם (70%) מגיעים ובחרים במוצר שלנו מכיוון שיש מחיר ויש נאמנות, עפ"י סטטיסטיקה יש באום אל-פחם כ-70 מרפדייה וחנות רהיטים. לכן אני רואה שעולם הרהיטים הוא המיתוג של אום אל-פחם.

5. מה השיקולים שעמדו בפני העסק להיות ממוקם דווקא בעיר הזאת?

נולדנו באום אל-פחם ולכן ברור שנקים העסק ונתפתח כאן ולא במקום אחר.

6. מה הן ההחלטות התכנוניות הקשות שקיבלה העירייה ואתה הייתה משנה אותן אם היו מתייעצים איתך?

עניין התחבורה הציבורית, הוא חסם עיקרי בכלכלת העיר, משרד התחבורה הגיע והיה להם תנאי להוריד את פסי האטה מהכבישים בכדי שהתחבורה יכולה לכנס לתוך העיר, לצערי העירייה לא בצעה כלום. בעיית התחבורה והתכנון בעיר מאוד גרוע.

7. מה הן ההטבות שקיבל הארגון מהעירייה מאד היוסדו, הנחות ארנונה, עזרה בשכירות, עזרה באבטחה ותחבורה, תמיכה בפרסום משותף עם העירייה?

אני לא מקבל הטבות, העירייה לא מעודדת עסקים דרך הטבות.

8. האם העירייה מבצעת אכיפת חוק לתכנון ובנייה ?

ע.אללטיף אומר שבעירייה לא מבצעת אכיפה בכל הקשור לתכנון ובנייה וגם לא מעוניינת, מכיוון שיש בעיות בתכנון ובעיות בתוכניות המפורטות של העיר, גם יש בתוך כל זה העניין הפוליטי.

אלנהדה מרכז תעסוקתי

רקע כללי

בעקבות החלטות הממשלה בעניין הכללת המגזר הערבי בתוכנית תב"ת, הוקם המרכז תחת מטריית קידום תעסוקה, בחסות התמ"ת, הגוינט ועיריית אום אל-פחם. המרכז התחיל לעבוד ב יולי 2011, לגוינט ישראל הייתה תכנית אשר מבוצעת בהרבה ערים במגזר הערבי נקראת תב"ת, התוכנית מנוהלת בשיתוף פעולה עם הערים והרשויות המקומיות במגזר. לכן הוחלט להעתיק מודל מרכזי מקדמי תעסוקה אשר פעלו במגזר היהודי. הוחלט להפעיל ולהקים מרכז אחד בסכנין אבל אימץ סוף תמך ותקצב עוד מרכז באום אל-פחם. והתקציב נכנס לעירייה דרך מחלקת הרווחה.

אחמד משהור – מנהל המרכז – אומר בראיון שהיה איתו: "אחרי המחאה בחנו וראינו שמרכזי התעסוקה לא מספקים את הצורך לכלל הציבור, לכן הוחלט להפוך את מרכז התעסוקה למרכזי הכוון תעסוקתי. התקציב של פעילויות המרכז הוא מהגוינט והפעלת כוח אדם הוא על ידי עיריית אום אל פחם.

מדיניות המרכז:

מרכז "נהדה" עובד בארבעה צירים מקבילים :

- ✓ ציר הפרט.
- ✓ ציר קהילה – פעילויות.
- ✓ ציר העסקים – שוק העבודה.
- ✓ ציר תשתית – לייצר תשתית בכדי לפרוץ ולאתר את הפוטנציאל למקומות עבודה עפ"י נתוני העסקים. (הנושא בשילוב הפעלת מקום וציוד מטעם העירייה).

"אנחנו נמדדים לפי השמה וזה התוצר שלנו", כך אמר .

שיווק המרכז :

- ✓ ניצול כל פעילות ציבורית בעיר בכדי לפרסם ולשווק המרכז ופעילותיו, בבתי ספר ובכנסים.
- ✓ דרך פרסום במדיה ובתקשורת על פעילויות המרכז קורסים, השתלמויות, סדנאות.
- ✓ ביצוע סקר עסקים.
- ✓ מיפוי לכל העסקים, ענפים בכל העיר בכדי שתהיה לנו חשיפה שיווקית ובסיס לבנות תכנית מתאימה לנתוני השוק.
- ✓ בשלב מתקדם בכדי לשכור שירותיו של משרד פרסום בכדי שילווח המרכז בכל פעילויותיו.
- ✓ העירייה לבד לא משווקת אותנו, אבל אנחנו משווקים יחד עם העירייה את המרכז, מכיוון שאנחנו מתוקצבים דרך העירייה.

נסקור כמה דברים שהועלו בראיון

- ✓ חשיפת אנשי עסקים לפי ענפים לשירותים אשר יכולים לקבל ממושרדי ממשלה, ע"י כנסים קטנים ממוקדים.
- ✓ לייצר שגרירים שידברו בשם אום אל-פחם בכדי לשנות את התדמית הקשה.
- ✓ סקר ומיפוי העסקים.

פעילויות המרכז

המרכז מבצע קורסים והשתלמויות, ולאחרי המיפוי של העסקים, אנו נפעל עפ"י תכנית שתספק כל הדרישות של המחסור הנמצא בשוק. מהמיפוי - שהולכים לעשות- אנו נדע מה המקצועות הנדרשים והחסרים לבעלי עסקים בכדי להכשיר את המובטלים האלה ולשלב אותם לשוק העבודה המתאים.

- ✓ קורסים למחשבים.
- ✓ קורסים להעצמה נשית.
- ✓ קורסים להכשרה מקצועית, בלי שיהיה צורך בלשכת תעסוקה.
- ✓ קורסים להיי טק לאקדמאיים.
- ✓ קורסים של גרפיקה.
- ✓ קורסים למקצועות, חשמל וכו.
- ✓ קורסים להכוון לימודי, ותעסוקתי.

✓ קורסים של יזמות, ניהול עסק, ייבוא ייצוא שהן בשותפות עם מט"י המשולש.

מרכז נהדה כמנוף כלכלי:

- ✓ המרכז מעסיק כוח אדם, סגל ניהולי מוכשר, צוותים מוכשרים, מרצים בכירים, חברות לבצוע סקרים, פסיכולוגים תעסוקתיים ועוד...
- ✓ המון עסקים בסביבת המרכז נשענת על קיומו של המרכז באזור, עסקים שרדו ונפתחו בעקבות ליווי מוכשר.
- ✓ הכשרת המובטלים במקצועות שיש לבעלי העסקים בעיר אום אל-פחם מחסור וביקוש להם.
- ✓ 530 משתתף פעיל במסלול מובנה (הכשרה מקצועית, קורסים של עברית, שפות, יזמות).
- ✓ 223 השמה – איכותית מובטחת, תנאי עבודה, ומקום עבודה.
- ✓ 6 קורסים שפה עברית(רוב המשתתפים הם נשים).
- ✓ 1 קורס של מחשבים.
- ✓ 5 קורסים – העצמה נשית.
- ✓ 1 קורס הכשרה מקצועית.
- ✓ 1 קורס היי טק.
- ✓

בעיות וחסמים כלליים:

- ✓ תדמית אום אל-פחם מהווה מכשול להתפתחות העיר ברמה חברתית וכלכלית,
- ✓ החלטות אשר העירייה מבצעת נובעות משיקולי תקציב הן גרועות ולקויות ביותר.
- ✓ חוסר ההתחדשות בעיר גורם שראשי העיר הם מהתנועה האסלאמית, זה גורם לפיגור בהתפתחות.

קשר של ארגון עירייה

אחמד משהור – מנהל המרכז – אומר בראיון שהיה איתו:

1. מה הן לדעתך ההחלטות התכנוניות הקשות שקיבלה העירייה ואתה היית משנה אם היו מתייעצים איתך ?

"לעירייה יש החלטות נובעות משיקולי תקציב, שהן גרועות מאוד, אני התרוצצתי כארבעה חודשים בלי מקום קבוע מכיוון שהעירייה מחפשת מקום זול".

"חשוב לציין שהמדיניות של אום אל-פחם לא משתנה למרות שראש העיר משתנה ולצד זה גורם לחוסר התחדשות ופיגור בהתפתחות. בעירייה אין יוזמה, יש כוח שלא יוזם ודווקא הוא מעקב".

2. האם תדמיתה של אום אל-פחם פוגעת בהתפתחות העיר ?

יש תדמית שהיא קשה אבל חייבים לומר שראש העיר לשעבר שיך האשם הצליח לעשות מהפך בנושא הזה, תדמית אום אל-פחם השתנתה בתקופתו, היה אדם חכם. שעשה שינוי ורק מנהיג יכול לחולל שינוי".

3. האם המרכז מוכן להיכנס לשותפות עם בעל עסק להכשרת אנשים ולקליטתם במקום העבודה ?

"זה מה שאנחנו עושים, הכשרה פנים מפעלית השכר מסובסד ע"י התמ"ת. אחרי תום ההכשרה העסק קולט אותם כעובדים סדירים".

4. האם אתה מסכים שחשוב שיהיה חוליה מגשרת ומקשרת בין העסקים לעירייה ?

"כן בהחלט, חשוב לציין שהייתה יוזמה להקמת לשכת מסחר ולצדדי הגיעו רק 7 אנשים, וכשלה יוזמה זו מתחילתה".

קנטרי אלוואחה

רקע כללי

מחמוד אגבאריה הוא היזם של פרויקט אלוואחה, שנחשב לאחד המנופים הכלכליים המצליחים באום אל-פחם.

רעיון הקמת הפרויקט

מר אגבאריה אומר שרעיון הקמת פארק נופש במגזר הערבי, היא תולדה של הרגשה בקיפוח וגזענות מצד המגזר היהודי, והמדיניות של הממסד.

הוא ממשיך ואומר: "אני קבלן ויזם אשר עסקתי בבניית ופיתוח מקומות תיירותיים בת"א יפו הרצלייה פיתוח ועוד, מוזיאון הארץ אני תכנתי ובניתי, טיילת ת"א יפו אני ביצעתי ועוד פרויקטים מאד מפוארים במיוחד כל מה שקשור לעתיקות ופרויקטים של תיירות".

"בשנת 1990 עלה הרעיון להקמת פארק תיירותי במגזר הערבי, הצעתי לשיך ראיד סלאח שהיה ראש העיר המכהן למרות שהייתה לי התלבטות בגלל התפיסה של התנועה האסלאמית. להפתעתי שיך ראיד חיבק אותי והוא תמך ביוזמה".

היוזמה הייתה בהקמת פארק תיירותי ובית מלון מפואר. והתחלתי בבדיקה כלכלית ותוכניות מפורטות לפרויקט. אחרי אירועי אוקטובר ובעקבות המצב הביטחוני והחרם אשר פקד המגזר הערבי, פניתי בשנת 2000 שוב פעם לשיך ראיד, אז הוציאו מכרז שהייתי מועמד יחיד, ההצעה נפסלה, ושוב פעם הוציאו מכרז, התמודדו שני מועמדים ואני זכיתי במכרז. והתחלנו לבצע בתחילת שנת 2002 וסיימנו ב 8.2003.

החזון שלי היה שהמקום הזה, וכל הפרויקט שיהיה נקודת מפגש ליהודים ופלסטיניים, החזון היה הקמת בית מלון בכדי לקרב בין שני הצדדים ולשנות את התדמית הקשה של אום אל-פחם, אבל לצערי החזון הגדול לא התממש, וזה בגלל מדיניות מכוונת להכשיל כל יוזמה כזו במגזר הערבי. החזון הקטן בהקמת הקאנטרי אכן התממש.

מתקני הקנטרי

- ✓ מועדון ספורט.
- ✓ בריכה מחוממת + ארבע בריכות שחיה ומשחקיות לונה פארק.
- ✓ חדר קושר.
- ✓ סאונה יבשה, רטובה, ג'קוזי.
- ✓ פארק מים לגיל הרך.

✓ פעילות חינוכית.

✓ אולם חתונות ואירועים עם שטחים פתוחים.

הארגון כמנוף כלכלי

✓ השקעה בפרויקט כ 5 מליון הון עצמי , אגבאריה רואה בהשקעה וביוזמה מוצלחת כדאית ונותן ציון הצלחה טוב מאד.

✓ כ 25 עובד בחורף ו כ 50 עובד בקיץ בעונת הרחצה והחופש.

✓ כ 1000 איש מגיעים ביום לפארק בקיץ.

✓ כ 1500 מנויים סדירים.

✓ אלוואחה פרויקט ייחודי בכל המגזר הערבי, מעסיק כ 50 עובדים כולל כוח אדם, לניקיון שמירה ותחזוקה, אנשי מופעים, אנשים מוזיקה ואומנות. מארגני אירועים לחתונות ומסיבות ענק.

✓ הספקים של הקנטרי: מערכת מסננים, ציוד ממוחשב, ציוד למשחקיות, מכון לבדיקת איכות המים, ציוד למכון הכושר, חברות שמירה ועוד.

✓ נכנסים כ 1000 מבקר ביום, אשר מגיעים מכל רחבי הארץ, זה מביא פרנסה לא רק לחניות של בגדי הים בעיר אלא לכל החנויות של המצרכים האחרים, המסעדות, חנויות הממתקים ועוד.

✓ ולאפים שבאים ליהנות בפארק בעיר אום אל-פחם, ול 1500 מנוי, זה נתן להם חיסכון בזמן כאשר הם לא צריכים להגיע עד לת"א או לצפון הארץ, חיסכון בכסף גם הרגשה בנחת ובמיוחד הנשים שיש להן יומיים במיוחד שיבלו בלי ערבוב עם גברים.

בעיות וחסמים כלליים

"העירייה ספקה לנו כ 20 דונם אדמות מנהל" אומר מר אגבאריה, וממשיך ומפרט את

החסמים:

✓ נתקלנו בבעיה קשה שבכדי להתקדם בפרויקט בתשתיות כולל הביוב אני בעצמי דאגתי ושלמתי ולא העירייה שהיא הייתה אמורה להכין שלב זה.

✓ קושי בהשגת אישורים מקק"ל, על כריתת עצים ותשלום כופר, מסע מייאש שאני ביצעתי ולא העירייה.

✓ לא הייתה שום תמיכה ושום הטבה מהעירייה.

- ✓ להתרוצץ מול 21 משרד ממשלה בכדי להשיג אישורים הבירוקרטיה של הממסד מייאשת.
- ✓ חסם בולט שהמדינה מקשה מכיוון שהיא לא מעוניינת לקדם פרויקטים במגזר הערבי.
- ✓ בעיה חמורה של תשתית.

קשר של ארגון עירייה

1. להלן תמצית השאלות שנשאלו והתשובות שהשיב מר אגבאריה: עד כמה התשתית מהווה מכשול התפתחות בפני הארגון?

למרות המאמצים והניסיונות לפיתוח העיר מבחינת תשתיות, עדיין המצב נראה גרוע הפקקים בכניסת העיר נוראיים, מחסור במקומות חניה וחניונים, אין אכיפת חוק, כל זה גורם לעיכוב בהתפתחות הכלכלית בעיר.

2. מה הן ההטבות שקיבל העסק מאז היווסדו, הנחות ארנונה, עזרה בשכירות ועוד?

קבלת הקרקע לצורך ביצוע הפרויקט אדמות מנהל, חוץ מזה אני לא קיבלתי כלום. שכירות וארנונה אני משלם עפ"י חוק ולא מקבל שום הנחה.

אני ביצעתי כל התשתיות של הפרויקט. והשגת האישורים הנדרשים לביצוע, שזה היה אמור להיות באחריות העירייה, אבל אני עשיתי.

3. האם ביצעה העירייה פעילות בתחום השיווק העצמי, כנסים, תשדירים וחוברות שתמכו בקנטרי?

לא עשתה כלום למען הקאנטרי, העירייה מנצלת דווקא את הקנטרי כפרויקט הצלחה שלה בכדי לקדם את עצמה.

4. מה הן הציפיות שלך מהעירייה להטבות, שיתופי פעולה וכו"ב

מצפה להערכה, ולשיתוף פעולה, אני יוזם דברים בכדי לקדם את פניה של העיר אין שיתוף פעולה בכלל עם העירייה גם היא לא משווקת ולא משתפתת כחברה בקנטרי, לאור פניות רבות שלנו ושליחת הזמנות, העירייה מעדיפה לשלוח בתי הספר בעיר אום אל-פחם לפארקים אחרים מחוץ לאום אל-פחם. למרות שמגיעים בתי ספר מכל רחבי הארץ לקנטרי שלנו. בשנת 2004 דאגתי להזמין את השר אולמרט בכדי לשפר את היחסים

לגשר על הפער הנמצא ביחסים מכיוון שחייבים לעשות זאת בכדי למנף אום אל-פחם כלכלית וחברתית.

5. האם הוזמנת להשתתף בישיבת חשיבה עם העירייה לגבי החלטות כלכליות בעיר?

אנחנו לא מוזמנים להתייעצות מצד העירייה בהחלטות ובחשיבה אסטרטגית בכלל, למרות שיש הרבה תלונות על כל התכנון הלקוי בחסר מצד העירייה, למשל אם היו מתייעצים איתי, זה אסון להקים אזור תעשייה במקום אשר תכננו והתחילו לבנות, השטח הזה חייב להיות מתוכנן לפרויקט תיירותי בגלל הנוף המרהיב. חבל שיהיה אזור תעשייה באזור זה. אין תכנון ואין חשיבה אסטרטגית בכלל. זה אסון, אמרתי את דעתי בנושא אבל לא נתקבלה וזה מובן מאיליו.

6. האם נחשב בפארק אלואחה לפרוייקט מיתוג לעיר אום אלפחם?

הפארק מהווה מיתוג לעיר אום אל-פחם, אין פארק דומה לו בכל המגזר הערבי, מבחינת גודל הפארק והמתקנים הנמצאים בו.

ג'3: מנופים כלכליים בבאקה

באקה אל-גרביה נחשבת למרכז עירוני עבור הכפרים השכנים: כפרי זמר, מיסר, אום אל קוטוף, וישובים שונים אחרים בואדי עארה. בעיר שוכן בית הדין השרעי האזורי והיא אף מהווה מקום מושב נוסף לבית הדין השרעי לערעורים. בעיר ניתנים שירותי בריאות של קופות החולים כללית, מאוחדת ולאומית, וכן מרכזי טיפת חלב לבריאות האם והתינוק ובנוסף, מרכז הרפואי מקומי בשם "אחוזה".

בעיר שישה בתי ספר יסודיים, שלוש חטיבות ביניים, שני בתי ספר תיכוניים, בית ספר אזורי לחינוך מיוחד, בית ספר למחוננים ומכללת אלקאסמי ללימודים אקדמיים בחינוך (B.Ed), הנחשבת לאחד ממוסדות ההכשרה המובילים בארץ בתחום החינוך. כמו כן ישנה המכללה להכשרת הנדסאים בתחומי מדעי המזון והביוטכנולוגיה. בבאקה ישנו מרכז פסג"ה (פיתוח סגלי הוראה) אזורי מקיף שבו יש חומרי עזר הדרושים למורה בית ספר כמו קלטות, תוכניות לימודים וסרטים לימודיים. בבאקה פועל מזה שנים רבות מתנ"ס (מרכז קהילתי) תחת השם "עמותת בית אלשביבה". המתנ"ס עובד בקשר ישיר עם בתי הספר היסודיים בעיקר ונחשב לאחד המתנ"סים המובילים במגזר הערבי ובאזור השרון. בעיר שלושה בנקים, בנק לאומי, בנק פועלים ובנק הדואר. לשכת התעסוקה בבאקה, בהנהלת פואז אבו מוך.

תושבי באקה אל-גרביה מתפרנסים בעיקר מתעשייה ומעט מחקלאות, ורוב תושביה עובדים בערים הסמוכות או במפעלים בתל אביב, חיפה, גוש דן והשרון.

בשנת 2003 אוחדה באקה אל-גרביה עם ג'ת, והוקמה עירייה חדשה בשם "באקה-ג'ת". בחקיקה שתוקפה מ-1 בנובמבר 2010 בוטל האיחוד.

ראש העירייה המכהן הוא עו"ד מורסי אבו מוך.

מכללת אלקאסמי

רקע כללי

מכללת אלקאסמי היא מכללה אקדמית שנוסדה בשנת 1990, במטרה להכשיר מורים ללימודי האסלאם והערבית בתמיכת משרד החינוך ובעידודו. מכללת אלקאסמי התחילה את דרכה כמוסד דתי שנוסד על ידי אלטריקה אלחילואתיה אלקאסמי. כיום היא משלבת גישה מסורתית ומודרנית. במקביל לפעילות האקדמית, המכללה מהווה מוקד לפעילות ענפה בקרב החברה הערבית בפרט והחברה הישראלית בכלל ומקדמת את השיח הבין-דתי והבין-תרבותי. ראש המכללה כיום הוא ד"ר מוחמד עיסאווי.

המכללה הצליחה למצב עצמה כמוסד אקדמי ממלכתי על-אף ההתנגדויות מתוכה ומתוך המנהיגות הערבית שלחצה לכופף את גישת ניהול המכללה כמערכת המבוססת על תכנון, סטנדרטים ושקיפות. הצלחה זו מוכיחה שאפשר גם אחרת במגזר הערבי המאופיין בתרבות שבבסיסה עומדים קודים של תרבות "החמולה", קידום על-פי קירבה משפחתית ופרוטקציה, רמת חשיפה ושקיפות נמוכה. במקביל לפעילות האקדמית, המכללה מהווה מוקד לפעילות ענפה בקרב החברה הערבית בפרט והחברה הישראלית בכלל ומקדמת את השיח הבין-דתי והבין-תרבותי.

המכללה הוסמכה להעניק תואר מורה בכיר בשנת 1993 על ידי משרד החינוך, כחלופה למכללה האיסלמית באום אל-פחם המונהגת על ידי התנועה האיסלמית, בעוד המכללה מנוהלת על ידי הזרם הסופי. בסמוך למכללה ממוקם גם מסגד סופי וכן מספר מוסדות חינוך הכוללים לבד מהמכללה גם גני ילדים ובתי ספר הקרויים כולם אלקאסמי. בשנת 2002 הוסמכה המכללה להעניק תואר ראשון (B.Ed) בחינוך ובשנת 2010 הוסמכה להעניק תואר M.Ed.

נכון ל-2012 לומדים במכללה כ-3,000 סטודנטים (כולל משתלמים) מכל הארץ, 95% מהם סטודנטיות במסלולים: גיל רך, יסודי ועל-יסודי, בהתמחויות: לימודי אסלאם, ערבית, מתמטיקה, מדעי המחשב, אנגלית, חינוך מיוחד ומורות גננות לגן ולכיתות א-ב'. המכללה כוללת מרכזי לימוד מתקדמים, ורמת המחשוב בה היא גבוהה. הספרייה שלה היא המפותחת ביותר במגזר הערבי וכוללת מעל 60,000 כותרים בהתמחויות שונות כמו דת האסלאם, שפה וספרות ערבית, מינהל עסקים, תקשורת וחינוך.

פרויקטים של המכללה

✓ מכללה אלקאסמי הטכנולוגית: המכללה נוסדה בשנת 2004 ע"י חסידי חוסני קואסמי(התנועה הסופית) ובשיתוף מכללת אלקאסמי וקיבלה הוכרה מהתמ"ת.

נושאי לימוד :

1. הנדסה כימית – הנדסת מזון.
2. הנדסה אזרחית
3. הנדסת תוכנה
4. הנדה ביוטכנולוגית.
5. אדריכלות ועיצוב פנים.
6. שיננית.
7. רפואה אלטרנטיבית.

יחד עם תעודת ההנדסאי הבוגר יכול להשתלב במסלול מיוחד לקבלת תואר B.E.D-B.A

פרויקטים עתידיים

- הקמת בית ספר יסודי ובית ספר חטיבת ביניים, מכיוון שחזון המכללה ללוות הדור הבא מהגן עד האוניברסיטה, לתת ולהעניק לו ערכים וחינוך ברמה אחרת.
- מרכז חלל, מרכז מסוג זה ייחודי שלא נמצא בכל המגזר הערבי, יהיה אתר למבקרים של תלמידי בתי ספר, מבקרים ותיירים, יעניק לדור הבא ראיה ומחשבה אחרת. תחילת ביצוע מעוכבת מחוסר גיוס משקיעים ותרומות להקמה.
- להקים מעונות לסטודנטים.

תקציב המכללה

- שכר לימוד.
- משרד חינוך.
- תרומות מאנשי עסקים מבאקה.

מכללת אלקאסמי כמנוף כלכלי

- את 3000 הסטודנטים אשר מגיעים לעיר באקה, כולל ה 120 אנשי סגל, גרמו למינוף כלכלי אדיר בבאקה, מרגישים ורואים ע"י פתיחת עסקים בכל אזור המכללה ובמרחבים הסמוכים לה.
- עסקים אשר נפתחו בכדי לתת שירותים למבקרים, אורחים, לסטודנטים והסגל האקדמיים במכללה, כגון: מסעדות, מזנונים ובתי קפה, מכוני יופי, מרפאות, בתי מרקחת, מיקום המכללה גרם להתפתחות עסקית בכל האזור.
- הספקים של המכללה, כולל המכללה הטכנולוגית, בית הספר התיכוני, גנים : חברות כוח אדם לאחזקה, ניקיון, גינון, חשמל ועוד. ציוד וריהוט משרדי, דברי חשמל ואלקטרוניקה, ציוד מחשבים ועוד...
- מיום שנוסדה המכללה, יש בבאקה תופעת הבנייה הרוויה, אשר הרבה אנשים ניצלו את הצורך לאכלוס הסטודנטים לכן הם בונים מעונות לאלפי הסטודנטים המגיעים לעיר.
- בהקמה : מכללת באקה, מכללה אשר תפתח את שעריה בתחילת השנה הבאה ללימודי תארים בנושאים כלכלה, מנהל עסקים ומשפטים. החזון וצפי שתהיה בגודלה של מכללת אלקאסמי.

- מרכז העשרה למחוננים במתמטיקה : כ 1000 תלמידים מכל הארץ אשר מקבלים הכשרות ומשתתפים בתחרויות ארציות ועולמיות.
- למכללה יש 7 גנים לגלאים 3-5 שנים.
- בית ספר פרטי ברמה חינוכית מאד גבוהה כולל כל הטכנולוגיה והסטנדרטים החינוכיים המודרניים, התלמידים שלומדים עוברים בחינת מיון.
- פרויקט מרכז בדאיאת לאימהות, הכשרה, השתלמות ותעסוקה לנשים. הכסף למרכז נתנם ע"י איש עסקים מחו"ל.
- מרכז להורות ולמשפחה.
- פרויקט מחקר: המכללה פתחה ותרמה מיליוני שקלים בכדי להקים ולתפעל הפרויקט, משרד המדע מתקצב המחקר חלקי, חוקרים מגייסים כספים לפעמים מחברות תרופות ועוד.
- לעירייה אין כל תרומה או גוף אחר לפרויקט המחקר.
- 3000 סטודנטים במכללה, 1000 סדירים וכ 2000 משתלמים.
- 85% אחוז נשים.
- 80% אינם תושבי באקה, 20% תושבי באקה.
- אנשי הסגל: 120 מורים מתוכם 30 מתושבי באקה.
- 80 מנהליים כ 95% הם מתושבי באקה.

בעיות וחסמים כלליים :

- מחסור הקרקעות בבאקה הוא הבעייה העיקרית, כל הקרקעות בבאקה הן פרטיות, לכן המכללה לא מצליחה להתפתח כמו כול אוניברסיטה בארץ ובעולם, ותהפוך למודל קרייה אקדמית, כיתות לימוד, מעונות, עוד מכללה ואגפים של מחקר, מעבדות ועוד...נאלצים לרכוש קרקע פרטים ולבנות אגפים חדשים באזורים מפוזרים בעיר, זה פוגע תדמיתית במכללה ומקשה על השליטה ונטל כספי אדיר. לכן אנחנו לא מצליחים עד היום לבנות מעונות לסטודנטים.
- אנחנו שוכרים קרקעות בסכומי עתק לחניונים למכללה.

קשר של ארגון עירייה

בפגישה עם הייתם אבו מוך חשב המכללה, נשאלו השאלות :

1. מה היו השיקולים להקמת המכללה דווקא בעיר באקה?

יוזמי המכללה הם קבוצת אלטריוקה אלחילואתיה אלקאסמי שנמצאים בבאקה לרוב, בתקופת הקמתה בתחילת שנות ה-1990 באקה הייתה מרכז מטרופולינים ומעבר לתנועה כלכלית באזור, ולכן זה היווה יתרון לעיר.

2. האם שקל הארגון לעבור לעיר אחרת?

לא, למרות שיש לנו בעיית מקום קשה.

3. האם הייתה לעירייה תרומה פעילה בהקמת המכללה?

ראש העיר דיאז סמיר דרויש תמך וסייע בהוצאת אישורים להקמת המכללה

4. האם מקבלים הנחות או תקציבים או כל תרומה אחרת מעיריית באקה אלגרבייה ?

לא מקבלים שום תרומה או תקציב מהעירייה, אנחנו רק מקבלים הנחה בארנונה עפ"י החוק של מוסד חינוכי.

5. האם הייתה התרומה או ההשתתפות של העירייה בפרויקטים מיוחדים כפרויקט המחקר של המכללה?

לעירייה אין כל תרומה בכלל או עידוד והשקעה בנושא.

6. האם יש פרויקטים משותפים עם העירייה ?

לצערי אין

7. האם השתתף הארגון בישיבות חשיבה עם העירייה לגבי החלטות כלכליות בעיר?

לא הייתה פניה כזאת.

8. עד כמה השתמשה העירייה בארגון לצורכי מיתוג העיר ופרסומה ברמה מקומית ובינלאומית?

לא הייתה תוכנית עקבית בנושא חוץ מאשר הפניה שלהו כאשר הזמנו את ראש העיר לכל אירוע מיקומי או בינלאומי.

9. האם יש כנסים, ימי עיון השתלמויות משותפים עם העירייה ?

לא אין, אנחנו מזמינים ראש העיר כאורח כבוד כשיש משלחת ואנשים חשובים מגיעים למכללה.

10. מה הן הציפיות של הארגון מהעירייה להטבות, שיתופי פעולה וכיו"ב?

אנחנו מצפים מהעירייה שתנצל את הכלי והעוגן המאוד חשוב והוא המכללה, ותנסה להבין שבעזרתו היא יכולה לקדם הרבה תחומים, במיוחד כל מה שקשור לחינוך ומדע.

למה העירייה לא פונה למכללה לעשות פרויקט להגברת מודעות ולא משתמשת ותומכת במעבדות של אלקאסמי? הרי התקציב שקיבלנו לתקופה מסוימת ממשרד החינוך נגמר, למה היא לא מאמצת ותומכת במעבדות ומחקר המכללה?

מט"י המשולש-מרכז טיפוח יזמות עסקית (ע"ר)

רקע כללי

מט"י המשולש הוא מרכז לטיפוח יזמות עסקית (ע"ר) באזור המשולש. מטרתו העיקרית הינה לעודד צמיחה כלכלית, לסייע בהקמת עסקים חדשים ובפיתוח והרחבת עסקים קיימים. פועל משנת 1997 כמוסד ללא כוונת רווח, ופועל בשיתוף הרשויות המקומיות, משרד התמ"ת, הרשות לעסקים קטנים ובינוניים וג'וינט ישראל.

תחומי הפעילות העיקריים של מט"י המשולש:

- בחינה ראשונית של רעיונות עסקיים.
- ייעוץ עסקי בתחומי שיווק, מכירות, ייבוא וייצוא, ניהול, כספים, ייעוץ ארגוני, כוח אדם וכו.
- בדיקת כדאיות כלכלית להקמת עסק או הרחבת עסק קיים.
- הכנת תכנית עסקית ובניית אסטרטגיה שיווקית ועסקית.
- חונכות עסקית- ליווי לעסק ע"י יועץ עסקי מנוסה.
- גיוס מקורות מימון.
- הדרכות, ימי עיון וקורסים.

דוח פעילות לשנת 2008

- בוצעו במט"י בשנת 2008 60 פגישות עם פונים. חלק מהפונים (50) הופנו והחלו בחונכות עסקית של התמ"ת, ומספר פונים הופנו לבקשות להלוואות באמצעות רו"ח טארק עבד. 123 השתתפו בקורסים במט"י.
- נכתבו 6 תכניות עסקיות ע"י יועצים העובדים בשת"פ עם המט"י.

דוח פעילות לשנת 2009

- בוצעו במט"י בשנת 2009 286 פגישות ייעוץ עם פונים.
- 108 פונים נכנסו לפרויקט החונכות עסקית של התמ"ת (97 חונכות זעירה ו- 17 חונכות גדולה) וחלקם גם הופנו לבקשות להלוואות באמצעות רו"ח טארק עבד ואחרים.
- 130 פונים השתתפו בקורסים במט"י.
- 256 פונים השתתפו בסיורים במסגרת פרויקט "בתים ועסקים פתוחים".
- נכתבו 14 תכניות עסקיות ע"י יועצים העובדים בשת"פ עם המט"י.
- 12 משתתפים מתוך 20 משתתף שהצטרפו לקורס "יזומים עסק" פתחו עסק או נקלטו בשוק העבודה כשכירים.
- 644 פונים השתתפו בכנסים שונים שיזם המט"י או היה שותף פעיל לקיומם.
- סה"כ קרוב 1438 איש ואישה, יזם ובעל עסק השתתפו בפעילויות של המט"י.

דוח פעילות לשנת 2010

- בוצעו במט"י בשנת 2010, 220 פגישות ייעוץ ואבחון עם פונים.
- 127 פונים נכנסו לפרויקט החונכות עסקית של התמ"ת (102 חונכות זעירה ו- 25 חונכות גדולה).
- וחלקם גם הופנו לבקשות להלוואות באמצעות יועצי המט"י השונים.
- 194 פונים השתתפו בקורסים במט"י.
- 120 פונים השתתפו בסיורים במסגרת פרויקט "בתים ועסקים פתוחים" והכשרה ענפית ב"יזומה".
- נכתבו 11 תכניות עסקיות ע"י יועצים העובדים בשת"פ עם המט"י.
- 20 משתתף שהצטרפו לפרויקט "יזומים עסק" נפתח קורס חדש.
- 220 פונים השתתפו בכנסים שונים שיזם המט"י.

- סה"כ קרוב 912 איש ואישה, יזם ובעל עסק השתתפו בפעילויות של המט"י.

דוח פעילות לשנת 2011

- בוצעו במט"י בשנת 2011, 220 פגישות ייעוץ ואבחון עם פונים.
- 90 פונים נכנסו לפרויקט החונכות עסקית של התמ"ת (80 חונכות זעירה ו-10 חונכות גדולה)
- אפיקי מימון: בוצע 19 אבחונים ו13 תכניות עסקיות גויס 9 מיליון ₪.
- 126 פונים השתתפו בקורסים במט"י.
- 120 פונים השתתפו בסיורים במסגרת פרויקט "בתים ועסקים פתוחים" והכשרה ענפית ב"יוזמה".
- סה"כ קרוב 912 איש ואישה, יזם ובעל עסק השתתפו בפעילויות של המט"י בשנת 2011.

מט"י כמנוף כלכלי

מט"י המשולש נחשב לאחד המנופים בעיר באקה בפרט ולאזור המשולש הדרומי והצפוני בכלל.

- מגיעים למט"י המשולש בממוצע שנתי 1000 יזמים ובעלי עסקים, לצורך קבלת הדרכות, קורסים, תכניות עסקיות לצורך מימון, סיורים עסקיים ותיירותיים, כנסי חשיפה לכלים לפיתוח עסקי.
- מט"י המשולש מעסיק כ 6 עובדים ו-2 יועצים עסקיים.
- כ 50 חונך (רו"ח וכלכלן)מהמגזר הערבי והיהודי נותנים ליווי, חונכות עסקית, תכניות עסקיות לעסקים וליזמים אשר פונים לקבלת ייעוץ ממט"י המשולש.
- כ 30 מרצים בכירים לצורך העברת הקורסים וההדרכות של מט"י המשולש.
- הקורסים שמעביר מט"י ובמיוחד של הנשים, מרומם את רוח היזמות וגם פוטנציאל ההצלחה לעסקים אלו.
- הייעוץ עסקי מציל עסקים מקריסה ופשיטת רגל, ועוזר בקבלת הלוואות להתפתחות עסקית ופתיחת עסקים חדשים. הבנקים בבאקה ובאזור, נותנים הלוואות בערבות מדינה או אחרות אחרי שהצוות של היועצים עשו תכנית עסקית ובדיקה מקיפה.

- מט"י המשולש עשה ועושה סיורים תיירותיים דרך פרויקט קניון רחוב, אשר הזמין למשך שנה את כל המגזר היהודי ליהנות מסיורים מאורגנים בבאקה, כולל מופעי רחוב, אוכל, וליהנות מהנחות והטבות ענקיות, פרסם ושוק את רוב העסקים בבאקה לקהל הרחב ובמיוחד של המגזר היהודי .

בעיות וחסמים כלליים :

- המט"י סובל מחוסר תקציבים ותמיכה מצד כל העיריות והמועצות במגזר הערבי.
- התמ"ת מתקצב המט"י עפ"י פרויקטים, קורסים והדרכות, הפסיק לתקצב אותנו באופן שותף.
- המגזר הערבי הפסיק להאמין לכל הפרסומים של התמ"ת בכל הקשור לעזרה ותמיכה ממשלתית.

קשר של ארגון עירייה

בוצע ראיון עם אנהאר מסארווה רכזת פרויקטים.

1. מה הם השיקולים שעמדו בפני הארגון להיות ממוקם דווקא בעיר הזאת?

רק בגלל שמי שיזם את הרעיון היה מר ג'מאל מג'אדלה תושב המקום, לא הייתה לעירייה שום השתתפות בדרישה להקמת מט"י בתחומה.

2. האם מקבלים הטבות או הנחות מעיריית באקה אלגרביה?

עפ"י תקנון והסכם התמ"ת כל עירייה אשר המט"י נותן לה שירותים היא חייבת לשלם 1 ש"ח לכל נפש ביישוב שלה. אבל לצערי זה לא קורה, אנחנו מנסים כל הזמן לקבל ולדרוש תקציב זה מהמועצות והעיריות כולל עיריית בקה ללא הצלחה, אבל מצליחים לפעמים לקבל מתקנים של העירייה בחינם לצורך ביצוע פעילויות המט"י בכל יישוב ויישוב.

3. האם יש פעילות משותפת עם העירייה ?

כל פעילות, הדרכות, כנסים, השתלמויות וקורסים אשר מבצעים, אנחנו מציינים שהעיריות המארחות הן שותפות, אנחנו מפרסמים ומשווקים אותם כשותפים אבל הם בפועל לא.

4. האם העירייה משווקת או מקדמת את הפעילויות של המט"י ?

היא לא משווקת ולא מקדמת .

5. עד כמה אתם רואים הצלחה למט"י המשולש באזור? ומה תרומתכם לכלכלת האזור?

אנחנו נמדדים לפי דוח פעילות וביצועים, ואנחנו ב-5 שנים האחרונות כן מצליחים ומאד, עוזרים לעסקים לשרוד ולתת להם כלים להתפתח, אנחנו היחידים באזור אשר נותנים קורסים, סדנאות תכניות עסקיות, לווּי עסקי, בדיקות כלכליות.

6. האם יש לך הצעות לשיתופי פעולה, שותפויות עסקיות עם העירייה שלא מצליח להעלות אותם?

אנחנו מצפים מעיריית באקה ומכל המועצות והעיריות באזור, לבוא להירתם לפעילות הכלכלית אשר אנחנו עושים למען כלכלת היישובים שלהם, לעודד אנשים לבוא ולקבל ייעוץ ולנצל אותנו כמשאב ומנוף כלכלי טוב .

עמותת המרכז לקידום התרבות החינוך וההכשרה

רקע כללי

מתנ"ס בקה החל את פעילותו בשנת 1994 קדם לו מה שנקרא "בית נוער". המתנ"ס ממוקם במרכז העיר, במבנה חדש ומפואר בשטח של 2000 מ' המתנ"ס לאורך שנים מיסד ומקיים את עצמו כמוסד הראשון והמוביל במשוב וכל הפעילויות הבלתי פורמאלית והיות מגוון הפעילויות בו רחב ונוגע להרבה נושאים חדשים המיועדים לקהילות שונות ביישוב.

התוכניות העיקריות במתנ"ס היום:

- 14 גנים טרום חובה גילאי 3-4 הפזורות בשכונות השונות ביישוב.
- מרכז העשרה הנותן שירותים ל 50 גני טרום חובה וחובה, הכשרות בסיפור, תנועה, ייזום ומנהיגות, ציור, מחשוב ועוד.
- מחלקת ספורט בית ספר לכדורגל, קבוצות ליגה לנוער, אומניות לחימה, טניס שולחן ועוד.
- מחלקת אומנות ולמידה.
- מחלקת תרבות וסל תרבות לבתי ספר, תכנית שנתית לבתי ספר אשר תכלול סל של קורסי ספורט, תיאטרון, סיפורים, הצגות ועוד לבתי ספר בבאקה, יסודי, חטיבת ביניים ותיכונים.

- מרכז מחשבים, קורסים למחשבים יסודיים ומתקדמים לכל הגילאים.
- האגף לאוכלוסיות מיוחדות, תכנית לשילוב בלי צרכים מיוחדים ובעלי מוגבלויות בכדי להשתלב בקהילה ולהביא שינוי, תכנית התנדבות לנוער בכדי לעזור לבעלי צרכים מיוחדים.
- תכניות תעסוקה לנשים וגברים אביחייל - ואשת חיל, תכנית זו מיועד לנשים וגברים אשר מעוניינים להשתלב בשוק העבודה ולהתפרנס בכבוד, המשתתפים מקבלים סדנאות וקורסים מקצועיים מתאימים, הדרכה בכתובת קורות חיים, איתור וליוו למשתתפים מקומות עבודה מתאימים.
- התנדבות ומתנדבים.
- פרויקטים קהילתיים מגוונים.

המתנ"ס כמנוף חברתי וגם כלכלי:

- פוקד המתנ"ס המון אנשים, נוער, נשים וגברים בכדי להכשירם דרך קורסים, הדרכות והכשרות מקצועיות.
- לצורך בצוע כל הפעילויות של המתנ"ס הוא מעסיק כוח אדם מוכשר בכל התחומים ובכל היחידות, מעסיק נותני שירות לכל המופעים, פסטיבלים, תיאטרון, שחקנים, אומנים, זמרים וכו'.
- דרך ההכשרות המקצועיות, הרבה נשים שלמדו קורסים של אומנות, ווטראג', ציור ועוד, פתחו עסקים מצליחים. וצוות של יועצים מלווים אותם לאורך כל הדרך.
- דרך הפעילות ההתנדבותית של הנוער הטיפול והאבחון בבעיות ליקויי למידה, החוגים של ילדים, נוער, נשים וגברים רואים בזה השקעה לטווח הקצר והארוך.

בעיות וחסמים כלליים:

- המחסור בקרקע היא הבעיה והמכשול בהתפתחות המתנ"ס וכמעט כל ארגון ועסק בבאקה. המתנ"ס עבר לבניין חדש ומפואר מאד, לצערי בנוי בסגנון של בית מלון רב קומות, במקום להיות פרוס על שטח עם מגרשים לפעילויות של נוער וילדים.
- אנשים בעלי מוגבלויות מתקשים ליהנות מהשירותים שמעניק להם המתנ"ס.

קשר של ארגון עירייה

בראיון עם גב' סחר עויסאת סגנית מנכ"ל, שאלנו אותה את השאלות הבאות

1. מה תרומת והשתתפות העירייה בפעילויות המתנ"ס?

תקציב של המתנ"ס מורכב, מהשתתפות שנתית מעיריית באקה, חברה למתנסים, גבייה סמלית מפעילויות, ביטוח לאומי, אנשי עסקים, קרנות מחו"ל. כמוכן תקציב העירייה פחת בגלל קיזוז השתתפות העירייה בגנים של המתנ"ס, מגלל חוק גנים חובה.

2. האם העירייה היא שותפה בפעילויות המתנ"ס?

עיריית באקה שותפה בחלק מהפעילויות של המתנ"ס באופן שוטף בפעילויות הנוער, הגנים, והספורט.

3. האם המתנ"ס מקבל הטבות מיוחדות מהעירייה ?

לא אין הנחות מיוחדות, מקבלים הנחת ארנונה עפ"י חוק. וגם תקציב העירייה פחת בגלל קיזוז השתתפות העירייה בגנים של המתנ"ס בגלל חוק גנים חובה.

4. האם העירייה משווקת בצורה כל שהיא את המתנ"ס ?

לא. אנחנו שמפרסמים את העירייה ולא להפך. המתנ"ס מתנהל כיחידה עצמאית לכל דבר, המתנ"ס מתפתח ומתחדש כל הזמן והוא משתדל לתת שירותים מגוונים ומקצועיים לכלל האוכלוסייה בבקה אלגרבייה תוך אמונה ותקווה שהם נותנות את המענה ההולם לדרישות ולצרכים של הקהילה המקומית.

רכב עירון

הארגון כמנוף כלכלי

רכב עירון הוא סוכנות מכירה ומרכז שירות, פולקסוואגן, סיאט ואודי אשר הוקם בשנת 1988 בהשקעה של 1 מליון \$ מהון פרטי.

- 50 מועסקים בממוצע שכר כ 6000 ₪ נטו. 50% ממעלה עירון וכ 50% מבאקה.
- מחזור שנתי כ 9-10 מליון ₪.
- 25 כניסות יומיות למחלקת פחחות וצבע, 7,200 כניסות בשנה.
- כ- 1000 כניסות בשנה למחלקת מכירות, מתוכם נמכרו 320 רכבים חדשים.
- כ 50 מועסקים בחברה רובם מחוץ לעיר, אשר צורכים חלק גדול ממצרכיהם בבאקה.
- כל הלקוחות של המקום וגם של האזור, אשר אני נותן להם שירות טוב, מטריה של שירות לקוחות, מוסך, פחחות, חלקי חילוף. במקום להתרוצץ לכל מיני מקומות. אני חוסך להם, זמן וכסף. ומקבלים שירות, יחס ואמינות.
- אני שומר ונותן לאנשים דרך קניית הרכבים שלנו, כולל הסדר התשלומים הנוח, רמה ואיכות חיים טובה.
- את האנשים אשר מגיעים לחברה שלנו, נכנסים ועושים קניות, נכנסים למסעדות לאכול, זה עושה תנועה מסחרית טובה לעיר.
- ההצלחה שלי גרמה לעוד עסקים שיחשבו להקמת עוד עסקים, כמו התצוגה של הונדה. התצוגה נפתחה אחרי שראו ההצלחה שלנו.

חסמים כלליים בהתפתחות העסק

גיבארין אומר שלפני הקמת ובניית העסק היה לנו פגישה עם ראש העיר סמיר דרויש, שטחנו בפניו את התוכניות העסקיות והבניה שלנו, ברך היוזמה והבטיח לתמוך, לקדם ולתת פטור מארנונה לשנתיים. לצערי זה לא היה ולא נברא ולא קיבלנו שום הטבה ושום הנחה.

- מר גיבארין: בעיית התשתיות הייתה גרועה מאוד עוד יותר בשנות ה 80. אני סללתי הכביש המוביל לחלקת הקרקע בכדי להצליח לבנות. את תשתית חשמל

גם אני ביצעתי בעצמי ודאגתי לזה. שום דבר לא היה מפותח, אזור תעשייה מאושר אבל לא מפותח ולא כלום.

- בשנת 2001 עד שנת 2007 הייתה נפילת וקריסת העסקים אחרי אירועי אוקטובר. קיבלנו מכה קשה מאד בגלל החרם הפוליטי. לא יכולנו לשלם ארונה ונצבר חוב גדול של כ 4 שנים. ולא קיבלנו שום עידוד מהעירייה. אנחנו האמנו בעסק שלנו לכן החזקנו מעמד ושילמנו ופרענו החוב מההון העצמי שלנו. עד שהחזרנו העסק לשגשג ולפרוח שוב פעם.
- חשוב לציין שהמצב הביטחוני הוא מאד חשוב מכיוון שהוא ממוטט עסקים ומחיה עסקים, בארבע השנים האחרונות היה שקט בטחוני, לכן היה אצלי גידול של כ 25 % מכירות בכל שנה. החברה זכתה באלוף המכירות וקבלה תעודת הוקרה.
- הצלחנו להגיע יחד עם העירייה להסדרת התשלום ופריסת החוב של הארנונה בשנת 2006-2007, ועפ"י ההסדר כיסינו כל החובות שלנו. לאחר מכן נכנסה הוועדה הקרואה בבאקה, ולא הכירה בהסדר שהיה ושוב חיבנו אותנו בהפרשים בעוד אלפי שקלים. ולא היה באפשרות העירייה לגבות את החוב מכיוון שהעירייה הייתה באיחוד תיקים.
- העירייה בצעה עיקולים על חשבונות החברה כולל כרטיסי האשראי, העירייה שיתקה החברה והביאה אותה להפסדים גדולים ולא יכלה להתפתח, התנהלות העירייה גרועה ביותר, היינו כמו אויבים עבורם.
- היה חוזר מנכ"ל - משלמים ומסיימים, כל מי שחייב ומגיע להסדרת חוב עד 12/2004. מקבל כ 50 % ארנונה. החברה שלי פנתה לעירייה להסדרת החוב בכדי ליהנות מההנחה, העירייה שוב הפעם לא יכלה לגבות שוב פעם באיחוד תיקים, לכן גם אני לא יכולתי ליהנות מההנחה הזו. על בעיות העירייה אנחנו משלמים.
- במשך 25 שנה לא זכתה החברה לפינוי פח אשפה אחד, תאורת רחוב אין, סלילת כבישים אין תחזוקה אין..
- אין מעשה ורצון מצד העירייה לטפח ולהחזיק עסקים לא לנטוש ולעבור למקום אחר, לדוגמא, קיבלתי מכתב מצ'מפיון מטורוס בע"מ ומחייבים אותי להתחיל לפעול בכדי לעבור ולחפש מקום בואדי עארה מכיוון שהאזור לא מפותח והתשתית גרועה. ואין יכולת להתפתחות עסקית.
- המכתב הועבר לראש העיר ולא נעשה כלום, בכדי שימנעם ממני לעבור למקום אחר.

קשר של ארגון עירייה

להלן תמצית הראיון עם ג'בארין:

1. למה החלטת הקמת העסק באזור התעשייה בבאקה ?

החלטתי להקים החברה שלי בבאקה מכמה סיבות:

- באקה הישוב היחידי במגזר הערבי בשנות השמונים שהיה לו אזור תעשייה מאושר.
- בזמנו הייתה באקה נקודת המפגש ובמרכז של השטחים וכל היישובים היהודיים. ולאחרי בדיקה כלכלית נבחרה בקה להיות המקום להקמת החברה.
- הוקם העסק מהון עצמי, כולל רכישת הקרקע מתושב המקום.

2. האם שקל הארגון לעבור לעיר אחרת?

קיבלתי מכתב מצ'מפיון מטורוס בע"מ ומחייבים אותי להתחיל לפעול בכדי לעבור ולחפש מקום בואדי עארה מכיוון שהאזור לא מפותח והתשתית גרועה. ואין יכולת להתפתחות עסקית.

המכתב הועבר לראש העיר ולא נעשה כלום, בכדי שימנע ממני לעבור למקום אחר.

3. האם פניתם לראש העיר דרך ארגון או וועד ?

מאז הקמת החברה ובמשך ה 25 שנה,קיבלנו הבטחות מכל ראשי העיר שהתחלפו, אבל לא נתקבל חוץ מהבטחות ודיבורים.

הקמנו וועד לאזור תעשייה בכדי להיות מאורגנים מול העירייה והמוסדות הממשלתיים, כשהייתה ועדה קרואה ביקשנו פגישה,העלינו את כל הטענות שיש לנו,ולצערי קיבלנו רק הבטחות.

בשנת 2011 אחרי הבחירות ביקשנו פגישה עם ראש העיר החדש עו"ד מורסי אבו מוך, הפגישה התקיימה יחד עם הוועד ושוב שטחנו כל הבעיות שזכרו כנ"ל,ויצאנו בתחושה טובה שיש הפעם אוזן קשבת ועם הבטחות שהבעיות יטופלו.

ראש העיר החדש הגיע לאזור התעשייה בנובמבר 2011 ועשינו סיור באזור התעשייה והציע ראש העיר לגבות 2000 ש"ח מכל בעל עסק בכדי להכניס קבלן ויתחיל לעבוד, והכסף נגבה ע"י הוועד, והכסף עדיין נמצא עם הוועד של האזור תעשייה. עברו כ 11 חודשים ועדיין לא נעשה כלום והמצב כקדמתו.

4. האם העירייה משתפת או מזמינה אתכם לשיח והחלטות אסטרטגיות בעיר?

לא ולא. אף פעם לא הזמינה.

5. מה הציפיות שלך מהעירייה היום ?

מצפה שאחרי כל ההפקר שהיה, לשוב ולעודד עסקים, לתת תמיכה, ליישם הבטחות, להשקיע בתשתיות, בפיתוח אזור התעשייה, לפתח את הכביש הראשי ולהשקיע בניקיון באזור התעשייה. אני ממליץ להם להעתיק מהשכנים שלהם, פרדס חנה ואחרים, שם יש מודל חיקוי של אזור תעשייה מפותח ושמור.

העירייה גובה הרבה ארנונה מהעסקים, אני שילמתי מיום הקמת העסק עד היום כ 3 מליון ש"ח, הכסף הזה צריך להיות מושקע באזור תעשייה.

6. האם ביצעה העירייה פעילות בתחום השיווק העצמי, כנסים, תשדירים וחברות שתמכו בארגון?

אני הייתי מצפה מהעירייה, לצאת בקמפיין פרסום מושקע במגזר היהודי להזמין אנשים לבוא ולבקר בעסקים של באקה, למסעדות, מסחר, תצוגות וליהנות מהנחות והטבות. כל זה לא נעשה.

ג'4: מנופים כלכליים בכפר - קאסם

אזור התעשייה לב הארץ – כפר קאסם

האזור כמנוף כלכלי

בשנת 2002 מועצה מקומית כפר קאסם התחילה לתכנן להקים אזור תעשייה גדול בשטח 570 דונם מדרום לכביש 5 (חוצה שומרון), בסמוך לאזור התעשייה סיטי של ראש העין .

בשל מיקומו בסמוך לכביש חוצה ישראל, לכביש חוצה שומרון ולכביש 444, ובשל שטחם הגדול של המגרשים, ישמש אזור התעסוקה להקמת מרכזים לוגיסטיים גדולים לחברות, לצד שימושים נוספים.

אזור התעשייה מתוכנן על קרקע חקלאית פרטית, אך מאחר וייעוד השטח בתמ"א הוא לתעסוקה ולמסחר, לא יהיה צורך לשנות את הייעוד, ולכן הליך אישור התוכניות היה קצר ופשוט.

להערכת מר סאמי עיסא ראש עיריית כפר קאסם בשלבי הקמת הפרויקט , רווחי הארנונה למועצת כפר קאסם צפויים להיות כ-30 מיליון שקל בשנה. סכום זה ישמש כמנוף לפיתוח המועצה. עיסא מאמין, שבאמצעות תקבולי הארנונה תהפוך כפר קאסם למועצה הערבית העצמאית הראשונה במדינת ישראל, שאינה זקוקה לסיוע משרד הפנים .

בתכנון הראשון הכוונה של עיריית כפר קאסם הייתה להקים את אזור התעשייה במשותף בין עיריית כפר קאסם ובין עיריית ראש העין ולצרף אותו לאזור התעשייה אפק שהיה כבר קיים, בפועל האזור הוקם ללא שיתוף שתי הערים ראש העין וכפר קאסם, אלא ששתי הערים קיבלו שיפוט כל אחת על שטח אחר, אפק איזור התעשייה המאוכלס ישאר בבעלות מלאה של ראש העין, ואילו איזור התעשייה החדש "לב הארץ", שיש בו הרבה הגבלות בניה מבחינת התמהיל העסקי ואפשרויות ההכנסה וההתפתחות, יהיה בבעלות כפר קאסם.

יש לציין ש "אפק" נמצאת בסמוך לבתים של כפר קאסם ואילו "לב הארץ" נמצא בפאתי ראש העין.

במקביל, מדוח סיכום פעילות 2012 וועדת ראש הממשלה הציגו את הנתונים הבאים :

- 11.2 מיליון ₪ הכנסות מארנונה לעיריית כפר קאסם בהבשלה מלאה של אזור התעשייה.
- נכון להיום ההכנסות הן כ 3 מיליון ₪ בשנה.

בעיות וחסמים כלליים:

בראיון עם עו"ד נאיל סרסור - מנהל אזור תעשייה לב הארץ עד לשנת 2008 - הועלו הסוגיות הבאות:

- נאיל הדגיש ואמר שבעלי הקרקעות הפרטיים הם אחד החסמים לפרויקט. הפרויקט צריך הן פרטי, במגזר הערבי, ערך הקרקע הוא בעל ערך רוחני יותר מאשר כלכלי.
- המכשול הראשון לשנות תפיסה, מתפיסה רגשית לאדמה לתפיסה כלכלית. הנושא דרש טיפול ומסע מספר שנים בכדי לשכנע אנשים ובעלי קרקעות, שחלק נכבד עדיין לא השתכנע עד ליום זה. הרבה רכילות שאנחנו בוגדים ומוכרים את האדמות ליהודים. עסקנים מטעם הרשות גם התחילו לרוץ ולנסות לשווק ולקדם את הפרויקט.
- נתקלנו בהרבה בעיות ומכשולים מול משרדי הממשלה, במיוחד במשרדי התברואה והסביבה, אבל כשיש יזם לפרויקט, שהוא אחד הטייקונים, והוא נרתם לזה לכן המכשולים מסתדרים בסוף. הוחלט שהרשות היא זו שעושה התשתיות, והמועצה המקומית כפר קאסם - כשאר המועצות – נמצאת בגירעון, אבל יש אישור לאזור תעשייה מה עושים? הקמנו מנגנון עוקף עיקולים.
- ביקשנו משר הפנים - שטרית בזמנו – שייתן ליום לפתח את האזור, השר התנה הנושא במכרז והסכמנו לזה. התיאוריה שלנו הייתה: רוני יצחק בונה 4 בנינים 4 מגרשים, יש לו 5 מתוך 8 משלב א', וינצל מקסימום שטח, בנייה זו היא ההנחה שלנו, והיום אם כן יש הסכמים עם בעלי החברות הגדולות, הקבלן מבצע, ומשולם לו דרך העירייה.
- להקמת תשתיות יש צורך ב- 50,000,000, הכנסות מהיטלים ואגרות 120,000,000 לפי החישובים שהיו. משרד הפנים לא הסכים לאשר תב"ר שהוא תנאי בסיסי שהעירייה תוכל להתחיל את הפרויקט, הם בקשו ערבות או הרשאה תקציבית ממשרד ממשלתי, דרישה שהיא מאוד מחמירה במיוחד כאשר הגשנו את התחשיבים שלפיהם אין השתתפות מדינה והכל ימומן מהכנסות מהיטלים.
- ביקשנו מרוני יצחק לתת ערבות כ 10 מליון וכול תוספת מגדילים תב"ר עפ"י הצורך.
 - ואיל: ודרך ההיטלים שולם את כל העלויות של הפיתוח:
- נאיל: היה הרבה וויכוחים.
- ואיל: דווקא זה מנגנון מוצלח.
- נאיל: המשיך ואמר: לא כל יזם יכול לסבול ולהבין את הבירוקרטיה והחסמים של משרד הפנים ומשרדי הממשלה בכלל.

קשר של ארגון עירייה

1. מאיפה נבע רעיון הקמת אזור תעשייה משותף " לב הארץ" ?

כל הנושא והתפתחותו צמח אצל ראש העיר הקודם סאמי עיסא, שבעיניו הוא איש מוכשר בעל חזון וראייה עתידית, פעל במקצועיות וחוכמה לאורך כל הדרך עד יישום הפרויקט.

וזה למרות הדעה הרווחת שכל ראש עיר השיקול הפוליטי גובר על השיקול המעשי ומחפש פרויקטים אשר הפרי שלהם יהיה באותו קדנציה, ולא פרויקטים אשר הפרי שלהם יהיו בטווח ארוך ויהיו פרוסים על שתי קדנציות ויותר.

רעיון הפרויקט צמח והצליח משלושה גורמים, בעלי הקרקעות, רשות המקומית, הון פרטי.

2. האם היה ועד מייצג בעלי קרקעות ?

כן הקימו ועד שמייצג לאינטרסים של בעלי קרקעות, מול היזם - משפחת לנדאו – אשר לא המשיך בפרויקט ולאחר מכן נכנס היזם יצחק רוני והעירייה.

רוני יצחק הציע לבעלי קרקעות, להשכיר את הקרקע ל 24 שנה, מהיום הראשון הוא משלם להם עבור קרקע חקלאית, ועם ההקמה וההפעלה התשלום משתנה, הצעד הזה בנה אימון בין שני הצדדים.

3. מה תפקידה של העירייה בתיווך כאן?

העירייה בשלב הזה נמנעת מלכנס לתוך העסק הזה, לא רצתה לקחת אחריות, לכן לא הייתה התערבות מצד העירייה, והעדיפה שהכול יתנהל בין בעלי הקרקעות, המייצגים שלהם לבין היזם.

4. האם האדמות הן פרטיות ?

10 דונם הן קרקע מנהל ושאר הקרקעות הן פרטיות. וכאן היה המכשול הגדול, מכיוון שרוב הקרקעות במגזר הערבי לא רשומות, והיה צריך להסדרת זכויות. לכן היה צורך חלוקה מחדש לכל השטח והקרקעות. וכמעט אף יזם לא נכנס לעסקה אשר בה הקרקע לא רשומה עדיין על שמו של בעל הקרקע.

התחלנו לחשוב מהסוף, ראינו אזורי תעשייה קיימים לא מוצלחים מכיוון שאין להם תוצר סופי בכלל, לכן לא התממשה שום הצלחה. הרעיון הראשוני היה חשיבה על מרכז מסחרי ענק כולל שני מגדלים, בית מלון, החזון שיהיה נקודת מפגש של ירדן אירופה)

מרכז סחר עולמי). לאנשי כפר קאסם שאיפות וביטחון עצמי עצום, שלא נמצא בכל המגזר הערבי.

5. איך הייתה ההתקדמות בפרויקט ?

ההצעה להשכיר ל 24 שנים 11 חודשים אחרי שיש תב"ע חדשה המחיר עולה, שבה המחיר של הקרקעות עולים.

בעלי הון רוצים פוטנציאל רווחי, המועצה רוצה שתחתים בעלי קרקעות כמה שיותר, היזם גם אחראי ליועצים מקצועיים לקידום הנושא.

ההסכם היה שהיזם משלם את כל ההוצאות, וכשהוא בסוף צריך לשלם היטלים למועצה אז מתקזזים בהתאם.

הדגיש נאיל על כמה נקודות בכדי שנושא הפרויקט יצליח :

- היזם צריך להאמין למנהיגות – רשות מקומית.
- נכונות אצל בעלי קרקעות לעסקה.
- הרשות תנצל להרחיב יריעת אזור התעשייה.

6. האם בעלי קרקעות מתאגדים בכדי לשלם להם?

לא, הם לא התאגדו לצורך זה, כל אחד מקבל באופן פרטי מהיזם.

7. האם הוקם לאזור מנהלת? או תאגיד בכדי לנהל את האזור?

למרות שבתקנון חייב להיות מנהלת שתנהל את האזור, אבל לא היה ולא נעשה, וטוב שהיה כך. מכיוון אם הוקמה מנהלת לנהל את האזור היה הכול נכשל. מכיוון שראש המועצה שהיה סאמי עיסא והוא ממשפחת עיסא ובעלי הקרקעות ממשפחת סרסור. הדבר היה טוב מכיוון שלא נכנסה פוליטיקה ואינטרס אישי בעניין, לכן הכול זרם.

הוקמה עמותה בהתחלה בשם עמותת אלביאן, במטרה לטפל בבעלי הקרקעות אבל בצער רב הם באו בכדי להרוויח ולגזור קופונים על גבי בעלי הקרקעות.

8. האם תחום שיפוט לב הארץ הוא בבעלות כפר קאסם?

כן במאה אחוז.

9. האם החזון שלכם התגשם כפי שחזיתם אותו?

כן התגשם ואני גאה בזה.

10. האם יש העדפה לסוגי עסקים מצד העירייה ?

כן, בחשיבה ותכנון הקמנו מגרשים גדולים של מינימום 15 דונם, בכדי לקלוט אך ורק עסקים גדולים בלבד, ולא עסקים של פנצ'רייה ומוסכים ובתי מלאכה, החזון למגדלים בינוניים וגדולים, לתעשייה איכותית. כמוכן עולם הלוגיסטיקה מתפתח בצורה חזקה מאד לכן אנחנו השקענו בתחום זה.

חלוקת העסקים באזור היא כדלקמן: לוגיסטיקה, מעט מסחר ומעט תעשייה.

באזור התעשייה הישן של כפר קאסם, שם מרוכזים בתי המלאכה ושל רוב העסקים הקטנים.

11. באיזו מידה פרויקט מסוג זה השפיע על כלכלת העיר ?

כן יש השפעה חיובית להלן שמתבטאת בשלושה אפיקים:

- יש השלכה ישירה לבעלי קרקעות(דמי שכירות שהוא הון עתק יחסית לנטיעת זיתים).
- העירייה נהנית מהארנונה.
- העסקת אנשים באזור התעשייה.

12. מה העירייה עשתה ועושה בכדי לקדם את הפרויקט, מקומית ואזורית?

העירייה אכן נמצאת כשחקן חשוב מאוד בעסקה, ומנכ"ל העירייה מקדם כל הפרויקט.

13. באיזו מידה העירייה פועלת לגיוס משקיעים לצורך עסקים משותפים באזור התעשייה המשותף?

העירייה לא מתערבת בגיוס משקיעים אבל יש יזמים כמו מונעם סרסור, יזם מקומי, אשר העתיק הרעיון מהיזם רוני יצחק האזור ואגד כמה מהבעלים שלא הסכימו לכנס במנה הראשונה, והקים מרכז לוגיסטי.

14. האם יש תקנון לאזור התעשייה ?

כן יש. והועבר לידינו.

15. מה הוא תמהיל העסקים שנמצאים כיום בלב הארץ ?

- תביית מרכז לוגיסטיקה.
- ד"ר גב, מרכז לוגיסטי לטוסי.
- כימי פל , זכיינות סופר סל.
- אוריאן חברה גרמנית , 28000 מ"ר.
- גטר בניה ולקטרוניקה.
- רשת רמי לוי.
- פידקס.
- פירי.
- סנו.

ראיון עם מועאווייה ראבי

ראיון עם מועאווייה ראבי- ראש הנהלה ראשי של המגזר הערבי –בנק לאומי, תושב כפר קאסם

מועאווייה רואה ומגדיר כפר קאסם שהיא לב הארץ, ומסביר את זה בגלל המיקום הייחודי והקרבה שלה לרוב העוגנים הכלכליים, כמו הנמל ושדה התעופה כביש 6 ועוד... זה נותן להרבה אנשים נגישות ומנוף כלכלי אדיר.

מועאווייה סוקר את העוגנים והמנופים הכלכליים בעיר כפר קאסם כדלקמן:

1. אזורי התעשייה בכפר קאסם:

- אזור תעשייה לב הארץ, מרכז הלוגיסטיקה, שהוא עוגן כלכלי עם כל ההסתייגות שלו מהנושא אשר לטענתו היה בו הרבה פוליטיקה. אבל מצפים שיעסיק הרבה אנשים מהיישוב.
- אזור התעשייה החדש שזה יהיה מנוף עסקי כלכלי אדיר לכפר קאסם.
- אזור התעשייה הישן שרוב בתי המלאכה מרוכזים בתוכו.

מועאווייה אומר שיש עסקים מהמגזר היהודי שהעתיקו את העסקים לאזורי התעשייה בכפר קאסם, מכיוון שהארנונה היא חצי ממה שמשלם בת"א או בראשון לציון. יש פוטנציאל באזורי התעשייה אשר יש צורך בלטפח ולהרחיב אותם. וכל זה ישגשג אם פרויקט המנהרה יבוצע אשר הוא מחבר את שני אזורי התעשייה. בעיית התשתיות היא קשה והיא צריכה להיות בעדיפות ראשונה של כל ראש עיר ומועצה במגזר.

2. שוק השבת אשר בתוכו, טקסטיל, פירות, תמרוקים, ובמיוחד הציפורים. שזה מה שמייחד את השוק הזה בכל המגזר הערבי. והוא בעיני מנוף כלכלי אדיר בכפר קאסם, בגלל הייחודיות שלו מגיעים מכל רחבי הארץ ומכל המגזרים לבקר ולקנות ממנו. ובמיוחד שהיהודים מפתחים דפוס בילוי שונה, אשר מעדיפים לבקר בערים ושווקים במגזר הערבי, בשבילם זו חוויה שונה, ובמיוחד אנחנו מרגישים את זה כשיש רגיעה ביטחונית ופוליטית במגזר.

3. אזור תעשייה אפק של ראש העין אשר נבלע בתוך אזור שיפוט כפר קאסם, אדמות אזור התעשייה הן של כפר קאסם אבל התנהלו הרבה דיונים ובסוף החליט בית המשפט שהאדמות הללו הן של ראש העין, מועאווייה ממשיך למרות קיום אזור התעשייה ופארק היי טק על אדמות שהן בתוך כפר קאסם. אני מסתכל על זה מזווית אחרת, אני רואה שזה מנוף כלכלי טוב שתורם לכפר קאסם. המון אנשים אשר נכנסים לאזור מגיעים לכפר קאסם, למסעדות, מוסכים, לרוב בתי מלאכה וגם לשוק בשבת. יש עובדה קיימת אבל

עדיף לנו שנצל את העובדה הזו בצורה חיובית ונראה איך אפשר לנצל משאב זה עד תום למרות הקושי שמעוגן בתוכו.

האם התדמית הגוברת שכפר קאסם היא עיר של התנועה האסלאמית בראשות שיד ע. אלה נימר דרויש שייסד אותה, זה חסם בפני התפתחות ופריצה כלכלית ליישוב ?

מועאווייה: לא ממש לא, מכיוון ששיד ע.אללה נחשב כאיש פרגמאטי. לכן בכפר קאסם המצב שונה מאום אל-פחם. ואין כל השפעה שלילית על העיר, לא מבחינה חברתית וכלכלית.

חשוב לציין שחלק מהמרואיינים ביקשו שדבריהם לא יתפרסמו בשמם האישי לכן תוכן דוח זה הינו פנימי ורק לצורכי תכנון המחקר.

נספח ד': שאלון לעסקים

<p>שאלות על המראיין: שם המראיין: _____ . תאריך _____ . שעה: _____ . מספר שאלון: _____ .</p>	
<p>שאלות על בעל העסק: שם בעל העסק: _____ . מין: ז / נ גיל בעל העסק: _____ מספר טלפון: _____ .</p>	
<p>ישוב שנמצא בו העסק: _____ נצרת _____ אום אל-פחם _____ באקה _____ כפר קאסם _____</p>	
<p>שאלות על העסק: 1. שנת הקמה _____ . 2. צורת התאגדות: 1. חברה / 2. שותפות / 3. עצמאי / 4. עמותה . 3. מיקום העסק: 1. אזור תעשייה / 2. אזור מגורים / 3. אזור מסחר 4. מספר המועסקים כולל הבעלים _____ . 5. שם העסק: _____ . 6. האם אתה תושב המקום: 1. כן / 2. לא</p>	
<p>7</p>	<p>השכלה: 1. תעודת סיום ב"ס יסודי או חטיבת ביניים . 4. תואר אקדמי ראשון (B.A), או תואר מקביל. 2. תעודת סיום תיכון או בגרות . 5. תואר אקדמי שני (M.A), או תואר מקביל. 3. תעודת הסמכה שאינה תואר אקדמי . 6. תואר אקדמי שלישי (PHD), או תואר מקביל.</p>
<p>8</p>	<p>הרכב הבעלות על העסק? 1. רק בבעלות שלי לבד . 4. בבעלות משותפת עם ערבים מחוץ ליישוב. 2. בבעלות שלי ושל בני משפחתי . 5. בבעלות משותפת עם יהודים. 3. בבעלות משותפת עם אנשים מתוך היישוב .</p>
<p>9</p>	<p>ענף כלכלי של העסק? 1. מסחר . 2. בניוי . 3. תעשייה . 4. שירותים עסקיים . 5. תחבורה.</p>
<p>10</p>	<p>מה הם הקשיים העיקריים בפני פיתוח וצמיחת העסק (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת) ? 1. התחרות בענף . 6. ביקוש נמוך . 9. מחסור בעובדים מקצועיים. 2. מחסור בציוד וחומרי גלם . 7. המרחק ממרכז הארץ(ת"א והסביבה) . 10. מימון. 3. מחסור בשטחי ואזורי תעשייה . 8. סיבות ביטחוניות כלשהן . 11. תשתיות... 4. קשיים בקבלת מכרזים ממשרדים ממשלתיים . 12. קשיים בחדירה לשווקים חדשים. 5. קשיים בקבלת מכרזים מרשויות מקומיות . 13. קשיים בנגישות השיווק למגזר היהודי</p>
<p>11</p>	<p>מה היא רמת היחס שאתה מקבל כאשר אתה פונה לעירייה כאיש עסקים? 1. טוב מאוד . 2. טוב . 3. רע . 4. רע מאוד . 5. לא יודע, לא פניתי</p>

			מה היא רמת השירות שאתה מקבל מהעירייה כאיש עסקים?	12
			1. טוב מאוד 2. טוב 3. רע 4. רע מאוד. 5. לא יודע, לא	
			באיזו מידה לדעתך העירייה מעודדת את העסקים בתוך הישוב?	13
			1. גבוה מאוד 2. גבוה 3. נמוכה 4. נמוכה מאוד.	
		כן	לא	לא יודע
			האם העירייה מעודדת הבאת עסקים מחוץ ליישוב, ע"י הטבות מיסוי (הנחות ארנונה והיטלים)?	14
		כן	לא	לא יודע
			האם אתה חושב שלעירייה יש יעדים ברורים בתחום הפיתוח הכלכלי? * אם תשובתך היא לא/ לא יודע לעבור לשאלה 18	15
		כן	לא	לא יודע
			האם אתה חושב שהעירייה עושה מאמצים מספיקים כדי לממש יעדים אלו?	16
		כן	לא	לא יודע
			האם לדעתך יעדים אלו תואמים את הצרכים הכלכליים של היישוב?	17
		כן	לא	לא יודע
			האם העירייה אוכפת חוקי הבנייה והסביבה לשיפור הסביבה העסקית?	18
		כן	לא	לא יודע
			מה היא רמת השקעת העירייה בחינוך ביישוב בהשוואה ליישובים ערבים אחרים?	19
			1. גבוה מאוד 2. גבוה 3. נמוכה 4. נמוכה מאוד.	
			מה היא רמת השקעת העירייה בחינוך ביישוב בהשוואה ליישובים יהודים אחרים?	20
			1. גבוה מאוד 2. גבוה 3. נמוכה 4. נמוכה מאוד.	
		כן	לא	לא יודע
			האם הוזמנת ע"י העירייה לשיבת התייעצות בהחלטות כלכליות/ אסטרטגיות ו/או תכנוניות?	21
		כן	לא	לא יודע
			האם היית מוכן להשתתף בשיבות אלה?	22
		כן	לא	לא יודע
			האם אתה סומך על העירייה בקבלת החלטות כלכליות ומימושם?	23
		כן	לא	לא יודע
			האם לדעתך בעירייה פתוחים לקבל את דעתך אם תישמע?	24
		כן	לא	לא יודע
			האם אתה מאוגד בארגון עסקי או כלכלי כגון לשכת מסחר וכיו"ב? * אם תשובתך היא(לא) לעבור לשאלה 28.	25
		כן	לא	לא יודע
			האם השתתפת בפעילויות של הארגון שבו אתה חבר?	26
		כן	לא	לא יודע
			האם קיים שיתוף פעולה בין הארגון לבין העירייה?	27
		כן	לא	לא יודע
			האם העירייה מקיימת פעילות שיווקית כגון תשדירים, חוברות, כתבות בעיתונים שעוזרים להגדלת הכנסות העסק שלך?	28
		כן	לא	לא יודע

29	אם תשובתך לשאלה הקודמת היא כן, האם הפעילות הזו מספיקה?	כן	לא	לא יודע
30	האם השתתפת בפעילות שיווקית משותפת עם העירייה?	כן	לא	לא יודע
31	האם הציעה העירייה עזרה בייעוץ לשיפור ביצועי העסק שלך?	כן	לא	לא יודע
32	האם פנית לעירייה בבקשה לקבלת ייעוץ לשיפור ביצועיך העסקיים?	כן	לא	לא יודע
34	האם לדעתך העירייה נותנת הטבות בהנחות או פטורים בארנונה לעסקים?	כן	לא	לא יודע
35	אם תשובתך לשאלה הקודמת היא "כן", האם זה בהתאם לתקנון ברור ויחס שוויוני?	כן	לא	לא יודע
36	האם קיבלת הטבות מיסוי (ארנונה) בשלב כל שהוא במשך חיי העסק ^{המעורב?}	כן	לא	לא יודע
37	האם פנית פעם לעירייה בתלונה ספציפית הקשורה לעסקך? או לסביבה של העסק?	כן	לא	לא יודע
38	אם תשובתך לשאלה הקודמת היא "כן", האם קיבלת מענה ופתרון לבעיה ^{המעורב?}	כן	לא	לא יודע
39	האם השתתפת במכרזים של העירייה או סיפקת שירות ו/או טובין לעירייה?	כן	לא	לא יודע
40	האם לדעתך העירייה מעדיפה ספקים מקומיים בכדי לעודד כלכלה מקומית?	כן	לא	לא יודע
41	האם העירייה מעודדת עסקים חיצוניים לבוא לפתוח עסקים בתחום היישוב?	כן	לא	לא יודע
42	האם לדעתך העירייה צריכה לעודד עסקים מחוץ לעיר לבוא לפתוח עסקים בתוך ^{היישוב?}	כן	לא	לא יודע
43	האם לדעתך העירייה אמורה למנוע ממתחרים לעסק שלך מחוץ לעיר לבוא ולפתוח עסקים בתחום העיר?	כן	לא	לא יודע
44	האם אתה מוכן ליזום פרויקט רווחי בשיתוף עם העירייה?	כן	לא	לא יודע

מהי רמת הפיתוח של השירותים הבאים ביישוב שלך ?			
מכשול	גבוה מאוד	גבוה	נמוכה
1. כבישים			
2. חניה			
3. ניקיון			
4. שילוט			
5. תחבורה ציבורית			
6. אזור תעשיה			
7. בטחון אישי			
8. כביש ראשי, לב העיר			
9. מתקני תרבות ביישוב			
45			
עד כמה האמצעים שלהלן חשובים להתפתחות הכלכלית של היישוב ?			
נתון:	גבוה מאוד	גבוה	נמוכה
1. כבישים			
2. חניה			
3. ניקיון			
4. שילוט			
5. תחבורה ציבורית			
6. אזור תעשיה			
7. בטחון אישי			
8. מתקני תרבות ביישוב			
46			
47	כן	לא	האם יש יתרון להימצאות העסק שלך דווקא ביישוב הזה ?
48	כן	לא	האם היישוב נמצא באזור עדיפות לאומית ?
49	כן	לא	אם תשובתך לשאלה הקודמת הייתה "כן", האם קיבלת הטבות כלשהם בשל כך ?
50	מה אחוז השירותים/חומרי גלם/סחורה שאתה קונה לעסקך מתוך היישוב ?		
51	מה אחוז המשאבים/חומרי גלם/שירותים שאתה מייבא מחוץ לישוב שיכולים להיות מיוצרים בתוך היישוב ?		
52	מה אחוז ההכנסות שלך שמגיע מלקוחות מחוץ ליישוב ?		

איזה מהאמצעים הבאים מהווה מכשול במשיכת לקוחות חדשים לעסק שלך?				53	
אינו מ	מכשול				
		1. כבישים			
		2. חניה			
		3. ניקיון			
		4. שילוט			
		5. תחבורה ציבורית			
		6. אזור תעשיה			
		7. בטחון אישי			
----- %	במידה והמכשולים לעיל יטופלו, באיזה אחוז העסק שלך יכול להגדיל את ההכנסות שלו מלקוחות חדשים?			54	
לא יודע	לא	כן	האם יש בעסק שלך רישיון עסק בתוקף?		55
לא יודע	לא	כן	האם העירייה מקפידה להסדרת הרישוי של העסקים?		56
לא יודע	לא	כן	האם אתה חושב שיש צורך ברישוי העסקים ביישוב?		57
לא יודע	לא	כן	האם העירייה אוכפת את רישוי העסקים ביישוב בצורה של קנסות או צווי סגירה?		58
לא יודע	מקלה	מקשה	האם לדעתך הפקידות בעירייה מקשה או מקלה על תהליך רישוי העסקים?		59